

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BULGATU'L-MUŞTAK Fİ LUGATİ'T-TURK VE'L-KIFÇAK ADLI
ESERİN YALNIZCA KASTAMONU NÜSHASINDA BULUNAN SÖZ
VARLIĞININ TARİHÎ KARŞILAŞTIRMASI

MUSTAFA ZENGİN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSA SALAN

BARTIN-2024

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**BULGATU'L-MUŞTAK Fİ LUGATİ'T-TURK VE'L-KIFÇAK ADLI ESERİN
YALNIZCA KASTAMONU NÜSHASINDA BULUNAN SÖZ VARLIĞININ
TARİHİ KARŞILAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA ZENGİN

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Doç. Dr. Musa SALAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Savaş KARAGÖZLÜ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ragıp MUHAMMED

BARTIN-2024

KABUL VE ONAY

Mustafa ZENGİN tarafından hazırlanan “BULGATU'L-MUŞTAK Fİ LUGATİ'T-TURK VE'L-KIFÇAK ADLI ESERİN YALNIZCA KASTAMONU NÜSHASINDA BULUNAN SÖZ VARLIĞININ TARİHİ KARŞILAŞTIRMASI ” başlıklı bu çalışma, 26.11.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

:

.....

:

.....

:

.....

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Sabri GÖK

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Musa SALAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “BULGATU'L-MUŞTAK Fİ LUGATİ'T-TURK VE'L-KIFÇAK ADLI ESERİN YALNIZCA KASTAMONU NÜSHASINDA BULUNAN SÖZ VARLIĞININ TARİHİ KARŞILAŞTIRMASI” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

21.10.2024

Mustafa ZENGİN

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması, "Bulgatu'l-muştak fi lugati't-Türk ve'l-Kıfçak" adlı tarihî eserin, Kastamonu nüshasında bulunup Paris nüshasında yer almayan 745 sözcüğün tarihî ve dilbilimsel karşılaştırmasını içermektedir. Çalışma, Türkoloji alanında daha derinlemesine bilimsel tartışmalara zemin hazırlayacağı düşüncesiyle yapılmıştır. Bu çalışmanın yürütülmesinde bana yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen başta danışmanım Doç. Dr. Musa SALAN'a; bu süreçte maddi, manevi desteğiyle yanımda olan sevgili eşime, biricik kızıma teşekkürlerimi sunar, çalışmanın Türk dili çalışmalarına katkıda bulunmasını umarım.

Mustafa ZENGİN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BULGATU'L-MUŞTAK Fİ LUGATİ'T-TURK VE'L-KİFÇAK ADLI ESERİN YALNIZCA KASTAMONU NÜSHASINDA BULUNAN SÖZ VARLIĞININ TARİHÎ KARŞILAŞTIRMASI

Mustafa ZENGİN

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Musa SALAN

Bartın-2024, sayfa: 242

İmam Cemalu'd-din ebu Muhammed Abdullah et-Turki tarafından Memluk Devleti döneminde, tahmini olarak 14 ila 15. yüzyıllar arasında kaleme alınmış olan *Bulgatu'l-muştak fi lugati't-Turk ve'l-Kifçak* adlı eserin yakın zamanda bulunup Savaş Karagözlü ve Musa Salan tarafından 2022 yılında *Kitābu Bulgatu'l-Muştak fi Luġāti't-Turk ve'l-Kifçāk - Kastamonu Nüshası* başlığı altında yayımlanan Kastamonu nüshası çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Söz konusu nüshada, eserin bilinen ilk nüshası olan Paris nüshasındaki eksik sayfalarla birlikte bulunmayan buna karşın Kastamonu nüshasında tespit edilen 745 sözlük birim mevcuttur. Karagözlü ve Salan (2022) yayınında nüshanın söz varlığı tarihsel karşılaştırmaya tabi tutulmamıştır. Paris nüshasının söz varlığı ise A. Zajaczkowski (1954, 1958) tarafından kısmen ve daha sonra Gülhan Al-Türk tarafından detaylı bir şekilde (Eski Anadolu ve Çağatay Türkçesi hariç) tarihsel karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Bu noktada Kastamonu nüshasında bulunup Paris nüshasında bulunmayan 745 sözcüğün tarihsel tanımlaması doğrultusunda bir boşluk bulunmakta ve bu tez çalışması bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Tarihi karşılaştırmaların genel perspektifi Eski Türkçe (8-12.yy., Köktürk, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçesi), Orta Türkçe (13.-15.yy., Memluk, Harezmi ve Eski Anadolu Türkçeleri) ve Yeni Türkçe (Çağatay ve Osmanlı Türkçeleri)

şeklinde oluşturulmuş ve bu tarihî dönemler üzerine yayımlanan sözlükler ve temel çalışmalar taranarak tarihî karşılaştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmamız temel olarak üç bölümden oluşmaktadır: Yöntem, kapsam, eser ve nüshayla ilgili temel bilgilerin bulunduğu giriş bölümü; çalışmanın ana bölümünü oluşturan tarihsel karşılaştırma bölümü ve karşılaştırma elde edilen bulguları içeren sonuç bölümü. Buna ilave olarak kullanım kolaylığı için çalışmaya dizin de eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Arapça-Türkçe Sözlük, Memluk Türkçesi, Memluk-Kıpçak Türkçesi, Orta Türkçe, tarihî karşılaştırma*

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

HISTORICAL COMPARISON OF THE VOCABULARY APPEARING ONLY IN THE KASTAMONU COPY OF THE WORK BULGATU'L-MUŞTAK Fİ LUGATİ'T-TURK VE'L-KIFÇAK

Mustafa ZENGİN

Bartın University

Graduate School

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Musa SALAN

Bartın-2024, pp: 242

The work titled *Bulgatu'l-mustak fi lugati't-Turk ve'l-Kifçak*, which was written by Imam Cemalu'd-din ebu Muhammed Abdullah et-Turki during the Mamluk State period, approximately between the 14th and 15th centuries, was recently found and published in the War of War. The Kastamonu copy, published by Karagözlü and Musa Salan in 2022 under the title *Kitābu Bulğatu'l-Muşṭāk fī Luğāti't-Turk ve'l-Ḳifṣāk - Kastamonu Copy*, constitutes the focus of the study. The copy in question contains 745 lexical units that are not found in the Paris copy, which is the first known copy of the work. In the publication of Karagözlü and Salan (2022), the vocabulary of the copy was not subjected to historical comparison. The vocabulary of the Paris copy was subjected to historical comparison partially by A. Zajaczkowski (1954, 1958) and later in detail by Gülhan Al-Türk (except for Old Anatolian and Chagatai Turkic). At this point, there is a gap in the historical testimony of 745 words that are found in the Kastamonu copy but not in the Paris copy, and this thesis study aims to fill this gap. The general perspective of historical comparison is formed as Old Turkic (8th-12th century), Middle Turkic (13th-15th century, Mamluk, Khwarezm and Old Anatolian Turkish) and New Turkish (Chagatai and Ottoman Turkish), and it is based on these historical periods. A historical comparison was made by scanning published dictionaries and

basic studies. Our study basically consists of three parts: The introduction section, which contains basic information about the method, scope, work and copy; The historical comparison section, which constitutes the main part of the study, and the conclusion section, which includes the findings obtained from the comparison. In addition, an index has been added to the study for ease of use.

Keywords: *Arabic-Turkish, dictionary, historical comparison Mamluk Turkish, Mamluk-Kipchak Turkish, Middle Turkish*

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı	1
1.2. Çalışmanın Yöntemi	1
1.3. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	3
1.4. <i>Bulgatu'l-Muştak fî Lugati't-Turk ve'l-Kıfçak</i> Adlı Eser ve Onun Kastamonu Nüshası Hakkında	3
2. İNCELEME	6
3. SONUÇ VE ÖNERİLER	232
KAYNAKLAR.....	234
EKLER	237
ÖZGEÇMİŞ	241

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
1.1: Tarihî Karşılaştırmanın Periyotları ve Taranan Kaynaklar	2

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

+	: İsim tabanına gelen yapım veya çekim ekini gösterir.
-	: Fiil tabanına gelen yapım veya çekim ekini gösterir. Fiillerin sonunda mastarı belirtir. Kelimenin tanıklandığı yüzyıl aralığını gösterir.
~	: Nöbetleşmeyi gösterir.
>	: Bu şekle gider.
<	: Bu şekilden gelir.
*	: Farazi biçimi gösterir.
?	: Bilinmeyen veya emin olunamayan unsurlar içindir.
/	: Sözcüklerin anlamı verilirken Türkçe ile Almanca anlamların arasında kullanılır.
:	: Ünlü harfin sağında uzun okunduğunu belirtir.
Ø	: Tanık yoktur.

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
bk.	: Bakınız
Çin.	: Çince
Fa.	: Farsça
İr.	: İrani
Kalm.	: Kalmukça
Kıp.	: Kıpçakça
krş.	: Karşılaştırınız
Kt.	: Köktürkçe
mec.	: Mecazi olarak
Moğ.	: Moğolca
O.Fa.	: Orta Farsça
Soğ.	: Soğdakça
Uyg.	: Uygurca
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

KİTAP ADI KISALTMALARI

AL	: Abuşka Lügati
AO	: Altın Ordu Sahasına Ait Yarlık ve Bitikleri
BD	: Bâbü'r Dîvânı
BL	: Bahşayış Lugatı
BM	: Kitābu Bulgatü'l-Müştāk Fî Lügati't-Türk Ve'l-Kıfçak
BV(1)	: Bedayi'ü'l- Vasat
BV(2)	: Baytaratu'l-Vāzih
ÇFK	: Çağtayca Fıkıh Kitabı
CC	: Codex Cumanicus
CD	: Cemîlî Dîvânı
CE	: Cevāhirü'l-Esdāf
ÇTS	: Çağatay Türkçesi Sözlüğü
DLT	: Divan-ı Lugat-it Türk
DM	: Ed-Dürretü'l-Mudiyye Fî'l-Lügati't-Türkiyye
EDPT	: An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish
FK	: Fevāyidü'l-Kiber
GN	: Gül-ü Nevruz
GT	: Gülistan Tercümesi (Kitāb Gülistan Bi't-Türkî)
HADT	: Handwörterbuch des Altuigurischen: Altuigurisch-Deutsch-Türkisch
HAOTS	: Harezmi-Altın Ordu Türkçesi Sözlüğü
HBD	: Hüseyin Baykara Divânı
HKT	: Harezmi Türkçesi Kur'an Tercümesi
HŞ	: Hüseyin-ü Şirîn
İH	: El-İdrāk Haşiyesi
İM	: İrşādü'l-Mülûk Ve's-Selâtîn
İML	: İbni Mühennâ Lûgati
İN	: Kitāb Fî İlmi'n-Nüşşāb
K	: Kırım Sahasına Ait Yarlık ve Bitikleri
KA	: Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitikleri
KB	: Kutadgu Bilig
KE	: Kısasü'l-Enbiyā

KEF	: Kitābü'l Efāl
KF	: Kitāb Fî'l-Fıkh
KFT	: Kitāb Fî'l-Fıkh Bi'l-Lisāni't-Türkî
Kİ	: Kitābü'l-İdrāk Li-Lisāni'l-Etrāk
KK	: El-Kavanînü'l-Küllîyye Li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye
KTS	: Kıpçak Türkçesi Sözlüğü
LD	: Lütfî Divanı
LM	: Leyli vü Mecnûn
ME	: Mukaddimetü'l-Edeb
MG	: Münyetü'l-Guzât
MK	: Mahbûbü'l-Kulûb
ML	: Muhakemetü'l-Lugateyn
MM	: Mu'inü'l Mürîd
MN(1)	: Mi'rac-nâme
MN(2)	: Muhabbet-nâme
MS	: Kitāb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkandî
MÜN	: Münşe'ât
NF	: Nehcü'l-Ferâdis
NH	: Nevâdirü'n Nihâye
RH	: Kitāb Fî Rıyâzâtı'1-Hayl
RS	: Resulî Sözlüğü
SD	: Mevlâna Sekkākî Divanı
Sİ	: Sedd-i İskenderî
ŞHD	: Şibân Han Dîvânı
SSL	: Şeyh Süleyman Lugatı
ŞT	: Şecere-i Terākime
TA	: Kitāb-ı Mecnû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî
TEH	: Tārîh-i Enbiyâ ve Hukemâ
TMA	: Tārîh-i Mulûk-i 'Acem
TETTL	: Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı
TTS	: Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü
TZ	: Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fî'l-Lügati't-Türkiyye
YED	: Yusuf Emirî Divanı

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

ā, a:	: Uzun ‘a’.
ä	: Açık ‘e’.
è	: Kapalı ‘e’.
e:	: Uzun ‘e’.
ˢ	: Ayın sesi.
č	: ‘ç’.
ğ, ğ, g	: Sızıcı ‘g’.
ı, ī	: Uzun ‘ı’.
î, ī, î	: Uzun ‘i’.
ķ, k	: Art damak ‘k’si.
ñ	: Damak ‘n’si.
ŋ	: Damak ‘n’si.
ū	: Uzun ‘u’.
o:, ô	: Uzun ‘o’.
ö:, õ	: Uzun ‘ö’.
u:, ū	: Uzun ‘u’.
ü:, ũ	: Uzun ‘ü’.
ħ	: Nefesli h.
ḥ	: Art damak h’si.
ḏ, ź	: Sızıcı ‘d’.
š	: Arap alfabesindeki <i>sad</i> ’a karşılık gelen ses.
š	: ‘ş’.
z	: Arap alfabesindeki <i>zel</i> ’ e karşılık gelen ses.
ṭ	: Arap alfabesindeki <i>tı</i> ’ya karşılık gelen ses.
ḏ	: Arap alfabesindeki <i>zad</i> ’a karşılık gelen ses.
w	: Çift dudak ‘v’ sesi.

1. GİRİŞ

Bu tez çalışmasının odak noktasını, İmam Cemalu'd-din ebu Muhammed Abdullah et-Turki tarafından Memluk Devleti döneminde, tahmini olarak 14 ila 15. yüzyıllar arasında kaleme alınmış olan *Bulgatu'l-muštāk fi lugati't-Türk ve'l-Kıfçak* adlı eserin Kastamonu nüshasında bulunup Paris nüshasında yer almayan 745 sözcüğün tarihî ve dilbilimsel karşılaştırması oluşturmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Kitābu Bulğatu'l-Muštāk fi Lugāti't-Türk we'l-Kıfçāk eserinin Kastamonu nüshasında, eserin bilinen ilk nüshası olan Paris nüshasında bulunmayan 745 sözlük birim mevcuttur. Karagözlü ve Salan (2022) yayınında nüshanın söz varlığı tarihsel karşılaştırmaya tabi tutulmamıştır. Paris nüshasının söz varlığı ise A. Zajaczkowski (1954, 1958) tarafından kısmen ve daha sonra Gülhan Al-Türk (2012) tarafından detaylı bir şekilde (Eski Anadolu ve Çağatay Türkçesi hariç) tarihsel karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Bu noktada Kastamonu nüshasında bulunup Paris nüshasında bulunmayan 745 sözcüğün tarihsel tanımlaması doğrultusunda bir boşluk bulunmakta ve bu tez çalışması bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Bu karşılaştırma vasıtasıyla ele alınan söz varlığının doğrulaması yapılacağı gibi, Türkçenin tarihî eserlerindeki hapaxların, nadiren tanıklanan sözcüklerin tarihsel teyidi yapılacak ve özellikle eldeki eserin Memluk Türkçesi sahasında hangi eserlerle daha sıkı bir ilişki içinde olduğu ortaya konabilecektir.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Araştırmanın temel metodolojisi, tarihî dil biliminin temel metodu olan ve karşılaştırmalı dil analizi üzerine kurulmuştur. Tarihî karşılaştırmaların genel perspektifi Eski Türkçe (8-12.yy, Göktürk, E. Uygur ve Karahanlı Türkçeleri), Orta Türkçe (13.-15.yy, Memluk, Harezmi ve Eski Anadolu Türkçeleri) ve Yeni Türkçe (Çağatay ve Osmanlı Türkçeleri) şeklinde oluşturulmuş ve bu tarihî dönemler üzerine yayımlanan sözlükler ve temel çalışmalar taranarak tarihî karşılaştırma gerçekleştirilmiştir. Eski Türkçe için Sir Gerard Clauson'un *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Jens Wilkens'in *Handwörterbuch des Altuigurischen: Altuigurisch-Deutsch-Türkisch*, Ahmet B. Ercilasun ile Ziyat Akkoyunlu tarafından yayımlanan *Kaşgarlı Mahmud Divanı Lugati't-Türk Giriş-*

Metin-Çeviri-Notlar-Dizin adlı eser ve Reşit Rahmeti Arat yayımlanan *Kutadgu Bilig* adlı eserler taranmıştır. Orta Türkçe için Recep Toparlı vd'nin *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, Suat Ünlü'nün *Harezm-Altın Ordu Türkçesi Sözlüğü*, Eski Osmanlıca (Eski Anadolu Türkçesi) için Fikret Turan'ın tercümesini yaptığı *Bahşayış Lugati, Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü* ve Andreas Tietze'nin *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, Osmanlı Türkçesi için yine *Tarama Sözlüğü* ve Tietze'nin etimolojik sözlüğü ve son olarak Çağatay Türkçesi için Suat Ünlü'nün *Çağatay Türkçesi Sözlüğü* adlı çalışması taranmıştır. Kullanılan temel kaynakların dönemlere göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 1.1: Tarihî Karşılaştırmanın Periyotları ve Taranan Kaynaklar

Eski Türkçe	Orta Türkçe	Orta ve Yeni Türkçe:
Orhun ve Eski Uygur Türkçeleri için (Clauson 1972); Uygur Türkçesi için (Wilkens, 2021)	Kuman ve Memluk Kıpçakçası için (Toparlı vd. 2007), <i>Kitabu'l-Ef'al</i> (Eminoğlu, 2011)	Osmanlı Türkçesi için <i>Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü</i> , <i>Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati</i>
Karahanlı Türkçesi için <i>Divanu Lugati't-Türk</i> (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2020) <i>Kutadgu Bilig</i> (Arat, 1979)	Harezm ve Altın Orda Türkçesi için (Ünlü, 2013)	Çağatay Türkçesi için (Ünlü, 2014)
		Eski Osmanlıca için <i>Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü</i> , <i>Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati</i> , <i>Bahşayış Lugati</i> (Turan, 2001)

Bazı sözcüklerde yukarıdaki kaynakların dışına çıkılarak dönemle alakalı diğer yayınlara da başvurulmuştur; fakat bu, sistematik biçimde uygulanmamıştır.

Bu 745 sözcük tanıklanırken bahsi geçen eser ve sözlüklerdeki farklı tüm kullanım şekilleri gösterilirken transkripsiyonlara ve işaretlere sadık kalınmıştır, aynı sözcük diğer

kaynaklarda farklı transkripsiyon ile yazılmışsa tekrar italik punto ile belirtilmiş ve tırnak içinde bahsi geçen sözlükteki anlamıyla verilmiştir. Eğer sözcük transkripsiyonu taranan bir önceki kaynakla aynı ise sözcüğün sadece kaynaktaki geçen anlamı tırnak içinde verilmiştir. Ayrıca sözcük anlamlarından sonra eğer varsa sözcüğün tanıklandığı eserlerin kısaltmaları parantez içinde gösterilmiş ve ardından taranan asıl kaynaktaki yeri ayrı bir parantezle belirtilmiştir. Taranan sözcük kaynaklarda tanıklanmadıysa ve eğer mukabili varsa dipnot olarak belirtilmiştir. Bu karşılaştırmalar, sözcüklerin kökenini, kullanımını ve dil içindeki evrimini anlamak için yapılmıştır.

Eldeki söz varlığında yabancı dillerden alınan unsurlar da bulunmaktadır. Bu örneklerde tarihî karşılaştırmaya girmeden önce kaynak dildeki biçim ve kaynak dille ilgili sözlükten alınan veriler sunulmuştur.

1.3. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu tez çalışması Savaş Karagözlü ve Musa Salan'ın 2022 yılında *Kitābu Bulġatu'l-Muštāk fī Lugāti't-Türk we'l-Kıfçāk - Kastamonu Nüshası* başlığıyla yayımladıkları çalışmada belirlemiş oldukları Kastamonu nüshasında yer alıp Paris nüshasında bulunmayan 745 sözcüğün tanıklarıyla birlikte tarihsel ve dil bilimsel karşılaştırmasını içermektedir. Bu sözcüklerden *şarať* 'bir çeşit ot' (6a/04), Paris nüshasında *şarı oť* 'Türkiye buğdayı' (12b/6) olduğu için; *senin kaçında* 'senin yanında' (13a/15) ve *-la* eki (13b/09) bir sözcük olmadığı için incelemenden çıkartılmıştır. Bunun yanı sıra hem eş sesli hem de birbirine çok yakın olan şu sözcükler birleştirilmiştir: *bar* 'karaciğer' (8b/02) maddesi *baķır* 'karaciğer' (8b/02) maddesinin altına, *igür-* 'koşmak' (31b/12) maddesi *yigür-* 'koşmak' (31b/15) maddesinin altına, *ķamışı* 'hepsi' (9b/13) maddesi *ķamılar* 'hepsi' (9b/12) maddesinin altına, kirtü 'doğru söz' (9b/07) maddesi kerti 'doğru söz' (9b/07) maddesinin altına, *ķüçsüz* 'yumuşak, güçsüz' (10a/10) maddesi *ķüçsüz* 'aciz, güçsüz' (9a/14) maddesinin altına, *ķır-* 'solmak, suyunu çekmek' (39b/08) maddesi *ķurrı-* 'kurumak' (32a/08) maddesinin altına, *teri* 'yünlü deri' (3b/13) maddesi *teri* (8b/09) maddesinin altına, *ımşak* 'yumuşak' (9b/05) maddesi *yumşak* 'yumuşak, güçsüz' (10a/10) maddesinin altına işlenmiştir.

1.4. *Bulġatu'l-Muštāk fī Lugāti't-Türk we'l-Kıfçāk* Adlı Eser ve Onun Kastamonu Nüshası Hakkında

Kitābu Bulġatu'l-Muštāk fī Lugāti't-Türk we'l-Kıfçāk adlı eser Memluk Türkçesinden günümüze ulaşan, Türk ve Kıpçak dillerine dair kapsamlı dil malzemesi sunan önemli

eserlerden biridir. Eser, Paris nüshasındaki baklava dilimi satır stiliyle bilinir. Eserle ilgili bilgiler Paris nüshasının kapağından anlaşıldığı kadarıyla Türklerin ve Kıpçakların dilini öğrenmek isteyenler için hazırlanmış bir kaynak olduğu ve eserin müellifi İmâm Cemalu'd-din ebu Muhammed ʿAbdullah et-Turki isminde bir Türk'tür (Blochet 1932: 300; Zajaczkowski 1958: XI). Müellif eserini, ʿAlauddin Bilik (Beylik) el-Kıbcaki'nin *el-envāru'l-muḍiye* (الانوار المضية) ve ʿİmadu'd-din Davud ibn ʿAli ibn Muhammed el-Varrak el-Mısri'nin *el-ṣaḥīḥ min ed-durretu'l-muḍiye* (الصحيح من الدرة المضية) eserlerini derleyerek yazmıştır (Blochet 1932: 300; Zajaczkowski 1958: XI). Paris nüshasındaki ilk sayfada yer alan Ebûbekir isimli bir okurun düştüğü 1451 tarihine ait bir not, eserin bu tarihten önce yazıldığını belirtse de Zajaczkowski'ye göre bu eser en geç 15. yüzyılın başlarında, belki de 14. yüzyılın ortalarında yazılmış olmalıdır (Zajaczkowski 1958: XIV). Eserin yazılış tarihi bilinmemekle birlikte yazılış yeri de esere işlenmiş bir bilgi değildir. Blochet, bu konuda Kahire tahmininde bulunmuştur (1932: 300). Zajaczkowski ise eserdeki leksikal malzemenin işaret ettiği coğrafya, eserin Arapça dil malzemesinde klasik Arapçanın dışında, Suriye Arap ağızlarından ve eski Süryaniceden unsurlar olması hasebiyle eserin Suriye'de yazıldığını ileri sürer (1958: XIV, XV). Karagözlü ve Salan da her iki nüshada bulunan *şış börek* adlı yemek adının Şam'da XV. yüzyılda yazılan *Kitabu't-Tibāha* adlı eserde bulunması, bugün de Mısır haricindeki Orta Doğu bölgesinde işletilmesi açısından Zajaczkowski'nin Suriye görüşünü destekleyici bir veri sunmuşlardır (2024: 22). Söz konusu eserin uzunca bir süre yalnız Paris nüshası bilinmekteydi. Nüsha bugün Paris Millî Kütüphanesi (Paris Bibliothèque Nationale) Türkçe elyazmalarının ekler bölümünde 293 kayıt numarasıyla korunmaktadır (Zajaczkowski 1958: s. X).

Eserin başka bir nüshasının bulunduğu 2021 yılında Savaş Karagözlü tarafından sunulan sempozyum bildirisiyle ortaya çıkmıştır. Bu nüsha Kastamonu'da ikamet eden koleksiyoner Mahmut İslamoğlu'nun özel arşivinde saklanmaktadır (2022: 683-84; Karagözlü ve Salan, 2022: 26). Çalışmalarında doğrudan açıklanmasa da nüsha muhafaza edildiği il ile adlandırılmıştır. Karagözlü'nün verdiği bilgilere göre yazmanın hususiyetleri şöyledir:

Yazmanın ilk sayfaları eksik olduğundan eserin adı, yazarı, müstensihî ve istinsah tarihi hakkındaki bilgiler mevcut değildir. Yazmanın cilt kapağı olmayıp 72 yapraktan oluşmaktadır. Yaprakların önü ve arkası aynı biçimde inşa edilerek her sayfa 15 satırlıktır. Kastamonu nüshası, Paris nüshasından farklı olarak zikzaklı ve baklava dilimi biçimde değil klasik şekilde hazırlanmıştır. *Faşlun fî'l-Meşrûbi* 'içeceklerle ilgili bölüm', *faşlun fî'l-kesvetu ve'l-furşi*, *ğayri dālike* 'kıyafet, örtü ve benzeri ile ilgili bölüm' *bābu'l-masdar* 'master bâbı', *bābu'n-nefi* 'olumsuzluk bâbı', *bābu'l-istifhāmi* 'soru bâbı', vb. gibi bölümler Paris nüshasında eksik olup Kastamonu nüshasında mevcuttur. Bu bölümlerde

örnek cümlelere de yer verilmiştir. (Karagözlü, 2022: 683, 684, 687).

Ayrıca bu nüsha üzerine Savaş Karagözlü ve Musa Salan tarafından *Kitābu Bulġatu’l-Muštāk fi Luġāti’t-Türk ve’l-Ḳifčāk - Kastamonu Nüshası (Giriş, İnceleme, Tıpkıbasım ve Transkripsiyon, Dizin)* adıyla 2022 yılında bir yayın neşredilmiştir. Mahmut İslamoğlu’nun özel koleksiyonunda bulunan bu nüshada Karagözlü ve Salan’ın verdikleri bilgiye göre Paris nüshasında yer almayan 759 adet sözcük bulunmaktadır (Karagözlü ve Salan 2024: 164). Kastamonu nüshasının içeriği şu şekildedir:

1. Birinci bölüm: Tanrı’nın isimleri, astronomik unsurlar ve Tanrı’ya tabii olan diğer doğa olayları
2. Bölüm: Yeryüzü, madenler ve yeryüzüne ilişkin diğer şeyler
3. Bölüm: Zarflar (ve zamirler)
4. Bölüm: Fiiller
5. Bölüm: Olumsuzluk
6. Bölüm: Soru
7. Bölüm: Mastar
8. Bölüm: Yemin

Fiiller bölümü, kef ile başlayan Arapça sözcüklerle sona ermekte, dolayısıyla Arap alfabesine göre takip eden altı harfle ilgili veriler eksiktir (Karagözlü ve Salan 2022: 27). Karagözlü ve Salan tarafından 2022 yılında yapılam çalışmada transkripsiyon, tıpkıbasım, gramatikal inceleme, notlar ve dizin bulunmaktadır. Özde de bahsedildiği üzere bu çalışmada sistematik bir tarihî karşılaştırma / tanıklama yapılmamıştır.

Musa Salan ve Mustafa Zengin tarafından 2024’te yayımlanan “Kitābu Bulġatu’l-Muštāk fi Luġāti’t-Türk we’l-Ḳifčāk eserinin kastamonu nüshasındaki hapaxlar ve tek tanıklı örnekler üzerine” adlı makalede Kastamonu nüshasında bulunan 68 sözcük ele alınmış ve bazılarının tamamıyla bazılarının ise anlamca tarihî Türkçe için *hapax legomenon* örnekleri olduğu belirtilmiştir.

2. İNCELEME

Çalışmamızın bu bölümünde 745 farklı kelimenin tarihsel karşılaştırması yapılmıştır.

Sıra	Kelime	Anlamı ve Yeri	Tarihî Karşılaştırma Verileri
1.	aç ol-	‘acıkmak’ (31a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ac bol-</i> ‘acıkmak, aç kalmak’ (KEF: 153) ¹ Orta ve Yeni Türkçe: Ø
2.	açı	‘acı (tat)’ (9b/01)	Eski Türkçe: <i>açığ</i> ‘bitter’ 8.yy. Uyg. (EDPT: 22), <i>açığ</i> ‘bitter, sauer / acı, ekşi, buruk’ (HADT: 4), <i>açığ</i> ‘ekşi, acı’ (DLT: 538), <i>açığ</i> ‘acı’ (KB: 3). Orta Türkçe: <i>acı</i> ~ <i>acığ</i> ~ <i>açık</i> ‘acı’ (ME, HKT, MN) (HAOTS: 23), <i>açı</i> ‘üzücü, üzüntü veren, acı, keder’ (KF) (KTS: 1). Orta ve Yeni Türkçe: <i>açığ</i> ~ <i>açık</i> ~ <i>açuk</i> ‘acı, tadı olmayan’ (AL, ŞSL, GT, TEH) (ÇTS: 7), <i>acı</i> ‘acı (tat)’ (BL: 113), (sıfat ve isim) ‘tadı keskin ve nahoş’ 16.yy (TETTL I: 228).
3.	açuk	‘dargınlık, öfke, hınç, gayz’ (10a/13)	Eski Türkçe: <i>açığ</i> ‘anger, angry’; 8.yy. Uyg. (EDPT: 22), <i>açığ</i> ‘traurig, schmerz erfüllt / dertli, kederli’ (HADT: 4). Orta Türkçe: <i>açığ</i> ~ <i>açı</i> ~ <i>açuv</i> ‘üzücü, üzüntü veren, acı, keder’ (GT, KT, CC) (KTS: 2). Orta ve Yeni Türkçe: <i>acık</i> ~ <i>acuğ</i> ~ <i>açuk</i> ‘acı, dert, ızdırap’ 15-16.yy (TTS I: 4), <i>açığ</i> ~ <i>aç(ç)ı</i> ~ <i>açık</i> ~ <i>aç(ç)ık</i> ~ <i>acı</i> ‘acı, üzüntü, keder, elem, üzüntü’ (ŞSL, BV, GT, HBD, LD, FK) (ÇTS: 7).

¹ Bu sözcüğe mukabil kullanılanlar şunlardır: *açık-* ‘hungrig sein / aç olmak’ (HADT: 4), *āç-* ‘acıkmak’ (DLT: 538), *acı-* (*açık-*) ‘acıkmak’ (MN)(HAOTS: 23), *aç-* ‘acıkmak’ (ŞHD)(ÇTS: 6), *aç-(açık-)* ‘acıkmak’ (CC, GT, İM, KK)(KTS: 1)

4.	ağaç	‘tahta, çubuk’ (6a/13)	Eski Türkçe: <i>ığaç</i> ‘tree’; Kt. 8.yy. (EDPT: 79), <i>ıgač ~ ıg(a)č</i> ‘mast, balken, stange / direk, kalas, mertek, sırık’ (HADT: 287), <i>yıgaç</i> ‘odun, tahta, kereste’(DLT: 969). Orta Türkçe: <i>ağaç</i> ‘sopa, değnek’ (KE, ME, İML) (HAOTS: 28), <i>ağaç ~ ağaş</i> ‘ağaç’ (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA)(KTS: 3). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ağaç ~ yıgaç</i> ‘ağaç’ (ŞSL, ŞT) (ÇTS: 14), <i>ağaç</i> ‘sopa, çubuk, direk’ (BL: 113), <i>ağaç</i> ‘değnek, sopa’ 15.yy (TETTL I: 270), <i>ağaç ~ ağac</i> ‘sopa, değnek’ 14-16. yy (TTS I: 25-26).
5.	ağır	‘ağır’ (9b/02)	Eski Türkçe: <i>ağır</i> ‘heavy’; Kt. 8.yy. (EDPT: 88), <i>schwer, gewichtig / ağır</i> (HADT: 18), <i>agır</i> ‘ağırlık, yük’ (DLT: 542), <i>ağır</i> ‘ağır, güç’ (KB: 9). Orta Türkçe: <i>ağ(ı)r</i> ‘ağır, ağırlık’ (NF, KE) (HAOTS: 29), <i>ağır ~ avur</i> ‘ağır, hafif olmayan’ (BM, DM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, KK, TA, RH, TZ) (KTS: 3). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ağır</i> ‘ağır (hacim bakımından)’ (ŞSL, MK) (ÇTS: 16), <i>ağır</i> ‘ağır’ (BL: 113), ‘tartıda çok çeken’ 15.yy (TETTL I: 273), <i>ağır</i> ‘ağır basan, ağır basma, ağır basmak, ağırlık’ 14-19.yy (TTS I: 36-37).
6.	ağırşak	‘ağırlık, herhangi bir şeyi sabitlemek için kullanılan ağırlık’ (6a/11)	Eski Türkçe: <i>ağırçak</i> ‘spindle whorl’; Kt.? 8.yy (EDPT: 92), <i>agırşuk</i> ‘ağırşak, iğn halkası’ (DLT: 543). Orta Türkçe: <i>ağırçuk</i> ‘ağırsak’ (İML) (HAOTS: 29), <i>ağırşak ~ ağırşak</i> ‘yün, iplik eğirilen iği ağır laştırmak için alt ucuna geçirilen

			yarım küre ağaç’ (DM, TA, TZ) (KTS: 4). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ağırşak</i> ‘iplik eğirme ipine takılan yuvarlak tahta parçası’ (BL: 114).
7.	ağız	‘ağız organı’ (8a/05)	Eski Türkçe: <i>ağız</i> ‘the mouth’; Kt. 8.yy (EDPT: 98), <i>agız</i> ~ <i>ag(ı)z</i> ‘mund / (hayvanların) ağzı, ağız’ (HADT: 19), <i>agız</i> ‘insanın ve bütün hayvanların ağzı’ (DLT: 543), <i>agız</i> ‘ağız’ (KB: 10). Orta Türkçe: <i>ağ(ı)z</i> ‘ağız, giriş, kapak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN) (HAOTS: 30), <i>ağız</i>, <i>aız</i>, <i>avuz</i> ‘ağız’ (BV, CC, DM, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS) (KTS: 4). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ağız</i> ~ <i>ağaz</i> ‘ağız; defa, kere’ (BV, SD) (ÇTS: 16), <i>ağız</i> ‘ağız’ (BL: 114), ‘yüzdeki maruf organ’ 15.yy (TETTL I: 274).
8.	ağla-	‘ağlamak’ (23b/13)	Eski Türkçe: <i>ığla</i> ‘to weep’; Uyg. 8.yy (EDPT: 85), <i>yıgla-</i> ‘weinen, seufzen / ağlamak, inlemek’ (HADT: 898), <i>ıgla-</i> ‘ağlamak’ (DLT: 655), <i>yıgla-</i> ‘ağlamak’ (KB: 538). Orta Türkçe: <i>ağla-</i> ~ <i>yıgla-</i> ~ <i>ıgla-</i> ‘ağlamak’ (HŞ, İML, NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ) (HAOTS: 30), <i>ağla-</i> ~ <i>ıgla-</i> ~ <i>ila-</i> ~ <i>yağla-</i> ~ <i>yıgla-</i> ~ <i>yıyla-</i> ~ <i>yokla-</i> ‘ağlamak’ (Gİ, KF, Kİ, KK, TA) (KTS: 4). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yıgla-</i> ‘ağlamak’ (ML, AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1250), <i>ağla-</i> ‘gözyaşı dökmek’ 15-16.yy (TETTL I: 275).

9.	āhur	‘ahır’ (7b/04)	< Fa. <i>ākhwūr</i>, <i>ākhwar</i> ‘a stable, stall; litter or straw laid under cattle’ (Steingass, 1998: 26). Eski Türkçe: <i>ahur</i> ‘stall / ahır’ (HADT: 22), <i>akur</i> ‘ahır’ (DLT: 547), <i>aḫur</i> ‘ahır’ (KB: 14). Orta Türkçe: <i>āhūr</i> ~ <i>aḫur</i> ‘ahır, dam’ (KE, HŞ) (HAOTS: 34), <i>aḫur</i> ‘ahır, hayvan barınağı’ (BV, DM, TA) (KTS: 5). Orta ve Yeni Türkçe: <i>āhūr</i> ~ <i>avul</i> ~ <i>ağıl</i> ~ <i>ayıl</i> ‘ahır, dam’(ŞSL, LM) (ÇTS: 23), <i>aḫūr</i> ‘ahır’ (BL: 114), <i>āhur</i> ~ <i>āhūr</i> ‘at yemliği’ 16.yy (TETTL I: 285).
10.	aḫ	‘ak, beyaz’ (10b/02)	Eski Türkçe: <i>a:k</i> ‘white’ 8.yy Kt. (EDPT: 75), <i>ak</i> ‘weiß, hell / beyaz, açık’ (HADT: 22), <i>āk</i> ~ <i>ak</i> ‘Oğuzcada beyaz’ (DLT: 546). Orta Türkçe: <i>aḫ</i> ‘ak, beyaz, beyaz tenli kişi’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 34), <i>aḫ</i> ~ <i>ağ</i> ~ <i>aḥ</i> ‘ak, beyaz’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA) (KTS: 5). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aḫ</i> ~ <i>ağ</i> ‘beyaz, ak’(BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 24), <i>aḫ</i> ~ <i>ağ</i> ‘ak, beyaz’ (BL: 114), <i>ağ</i> ~ <i>ak</i> ‘ak, berrak’ 14-20.yy (TTS I: 23-24).
11.	aḫ ar	‘sarı renkli olup bilekleri beyaz olan at’ (7a/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>aḫ az</i> ‘bacaklarında beyaz lekeler bulunan sarı at’ (Kİ) (KTS: 5). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
12.	aḫ kayan	‘funda’ (4a/06)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

13.	akşak	‘aksak, topal’ (10a/04)	Eski Türkçe: <i>axsa:k</i> ‘lame’ 8.yy Uyg. (EDPT: 95), <i>aksak</i> ‘lahm / aksak’ (HADT: 26), <i>axsak</i> ‘aksak’ (DLT: 545), <i>akşak</i> ‘aksak, topal’ (KB: 14). Orta Türkçe: <i>akşak</i> ~ <i>aḥsak</i> ‘aksak, topal’ (KE, HŞ) (HAOTS: 36), <i>akşak</i> ~ <i>akṣah</i> ‘aksak, topal’ (KK, CC, İM, KFT, Kİ, TZ) (KTS: 6). Orta ve Yeni Türkçe: <i>akşak</i> ~ <i>aḥsak</i> ~ <i>akṣah</i> ‘aksak, topal’ (BV, NH, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 28), <i>akşak</i> ‘aksak’ (BL: 114), <i>aḡsak</i> ~ <i>akşak</i> ‘hafifçe topallayan’ 15-16.yy (TETTL I: 278).
14.	aḡta	‘enenmiş at’ (7a/02)	< Moğ. <i>agta</i> ‘gelding; gelded, castrated’ (Lessing, 1960: 15). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>aḡta</i> ‘iğdiş edilmiş at’ (MM) (HAOTS: 37). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aḡta</i> ‘iğdiş at, hadım’ (ŞSL) (ÇTS: 22).
15.	āl	‘sarı at’ (7a/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>al</i> ‘doru at’ (İH, Kİ) (KTS: 6). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
16.	ala	‘ala, alaca, çok renkli at’ (7a/08)	Eski Türkçe: <i>a:la:</i> ‘parti-coloured’ Kt. 8. yy. (EDPT: 126), <i>ala</i> ‘bunt, gescheckt / karışık renkli, renkli, alaca, benekli’ (HADT: 27), <i>ala</i> ‘alaca’ / <i>ala at</i> ‘alaca renkli at’ (DLT: 547). Orta Türkçe: <i>ala</i> ‘ala, benekli at’ (İML) (HAOTS: 37), <i>ala</i> ~ <i>alaça</i> ‘benekli, alaca, alaca at’ (CC, GT, İM, Kİ, KK, TZ) (KTS: 6). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ala</i> ~ <i>ele</i> ‘benekli, alaca, benli, nakş olunmuş şey, lekeli ve alacalı surat’

			(ŞSL, ŞT, FK, ŞHD) (ÇTS: 30), ‘ala renk’ (BL: 114), ‘tek-renk olmayan (hayvan)’ 15.yy (TETTL I: 320), <i>ala</i> ‘alaca, karışık renk’ 14-16.yy (TTS I: 80-81).
17.	alaçuk	‘alaçık’ (5a/14)	Eski Türkçe: <i>ala:çu:(-k)</i> ‘tent, hut’ 8.yy Uyg. (EDPT: 129)., <i>alačuk</i> ‘kleine hütte / küçük kulübe’ (HADT: 27), <i>alaçu</i> ‘alaçık denilen geniş çadır’ (DLT: 547). Orta Türkçe: <i>alaçuk</i> ~ <i>alaçu</i> ‘çörden çöpten yapılan küçük adı çadır, kulübe, baraka, evcik’ (CC, İH) (KTS: 6). Orta ve Yeni Türkçe: <i>alaçuk</i> ~ <i>alaçuğ</i> ‘Türkistan’da ve Anadolu’da boyların iskan etmek üzere inşa ettikleri çadır, ev, oba’ (ŞSL, GN) (ÇTS: 30), <i>alacuk</i> ‘göçebe çadırı’ 16.yy (TETTL I: 324), <i>alacuk</i> ~ <i>alacık</i> ~ <i>alaçık</i> ~ <i>alaçuk</i> ‘göçebe çadırı’ 14-19.yy (TTS I: 83-85).
18.	alçı	‘aşık kemiğinin bir yüzünün adı’ (9a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>ālçı</i> ‘aşık oyunu’ (ŞSL) (ÇTS: 32), <i>alçı</i> ‘aşığın dört yüzünden birinin adı’ 18-19.yy (TTS I: 92).
19.	‘alem	‘bayrak’ (7b/12)	< Ar. ‘alam ‘sign, token, mark, badge, distinguishing mark, characteristic; harelip; road sign, signpost, guidepost; flag, banner’ (Wehr, 1976: 636). Eski Türkçe: <i>‘alam</i> ‘alam fahne, flagge, banner / bayrak, sancak’ (HADT: 28), <i>alem</i> ‘bayrak, sancak’ (KB: 16).

			Orta Türkçe: <i>alem</i> ‘bayrak, sancak, işaret, damga’ (NF, KE, HŞ) (HAOTS: 39), ‘bayrak’ (BV, GT, İM, MG) (KTS: 7). Orta ve Yeni Türkçe: <i>alem</i> ‘bayrak, sancak, işaret’ (BV, SD, NH, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 33), ‘bayrak, sancak’ (BL: 115).
20.	algış et-	‘dua etmek’ (38a/06)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>alkış it-</i> ‘açıkça iyilik dilemek’ (İML, AO) (HAOTS: 41), <i>algış eyle-</i> ‘hayır dua etmek’ (KK) (KTS: 7). Orta ve Yeni Türkçe: <i>alkış ~ algış et-/eyyle-/kıl-</i> ‘alkışlamak, övmek; tazim etmek, dua etmek’ 13-17.yy (TTS I: 107-108).
21.	alma	‘elma’ (3b/15)	Eski Türkçe: <i>alımla</i> ‘apfel / elma’ (HADT: 29), <i>alma</i> ‘Oğuzcada elma’ (DLT: 549), Orta Türkçe: <i>alımla</i> ‘elma’ (NF, KE, HŞ, İML) (HAOTS: 41), <i>alma ~ elma</i> ‘elma’ (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 7). Orta ve Yeni Türkçe: <i>alma ~ elma</i> ‘elma’ (BV, SD, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD) (ÇTS: 37), <i>alma</i> ‘elma’ (BL: 115), ‘elma’ 14-17.yy (TTS I: 108-109).
22.	alun	‘alın’ (8a/02)	Eski Türkçe: <i>alın</i> ‘forehead’ 8.yy. Uyg. (EDPT: 147), ‘stirn, front / alın, ön taraf’ (HADT: 29), ‘alın’ (DLT: 548), ‘alın, cephe (KB: 17). Orta Türkçe: <i>al(ı)n</i> ‘alın, karşı, ön taraf’ (NF, KE, MM, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 40), <i>alın</i> ‘alın’ (BV, DM, Gİ, KF, RH, TA, TZ) (KTS: 7). Orta ve Yeni Türkçe: <i>alın ~ al ~ iley ~ eley</i> ‘alın, ön’ (AL, ŞSL, SD, LD, YED, GN) (ÇTS:

			35) , <i>alın</i> ‘alın’ (BL: 115).
23.	ām	‘am, dişilik organı’ (8b/05)	Eski Türkçe: <i>am</i> ‘Oğuz ve Kıpçak lehçelerinde kadınlık organı’ (DLT: 550). Orta Türkçe:, ‘dişilik organı’ (CC, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 8). Orta ve Yeni Türkçe: <i>am</i> ‘dişilik organı’ (GT) (ÇTS: 39), ‘kadınlık organı’ (BL: 115), ‘dişilik organı’ 16.yy (TETTL I: 364).
24.	amaç	‘yakın hedef, nişangāh’ (7b/15)	Eski Türkçe: <i>amaç</i> ‘hedef’ (DLT: 550). Orta Türkçe: <i>āmāç</i> ~ <i>omaç</i> ~ <i>umaç</i> ‘nişan tahtası, hedef’ (Kİ, MG, TZ, MG) (KTS: 8). Orta ve Yeni Türkçe: <i>omaç</i> ‘hedef’ 14.yy (TETTL I: 365), <i>āmāc</i> ‘nişan tahtası, hedef, saban demiri’ (ŞSL, NH, LD, FK) (ÇTS: 39), <i>omaç</i> ~ <i>umaç</i> ‘hedef, gaye, amaç’ 13.-19.yy (TTS 5: 2981).
25.	amçuḡ	‘am, dişilik organı’ (8b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>amçık</i> ‘kadının çocuk doğurmaya yarayan uzvunun küçültülmüş şekli’ (İML) (HAOTS: 43), <i>amçuḡ</i> ‘dişilik organı’ (DM, Kİ, TA) (KTS: 8). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
26.	ana anas(ı)	‘anneanne, nine’ (10b/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>ana anası</i> ‘anneanne, nine’ (BL: 115) <i>anası anası</i> ‘anneannesi’ 15.yy (TTS I: 125).

27.	ana atas(ı)	‘babaanne, nine’ (10b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ana atası</i> ‘ana tarafından dede’ (İML) (HAOTS: 45). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ana atası</i> ‘anne tarafından büyük baba, dede’ (BL: 115), ‘annenin babası olan dede’ 16.yy (TTS I: 122).
28.	and iç-	‘yemin etmek, ant içmek’ (33a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>and iç-</i> ‘ant içmek, yemin etmek, söz vermek’ (NF) (HAOTS: 45), <i>ant iç-</i> ~ <i>ant iç-</i> ‘yemin etmek’ (CC, İM, KF, TZ, DM, Kİ, KK) (KTS: 9). Orta ve Yeni Türkçe: <i>and iç-</i> ‘yemin etmek, söz vermek’ (ŞSL, MK, TMA, TEH, GN) (ÇTS: 45), <i>ant iç-</i> ‘yemin etmek’ 13-19.yy (TTS I: 145-147).
29.	andam	‘organ’ (8a/14)	< Fa. <i>andām</i> ‘the body; a member, a limb; stature, figure, form (of the body)’ (Steingass, 1998: 108). Eski Türkçe: <i>endam</i> ‘beden, vücut, boy, biçim’(KB: 149), Orta Türkçe: <i>endām</i> ‘uzuv, boğum, mafsıl, beden uzuvları’ (NF, KE, ME, HŞ) (HAOTS: 173), <i>endam</i> ‘endam, boy pos, vücut’ (BV, GT, İM, İN, RH) (KTS: 73). Orta ve Yeni Türkçe: <i>endām</i> ‘uzuv, vücudun bir parçası, vücut, beden, ten’ (ÇFK, Sİ, MK, LM) (ÇTS: 337), <i>endām</i> ‘el ve ayak gibi organlar’ (BL: 132) ‘vücut boy bos’ 15.-19.yy (TETTL I: 607)
30.	anğ-	‘anmak,	Eski Türkçe: <i>anğ-</i> ‘anmak, anlamak, dikkat

		zikretmek' (39b/09)	etmek' (KB: 20) Orta Türkçe: <i>añ-</i> 'anmak, hatırlamak' (KE, ME, MM, HKT, HŞ) (HAOTS: 45), <i>añ-</i> 'hatırlamak, zikretmek' (GT, Kİ, MS, TA) (KTS: 9). Orta ve Yeni Türkçe: <i>añ-</i> 'anmak, hatırlamak, yad etmek, zikretmek' (ŞSL, SD , ŞHD) (ÇTS: 41), <i>an-</i> 'hatırlamak, aklına getirmek' 15.yy (TETTL I: 380), <i>añ-</i> 'hatırlamak, anmak, söz açmak, bahsetmek' 15.-17.yy (TTS I: 165-166).
31.	apağ	'bembeyaz, apak' (10b/05)	Eski Türkçe: <i>ap ak</i> 'Oğuzcada bembeyaz' (DLT: 553). Orta Türkçe: <i>appağ</i> 'appak, bembeyaz' (HAOTS: 47), <i>apak</i> ~ <i>appağ</i> 'bembeyaz' (DM, KK, TA, İM, Kİ, RH) (KTS: 10). Orta ve Yeni Türkçe: <i>apağ</i> ~ <i>ap ağ</i> ~ <i>apağkine</i> 'çok beyaz, fazla beyaz' (ŞSL) (ÇTS: 45), <i>apağ</i> 'bembeyaz' (TETTL I: 410) <i>appağ</i> ~ <i>abbak</i> ~ <i>apbak</i> 'bembeyaz' 15-16.yy (TTS I: 178-179).
32.	ar	'sarı at' (7a/09)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz. ²
33.	araba	'el veya at arabası' (5b/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>araba</i> 'araba, araba yükü' (NF, K) (HAOTS: 48), <i>araba</i> 'araba' (CC, TA, TZ) (KTS: 10). Orta ve Yeni Türkçe: <i>araba</i> 'araba' (AL, MÜN, ŞT) (ÇTS: 46), 'insan veya yük taşıtı' 15.yy (TETTL I: 418).
34.	arğa	'bayrak' (7b/12)	Eski Türkçe: Ø

² krş. *ār* 'kestane rengi' (DLT: 553).

			Orta Türkçe: <i>orğa</i> ‘bayrak’ (Kİ) (KTS: 205). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
35.	arğa	‘bel, insan bedeninde göğüsle karın sırtla kalçalar arasındaki bölüm’ (8b/01)	Eski Türkçe: <i>arka</i> ‘originally ‘the back’ of a person, animal, or thing; hence metaph. ‘a hacker, someone who stands behind and supports person’ 8.yy Uyg. (EDPT: 213), ‘rücken, rückseite / arka, sırt’ (HADT: 63), ‘sırt’ (DLT: 556), <i>arğa</i> ‘arka, sırt’ (KB: 24). Orta Türkçe: <i>arğa</i> ‘arka sırt, arka taraf, omurga, bel’ (KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 50), <i>arğa</i> ‘sırt’ (CC, DM, İM, İN, KK, MG, RH, TA) (KTS: 11). Yeni Türkçe: <i>arğa</i> ‘arka, sırt’ (ML, ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, MÜN, ŞT, Sİ, YED, LM, GN) (ÇTS: 51), ‘arka, sırt, destek, geri’ (BL: 116), ‘sırt’ 15.yy (TETTL I: 431).
36.	armut ~ armud	‘armut’ (3b/15)	< Fa. <i>amrūt</i> ~ <i>amrūd</i> ‘a pear; a guava’ (Steingass, 1998: 100). Eski Türkçe: <i>armut</i> ‘armut’ (DLT: 556). Orta Türkçe: <i>armūd</i> ~ <i>armut</i> ‘armut’ (KE, İML) (HAOTS: 51), <i>armut</i> ~ <i>armūd</i> ‘armut’ (CC, GT, RH, TZ, DM, KK, TA) (KTS: 12). Orta ve Yeni Türkçe: <i>armut</i> ‘armut’ (BL: 116), <i>armud</i> ~ <i>armut</i> ‘bilinen meyve’ 15.yy (TETTL I: 435).
37.	arrı	‘temiz, pak’ (9b/07)	Eski Türkçe: <i>arığ</i> ‘clean, pure’ 8yy Uyg. (EDPT: 213), ‘rein, klar / temiz’ (HADT: 59), <i>arrığ</i> ~ <i>arığ</i> ‘çok temiz şey’ (DLT: 557), <i>arığ</i> ‘temiz, pak’ (KB: 22). Orta Türkçe: <i>arı</i> ~ <i>aru</i> ~ <i>arığ</i> ‘temiz’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ) (HAOTS: 49), <i>arı</i> ~ <i>arav</i> ~

			<i>arığ ~ arık ~ arov ~ aru ~ uru</i> ‘arı, saf, temiz’ (CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, MG, MS, RH, BV, TZ) (KTS: 10). Orta ve Yeni Türkçe: <i>arı ~ arığ ~ arık</i> ‘temiz, pak, saf’ (ŞSL, YED, FK, MK, GN) (ÇTS: 50), <i>aru</i> ‘temiz, arı’ (BL: 116), <i>aru</i> ‘temiz’ 16.yy (TETTL I: 444), <i>arı ~ aru ~ arık</i> ‘temiz, pak, müberra, beri, güzel, parlak’ 13-18.yy (TTS I: 193-196).
38.	arruk	‘zayıf, arık, cılız’ (9a/14)	Eski Türkçe: <i>a:ruk</i> ‘tired out, exhausted’, ‘emaciated, weak for the lack of food’ Uyg. 8. yy. (EDPT: 214), <i>arok</i> ‘müde, erschöpft, abgemagert / yorgun, bitkin, zayıf, zayıflamış’ (HADT: 64), <i>aruk</i> ‘yorgun, cılız’ (DLT: 558). Orta Türkçe: <i>aruk ~ arık</i> ‘zayıf, cılız, güçsüz’ (NF, KE, ME, HKT) (HAOTS: 53), <i>aruk ~ arık ~ arığ ~ ark ~ arıh</i> ‘zayıf, cılız’ (Gİ, GT, İM, Kİ, TA, BV, TZ, CC) (KTS: 12). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aruk ~ aruğ ~ arığ ~ arık</i> ‘zayıf, halsiz, güçsüz’ (BV, NH, TEH, ŞT) (ÇTS: 54), <i>aruk</i> ‘zayıf, çelimsiz, güçsüz, kof’ (BL: 116), <i>aruk ~ arık</i> ‘zayıf, sıska’ 15.yy (TETTL I: 444), <i>arık ~ aruğ ~ aruk</i> ‘zayıf, cılız’ 13-19.yy (TTS I: 198-201).
39.	artımağ	‘hayvanların sırtına konulan çanta, heybe’ (6a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>artmağ ~ aratma</i> ‘heybe’ (CC, DM) (KTS: 12). Orta ve Yeni Türkçe: <i>artmağ</i> ‘yük, ağırlık’ (ŞSL) (ÇTS: 54).
40.	artuğ	‘fazla’ (9b/08)	Eski Türkçe: <i>artuk</i> ‘an extra amount’ 8.yy Kt.

			(EDPT: 204), <i>artok</i> ‘sehr, reichlich /çok, bol, artık, fazlalık’ (HADT: 67), <i>artuk</i> ‘fazla, fazlalık’ (DLT: 558), <i>artuḡ</i> ‘fazla, ziyade, daha çok’ (KB: 26). Orta Türkçe: <i>artuḡ</i> ~ <i>artuğ</i> ~ <i>artık</i> ‘fazla, çok, değerli, kıymetli’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, K) (HAOTS: 52), <i>artuḡ</i> ~ <i>artık</i> ‘artık, fazla’ (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 12). Yeni Türkçe: <i>artuḡ</i> ~ <i>artuğ</i> ~ <i>artukı</i> ‘çok fazla’ (GN) (ÇTS: 54), <i>artuḡ</i> ‘artık, fazla, geriye kalan meblağ’ (BL: 116), <i>artuk</i> ~ <i>artık</i> ‘ekşiğin aksi, fazla’ 15.yy (TETTL I: 442), <i>artuk</i> ~ <i>artuğ</i> ~ <i>artık</i> ‘başka, gayri, maada; fazla, ziyade; küsur, -den fazla; üstün, büyük bir kısım, kısmıyam’ 13-19.yy (TTS I: 232-238).
41.	aruḡı	‘şarkıcı’ (9a/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
42.	aş-	‘asmak, sallandırmak, asarak infaz etmek’ (38b/14)	Eski Türkçe: <i>as-</i> ‘to hang’ 8.yy Uyg. (EDPT: 240), ‘aufhängen, anhängen / asmak, takmak’ (HADT: 71), ‘asmak’ (DLT: 559). Orta Türkçe: <i>aş-</i> ~ <i>as-</i> ‘asmak, idam etmek’ (KE, NF, ME, HKT, MN, İML) (HAOTS: 54), ‘asmak’ (BV, CC, İM, KFT, Kİ, MG, RH) (KTS: 13). Orta ve Yeni Türkçe: <i>as-</i> ~ <i>aş-</i> ‘asmak, asılmak, bağlamak’ (AL, ŞSL, BV, NH, LD, TMA, TEH, YED, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 56), <i>as-</i> ‘asmak’ (BL: 116), ‘asarak idam etmek’ 15.yy (TETTL I: 448).
43.	aşğa	‘Memlûkler	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

		döneminde kullanılan bir çeşit kaftan' (5a/04)	
44.	aşık	'aşık kemiği (oyun)' (9a/03)	Eski Türkçe: <i>aşık ~ aşuk</i> 'insanın ve başka şeylerin aşık kemiği' (DLT: 561). Orta Türkçe: <i>aşuk</i> 'aşık, aşık kemiği' (KE) (HAOTS: 59), <i>aşık ~ aşuk</i> 'topuk kemiği, aşık' (MG, TZ, Kİ) (KTS: 14). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aşuk</i> 'aşık, topuk kemiği' (AL, ŞSL)(ÇTS: 65).
45.	aşık	'taban, topuk' (8b/09)	Eski Türkçe: <i>aşık ~ aşuk</i> 'insanın ve başka şeylerin aşık kemiği' (DLT: 561). Orta Türkçe: <i>aşuk</i> 'aşık, aşık kemiği' (KE) (HAOTS: 59), <i>aşık ~ aşuk</i> 'topuk kemiği, aşık' (MG, TZ, Kİ) (KTS: 14). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aşuk</i> 'aşık, topuk kemiği' (AL, ŞSL) (ÇTS: 65).
46.	aşlamak	'direk, direk eki' (5b/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz. ³
47.	aşuk	'baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm' (8b/07)	Eski Türkçe: <i>aşık ~ aşuk</i> 'insanın ve başka şeylerin aşık kemiği' (DLT: 561). Orta Türkçe: <i>aşuk</i> 'aşık, aşık kemiği' (KE) (HAOTS: 59), <i>aşık ~ aşuk</i> 'topuk kemiği, aşık' (MG, TZ, Kİ) (KTS: 14). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aşuk</i> 'aşık, topuk kemiği' (AL, ŞSL) (ÇTS: 65).

³ Bu sözcüğün taranan kaynaklarda fiil çekimli şekilleri bulunmaktadır: aşla-'sarmak, bağlamak, aşlamak, eklemek' (ME,HŞ) (HAOTS: 58), aşlat- "ağaç aşlatmak" (ŞSL)(ÇTS: 64), aşla- 'aşlamak, ok kırıldığı zaman onu eklemek' (Kİ)(KTS: 15)

48.	aṭ	‘kısırak, at’ (7a/01, 14a/10, 72a/12)	Eski Türkçe: <i>at</i> ‘horse’ 8yy Uyg. (EDPT: 33), <i>at</i> ~ (<i>a</i>)<i>t</i> ‘pferd / at’ (HADT: 79), <i>at</i> ‘at, kısırak’ (DLT: 561), ‘at (hayvan)’ (KB: 32). Orta Türkçe:, <i>aṭ</i> ~ <i>at</i> ‘at, yük ve binek hayvanı’ (NF, KE, ME, MM, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 59), ‘at’ (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, RH, TZ, KK, TA) (KTS: 15). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aṭ</i> ~ <i>at</i> ‘at’ (GT, ÇFK) (ÇTS: 66), <i>at</i> ‘at’ (BL: 117).
49.	aṭ-	‘ok atmak’ (40b/05)	Eski Türkçe: <i>at-</i> ‘to throw, to shoot’ 8.yy Uyg. (EDPT: 36), ‘werfen, beschießen / atmak, fırlatmak, (ok) atmak’ (HADT: 80), ‘atmak’(DLT: 562), ‘atmak, bırakmak’ (KB: 34). Orta Türkçe: <i>at-</i> ‘atmak, fırlatmak, bırakmak, salmak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 59), <i>aṭ-</i> ~ <i>at-</i> ‘atmak, fırlatmak’ (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, RH, TZ, TA) (KTS: 15). Orta ve Yeni Türkçe: <i>at-</i> ‘atmak, fırlatmak’ (ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 67), <i>at-</i> ‘atmak’ (BL: 117), <i>at-</i> ‘bir şey fırlatarak vurmak’ 15.yy (TETTL I: 474).
50.	aṭa	‘baba’ (10b/08)	Eski Türkçe: <i>ata</i> ‘father’ 8.yy Uyg. (EDPT: 40), ‘vater, schwiegervater / baba, kayınbaba (HADT: 80), ‘baba’ (DLT: 563), ‘baba’ (KB: 35). Orta Türkçe: <i>aṭa</i> ~ <i>ata</i> ‘baba, ata, ced’ (AO, NF, KE, ME, MM, HKT, MN, İML) (HAOTS: 59), <i>aṭa</i> ~ <i>ata</i> ‘baba’ (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF,

			KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ, BM)(KTS: 15). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ata</i> ‘baba, ata, ced, ihtiyar, muhterem’ (ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN)(ÇTS: 67), <i>ata</i> ‘baba’ (BL: 117), <i>ata</i> ‘baba’ 15.yy (TETTL I: 474).
51.	ağa anas(ı)	‘annenin babası, dede’ (10b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ata ana</i> ‘babaanne’ (İM) (KTS: 15). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ata anası</i> ‘babaanne’ (BL: 117).
52.	ağa atas(ı)	‘babanın babası, dede’ (10b/07)	Eski Türkçe: <i>ata atası</i> ‘vorvater, vorfahre / ata’ (HADT: 80). Orta Türkçe: <i>ata ata</i> ‘dede, büyükbaba’ (İM) (KTS: 15). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ata atası</i> ‘baba tarafından büyükbaba, dede’ (BL: 117).
53.	ağlu	‘atlı, süvari’ (9a/08)	Eski Türkçe: <i>atlıg</i> ~ <i>(a)tl(ı)g</i> ‘mit pferd /atlı’ (HADT: 81), <i>atlıg</i> ‘atlı’ (DLT: 564). Orta Türkçe: <i>atlı</i> ~ <i>atlıg</i> ‘atı olan, ata binmiş, süvari’ (KE, ME, HŞ, İML) (HAOTS: 61), <i>atlu</i> ~ <i>ağlı</i> ~ <i>atlıg</i> ‘atlı, süvari’ (GT, BV, KFT, Kİ, TA) (KTS: 16). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ağlıg</i> ~ <i>atlık</i> ‘atlı, süvari’ (AL, ŞSL, Sİ) (ÇTS: 71), <i>atlu</i> ~ <i>atlı</i> ‘ata binen; süvari’ 15.yy (TETTL I: 483) <i>atlu kişi</i> ‘süvari’ 14.yy (TTS I: 278).
54.	ağısuz barmağ	‘yüzük parmağı’ (8a/13)	Eski Türkçe: <i>atsız ärnäk</i> ‘ringfinger / yüzük parmağı’ (HADT: 82).

			Orta Türkçe: <i>atsız</i> ‘atsız parmak’ (İML) (HAOTS: 61), <i>aşsuz barmağ</i> ~ <i>adsız barmağ</i> ~ <i>atsız barmağ</i> ‘küçük parmak ile orta parmak arasındaki parmak’ (İN, Kİ, KK, TA) (KTS: 16, 3). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
55.	avrağut	‘zevce, karı’ (9a/05)	Eski Türkçe: <i>uragut</i> ‘kadın’ (DLT: 923). Orta Türkçe: <i>uragut</i> ‘kadın’ (KE) (HAOTS: 626). Orta ve Yeni Türkçe: <i>urağut</i> ‘kadın’ 14-15.yy (TTS VI: 3965).
56.	avrat	‘kadın’ (9a/05)	< Ar. ‘<i>awraq(t)</i> ‘defectiveness, faultiness, deficiency, imperfection’ (Wehr, 1976: 656). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>avrat</i> ~ <i>avret</i> ‘kadın, dişi’ (ME, HKT) (HAOTS: 63), <i>avrat</i> ‘kadın, zevce’ (DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 16). Orta ve Yeni Türkçe: <i>avret</i> ‘kadın; açığı haram olan vücut uzvu’ (ÇFK, TEH, Sİ) (ÇTS: 73), <i>avrat</i> ‘kadın, kız’ (BL: 117).
57.	aya	‘avuç’ (8a/11)	Eski Türkçe: <i>aya</i> ‘the palm of the hand’ 8.yy Uyg. (EDPT: 267), ‘hand, handfläche / el, elin iç tarafı, avuç’ (HADT: 85), ‘aya, avuç içi’(DLT: 566), ‘aya, avuç, avuç içi’ (KB: 45). Orta Türkçe: <i>aya</i> ‘aya, avuç içi, el ayası’ (NF, KE, ME, MM, HKT) (HAOTS: 64), ‘aya, avuç içi’ (BV, CC, GT, İN, KK, TA, TZ) (KTS: 17). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aya</i> ‘aya, avuç içi, el ayası, ayak tabanı’ (ŞSL, ÇFK, TEH, MK) (ÇTS: 74), ‘aya, avuç’ (BL: 117), ‘el içi’ 14-16.yy

			(TETTL I: 498), <i>aya</i> ‘avuç’ 15.yy (TTS I: 289).
58.	ayağ	‘bacak, ayak’ (8b/08)	Eski Türkçe: <i>adək</i> ‘originally rather indefinitely leg, foot’; 8.yy Kt. (EDPT: 45), <i>adək</i> ‘fuß / ayak (insan, hayvan, eşya)’ (HADT: 6), <i>ayak</i> ~ <i>adək</i> ‘ayak’ (DLT: 566), <i>adək</i> ‘ayak’ (KB: 4). Orta Türkçe: <i>ayağ</i> ~ <i>adək</i> ~ <i>ayak</i> ‘ayak’ (MN, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 64), <i>ayağ</i> ~ <i>adək</i> ~ <i>ayak</i> ~ <i>azak</i> ‘ayak’ (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 17). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ayağ</i> ~ <i>adək</i> ~ <i>adək</i> ~ <i>ayak</i> ~ <i>ayah</i> ~ <i>adək</i> ‘ayak’ (AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN) (ÇTS: 74), <i>ayak</i> ‘ayak’ (BL: 117), ‘üstünde durulan uzuv’ 15.yy (TETTL I: 499), <i>ayak</i> ~ <i>ayah</i> ‘ayak’ 15-16.yy (TTS I: 291).
59.	aygır	‘at, erkek at, aygır’ (7a/01)	Eski Türkçe: <i>adğır</i> ‘stallion’ 8.yy Kt. (EDPT: 47), <i>adğır</i> ~ <i>(a)dg(ı)r</i> ‘hengst / aygır’ (HADT: 8), <i>adğır</i> ‘atın erkeği, aygır’ (DLT: 540), <i>adğır</i> ‘aygır’ (KB: 5). Orta Türkçe: <i>aygır</i> ‘aygır, enenmemiş, damızlık at’ (KE, ME, İML) (HAOTS: 65), ‘aygır, damızlık erkek at’(BV, BM, DM, KK, RH, TA, TZ) (KTS: 18). Orta ve Yeni Türkçe: <i>aygır</i> ‘hergele süren hayvan, aygır, at’ (ŞSL) (ÇTS: 76).
60.	aymak	‘yüksük’ (6a/12)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
61.	ayman	‘büyük leğen’	Eski Türkçe: Ø

		(6b/05)	Orta Türkçe: <i>ayman</i> ‘kalbur, elek’ (TZ) (KTS: 18). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
62.	ayrıç	‘kuşları fırlatmak için kullanılan bir alet’ (7b/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ayrıç</i> ‘iki çatallı olan ok, yol, tahta vb.’ (Kİ) (KTS: 18). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ayrıç</i> ‘çatal ağaç’ (ŞSL) (ÇTS: 80).
63.	ayuk	‘ayık’ (10a/05)	Eski Türkçe: <i>adıg</i> ‘sarhoşluktan ayılmış, ayık’ (DLT: 541). Orta Türkçe: <i>ayık</i> ~ <i>ayığ</i> ‘ayık, ayılmış, sarhoş olmayan’ (KFT, TA, TZ) (KTS: 18). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ayık</i> ~ <i>oygak</i> ~ <i>oygağ</i> ~ <i>uyag</i> ~ <i>oyağ</i> ~ <i>uygak</i> ~ <i>oykağ</i> ‘uyanık’ (AL, ŞSL, BV, NH, GT, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 77), <i>ayık</i> ‘uyanık, akli başında’ (BL: 118), <i>ayık</i> ~ <i>uyuk</i> ‘sarhoş olmayan veya sarhoşluğu geçmiş olan, ayık halde, ayık olarak’ 15.yy (TETTL I: 507), <i>ayık</i> ~ <i>ayığ</i> ‘akli başında’ 13-17.yy (TTS I: 318).
64.	az	‘az’ (9b/04)	Eski Türkçe: <i>az</i> ‘few, scanty, a little’ Kt. 8.yy (EDPT: 277), ‘wenig, ein wenig / az, birkaç’ (HADT: 90), <i>āz</i> ~ <i>az</i> ‘az’ (DLT: 567), <i>az</i> ‘az’ (KB: 48). Orta Türkçe: <i>az</i> ‘az, çok olmayan, nadir, az bulunan’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 67), <i>az</i> ~ <i>as</i> ‘az, çok olmayan’ (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 19). Orta ve Yeni Türkçe: <i>az</i> ~ <i>āz</i> ‘az, nadir, kötü’ (ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK,

			TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, FK, GN) (ÇTS: 81), <i>az</i> ‘az’ (BL: 118), ‘çok’un aksi’ 15-16.yy (TETTL I: 521).
65.	bağarsuk	‘bağırsak’ (8b/04)	Eski Türkçe: <i>bagırsuk</i> ‘eingeweide / bağırsaklar’ (HADT: 137), <i>bagırsuk</i> ‘bağırsak’ (DLT: 570). Orta Türkçe: <i>bağarsuk</i> ‘bağırsak’ (NF, HKT) (HAOTS: 73), <i>bağarsuk</i> ~ <i>bağırsak</i> ~ <i>buvarsık</i> ‘bağırsak’ (DM, GT, Kİ, TA, TZ) (KTS: 21). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bağırsak</i> ‘bağırsak uzvu’ (ŞSL) (ÇTS: 91), <i>bağarsuk</i> ‘bağırsak’ (BL: 118), <i>bağarsuk</i> ~ <i>bağırsık</i> ‘ince ve kalın bağırsak’ 14.yy (TETTL I: 548), <i>bağarsuk</i> ~ <i>bağarsak</i> ~ <i>bağarsık</i> ~ <i>bağırsuk</i> ~ <i>bağursuk</i> ~ <i>boğarsuk</i> ‘bağırsak’ 14-17.yy (TTS I: 363-365).
66.	bağla-	‘bağlamak, bir şeyi bir şeye veya bir yere tutturmak’ (41b/04)	Eski Türkçe: <i>bagla-</i> ‘zusammenbinden, bündeln / bağlamak, destelemek, demetlemek’ (HADT: 137), <i>bagla-</i> ‘bağlamak’ (DLT: 570). Orta Türkçe: <i>bağla-</i> ‘bağlamak, kapatmak, sağlamlaştırmak, kilitlemek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML, KV) (HAOTS: 73), <i>bağla-</i> ~ <i>bakağıla-</i> ~ <i>balğa-</i> ~ <i>bavla-</i> ~ <i>bayla-</i> ‘bağlamak, demet yapmak, bağ ile, ip ile bağlamak’ (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ, CC) (KTS: 21). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bağla-</i> ‘bağlamak, tutmak, raptetmek, zaptetmek’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 92), <i>bağla-</i> ‘bağlamak, birleştirmek’ (BL: 118), ‘çözmenin aksi’ 15.yy (TETTL I: 551),

			<i>bağla-</i> ‘kapamak, durdurmak, alıkoymak, engel olmak’ 13-16.yy (TTS I: 372-373).
67.	bağlu	‘bağlı olan şey’ (10a/15)	Eski Türkçe: <i>bağlıg</i> ‘mit bindungen, mit fesseln, gefesselt / bağlı, zincirli, bağlantılı’ (HADT: 137). Orta Türkçe: <i>bağlıg ~ bağlık</i> ‘bağlı, kapalı’ (KE, NF, MM, HKT, İML) (HAOTS: 73), <i>bağlu ~ bağlı</i> ‘bağlanmış’ (KFT, GT, İM) (KTS: 21). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bağlıg ~ bağlık</i> ‘bağlı, kapalı, düğümlü, asılı (AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, MÜN, FK) (ÇTS: 92), <i>bağlu</i> ‘bağlanmış, bağlı’ (BL: 118), <i>bağlu</i> ‘bağlı’ 15.yy (TETTL I: 552), <i>bağlu ~ bağlı</i> ‘kapalı’ 14-18.yy (TTS I: 374-375).
68.	bağır	‘karaciğer’ (8b/02)	<<i>bār</i> < *<i>bağar</i> < <i>bağır</i>. Eski Türkçe: <i>bağır</i> ‘the liver’ 8.yy Kt. (EDPT: 317), <i>bağır ~ bağ(ı)r</i> ‘leber, bauch / karaciğer, bağır, karın ‘ (HADT: 137), <i>bağır</i> ‘karaciğer’ (DLT: 569), <i>bağır</i> ‘bağır, karaciğer’ (KB: 52). Orta Türkçe: <i>bağ(ı)r</i> ‘bağır, göğüs, ciğer’ (KE, NF, HŞ, MM, İML) (HAOTS: 73), <i>bağır ~ bavur</i> ‘ciğer, karaciğer’ (DM, GT, İM, Kİ, TA, TZ) (KTS: 21). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bağır</i> ‘yürek, göğüs, ciğer’ (ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN (ÇTS: 91), <i>bağır</i> ‘göğüs, sine, ciğer’ (BL: 118), ‘ciğer, bağırsak gibi vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı’ 15.yy (TETTL I: 550), <i>bağır ~ barg</i> ‘bağır, göğüs, sine, ciğer; akciğer, karaciğer, yürek’ 14-19.yy (TTS I: 366-370).
	bar	‘karaciğer’ (8b/02)	

69.	balta	‘balta’ (6b/10)	Eski Türkçe: <i>baltu</i> ‘an axe’ 8.yy Uyg. (EDPT: 333), <i>balto</i> ~ <i>baltu</i> ‘beil, streitax / balta’ (HADT: 141), <i>baldu</i> ‘balta’ (DLT: 572), <i>baldu</i> ‘balta’ (KB: 55). Orta Türkçe: <i>balta</i> ~ <i>balta</i> ‘balta’ (NF, KE, HŞ, İML) (HAOTS: 77), <i>balta</i> ~ <i>balta</i> ‘balta, nacak’ (CC, DM, İH, KFT, Kİ, TZ, DM, KK) (KTS: 23). Orta ve Yeni Türkçe: <i>baltu</i> ‘balta’ (AL, ŞSL, TEH) (ÇTS: 100), <i>balta</i> ~ <i>balta</i> ‘balta’ (BL: 119), ‘ağaç kesmeye yarayan alet’ 15.yy (TETTL I: 574), <i>baldu</i> ‘balta’ 15.yy (TTS I: 389).
70.	baltır ~ baldur	‘baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm’ (8b/07)	Eski Türkçe: <i>baltır</i> ‘the calf of the leg’ 8.yy Uyg. (EDPT: 334), ‘wade / baldır’ (HADT: 141). Orta Türkçe: <i>baltır</i> ‘baldır eti, baldır’ (İML) (HAOTS: 77), <i>baltır</i> ~ <i>baldır</i> ‘baldır, bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü’ (DM, Kİ, KK, TA, TZ, KFT, RH) (KTS: 23). Orta ve Yeni Türkçe: <i>baldur</i> ‘baldır, paça, bacak, bacağın etli kısmı’ (ŞSL, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 98), <i>baldur</i> ‘baldır’ (BL: 119), <i>baldır</i> ‘bacağın dizden aşağı olan kısmı; o kısmın arka tarafındaki adaleli kısmı’ 14-15.yy (TETTL I: 568).
71.	bar- ~ var-	‘gitmek’ (40a/10)	Eski Türkçe: <i>bar-</i> ‘to go’ 8.yy Kt. (EDPT: 354), <i>bar-</i> ~ <i>b(a)r-</i> ‘gehen / gitmek’ (HADT: 142), <i>bar-</i> ‘gitmek’ (DLT: 573), ‘varmak, gitmek’

			(KB: 56). Orta Türkçe: <i>bar-</i> ~ <i>var-</i> ‘varmak, gitmek, ölmek, helak olmak, evlenmek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML, K, MN) (HAOTS: 78), <i>bar-</i> ~ <i>var-</i> ‘varmak, gitmek, ulaşmak’ (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ, Gİ, KF, MS, KFT) (KTS: 23). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bar-</i> ‘varmak, gitmek’ (ML, AL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 101), <i>var-</i> ‘gitmek’ 15.yy (TETTL VIII: 400).
72.	barçağ	‘asker baltası’ (7b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>balçağ</i> ~ <i>barçağ</i> ‘kabza, kabzanın demir siperi’ 14-15.yy (TETTL I: 568), <i>balçağ</i> ‘kılıç sapı’ 14-19.yy (TTS I: 388).
73.	barçın	‘ipek, ibrişim’ (5a/12)	Eski Türkçe: <i>barçın</i> ‘silk brocade’ 8.yy Uyg. (EDPT: 357), <i>barçın</i> ‘seidenbrokat, brokatstoff / altın veya gümüş sırma işlemeli ipek kumaş’ (HADT: 143), <i>barçın</i> ‘ipekli kumaş, ipek’ (DLT: 574), ‘ipekli kumaş’ (KB: 59). Orta Türkçe: <i>barçın</i> ‘ipek kumaş, diba’ (HKT, İML) (HAOTS: 78), <i>barçın</i> ~ <i>berçin</i> ‘ipekli kumaş’ (Kİ, İH) (KTS: 24). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
74.	bardak	‘bardak; ibrik’ (6a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>bardak</i> ‘testi, bardak’ (ME) (HAOTS: 78), ‘büyük testi, fıçı, bardak’ (CC, DM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 24).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>bardak</i> ‘bardak, kulplu su kasesi’ (ŞSL)(ÇTS: 101), ‘testi, sürahi, bardak’ (BL: 119), <i>bardak</i> ‘içmeye yarayan küçük kap (topraktan veya camdan)’15.yy (TETTL I: 587), <i>bardak</i> ~ <i>bartak</i> ‘testi’ 15-18.yy (TTS I: 400-401).
75.	barma şuvluk	‘matara’ (6b/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
76.	barmağ	‘parmak’ (8a/11)	Eski Türkçe: <i>ärŋäk</i> ‘finger, zeh / parmak, ayak parmağı’ (HADT: 119), <i>ernek</i> ‘parmak’ (DLT: 643), ‘parmak’ (KB: 158). Orta Türkçe: <i>barmağ</i> ‘parmak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 79), <i>barmağ</i> ~ <i>parmağ</i> ‘parmak’ (BV, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA) (KTS: 24). Orta ve Yeni Türkçe: <i>barmağ</i> ‘parmak’ (SD, GT, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN) (ÇTS: 103), <i>barmağ</i> ‘parmak’ (BL: 119), <i>barmağ</i> ~ <i>barnağ</i> ~ <i>bannağ</i> ‘parmak’ 15.yy (TETTL I: 592), <i>barmak</i> ~ <i>barmah</i> ‘parmak’ 13-18.yy (TTS I: 402-404).
77.	baş-	‘basmak, bir şeyi güç kullanarak sıkıştırmak’ (38b/08)	Eski Türkçe: <i>bas-</i> ‘to press, crush, oppress, make a surprise attack’ 8.yy Kt. (EDPT: 370), ‘bedrücken, pressen / sıkıştırmak basmak’ (HADT: 145), ‘üstüne çöküp basmak, bastırmak’ (DLT: 575), ‘basmak (KB: 60). Orta Türkçe: <i>bas-</i> ‘basmak, ayak basmak, yıkmak, baskın yapmak, mağlup etmek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML, K) (HAOTS: 79), <i>baş-</i> ‘basmak, ezmek’ (TA)

			(KTS: 24). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bas-</i> ‘basmak, çiğnemek, hücum etmek, istila etmek, galip gelmek’ (AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 104), <i>bas-</i> ‘bir şeyin üstüne ağırlığını koymak’ 15.yy (TETTL I: 595). <i>bas-</i> ‘alt etmek, yenmek; bastırmak, kapatmak, üstüne oturmak, altına almak’ 14-18.yy (TTS I: 410-413).
78.	baş	‘insan başı, kafası’ (8a/02)	Eski Türkçe: <i>baş</i> ‘head’ 8.yy Kt. (EDPT: 375), <i>baš ~ b(a)š</i> ‘kopf, haupt / kafa, baş’ (HADT: 147), <i>baş</i> ‘insan başı, genel olarak baş (hayvan, bitki, eşya, dağ)’ (DLT: 576), ‘baş’ (KB: 62). Orta Türkçe: <i>baş</i> ‘baş, kafa, ilk, ön kısım, uç, önder, lider’ (NF, KE, NE, MM, HKT, HŞ, İML, KV, MN) (HAOTS: 80), ‘baş, kafa’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) (KTS: 24). Orta ve Yeni Türkçe: <i>baş</i> ‘baş, kafa, kelle, tepe’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 105), ‘baş, kafa’ (BL: 119), <i>baş</i> ‘vücudun en üst kısmı’ 15.yy (TETTL I: 603),
79.	başmak	‘terlik’ (5a/10)	Eski Türkçe: <i>başmak</i> ‘Oğuz ve Kıpçaklarda ayakkabı’ (DLT: 578). Orta Türkçe: <i>başmak</i> ‘ayakkabı, çizme’ (CC, GT, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 25). Orta ve Yeni Türkçe: <i>başmak</i> ‘ayakkabı, çepik, kösele’ (ŞSL) (ÇTS: 106), ‘ayakkabı’ (BL: 119), ‘ayakkabı’ 15.yy (TETTL I: 609), <i>başmak ~</i>

			<i>paşmak</i> ‘ayakkabı’ 14-19.yy (TTS I: 448-450).
80.	baılçak	‘asker baltası’ (7b/06)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
81.	bay	‘zengin’ (9b/11)	Eski Türkçe: <i>ba:y</i> ‘rich; a rich man’ 8.yy Kt. (EDPT: 384), <i>bay ~ b(a)y</i> ‘reich, wohlhabend / zengin, varlıklı’ (HADT: 152), <i>bāy</i> ‘zengin’ (DLT: 579), <i>bay</i> ‘zengin’ (KB: 65). Orta Türkçe: <i>bay</i> ‘zengin, varlıklı’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 82), ‘zengin, varlıklı’ (CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 25). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bay</i> ‘zengin, varlıklı’ (ŞSL, SD, GT, LD, ÇFK, ŞT, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 108), ‘zengin, varlıklı’ (BL: 119), ‘zengin (kimse)’ 15.yy (TETTL I: 615), <i>bay</i> ‘zengin, müstağni’ 13-19.yy (TTS I: 458-461).
82.	begen-	‘beğenmek, razı olmak’ (40b/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>begen- ~ bayan- ~ beyen- ~ biyen</i> ‘beğenmek’ (DM, TZ, Kİ, GT) (KTS: 26). Orta ve Yeni Türkçe: <i>begen-</i> ‘hoşlanmak’ 15.yy (TETTL I: 634).
83.	bek	‘bey, emir’ (9b/14)	Eski Türkçe: <i>be:g</i> ‘the head of a clan, or tribe, a subordinate chief’ 8.yy Kt. (EDPT: 322), <i>bäg ~ b(ä)g</i> ‘fürst, herrscher / bey, prens, hükümdar’ (HADT: 154), <i>beg ~ big</i> ‘bey (emir)’ (DLT: 580), <i>beg</i> ‘bey’ (KB: 69). Orta Türkçe: <i>beg ~ bæg ~ big ~ bik ~ bey</i> ‘bey, emir’ (ME, KE, NF, MM, MN, HŞ, İML) (HAOTS: 85), <i>beg ~ bey ~ bi ~ big ~ biy</i> ‘bey,

			reis, efendi, soylu' (CC, DM, Gİ, KF, KK, MS, TA, Kİ, BV, GT, İM, İN, MG) (KTS: 26). Orta ve Yeni Türkçe: <i>beg ~ big ~ bey ~ bik ~ bæg</i> 'bey, büyük, amir' (ŞSL, NH, ŞT, AL, GT, BV, BD, SD, HBD, LD, MÜN) (ÇTS: 115), <i>bey</i> 'bey' (BL: 120), <i>beg ~ bey</i> 'evin, ailenin erkek başı, zevç; köyün ileri gelenlerinden biri, bir kabilenin veya küçük bir devletin başı, âmir, kumanda eden' 15.yy (TETTL I: 633), <i>bek ~ big ~ beg</i> 'zevc, koca; küçük devlet başkanı' 13-19.yy (TTS I: 479-481).
84.	belük	'kolun dirsek ile omuz arasında kısım, pazu' (8a/11)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
85.	besle-	'yetiştirmek, beslemek,' (40b/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>besle- ~ bestle- ~ bisle-</i> 'beslemek, terbiye etmek' (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KK, TA, TZ, KFT, Kİ, MS) (KTS: 28). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bisle-</i> 'beslemek' (ŞHD) (ÇTS:153), <i>besle-</i> 'beslemek' (BL: 120), <i>besile- ~ besle-</i> 'gıda vermek yedirmek, semirtmek (çiftlik ve ev hayvanı)' 15.yy (TETTL I: 668).
86.	beyin	'beyin' (8a/02)	Eski Türkçe: <i>beñi</i> 'brain'.8. yy Uyg. (EDPT: 348), <i>meysi ~ m(e)yi</i> 'gehirn / beyin' (HADT: 474), <i>miñi</i> 'beyin' (DLT: 764). Orta Türkçe: <i>beyni</i> 'beyin, ilik' (İML) (HAOTS: 93), <i>beyin ~ beyni ~ mey ~ meyin ~ meyni ~ miyin ~ miyni</i> 'beyin' (İN, TA, TZ, DM, Kİ, İM, KFT, BV) (KTS: 29).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>beyin</i> ~ <i>meyin</i> ‘beyin’ (TEH, ŞSL) (ÇTS: 129), <i>beyin</i> ~ <i>beyn</i> ‘beyin’ (BL: 120), <i>beyin</i> ‘kafatasındaki hassas organ, his, şuur ve irade merkezi’ 15.yy (TETTL I: 678), <i>beyni</i> ‘beyin’ 15-19.yy (TTS I: 528).
87.	beyük	‘büyük’ (9a/10)	Eski Türkçe: <i>bedük</i> ‘big, great’ 8.yy KT (EDPT: 302), <i>bädük</i> ~ <i>b(ä)dük</i> ‘groß, hoch / büyük, yüksek’ (HADT: 154), <i>bedük</i> ~ <i>bedük</i> ‘büyük, yüce’ (DLT: 580), <i>bedük</i> ‘büyük’ (KB: 68). Orta Türkçe: <i>bedük</i> ~ <i>biyik</i> ~ <i>böyük</i> ~ <i>büyük</i> ‘büyük’ (HŞ, NF, ME) (HAOTS: 85), <i>beyük</i> ~ <i>bedük</i> ~ <i>beyik</i> ~ <i>biyik</i> ~ <i>büyük</i> ‘büyük’ (GT, İM, CC, BV, TZ, KK, MG) (KTS: 29). Orta ve Yeni Türkçe: <i>büyük</i> ~ <i>beyik</i> ~ <i>biyik</i> ~ <i>biyik</i> ‘büyük, ulu, kebir, yaşlı, koca, kocaman’ (ŞSL, BV, HBD, TMA, MÜN, YED, FK, MK, FK) (ÇTS: 184), <i>böyük</i> ‘büyük’ (BL: 122), ‘küçükün aksi’ 15.yy (TETTL I: 785).
88.	bezirgan	‘tüccar’ (10a/14)	< Fa. <i>bāzargān</i> ‘a merchant, a trader’ (Steingass, 1998: 145). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe:, <i>bezirken</i> ~ <i>bāzargān</i> ~ <i>bāzergān</i> ‘bezirgān, tüccar’ (TZ, CC, TA) (KTS: 29). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bezirgān</i> ‘tüccar, esnaf’ (GN) (ÇTS: 131) <i>bazirgān</i> ~ <i>bazergān</i> ‘tüccar’ 15.yy. (TETTL I: 623).
89.	bıçkı	‘testere’ (6b/11)	Eski Türkçe: <i>bıçgu</i> ‘messer / bıçak’ (HADT: 166), <i>bıçğı</i> ‘bir şeyi kesen alet, balta’ (DLT: 584).

			Orta Türkçe: <i>bıçkü</i> ‘bıçkı’ (NF) (HAOTS: 95), <i>bıçkı</i> ~ <i>bıçku</i> ~ <i>bışkı</i> ~ <i>buçkı</i> ‘bıçkı, testere’ (CC, DM, GT, TZ, KK, TA) (KTS: 30). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bıçkı</i> ‘destere, bıçkı’ (ŞSL) (ÇTS: 132), <i>bıçku</i> ‘kunduracı bıçağı, bıçkı’ (BL: 120), <i>bıçgu</i> ‘testere; saraç bıçağı, bağ bıçağı’ 15.yy (TETTL I: 685).
90.	bıraç-	‘atmak, fırlatmak, bırakmak’ (40a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>bıraç-</i> ‘bırakmak, koymak, atmak, fırlatmak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, CE) (HAOTS: 94), ‘bırakmak’ (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, TZ) (KTS: 30). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bıraç-</i> ‘bırakmak, terk etmek, feragat etmek’ (ŞSL, NH, YED, ŞHD) (ÇTS: 133), <i>bıraç-</i> ~ <i>bırağ-</i> ‘koymak, terketmek, vazgeçmek, bırakmak’ (BL: 120), <i>bıraç-</i> ‘atmak, koymak, bırakmak’ 14-16.yy (TTS I: 542).
91.	bışaç	‘makas’ (5a/08)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
92.	bış barmak	‘başparmak’ (8a/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>başbarmak</i> ‘başparmak’ (İML) (HAOTS: 80), <i>baş barmak</i> ~ <i>bas barmak</i> ‘baş parmak’ (İM, İN, KF, KFT, KK, Kİ) (KTS: 24). Orta ve Yeni Türkçe: <i>baş barmağ</i> ‘başparmak’ (TEH) (ÇTS: 106), <i>baş barmak</i> ‘başparmak’ (BL: 119).
93.	bıtır-	‘inkâr ettirmek’ (32a/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>batur-</i> ‘inkâr etmek’ (KTS: 25). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

94.	bıyığ ~ bıyık	‘bıyık’ (8a/08)	Eski Türkçe: <i>bıdık</i> ‘bıyık’ (DLT: 585). Orta Türkçe: <i>bıyık</i> ‘bıyık’ (NF, ME) (HAOTS: 95), <i>bıyık ~ mıyık</i> ‘bıyık’ (TA, DM, KK) (KTS: 30). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bıyığ ~ mıyığ</i> ‘bıyık’ (ŞSL) (ÇTS: 133), <i>bıyık</i> ‘bıyık’ (BL: 120), ‘üst dudanın yukarıdaki kıllar’ 15.yy (TETTL I: 690).
95.	bil	‘bel, insan bedeninde göğüsle karın arasındaki bölüm’ (8b/02)	Eski Türkçe: <i>bél</i> ‘waist’ 8.yy Uyg. (EDPT: 330), <i>bel</i> ‘hüfte, taille, seite, bauch / kalça, bel, yan, karın’ (HADT: 161), <i>bil</i> ‘bel’ (DLT: 586), ‘bel’ (KB: 77). Orta Türkçe: <i>bil ~ bél</i> ‘bel’ (HŞ, NF, KE, ME, MM) (HAOTS: 96), <i>bil ~ bel</i> ‘bel’ (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KK, MG, RH, TA) (KTS: 30). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bil ~ bel ~ bél</i> ‘bel’ (ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 143), <i>bél</i> ‘gövdenin ortası, bükülen yeri’ 15.yy (TETTL I: 640) <i>bil</i> ‘bel’ 15-17.yy (TTS I: 548-549).
96.	bil bağı	‘bel bağı, bel kemeri’ (5a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>bil bağı</i> ‘kuşak’ (İML) (HAOTS: 96), <i>bil bağı ~ bel bağı</i> ‘kuşak, kemer’ (TA, İH) (KTS: 30). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
97.	bilegü	‘eğe, bilemek için kullanılan alet’ (6b/14)	Eski Türkçe: <i>bilägü</i> ‘schleifstein / bileği taşı’ (HADT: 170), <i>bilegü</i> ‘bileği’ (DLT: 587). Orta Türkçe: <i>bilegü ~ bileği ~ bilev ~ bilevi ~ bilevü</i> ‘bileği, bileği taşı’ (DM, CC, Kİ, TA)

			(KTS: 31). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bilegü</i> ‘bileği, bileği taşı’ (BL: 120), <i>bilegü (taşı)</i> ‘bıçak vs. bilemek için kullanılan taş’ 15.yy (TETTL I: 709).
98.	bilendek	‘bilenmiş’ (6b/15)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
99.	bilezük	‘bilezik, bileklik’ (5b/04)	Eski Türkçe: <i>biläkdäki biläzük</i> ‘armreifen für das hand gelenk / bilekteki bilezik’ (HADT: 170), <i>bilezük</i> ‘bilezik’ (DLT: 587). Orta Türkçe: <i>bilezük ~ bilezik</i> ‘bilezik’ (KE, MM, HKT) (HAOTS: 97), <i>bilezük ~ bilezik</i> ‘bilezik’ (DM, Gİ, Kİ, İM, KF, KFT, KK, TA, TZ) (KTS: 31). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bilezük</i> ‘bilezik’ (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 144), <i>bilezük</i> ‘bilezik’ (BL: 120), ‘kol halkası’ 15.yy (TETTL I: 711).
100.	bili	‘bilen kimse, bilge’ (10a/08)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
101.	bilik	‘silah takımı’ (7b/06)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>bilik</i> ‘silâh’(Kİ) (KTS: 31). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bilik ~ belik ~ belük ~ bilük</i> ‘ok ve yay kuburu, sadak’ 14-16.yy (TTS I: 572-573).
102.	bin- ~ min-	‘binmek’ (41a/14)	Eski Türkçe: <i>bin-</i> ‘to mount, or ride(a horse, etc, Acc.)’ 8.yy Kt. (EDPT: 348), <i>min-</i> ‘aufsteigen (Reittier, Wagen) / (binek hayvanı, araba) binmek’ (HADT: 475), <i>mün-</i> ‘binmek’ (DLT: 766) <i>min- ~ mün-</i> ‘binmek’ (KB: 316).

			Orta Türkçe: <i>bin- ~ min- ~ mün-</i> ‘binmek’ (İML, NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ)(HAOTS: 98), <i>bin- ~ min-</i> ‘binmek’ (KFT, BV, CC, DM, GT, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 31, 184). Orta ve Yeni Türkçe: <i>min- ~ mün-</i> ‘binmek’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TEH, CD, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN) (ÇTS: 762), <i>bin-</i> ‘binmek’(BL: 121), ‘(üstüne) çıkmak; üstünde gitmek’ 15.yy (TETTL I: 717), <i>bin-</i> ‘çıkmak, oturmak, culüs etmek’ 13.yy (TTS I: 583).
103.	birisi	‘diğeri, başkası’ (9b/12)	Eski Türkçe: <i>birisi</i> ‘einer, der erste / bir kimse, birisi’ (HADT: 179). Orta Türkçe: <i>birisi</i> ‘herhangi biri’ (HKT) (HAOTS: 101). Orta ve Yeni Türkçe: <i>birgisi</i> ‘birisi’ (AL) (ÇTS: 151).
104.	bişik	‘beşik, yatak’ (6b/08)	Eski Türkçe: <i>beşik ~ beşik ~ büşik</i> ‘cradle’ 8.yy Kt. (EDPT: 380), <i>beşik</i> ‘wiege / beşik’ (HADT: 166), <i>bişik ~ bişik</i> ‘çocuk beşiği’ (DLT: 590). Orta Türkçe: <i>bişik ~ beşik</i> ‘beşik’ (HKT, NF, KE, HŞ, İML) (HAOTS: 102), <i>bişik ~ beşik ~ beşik</i> ‘beşik, taht’ (GT, Kİ, DM, KK, TA, TZ) (KTS: 32). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bişik ~ beşik</i> ‘beşik’ (ŞSL, ŞT) (ÇTS: 155), <i>beşik</i> ‘beşik’ (BL: 120), <i>beşiik</i> ‘bebek yatağı’ 15.yy (TETTL I: 672), <i>bişik</i> ‘beşik’ 14-15.yy (TTS I: 612).

105.	biti	‘kitap’ (6a/08)	Eski Türkçe: <i>bitig</i> ‘inscription, book, letter, document’, 8.yy Kt. (EDPT: 303), <i>bitig</i> ‘buch, schrift, schriftstück / kitap, yazı’ (HADT: 181), <i>biti</i> ‘gökten inen kitaplardan bir kitap’/ <i>bitig</i> ‘kitap, mektup, yazılı kağıt’ (DLT: 590), <i>bitig</i> ‘mektup’ (KB: 94). Orta Türkçe: <i>bitig</i> ~ <i>bitik</i> ‘yazı, kitap, mektup, ferman’ (NF, KE, ME, MM, HKT, AO)(HAOTS: 103), <i>biti</i> ~ <i>betig</i> ~ <i>bitig</i> ~ <i>bitik</i> ~ <i>bitiv</i> ~ <i>bitiiv</i> ‘kitap, yazı, mektup’ (DM, KK, TA, CC, DM, RF, TA, TZ, İM Kİ) (KTS: 33). Orta ve Yeni Türkçe: <i>biti</i> ~ <i>bitig</i> ~ <i>bitik</i> ‘mektup’ (AL BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, GN) (ÇTS: 156), <i>biti</i> ‘mektup, kitap ve yazılı metin’ (BL: 121), <i>biti</i> ~ <i>bitik</i> ‘yazılmış şey, mektup, senet, kitap’ 14-15.yy (TETTL I: 737) <i>biti</i> ~ <i>bitik</i> ‘yazılmış şey, mektup’ 13-19.yy (TTS I: 615-619).
106.	biz	‘küçük delikler açmak için kullanılan bir alet’ (5b/07, 6b/12)	Eski Türkçe: <i>biz</i> ‘ahle, pfriem, messer / tığ, kunduracı bizi (bıçağı), bıçak’ (HADT: 182). Orta Türkçe: <i>biz</i> ‘kunduracı aleti’ (İML) (HAOTS: 104), ‘biz, deri dikmekte kullanılan alet’ (CC, DM) (KTS: 33). Orta ve Yeni Türkçe: <i>biz</i> ‘in, delik, koğuk’ (ŞSL) (ÇTS: 158), ‘kunduracıların kullandığı delici alet’ (BL: 121).
107.	bizövu	‘aklık, kadınların yüzlerine sürdükleri beyaz bir sıvı’ (5b/13)	<i>bezevü</i> ‘yüze sürülen aklık’ (Kİ) (Caferoğlu 1931: 17).

108.	boğ-	‘boğmak, bir canlıyı soluk almasına engel olarak öldürmek’ (36a/02)	Eski Türkçe: <i>boğ-</i> ‘to strapple, choke (someone)’ 8.yy Uyg. (EDPT: 311), <i>bog-</i> ‘erdrosseln, ersticken, erwürgen / boğazını sıkarak öldürmek, boğmak’ (HADT: 185), <i>bog-</i> ‘boğmak’ (DLT: 592), <i>boğ-</i> ‘boğmak’ (KB: 96). Orta Türkçe: <i>boğ-</i> ‘boğmak’ (NF, ME) (HAOTS: 105), <i>boğ-</i> ~ <i>bo-</i> ~ <i>buv-</i> ‘boğmak’ (İM, İN, KFT, Kİ, KK, TA, TZ, CC) (KTS: 33). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boğ-</i> ‘boğmak, sıkmak, tazyik etmek’ (ŞSL, GT, TEH) (ÇTS: 159), ‘havasını keserek öldürmek’ 13-14.yy (TETTL I: 749).
109.	boğaz	‘boğaz’ (8a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>boğaz</i> ~ <i>boğaz</i> ~ <i>boğar</i> ~ <i>boğuz</i> ~ <i>bovaz</i> ‘boğaz’ (BV, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ, BV, İM, Kİ) (KTS: 34). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
110.	boğaz	‘boğaz’ (8a/07, 8a/09)	Eski Türkçe: <i>boğuz</i> ‘throat’ 8.yy Kt. (EDPT: 322), <i>boguz</i> ‘kehle, hals / gırtlak, boğaz’ (HADT: 186), <i>boguz</i> ‘boğaz’ (DLT: 593), <i>boğuz</i> ‘boğaz’ (KB: 96). Orta Türkçe: <i>boğaz</i> ~ <i>boğuz</i> ‘boğaz’ (NF, ME, MM, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 105), <i>boğaz</i> ~ <i>boğaz</i> ~ <i>boğar</i> ~ <i>boğuz</i> ~ <i>bovaz</i> ‘boğaz’ (BV, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ, BV, İM, Kİ) (KTS: 34). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boğaz</i> ~ <i>boğuz</i> ‘boğaz’ (SD, TEH) (ÇTS: 159), <i>boğaz</i> ‘boğaz’ (BL: 121), ‘ağızdan mideye giden geçiş yeri’ 15.yy (TETTL I: 750), <i>boğuz</i> ‘boğaz’ 14.yy (TTS I: 634).

111.	boğazla-	‘boğazlamak’ (39a/11)	Eski Türkçe: <i>boguzla-</i> ‘to cut the throat of (someone Acc.), slaughter’ 8.yy Kt. (EDPT: 322), ‘die kehle durchschneiden / boğazı kesmek, boğazlamak’ (HADT: 186). Orta Türkçe: <i>boğazla-</i> ~ <i>boğuzla-</i> ‘boğmak, (hayvan) kesmek’ (ME, MM, HKT) (HAOTS: 105), <i>boğazla-</i> ~ <i>boğuz-</i> ~ <i>boğuzla-</i> ~ <i>bovazla-</i> ‘boğazlamak, boğazından kesmek’ (Gl, KF, KFT, Kİ, KK, BV, İM, TZ, TA) (KTS: 34). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boğazla-</i> ~ <i>boğuzla-</i> ‘boğazını kesmek, öldürmek’ (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 160), <i>boğazla-</i> ‘boğazından keserek, sıkarak öldürmek’ 15.yy (TETTL I: 749), <i>boğuzla-</i> ‘boğazlamak’ 15.yy (TTS I: 634).
112.	boğurdak	‘boğaz’ (8a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>boğuzdak</i> ‘gırtlak borusu’ (İML) (HAOTS: 105), <i>boğurdak</i> ~ <i>boğurdak</i> ‘boğaz deliği, gırtlak’ (İM, KK) (KTS: 34). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boğurdak</i> ‘kıkırdak, boğurtlak, hançere’ (SŞL, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 160), <i>boğurtlak</i> ‘gırtlak, boğaz’ 17-19.yy (TTS I: 634).
113.	boğ	‘dışkı, bok’ (8b/14)	Eski Türkçe: <i>bo:k</i> ‘green mould’; ‘excrement, dung’ 8.yy Uyg. (EDPT: 311), <i>bok</i> ‘excrement / dışkı, bok’ (HADT: 186), <i>bok</i> ‘Oğuz lehçesinde bok’ (DLT: 593). Orta Türkçe: <i>boğ</i> ‘insan ve hayvan dışkısı’ (İML) (HAOTS: 105), <i>boğ</i> ~ <i>boğ</i> ‘bok, insan dışkısı’ (BV, CC, Kİ, TA, TZ) (KTS: 34). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

114.	bol-	‘yetmek’ (69b/10)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
115.	bolak	‘ustura’ (5a/08)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
116.	boş	‘boş, dolu olmayan’ (9b/11)	Eski Türkçe: <i>boş</i> ~ <i>?bo:ş</i> ‘not subject to external control, free’ 8.yy Uyg. (EDPT: 376), <i>boš</i> ‘frei, leer, eitel / özgür, boş’ (HADT: 188), <i>boş</i> ‘(ev için) boş’ (DLT: 594), ‘boş, serbest’ (KB: 104). Orta Türkçe: <i>boş</i> ‘boş’ (MM) (HAOTS: 106), ‘boş’ (BV, CC, DM, GT, İH, İM, İN, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 34). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boş</i> ‘boş, kof’ (ŞSL, GN) (ÇTS: 164).
117.	bovun	‘parmak eklemleri’ (8a/13)	Eski Türkçe: <i>bogun</i> ‘gelenk / eklem’ (HADT: 186), <i>bogun</i> ‘parmak ve kamış boğumu’ (DLT: 593). Orta Türkçe: <i>bogun</i> ‘eklem, mafsalsal’ (NF, ME) (HAOTS: 105), <i>bovun</i> ~ <i>boğun</i> ‘mafsal, ek yeri, parmak boğumu’ (BV, İH, İM, İN, KFT, MG, TA, TZ) (KTS: 34-35). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boğum</i> ‘bend, ukde, büküm’ (ŞSL) (ÇTS: 161), <i>boğın</i> ‘boğum, eklem’ (BL: 122), <i>boğun</i> ‘boğum, eklem’ 14-18.yy (TTS I: 632-633).
118.	boynuz	‘boynuz’ (3b/12)	Eski Türkçe: <i>müyüz</i> ‘horn’ 8.yy. Uyg. (EDPT: 352), ‘horn / boynuz’ (HADT: 483), <i>müñüz</i> ‘bütün hayvanların boynuzu’ (DLT: 767). Orta Türkçe: <i>moynuz</i> ~ <i>muynuz</i> ~ <i>müñüz</i> ‘boynuz’ (KE) (HAOTS: 396), <i>boynuz</i> ~ <i>moynuz</i> ~ <i>muñuz</i> ~ <i>muynuz</i> ~ <i>muyuz</i> ~ <i>müñüz</i> ~ <i>müz</i> ‘boynuz’ (BM, DM, Gİ, KF, KI, TA, TZ, İN, İM

			İF, KFT, Kİ, BV, CC) (KTS: 35). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boynuz ~ moñuz ~ boñuz ~ müñüz</i> ‘boynuz, hayvan boynuzu’ (ŞSL, AL) (ÇTS: 165), <i>boynuz</i> ‘boynuz’ (BL: 122).
119.	boyun	‘boyun’ (8a/09)	Eski Türkçe: <i>boyın</i> ‘the neck’, sometimes specifically ‘the back of the neck’ 8.yy Uyg. (EDPT: 386), <i>boyun</i> ‘hals, nacken / boyun, ense’ (HADT: 190), <i>boyın ~ boyun</i> ‘insan vb.boynu’ (DLT: 596), <i>boyun</i> ‘boyun’ (KB: 104). Orta Türkçe: <i>boy(u)n</i> ‘boyun’ (ME, NF, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 108), <i>boyun ~ boyın ~ boynu</i> ‘boyun’ (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, DM) (KTS: 35). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boyun ~ moyun</i> ‘boyun’(AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 165), <i>boyun</i> ‘boyun’ (BL: 122), ‘gövdenin başla göğüs arasındaki dar yeri’ 15.yy (TETTL I: 772).
120.	boz	‘boz at’ (7a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>boz at</i> ‘boz renkli at, kırat’ (DM) (KTS: 35). Yeni Türkçe: <i>boz</i> ‘boz, boz renkli, kır renkli, boz at’(BL: 122).
121.	boza	‘boza’ (5a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>boza</i> ‘darı, buğday veya arpadan yapılan bir içki’ (DM, KFT, Kİ, KK, TA) (KTS: 35). Orta ve Yeni Türkçe: <i>boza</i> ‘darıdan yapılan bir

			içki' (ML) (ÇTS: 165), 'darıdan yapılmış hafif içki' 15.yy (TETTL I: 774).
122.	bökre	'böbrek' (8b/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>bögrek ~ börek ~ bügrük ~ bükrek</i> 'Böbrek' (BV, TA, TZ, DM, Kİ) (KTS: 35). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bögrek</i> 'böbrek, gürde' (ŞSL) (ÇTS: 166), <i>bögrek</i> 'böbrek' (BL: 122), <i>bögrek ~ bögrük</i> 'böbrek' 14-19.yy (TTS I: 663-664).
123.	börk	'börk, sarığın altında giyinen başlık' (5a/13)	Eski Türkçe: <i>börk</i> 'kappe, mütze, kopfbedeckung, tarnkappe / başlık, takke, kamuflaj başlığı' (HADT: 193), 'başa giyilen şey, börk' (DLT: 598), 'başlık, külah' (KB: 105). Orta Türkçe: <i>börk ~ börük</i> 'börk, başlık, kalpak' (KE, HŞ, İML) (HAOTS: 109), <i>börk</i> 'börk, başlık, şapka' (GT, İM, TZ) (KTS: 36). Orta ve Yeni Türkçe: <i>börk ~ börek ~ börük</i> 'başlık, börk' (ŞSL, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, FK) (ÇTS: 168), 'börk, külah, kalpak gibi giysilerin genel adı' (BL: 122), <i>börk</i> 'bir nevi kalpak' 15.yy (TETTL I: 783), <i>börk ~ börke ~ börki</i> 'başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler' 14-19.yy (TTS I: 667-669).
124.	börlükün	'böğürtlen' (4a/05)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
125.	bukağı	'bukağı' (7b/04)	Eski Türkçe: <i>buka:ğu</i> 'fetter, leg-iron, handcuff' 8.yy Uyg. (EDPT: 314), <i>bukagu</i> 'gefängnis, kette / hapishane, zincir' (HADT: 196),

			‘hırsızlara takılan kelepçe, bukağı’ (DLT: 599). Orta Türkçe: <i>bukağı ~ bukağ</i> ‘bukağı, köstek, pranga, kelepçe’ (NF, KE, ME, HKT) (HAOTS: 111), <i>bukağı ~ bugav ~ bugavı ~ bukağuv ~ buvavı</i> ‘bukağı, zincir’ (TZ, Kİ, DM) (KTS: 37). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bukağ</i> ‘halka, ayak bağı’ (CD) (ÇTS: 171), <i>bukağı</i> ‘bukağı, köstel, boyunduruk’ (BL: 122), <i>bukağı ~ bukağı</i> ‘hayvanın ayağına vurulan köstek’ 14-19.yy (TTS I: 685-686).
126.	burşak	‘kemer’ (5a/07)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
127.	burun	‘burun’ (8a/04)	Eski Türkçe: <i>burun</i> ‘the nose’ 8. yy Uyg. (EDPT: 366), ‘nase / burun’ (HADT: 203), ‘burun’ (DLT: 603), ‘burun, burc’(KB: 117) Orta Türkçe: <i>burun</i> ‘burun’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 113), <i>burun ~ brun</i> ‘burun’ (CC, DM, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 38). Orta ve Yeni Türkçe: <i>burun</i> ‘burun’ (ŞSL, NH, ÇFK, TMA, YED, Sİ) (ÇTS: 175), <i>burun</i> ‘burun’ (BL: 122), ‘yüzün ortasındaki organ’ 15.yy (TETTL I: 817).
128.	buş-	‘kızmak, öfkelenmek’ (33b/06)	Eski Türkçe: <i>buş-</i> (?p-) ‘to be irritated, annoyed’ 8.yy Uyg. (EDPT: 377), <i>buş-</i> ‘flach gehen, knapp werden / tıkanmak, nefes darlığı olmak’ (HADT: 205), <i>buş-</i> ‘sıkılmak, bıkmak’(DLT: 604), ‘hiddetlenmek, kızmak, öfkelenmek’ (KB: 117). Orta Türkçe: <i>buş-</i> ‘kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek’ (KE, ME, HŞ, İML) (HAOTS: 14),

			‘kızmak, öfkelenmek’ (Kİ, TA) (KTS: 38). Orta ve Yeni Türkçe: <i>buş-</i> ‘sıkılmak, üzölmek, sinirlenmek’ (BV, GT) (ÇTS: 177), <i>buş-</i> ~ <i>puş-</i> ‘kızmak, öfkelenmek’ 14-15.yy (TETTL I: 820), ‘öfkelenmek, kızmak’ 13-16.yy (TTS I: 719-720).
129.	buğ	‘but, kalçayla diz arasındaki bölüm’ (8b/07)	Eski Türkçe: <i>bu:t</i> ~ <i>bu:d</i> ‘the thigh’; ‘the leg’, ‘the hind legs (of an animal)’ 8.yy Uyg. (EDPT: 297), <i>but</i> ‘bein / bacak’ (HADT: 206), <i>büt</i> ‘but, ayak’ (DLT: 604), <i>but</i> ‘but, bacak’ (KB: 118). Orta Türkçe: <i>but</i> ~ <i>bud</i> ‘bacak, but’ (KE, ME, MN) (HAOTS: 114), <i>but</i> ~ <i>buğ</i> ~ <i>bud</i> ‘but’ (BV, CC, Kİ, MG, RH, TZ, DM, KK, TA) (KTS: 39). Orta ve Yeni Türkçe: <i>but</i> ~ <i>büt</i> ‘but, bacak’ (AL, ÇFK, ŞT, Sİ) (ÇTS: 177), <i>bud</i> ~ <i>but</i> ‘bacağın üst kısmı’ 15.yy (TETTL I: 795).
130.	bükürü	‘kambur’ (10a/03)	Eski Türkçe: <i>bükri</i> ‘gebeugt, niedergedrückt / eğilmiş, bükölmüş’ (HADT: 212), ‘(nesne ve insan için) kambur’ (DLT: 606). Orta Türkçe: <i>bükri</i> ~ <i>bügrü</i> ‘büğrü, bükölmüş’ (ME, KE) (HAOTS: 115), <i>bükürü</i> ~ <i>bügrü</i> ~ <i>bükri</i> ‘kambur’ (Kİ, TZ) (KTS: 40). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bükri</i> ~ <i>bügrü</i> ‘eğri, büğrü, kambur, eğik’ (GT, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 180), <i>bükri</i> ‘kambur’ 15.yy (TETTL I: 827), <i>bügrü</i> ~ <i>bügrü</i> ‘kambur, tümsek, eğik’ 16.yy (TTS I: 737).
131.	bürünçük	‘peçe, nikap’ (5b/05)	Eski Türkçe: <i>bürünçük</i> ‘schleier, verhüllung, umhüllung / kılıf, peçe, örtü, örtünme, sarma, örtme’ (HADT: 212), <i>bürünçük</i> ‘burnu ve burundan aşağısını örtenyarım peçe, yaşmak’

			(DLT: 607). Orta Türkçe: <i>bürünçük ~ bürüncük ~ bürçek</i> ‘örtü başörtüsü’ (HKT, ME, İML) (HAOTS: 116), <i>bürünçek ~ bürünçük</i> ‘kadınların baş örtüsü, peçe’ (İM, TA) (KTS: 40). Orta ve Yeni Türkçe: <i>bürünçek</i> ‘kadınların kullandığı ince örtü, tülbent’ (TMA, ŞHD, MK) (ÇTS: 182), <i>bürümcük ~ bürüncük ~ bürüncek</i> ‘ham ipekten dokunmuş bez’ 15.yy (TETTL I: 832), <i>bürüncek</i> ‘baş örtüsü, çarşaf’ 15-16.yy (TTS I: 743-744).
132.	büzmen	‘bıçağın kabzası ile demiri arasındaki kısım’ (6b/13)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
133.	can	‘can, ruh’ (8b/03)	< Fa. <i>jān</i> ‘soul, vital spirit, mind; self; life; spirit, courage’ (Steingass, 1998: 352). Eski Türkçe: <i>can</i> ‘can, ruh’ (KB: 123). Orta Türkçe: <i>cān</i> ‘can, ruh, samimi, içten’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ) (HAOTS: 119), ‘can, ruh’ (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, MG, TZ) (KTS: 41). Orta ve Yeni Türkçe: <i>cān</i> ‘can, ruh, sevgili’ (BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 189), ‘can, ruh’ (BL: 123), ‘ruh’ 15.yy (TETTL II: 40).
134.	cibenim	‘alın’ (8a/02)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
135.	cömerd	‘cömert,	< Fa. <i>jū-mard</i> ‘a liberal or generous man’

		bonkör' (9b/03)	(Steingass, 1998: 379). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>cömerd</i> 'cömert, eli açık' (CC, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 43). Orta ve Yeni Türkçe: <i>cömerd</i> ~ <i>cömert</i> 'eli açık' 17.yy (TETTL II: 111).
136.	çağaldalak	'hayvanların arkasına yapışmış olan pislik, dışkı' (3b/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çağıltılağ</i> 'koyunun kuyruğuna yapışıp kalan pislik' (Kİ) (KTS: 45). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çakıldak</i> 'koyunun kuyruğu altında kalan pislik' 16-18.yy (TTS II: 799).
137.	çağnağ	'dirsek' (8a/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çağanağ</i> ~ <i>çığanağ</i> ~ <i>çıkanak</i> 'dirsek' (TZ, CC, Kİ, TA) (KTS: 45). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çığnağ</i> 'dirsek' (ŞSL) (ÇTS: 244).
138.	çağmak	'çakmak' (6a/04)	Eski Türkçe: <i>çakmak</i> 'kendisiyle ateş yakılan çakmak taşı' (DLT: 612). Orta Türkçe: <i>çağmak</i> 'çakmak' (ME, HŞ) (HAOTS: 130), <i>çağmak</i> ~ <i>şakmak</i> 'çakmak, çakmak taşı' (Kİ, TA, TZ, DM) (KTS: 45). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çağmak</i> ~ <i>çağmağ</i> 'çakmak' (AL, LD) (ÇTS: 224), <i>çağmak</i> 'çakmak' (BL: 124), 'taşa vurulup kıvılcım çıkarılan çelik parçası' 14.yy (TETTL II: 136).
139.	çal	'ala, alaca, çok renkli at' (7a/09)	Eski Türkçe: <i>çal</i> 'alacalı (siyah-beyaz)' (DLT: 612), 'alaca, kır' (KB: 127). Orta Türkçe: <i>çal</i> 'kır saçlı, kıranta' (İML) (HAOTS: 131), 'ala renkli, çil' (TA) (KTS: 45).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>çal</i> ‘hem beyaz hem kara olan (sakal)’ (AL, ŞSL, BV) (ÇTS: 225).
140.	çalma	‘sarık’ (5a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çalma</i> ‘sarık’ (KE, ME) (HAOTS: 131), ‘baş örtüsü, sarık’ (CC, MG) (KTS: 46). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çalma</i> ‘sarık’ (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 226), ‘başörtüsü; sarık’ 16.yy (TETTL II: 143), <i>çalma</i> ~ <i>çelme</i> ‘yazma, çember de denilen baş örtüsü ve sarık’ 14-16.yy (TTS II: 815).
141.	çamağa	‘menteşe’ (5b/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çamğa</i> ‘menteşe’ (Kİ) (KTS: 46). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
142.	çamçağ	‘elbisenin iç kısmı, astar’ (5b/13)	< Moğ. <i>çamça</i> ‘shirt’ (Lessing, 1960: 164). Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
143.	çanak	‘çanak’ (6a/09)	Eski Türkçe: <i>čanak</i> ‘holzschale / tahta çanak’ (HADT: 221), <i>čanak</i> ‘Oğuzlarda çanak’ (DLT: 614). Orta Türkçe: <i>çanak</i> ‘kadeh, bardak, kap, kase’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 131), <i>čanak</i> ~ <i>şanak</i> ‘çanak, kap’ (BV, CC, DM, GT, İH, İM, KFT, Kİ, MS, TA, KK, TZ)(KTS: 46). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çanak</i> ‘çukur kap, çanak’ (ŞSL, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 227), <i>çanak</i> ‘tabak, çanak’ (BL: 124), <i>çanak</i> ‘yayvan çukurca kap’ 15.yy (TETTL II: 146).

144.	çatır ~ çadır	‘çadır’ (5a/14)	Eski Türkçe: <i>čatır</i> ‘zelt / çadır’ (HADT: 224), <i>ça:tır</i> ‘çadır’ (DLT: 617). Orta Türkçe: <i>çatır ~ çādur</i> ‘çadır’ (CC, Kİ, TZ, DM) (KTS: 47), <i>çatır ~ çadır ~ çādır</i> ‘çadır’ (İML, KE, ME, HŞ, MN, NF) (HAOTS: 132). Yeni Türkçe: <i>çāder</i> ‘çadır’ (ŞSL, BV, GT, YED, MK) (ÇTS: 219), <i>çadır</i> ‘çadır, süslü otağ’ (BL: 124), <i>çādır</i> ‘direklerle tutturulan ve duvarları deri veya bezden olan barınak’ 17.yy (TETTL II: 156).
145.	çatır	‘çarşaf, kaftan, örtü’ (5b/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çatır ~ çadır ~ çādır</i> ‘kadınların başlarına giydiği örtü, çarşaf’ (NF, MN) (HAOTS: 129). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çādır</i> ‘örtü’ (TMA, GN) (ÇTS: 219), <i>çadır</i> ‘örtü, çarşaf’ (BL: 124), <i>çāder ~ çādır</i> ‘üst giyim olarak çarşaf’ 15.yy (TETTL II: 126), <i>çadır</i> ‘kadınların başına örttükleri büyük beyaz bez, çarşaf’ 15.yy (TTS II: 781-782).
146.	çavu	‘kazık, tahta kazık’ (6b/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çuvu</i> ‘biz, sivri uçlu alet, tığ’ (Kİ) (KTS: 54). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
147.	çaya	‘kara erik’ (4a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çiye</i> ‘baalbek yemişi’ (Caferoğlu, 1931: 29). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

148.	çeftalu	‘şeftali’ (4a/01)	< Fa. <i>shaftālū</i> ‘a peach (rough plum)’ (Steingass, 1998: 748). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şeftālū</i> ‘şeftali’ (HŞ) (HAOTS: 547), <i>şeftali</i> ~ <i>şeftālū</i> ‘şeftali’ (İH, TZ, DM, KK) (KTS: 251). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şeftālū</i> ‘şeftali’ (BV, LD) (ÇTS: 1031), <i>şeftālū</i> ‘şeftali’ (BL: 166), ‘malum meyve’ 16.yy (TETTL II: 573).
149.	çek-	‘çekmek, bir şeyi tutup başka yere doğru yürütmek’ (31b/07)	Eski Türkçe: <i>çek-</i> ‘ip, bağ vb. şeyleri çekmek’ (DLT: 618), Orta Türkçe: <i>çek-</i> ‘çekmek, yolmak’ (KE, ME, İML) (HAOTS: 133), <i>çek-</i> ~ <i>çik-</i> ~ <i>şek-</i> ‘bir şeyi bir yerden çekip almak, çıkarmak’ (BV, Gİ, GT, İM, İN, Kİ, RH, TZ, KK, MG) (KTS: 47). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çek-</i> ‘çekmek, uzatmak’ (LD, ÇFK, ŞT, Sİ, LM) (ÇTS: 234), <i>çek-</i> ‘çekmek, taşımak, sürmek’ (BL: 124), ‘(geçişli fiil olarak) tutup kendine doğru hareket ettirmek’ 15.yy (TETTL II: 173).
150.	çeten	‘sepet, sele’ (6b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çeten</i> ~ <i>çatan</i> ‘pamuk sepeti, sepet’ (DM, Kİ) (KTS: 49). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çetan</i> ‘arabanın yanındaki sepet kanadı’ (ŞSL) (ÇTS: 241).
151.	çeyen	‘ipekle desen yapma’ (5b/11)	Eski Türkçe: <i>çigin</i> ‘seide, hanf, goldbrokat / ipek, kenevir, altın’ (HADT: 231), <i>çikin</i> ‘altın iplikle ipekli kumaşı nakışlama’ (DLT: 625).

			Orta Türkçe: <i>çiyin</i> ‘ipekle yapılan nakış’ (Kİ) (KTS: 52). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
152.	çihrik ~ çihrih	‘kova ipinin sarıldığı çark, çark, teker’ (6b/02)	< Soğ. <i>cxr-</i> (HADT: 227) Eski Türkçe: <i>çıgrı ~ ç(i)grı</i> ‘rad, spinnrad / tekerlek, çıkırık’ (HADT: 227). Orta Türkçe: <i>çıkırık</i> ‘iplik sarmak için küçük çark’ (İML) (HAOTS: 136), <i>çıkırık ~ çakırık ~ şıkırık</i> ‘kuyu ipinin sarıldığı yuvarlak dönen şey’ (TA, DM, İH, İM, Kİ, MG) (KTS: 50). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çıkırık</i> ‘pamuk atan’ (ŞSL) (ÇTS: 245), <i>çıkırık</i> ‘çıkırık, kuyu çıkırığı’ (BL: 125), <i>çıkırıcak</i> ‘çıkırık’ 17.yy (TTS II: 894).
153.	çılcağ	‘serçeparmak’ (8a/13)	Eski Türkçe: <i>çiçalak</i> ‘the little finger’ 8.yy Uyg. (EDPT: 401), ‘serçe parmak’ (DLT: 621). Orta Türkçe: <i>çılak barmağ ~ çalağ barmağ</i> ‘serçe parmak’ (İN, İM) (KTS: 50). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
154.	çımağ	‘bembeyaz, apak’ (10b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çımağ</i> ‘pek ak, beyaz’(İML) (HAOTS: 136), ‘bembeyaz’ (Kİ) (KTS: 50). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
155.	çırağ	‘lamba’ (6a/05)	< Fa. <i>chirāgh</i> ‘a lamp; light; the wick of a candle’ (Steingass, 1998: 389). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çerāğ ~ çirāy ~ çirāğ ~ çirāğ ~ çirā</i> ‘mum, çıra’ (KE, MM, MN, ME, HŞ, HKT) (HAOTS: 133), <i>çirāğ ~ çıra ~ şırağ</i> ‘çerağ, mum, kandil’ (CC, Gİ, KF, Kİ, TA, DM, KK, TZ)

			(KTS: 50). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çerāğ ~ çirāy ~ çirāğ ~ çirāğ ~ çirā</i> ‘fitil, mum, ışık’ (BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 238), <i>çerāğ</i> ‘mum, lamba’ (BL: 124), <i>çirak ~ çira ~ çirağ</i> ‘ışık, kandil’ 13-17.yy (TTS II: 903-904).
156.	çiralık	‘çiralık, çiranın konulduğu yer’ (6a/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çirālīk ~ çiraklık ~ çirak ayağı ~ şiraklık</i> ‘şamdan’ (TA, CC, DM, Kİ) (KTS: 50). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
157.	çiçek	‘çiçek’ (4a/09)	Eski Türkçe: <i>çeçek</i> ‘flower’ 8.yy Uyg. (EDPT: 400), <i>čäčäk ~ čäč(ä)k</i> ‘blume, blüte / çiçek’ (HADT: 225), <i>çiçek</i> ‘çiçek, ağaç çiçeği’ (DLT: 624), ‘çiçek’ (KB: 131). Orta Türkçe: <i>çēçek ~ çeçek</i> ‘çiçek’ (NF, ME, HKT, HŞ, MN) (HAOTS: 137), <i>çiçek ~ şişek</i> ‘çiçek’ (CC, DM, GT, İM, Kİ, TA, TZ, KK) (KTS: 51). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çiçek ~ çēçek</i> ‘çiçek’ (ŞSL, BV, SD, NH, MÜN, ŞHD, MK, FK) (ÇTS: 248), <i>çiçek</i> ‘çiçek’ (BL: 125), <i>ciycek</i> ‘ağaç ve otların renkli ve kokulu kısmı; mevsiminde çiçek açan ot’ 15.yy (TETTTL II: 223).
158.	çigin	‘omuz’ (8a/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çigin ~ şigin</i> ‘omuz’ (BV, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, DM, KK) (KTS: 51). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çiğın ~ egin ~ igin ~ égin</i> ‘omuz, omuz başıyla boyun arası’ (AL, ŞSL,

			YED) (ÇTS: 249), <i>çiğın</i> ‘çiğın, omuz’ (BL: 125), <i>çigin</i> ‘omuz’ 15.yy (TETTL II: 172), <i>çiğın ~ çigil</i> ‘omuz başı, omuz’ 14-19.yy (TTS II: 911-913). ⁴
159.	çirk	‘kirli, pis’ (9b/07)	< Fa. <i>chirk</i> ‘dirt, filth; matter; spittle’ (Steingass, 1998: 391). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>çirk</i> ‘kir, pas, pislik’ (BV, NH, MÜN, Sİ, FK) (ÇTS: 253), ‘kir, pislik, pas’ (BL: 125), ‘kir, pislik’ 16.yy. (TETTL II: 237).
160.	çirkin	‘çirkin, kötü’ (9a/12)	< Fa. <i>chirkîn</i> ‘nasty, filthy, slovenly; sordid; rusty, mouldy; deformed, ugly, unsightly’ (Steingass, 1998: 391). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çirkin ~ şirkin</i> ‘çirkin, kötü’ (CC, GT, Kİ, TA, TZ, KK) (KTS: 52). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çirkîn</i> ‘kötü, kılık kıyafeti bozuk’ (ŞSL) (ÇTS: 253), <i>çirkin</i> ‘çirkin, nahoş, kötü’ (BL: 125), ‘güzelin aksi’ 15.yy (TETTL II: 237), <i>çirkin</i> ‘çirkinlik’ 15.yy (TTS II: 945).
161.	çitlevük	‘findık’ (4a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çetlevük ~ çatlavuk ~ çetleyik ~ şetlegen ~ şetlevük</i> ‘findık, fıstık’ (DM, Kİ, TA, TZ) (KTS: 49). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

⁴ Sözcük Boeschoten (2022: 114)’te Moğolca olarak sunulmuşsa da Doerfer bu sözcüğün Moğolca olduğu iddiasını haklı gerekçelerle reddeder (1967: 87-88). Doerfer, G. (1967). Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen, vol. III. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.

162.	çokal	‘zırh’ (7b/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çokal</i> ‘zırh altına giyilen ipekli hırka’ (İH) (KTS: 52). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çukal</i> ‘örtü’(ŞSL) (ÇTS: 262), <i>çokal</i> ‘zırh altına giyilen yünden veya kumaştan gömlek; bir çeşit at zırhı’ 14-16.yy (TETTL II: 247).
163.	çolmak	‘bir çeşit sargı’ (5a/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çolmak</i> ‘sargı, dolak’ (Kİ) (KTS: 52). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
164.	çok-	‘çökmek olduğu yere oturmak (deve)’ (24a/04)	Eski Türkçe: <i>çok-</i> ‘to kneel down’, esp. of a camel, but also of human beings, and more vaguely ‘to sink, subside, collapse’ 8.yy KT (EDPT: 413), <i>çok-</i> ‘niedersinken, niedergeschlagen sein /yere düşmüş olmak, çökmek’ (HADT: 239), <i>çok-</i> ‘(insan, hayvan) çökmek’ (DLT: 628), ‘çökmek’ (KB: 133). Orta Türkçe: <i>çok-</i> ‘çökmek, diz çökmek, oturmak, eğilmek’ (NF, KE, ME, MM, HŞ) (HAOTS: 138), <i>çok-</i> ~ <i>şök-</i> ‘çökmek, diz çökmek’ (CC, BV, İM, İN, KFT, TA, TZ, KK) (KTS: 53). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çok-</i> ‘çökmek, diz çökmek, oturmak, eğilmek’ (ŞSL, ŞHD) (ÇTS: 258), ‘bacakları katlayarak yüzükoyun yere yerleşmek (deve hakkında)’ 15.yy (TETTL II: 258).
165.	çöker-	‘çökmek, deveyi olduğu	Eski Türkçe: <i>çökür-</i> ‘bending his right knee’ 8.yy Uyg.(EDPT: 414), <i>çökür-</i> ‘(mut) sinken

		yere oturtmak, çökmesini sağlamak' (24a/04)	lassen / (cesaretini) kaybettirmek' (HADT: 239), çökür- '(insanı, hayvanı) çöktürmek' (DLT: 628), 'çökertmek' (KB: 133). Orta Türkçe: çöker- ~ çökür- 'çöktürmek' (KE, ME) (HAOTS: 138), çöker- 'çökertmek, çöktürmek' (KEF: 192). Orta ve Yeni Türkçe: çöker- ~ çökür- 'çökmek, oturtmak' (ŞSL, LM) (ÇTS: 258), çöker- ~ çökert- '(deveyi veya başı kesilecek olan adamı) çöktürüp oturtmak' 15.yy (TETTL II: 259), çöker- 'çökertmek, çöktürmek, oturtmak' 13-19.yy (TTS II: 946-947).
166.	çömçe	'kepçe, çömçe' (6a/02)	< Fa. <i>chamcha</i> ~ <i>chumcha</i> 'a spoon, ladle, skimmer' (Steingass, 1998: 391). Eski Türkçe: çömçe 'Oğuz lehçesinde kepçe' (DLT: 628). Orta Türkçe: çömçe 'kepçe'(NF) (HAOTS: 138), çömçe ~ çemçe ~ çömçi ~ çömiş ~ çömiç 'kepçe' (BV, DM, Kİ, TA, TZ, CC, GT) (KTS: 53). Orta ve Yeni Türkçe: çömçe 'çömçe, kepçe' (ŞSL) (ÇTS: 259), çömçe 'yemek kepçesi' (BL: 125), çömçe ~ çomça 'kepçe' 14-17.yy (TTS II: 951).
167.	çömlek	'çömlek, toprak tencere' (6a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: çömlek ~ çemlek ~ çölmek ~ şölmek 'çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere' (CC, DM, Kİ, TA, TZ, İH, RH) (KTS: 53). Orta ve Yeni Türkçe: çölmek 'çömlek, kap' (ŞSL) (ÇTS: 259), çömlek 'çölek, tencere' (BL:

			125), <i>çölmek</i> ~ <i>çömlek</i> ‘toprak tencere’ 15.yy (TETTL II: 260), <i>çölmek</i> ‘çömlek’ 14-19.yy (TTS II: 949-950).
168.	çufan	‘kazık, tahta kazık’ (6b/11)	Bu sözcüğe taranan sözlüklerde rastlanmaz ⁵
169.	çuval	‘çuval, büyük torba’ (6a/14)	< Fa. <i>juwāl</i> ‘a sack, bag’ (Steingass, 1998: 376). Eski Türkçe: <i>čuval</i> ‘sack / çuval, torba’ (HADT: 241). Orta Türkçe: <i>çuval</i> ‘çuval’ (KE) (HAOTS: 139), <i>çuval</i> ~ <i>şuval</i> ‘çuval’ (İM, KFT, DM) (KTS: 54). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çuval</i> ‘büyük torba’ 15.yy (TETTL II: 271).
170.	çuvalduz	‘çuvaldız’ (5a/09)	<Fa. <i>juwāl-doz</i> ‘a large packing-needle’ (Steingass, 1998: 376). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çuvalduz</i> ~ <i>şuvaldız</i> ‘çuvaldız’ (CC, DM, İM, KF, KFT, Kİ) (KTS: 54). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çuvaldız</i> ‘büyük ve kalın iğne’ (TETTL II: 271).
171.	çük	‘erkeklik organı’ (8b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çük</i> ~ <i>şük</i> ‘erkeklik uzvu’(DM, Kİ) (KTS: 54). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çük</i> ‘erkeklik azası’(AL) (ÇTS: 265), <i>çük</i> ‘erkeklik organı’ 17.yy (TETTL

⁵ Ancak kaynak dilin Fa. çevgān ‘değnek, sopa’ olduğu varsayılırsa DLT çögen ‘çevgen; baston’ (DLT: 627), İdr.H. ‘at üstünde top çeldikleri ucu sivri değnek’ (İzbudak,1989: 13), KEnb. ‘topu çekmek için kullanılan ucu eğri değnek’ (Ata,1997: 164) ile ilişkilendirilebilir. Bu durumda da şöyle bir fonetik gelişimin gerçekleşmiş olmasını bekleriz: çevgan > çevgen > *çövgen > *çöfgen > *çöfen / *çüfen.

			II: 273).
172.	çükündür	‘pancar’ (4a/08)	< Fa. <i>chugundar</i> ‘beet-root’ (Steingass, 1998: 397). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çükündür</i> ~ <i>çügündür</i> ‘kırmızı pancar (CC, TZ) (KTS: 54). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çügündür</i> ‘pancar’ (BL: 126), <i>çukundur</i> ~ <i>çükündür</i> ‘pancar; havuç’ 15.yy (TETTL II: 268).
173.	çüprek	‘bez parçası’ (5b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çüprek</i> ~ <i>çiprek</i> ~ <i>çöpreg</i> ~ <i>çöprek</i> ‘bez, paçavra’ (Gİ, KF, MS, İH, RH, MG) (KTS: 54). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çiprik</i> ~ <i>opraq</i> ~ <i>cibrik</i> ~ <i>çibrik</i> ~ <i>obrağ</i> ‘paçavra’ (ŞSL) (ÇTS: 252).
174.	dağarçuk	‘bir çeşit kap, yemek kabı’ (6a/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tağarçuk</i> ~ <i>tağarçık</i> ‘içine buğday ve başka şeyler konan büyük kap’ (İML, NF) (HAOTS: 556), <i>tağarçuk</i> ‘a leather bag’ 15.yy Çağ. (EDPT: 471) <i>tağarçuk</i> ~ <i>tağsırçık</i> ‘dağarcık’ (Kİ, TZ) (KTS: 258). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dağarçuk</i> ‘yolcu veya çobanların yiyeceklerini taşıdığı çoğunlukla deriden yapılan torba’ (BL: 126), <i>tağarcuk</i> ~ <i>dağarcık</i> ‘torba’ 15.yy (TETTL II: 280).
175.	dahra	‘bir çeşit orak’ (6a/13)	< Fa. <i>dahra</i> ‘a reaping-sickle; a pruning-hook’ (Steingass, 1998: 548). Eski Türkçe: Ø

			Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>dağra ~ tağra ~ dahra</i> ‘bağ ve ağaç budamakta kullanılan orağa benzer bir alet’ 16-19.yy (TTS II: 968-969).
176.	dalak	‘dalak’ (8b/04)	Eski Türkçe: <i>talak</i> ‘milz / dalak’ (HADT: 666), ‘dalak’ (DLT: 848). Orta Türkçe: <i>talak ~ talak</i> ‘dalak’ (DM, İM, Kİ, TZ, KK, TA) (KTS: 259). Orta ve Yeni Türkçe: <i>talak</i> ‘talak, öt’ (ŞSL) (ÇTS: 1069), <i>talak</i> ‘dalak’ (BL: 167), <i>dalak</i> ~ <i>dalah</i> ‘iç organlardan biri’ 15.yy (TETTL II: 290).
177.	degrin-	‘devrilmek’ (38a/12)	Eski Türkçe: <i>tegin-</i> ‘to revolve, rotate, travel about’, 8.yy Kt. (EDPT: 488). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>degrin-</i> ‘dönmek, dolaşmak’ (TTS II: 1051).
178.	del-	‘delmek, delik açmak’ (30b/03)	Eski Türkçe: <i>tel-</i> (<i>d-</i>) ‘to pierce’ 8.yy Uyg. (EDPT: 490), <i>täl-</i> ‘durchbohren, durchdringen / delmek, içine geçmek’ (HADT: 692), <i>tel-</i> ‘delmek’ (DLT: 867). Orta Türkçe: <i>del- ~ tel- ~ töl- ~ dil- ~ til-</i> ‘delmek’ (İML, ME, KE, HKT) (HAOTS: 144), <i>del- ~ tel- ~ til-</i> ‘delmek’ (Kİ, TZ, TA) (KTS: 58). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tél- ~ til- ~ tıl-</i> ‘delmek, yarmak, kesmek’ (AL, GT, NH) (ÇTS: 1104), <i>del-</i> ‘delmek’ (BL: 127), ‘delik açmak’ 15.yy (TETTL II: 348).

179.	delü	‘deli’ (10b/01)	Eski Türkçe: <i>te’lve:</i> (<i>d-</i>) ‘lunatic, mad’ 8.yy Uyg. (EDPT: 493), <i>tälvä</i> ‘verrückt / deli’ (HADT: 693), <i>telü</i> ~ <i>telwe</i> ‘deli, Oğuzcada ahmak’ (DLT: 867). Orta Türkçe: <i>tilbe</i> ~ <i>telwe</i> ~ <i>télbe</i> ~ <i>telbe</i> ~ <i>teli</i> ‘deli’ (İML, MM, HŞ, KE) (HAOTS : 580, 592) <i>delü</i> ~ <i>deli</i> ‘deli’ (ME, HŞ) (HAOTS: 144), <i>delü</i> ~ <i>teli</i> ~ <i>telü</i> ~ <i>tilü</i> ‘deli’ (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS, CC, TA) (KTS: 58). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dilü</i> ‘deli’ (LD) (ÇTS: 297), <i>télbe</i> ~ <i>tilbe</i> ‘deli’(AL, ŞSL, BV, BD, NH, AL, HBD, LD, TEH, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1128), <i>delü</i> ‘deli’ (BL: 127), <i>delü</i> ‘mecnun’ 15-17.yy (TETTL II: 352), <i>deli</i> ~ <i>delü</i> ‘korkunç surette, azgın, zorlu’ 14-15.yy (TTS II: 1066).
180.	demür boz	‘yeşil ve beyazlı at’ (7a/07)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
181.	der	‘ter’ (8b/11)	Eski Türkçe: <i>tär</i> ‘schweiß / ter’ (HADT: 701), <i>ter</i> ‘ter’ (DLT: 871). Orta Türkçe: <i>der</i> ~ <i>ter</i> ‘ter, ücret, ücretle birini tutma’ (ME, KE) (HAOTS: 145), <i>der</i> ~ <i>ter</i> ~ <i>tir</i> ‘ter, vücuttan çıkan sıvı’ (KF, CC, Kİ, KK, TA, TZ, İM) (KTS: 59). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tër</i> ‘ter, taze’(AL (ÇTS: 1112), <i>der</i> ‘ter’ (BL: 127), ‘terlerken deriden dışarı sızan tuzlu su’ 15.yy (TETTL II: 367), ‘ter’ 14-18.yy (TTS II: 1100-1101).
182.	derinçek	‘peçe, nikap’ (5b/03)	Eski Türkçe: <i>terinçek</i> Oğuzcada ince kadın çarşafı’ (DLT: 871).

			Orta Türkçe: <i>terinçek ~ terençek</i> ‘örtü, bürüncek’(NF, ME) (HAOTS: 585), <i>derinçek ~ terinçek</i> ‘kadının başına örttüğü dört köşe çember, başörtüsü’ (İH, BM) (KTS: 59). Orta ve Yeni Türkçe: <i>derincek</i> ‘bir tür başörtüsü’ (BL: 127), <i>derincek</i> ‘başörtüsü’ 15.yy (TETTL II: 372) <i>derincek ~ dirincek</i> ‘başörtüsü’ 14-17.yy (TTS II: 1106-1107).
183.	derke	‘dehliz, bodrum’ (5a/14)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
184.	dermende	‘ikircikli, kararsız’ (10b/01)	< Fa. <i>darmanda</i> ‘abandoned, destitute’ (Steingass, 1998: 514). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>dermānde</i> ‘biçare, aciz’ (LD, TEH, Sİ, FK, ŞHD) (ÇTS: 286), <i>dermande</i> ‘çaresiz, ümitsiz, bitkin’ 15.yy (TETTL II: 374).
185.	desterçe	‘mendil’ (5b/04)	< Fa. <i>dastārcha</i> ‘a small turban or sash; a handkerchief; a towel; a pennant, bandrol’ (Steingass, 1998: 522). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>destārce ~ destār</i> ‘mendil’ (DM, TA) (KTS: 60). Orta ve Yeni Türkçe: <i>destarçe</i> ‘küçük bir sarık; mendil’ (TETTL II: 379).
186.	dezek	‘tezek, hayvan pisliği’ (3b/12)	< Fa. <i>tazak</i> ‘dung of birds and beasts’ (Steingass, 1998: 299).

			Eski Türkçe: <i>tezek</i> ‘dung’; more specifically ‘animal dung’ 8.yy Kt. (EDPT: 574), <i>täzäk ~ t(ä)z(ä)k</i> ‘mist, kot / gübre, bok’ (HADT: 706), <i>tezek</i> ‘at pisiği’ (DLT: 874). Orta Türkçe: <i>tezek</i> ‘tezek’ (KE) (HAOTS: 589), <i>dezek ~ tezek ~ tizek</i> ‘tezek, hayvan dışkısı’ (Kİ, BV, İM, BV, Gİ, KFT, Kİ, MS, TA, RH, TZ) (KTS: 60). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tizek</i> ‘tezek, gübre, hayvan tersi, fışkı’ (ŞSL, BV, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1138).
187.	digen	‘diken’ (6a/05)	Eski Türkçe: <i>tiken</i> (<i>d-</i>) ~ <i>tikge:n</i> ‘thorn’ 8.yy Uyg. (EDPT: 483), <i>tikän</i> ‘dorn / diken’ (HADT: 717), <i>tiken</i> ‘diken’ (DLT: 879), ‘diken’ (KB: 445). Orta Türkçe: <i>tiken</i> ‘diken’ (NF, KE, MM, HKT, MN) (HAOTS: 592), <i>diken ~ düken ~ tekenek ~ tiken ~ tikenek</i> ‘diken’ (BV, Kİ, KK DM, GT, TA, TZ) (KTS: 61). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tiken ~ tigen ~ tikken</i> ‘diken’ (ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1127), <i>diken ~ tiken</i> ‘sivri uçlu çıkıntı, dikenli çalı’ 14-15.yy (TETTL II: 409), <i>diken</i> ‘kılçık’ 14-15.yy (TTS II: 1143).
188.	dir-	‘toplamak, yığmak’ (32a/02)	Eski Türkçe: <i>tè:r-</i> (<i>d-</i>) ‘to bring together, collect. assemble’ 8.yy. Kt. (EDPT: 529), <i>ter-</i> ‘sammeln / toplamak, derlemek’ (HADT: 708), <i>tir- ~ tîr-</i> ‘biriktirmek’ (DLT: 882), <i>tir-</i> ‘dermek, toplamak’ (KB: 450). Orta Türkçe: <i>dir- ~ ter- ~ tir-</i> ‘dermek,

			toplamak' (İML, NF, KE, ME, MM) (HAOTS: 149), <i>dir-</i> ~ <i>der-</i> ~ <i>ter-</i> ~ <i>tir-</i> 'dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek' (BV, KFT, TA, BV, GT, İM, TZ) (KTS: 62). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dir-</i> ~ <i>ter-</i> ~ <i>têr</i> ~ <i>tir-</i> ~ <i>der-</i> ~ <i>dêr-</i> 'dermek, toplamak' (YED, ŞSL, LM, AL, BV, MÜN, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 298), <i>der-</i> 'toplamak' 15.yy (TETTL II: 367), <i>der-</i> ~ <i>dir-</i> 'toplamak, biriktirmek' 13-19.yy (TTS II: 1111-1113).
189.	dirsek	'dirsek' (8a/10)	Eski Türkçe: <i>tirsgek</i> 'elin dirseği' (DLT: 883). Orta Türkçe: <i>tirsek</i> 'dirsek' (NF, KE, MM, HKT) (HAOTS: 596), <i>dirsek</i> ~ <i>tirsek</i> 'dirsek' (BV, DM, İM, İN, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 62). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tirsek</i> 'dirsek' (AL, ŞSL, BV, NH, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1136), <i>dirsek</i> 'dirsek' (BL: 128).
190.	diz	'diz' (8b/07)	Eski Türkçe: <i>ti:z</i> 'knee' 8.yy Kt. (EDPT: 570), <i>tiz</i> 'knie / diz' (HADT: 724), 'diz' (DLT: 885), 'diz' (KB: 454). Orta Türkçe: <i>diz</i> ~ <i>tiz</i> 'diz' (HKT, İML) (HAOTS: 150), <i>diz</i> ~ <i>tiz</i> ~ <i>tizgi</i> 'diz' (DM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, RH, BV, CC, İM, KK, MG, MG, TZ) (KTS: 63). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tiz</i> 'diz, ayak üstü' (AL, ŞSL, BV, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, ŞHD, LM, GN) (ÇTS: 1138), <i>diz</i> 'diz' (BL: 128), 'bacağın büküldüğü yer' 15.yy (TETTL II: 442).

191.	doğru	‘doğru söz’ (9b/06)	Eski Türkçe: <i>toğuru</i> (<i>d-</i>) ‘straight, honest, upright, true’ 8.yy Uyg. (EDPT: 473), <i>togru</i> ‘korrekt, richtig / doğru, kusursuz’ (HADT: 725), <i>toğru</i> ‘doğru’ (KB: 457). Orta Türkçe: <i>doğru ~ toğru ~ toğrı</i> ‘doğru, iyi’ (ME, HŞ) (HAOTS: 150), <i>doğru ~ dogrı ~ toğrı ~ togru ~ torı</i> ‘doğru, yanlış olmayan’ (Gİ, GT, İN, KF, MG, TZ, CC, KFT, MS, İM, TA) (KTS: 63). Orta ve Yeni Türkçe: <i>togru ~ toğrı</i> ‘doğru’ (ŞHD, ŞSL, BD, GT, LD, ÇFK, ŞHD, YED, ŞT, Sİ) (ÇTS: 1141), <i>doğrı</i> ‘doğru, düz’ (BL: 128), ‘gerçek, sahici’ 15.yy (TETTL II: 448).
192.	dolkuḡ ~ tolkuḡ	‘kap, çanta, su kabı’ (6a/14)	Eski Türkçe: <i>tolku:k</i> (<i>d-</i>) ‘an inflated skin container, or bladder’ 8.yy Uyg. (EDPT: 496), <i>tolkuk ~ tolkok</i> ‘schwimmschlauch / çuval, kese’ (HADT: 729). Orta Türkçe: <i>tolkuḡ</i> ‘tulum’ (İML) (HAOTS: 600), <i>dolkuḡ</i> ‘tulum’ (Kİ) (KTS: 63). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
193.	don	‘gömlek’ (5a/04)	Eski Türkçe: <i>to:n</i> (<i>d-</i>) ‘garment, clothing’ 8.yy Kt. (EDPT: 512), <i>ton</i> ‘kleid, gewand, kleidung / elbise, giysi, kıyafet’ (HADT: 730), <i>tōn ~ ton</i> ‘elbise’ (DLT: 891), <i>ton</i> ‘elbise’ (KB: 459). Orta Türkçe: <i>don ~ ton</i> ‘elbise, giysi’ (ME, NF, KE, ME, MM, MN, HKT, İML, HŞ) (HAOTS: 151), <i>don ~ ton ~ ton</i> ‘elbise’ (DM, CC, GT, İH, İM, KFT, Kİ, MG, TZ, KK, TA) (KTS: 64). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ton ~ ton</i> ‘elbise’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA,

			TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1146), <i>don</i> ‘elbise, giysi’ (BL: 129), <i>don</i> ‘elbise, üst baş, kılık kıyafet’ 15.yy (TETTL II: 464), <i>don ~ ton</i> ‘kılık, kıyafet, elbise’ 13-19.yy (TTS II: 1211-1213).
194.	dög-	‘vurmak, dövmek’ (37b/11)	Eski Türkçe: <i>tög-</i> ‘(tuz vb. şeyleri) dövmek’ (DLT: 895). Orta Türkçe: <i>dög-</i> ~ <i>tög-</i> ‘dögmek’ (KE, HKT, NF, HŞ) (HAOTS: 151), <i>dög-</i> ~ <i>tög-</i> ~ <i>töv-</i> ~ <i>töy-</i> ‘dövmek, ezmek’ (TA, TZ, BV, GT, Kİ) (KTS: 64). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tög-</i> ‘dövmek, vurmak, sürmek’ (AL, MÜN) (ÇTS: 1152), <i>dög-</i> ‘dövmek, ezmek’ (BL: 129), ‘bir seri vuruşlara tâbi tutmak’ 15.yy (TETTL II: 472).
195.	dudağ	‘dudak’ (8a/06)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>dudağ</i> ~ <i>tutağ</i> ~ <i>tudağ</i> ~ <i>todak</i> ‘dudak’ (KE, NE, HKT, NF, İML, ME) (HAOTS: 152), <i>dudağ</i> ~ <i>dudağ</i> ~ <i>todak</i> ~ <i>totağ</i> ~ <i>tutağ</i> ~ <i>tudağ</i> ~ <i>tutağ</i> ‘dudak’ (KK, CC, DM, RH, Kİ) (KTS: 65). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dudağ</i> ~ <i>dudağ</i> ‘dudak’ (BV, HBD, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD) (ÇTS: 306), <i>dudağ</i> ‘dudak’ (BL: 130), <i>dudak</i> ‘ağız kenarı’ 15.yy (TETTL II: 488).
196.	dulbend ~ tūlbend	‘sarık’ (5a/03)	< Fa. <i>dulband</i> ‘a turban, tiara, hat’ (Steingass, 1998: 532). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>dülbenid</i> ~ <i>dülūbenid</i> ~ <i>tulban</i> ~ <i>tulband</i> ~ <i>tūlbent</i> ‘tūlbent’ (KFT, DM, Kİ, TZ,

			İH) (KTS: 66). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dülbend</i> ‘bir tür şapka, türban, tülbent’ (BL: 130), <i>dülbend</i> ~ <i>tülbent</i> ~ <i>tülbet</i> ‘ince ve seyrek dokunmuş bez; başörtü’ 15.yy (TETTL II: 512).
197.	duşhar	‘zor, kolay karşıtı’ (10a/15)	< Fa. <i>dushwār</i> ‘difficult, hard, troublesome, arduous’ (Steingass, 1998: 527). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>düşvār</i> ‘müskil, zor’ (BV, İH, İM, MG) (KTS: 68) <i>düşvār</i> ‘güç, zor’ (KEF: 195). Orta ve Yeni Türkçe: <i>düşhar</i> ~ <i>düşvar</i> ‘müskül’ 14-16.yy (TETTL II: 527).
198.	düçük	‘zurna’ (8b/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>düçük</i> ~ <i>tüçük</i> ‘düdük’ (DM, KFT, Kİ, TA, TZ, BV) (KTS: 66). Orta ve Yeni Türkçe: <i>düçük</i> ‘düdük, çubuk, ney, balaban, mizmar’ (ŞSL) (ÇTS: 310), <i>düçük</i> ‘ney, düdük’ (BL: 130), ‘nefesli çalgılardan’ 14.yy (TETTL II: 508), ‘ney’ 16.yy (TTS II: 1299).
199.	düğme	‘düğme’ (5b/06)	Eski Türkçe: <i>tügmä</i> ‘knoten / düğüm’ (HADT: 769), <i>tügme</i> ‘düğme’ (DLT: 908). Orta Türkçe: <i>tügme</i> ~ <i>tükme</i> ‘düğme’ (ME, KE, İML) (HAOTS: 610), <i>düğme</i> ~ <i>tügme</i> ~ <i>tüvme</i> ‘düğme’ (Gİ, KF, Kİ, TZ, DM, İM, MG, TA CC) (KTS: 66). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tügme</i> ~ <i>tükme</i> ‘düğme’ (ŞSL, BV, NH, LM) (ÇTS: 1169), <i>düğme</i> ‘düğme’ (BL: 130), ‘giyim malzemesi’ (TETTL

			II: 510).
200.	düğün	‘düğün’ (10a/13)	Eski Türkçe: <i>tügün</i> ‘düğün’ (KB: 477). Orta Türkçe: <i>tügün</i> ‘düğün’ (HŞ) (HAOTS: 610), <i>dügün</i> ‘evlenme meclisi’ (Kİ) (KTS: 66). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dügün</i> ~ <i>tügün</i> ‘düğün, toy, eğlence’ (ŞSL, NH, YED, CD, FK, MK, LM) (ÇTS: 310), <i>dügün</i> ‘düğün’ (BL: 130), <i>dügün</i> ‘evlenme veya sünnet münasebetiyle yapılan ziyafetli ve eğlenceli şenlik ya da köy şenliği’ 15.yy (TETTL II: 511).
201.	dümri	‘tef, bir çeşit vurmali çalgı’ (9a/01)	Eski Türkçe: <i>tümrüg</i> ‘Oğuzcada tef’ (DLT: 909). Orta Türkçe: <i>tümrü</i> ‘tef, musiki aleti’ (İML) (HAOTS: 611), <i>dümri</i> ~ <i>dümrü</i> ~ <i>tümrü</i> ‘dümbelek, tef’ (Kİ, TZ, TA) (KTS: 67). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
202.	dürüst	‘doğru söz’ (9b/06)	< Fa. <i>durust</i> ‘entire, complete, perfect, whole, well, safe, sound; straight, even; firm; accurate, correct’ (Steingass, 1998: 512). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>dürüst</i> ‘doğru, gerçek, geçerli, tam, bütün’ (NF, KE, ME, MM, HŞ) (HAOTS: 155), <i>dürüst</i> ~ <i>drust</i> ~ <i>durust</i> ‘doğru, sağlam’ (BV, GT, İN, RH, CC) (KTS: 67). Orta ve Yeni Türkçe: <i>dürüst</i> ‘dürüst, sağ, salim, doğru’ (BV, GT, NH, ŞT, Sİ, FK, MK, LM) (ÇTS: 314), <i>dürüst</i> ‘doğru, yanlışsız ve eksiksiz’ 15.yy (TETTL II: 523).

203.	ebrişüm	‘ipek, ibrişim’ (5a/12)	< Fa. <i>abrīsham, abrīshum</i> ‘silk; the string of a musical instrument; a silk-weaver’ (Steingass, 1998: 8). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ibrişim</i> ‘ibrişim, ipek’ (DM) (KTS: 105). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ibrîşüm</i> ‘ibrişim, ipek ip’ (GT) (ÇTS: 507), ‘ibrişim’ (BL: 141), <i>ebrişüm</i> ‘ipek iplik; saz teli’ 15.yy (TETTL II: 540).
204.	eksük	‘eksik’ (9b/08)	Eski Türkçe: <i>eğsük</i> ‘deficient, defective; deficiency, defect’ 8.yy Kt. (EDPT: 116), <i>ägsük</i> ‘fehlend, unvollständig, defekt, nicht vorhanden / var olmayan, eksik, noksan’ (HADT: 102), <i>eğsük</i> ‘eksik olan şey, eksik’ (DLT: 635), <i>eksük</i> ‘eksik’ (KB: 144). Orta Türkçe: <i>eksük</i> ~ <i>öksük</i> ~ <i>igsük</i> ~ <i>eksik</i> ~ <i>iksük</i> ~ <i>ekse</i> ~ <i>eksün</i> ‘eksik, az’ (NF, KE, ME, HKT, MN) (HAOTS: 168), <i>eksük</i> ~ <i>efsük</i> ~ <i>eksik</i> ~ <i>emsük</i> ~ <i>eysik</i> ~ <i>iksik</i> ~ <i>iksük</i> ‘eksik, noksan’ (CC, Gİ, İN, KF, Kİ, MS, RH, TZ, TA, BV, İM, GT, MG) (KTS: 71). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eksük</i> ~ <i>öksük</i> ~ <i>öksük</i> ‘eksik’ (GT, Sİ, ŞSL) (ÇTS: 330), <i>eksük</i> ‘eksik’ (BL: 131), ‘eksik’ 15.yy (TTS III: 1416).
205.	ekşi	‘ekşi’ (9b/02)	Eski Türkçe: <i>ekşig</i> ‘mayhoş şey, ekşi’ (DLT: 636). Orta Türkçe: <i>ekşi</i> ~ <i>eçik</i> ‘ekşi’ (İML) (HAOTS: 168), <i>ekşi</i> ~ <i>ehşi</i> ~ <i>ikçi</i> ~ <i>ikşi</i> ‘ekşi’ (DM, GT, RH, TA, TZ, CC, KFT) (KTS: 71). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ekşi</i> ‘ekşi’ (BL: 131), ‘bir çeşit tat’ 16.yy (TETTL II: 575).

206.	elek	‘elek, eleme aracı’ (6a/14)	Eski Türkçe: <i>älgäk</i> ‘sieb / elek’ (HADT: 103). Orta Türkçe: <i>elek ~ ilek ~ yelek</i> ‘elemeye mahsus alet, elek, süzgeç’ (CC, Kİ, TA, TZ, BV) (KTS: 72). Orta ve Yeni Türkçe: <i>elek ~ ilek</i> ‘elek’ (NH, ŞSL, BV) (ÇTS: 331), <i>elek</i> ‘eleme aleti’ 14-15.yy (TETTL II: 582).
207.	emen	‘meşe palamudu, pelit’ (4a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>emen</i> ‘meşe ağacı’ (TA) (Toparlı, Çögenli vd., 2000: 105).⁶ Orta ve Yeni Türkçe: Ø
208.	enlik	‘allık’ (5b/14)	Eski Türkçe: <i>eñlik</i> ‘red cosmetic rouge’ 8.yy Uyg. (EDPT: 185), <i>änlik</i> ‘schminke / makyaj’ (HADT: 110), <i>eñlik</i> ‘allık, kadınların yanaklarını boyadığı kırmızı boya’ (DLT: 640). Orta Türkçe: <i>eñlik</i> ‘allık, yanak kırmızılığı’ (İML) (HAOTS: 174), <i>eñlik ~ enilik</i> ‘kadınların yüzlerine yaptıkları allık’ (TA, Kİ) (KTS: 74). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eñlik</i> ‘allık’ (AL) (ÇTS: 339), <i>eñlik</i> ‘boyacılıkta kullanılan bir çeşit ot; yüze sürülen kırmızı boya’ 14.yy (TETTL II: 616), ‘boyacılıkta kullanılan kökü kızıl bir ot’ 16-18.yy (TTS III: 1474-1475).
209.	ense	‘ense’ (8a/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ense</i> ‘ense, boyun arka kısmı’ (NF, KE) (HAOTS: 174), <i>ense ~ eñse ~ iñse</i> ‘ense’ (Kİ, KK, İM, MG, CC, TM, TA, TZ) (KTS: 74). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eñse</i> ‘ense, boynun arka

⁶ Kıpçak Türkçesi Sözlüğüne *aman* şeklinde kaydedilmiştir (KTS : 8).

			kısmı' (ÇFK, ŞT, Sİ) (ÇTS: 339), <i>eñse</i> 'ense' (BL: 132), 'boynun arkası' 15.yy (TETTL II: 617), 'arka' 15-19.yy (TTS III: 1475).
210.	enük	'er bezi, haya' (8b/06)	Eski Türkçe: <i>enäk</i> 'hodensack / haya torbası, testis torbası' (HADT: 257) Orta Türkçe: <i>enek</i> 'taşak yumurtası' (KTS: 73); <i>inek ~ ingek</i> 'husye, taşak yumurtası' (BV) (KTS: 112). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
211.	erbek	'mızrak vb. ucundaki püskül' (7b/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ürpek</i> 'kıvırcık, karışık (saç)' (KEF: 300) 'kıvırcık karışık' (CC) (KTS: 298) <i>örpek</i> 'mızrağın ucundaki tuğ; develerin boynundaki kotaz' (Kİ) (KTS: 212). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
212.	eri-	'erimek (kar vb.)' (39b/02)	Eski Türkçe: <i>ärü-</i> 'tauen, schmelzen / erimek, çözölmek' (HADT: 121), <i>eri- ~ erü-</i> 'erimek' (DLT: 642), <i>eri-</i> 'erimek' (KB: 157). Orta Türkçe: <i>eri- ~ iri-</i> 'erimek' (NF, KE) (HAOTS: 175), <i>eri- ~ ir- ~ iri-</i> 'erimek' (BV, Kİ, TZ, CC, İM) (KTS: 74). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eri- ~ iri-</i> 'erimek' (AL, NH) (ÇTS: 342), <i>eri-</i> 'buzun erimesi gibi' 15.yy (TETTL II: 629).
213.	erin	'dudak' (8a/06)	Eski Türkçe: <i>ërin</i> 'lip' 8.yy Uyg. (EDPT: 232), <i>erin</i> 'lippe, lefze / dudak' (HADT: 260), <i>irin</i> 'dudak' (DLT: 667). Orta Türkçe: <i>erin ~ irin</i> 'dudak' (Kİ, TA, BV, TZ) (KTS: 74).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>er(i)n ~ érin ~ irin</i> ‘dudak, alt dudak’ (GT, LM, ŞSL, BV, BD, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 342),
214.	errük	‘kayısı’ (4a/02)	Eski Türkçe: <i>erük</i> ‘stone fruit’ 8.yy Uyg. (EDPT: 222), <i>ärük</i> ‘pflaume, aprikose / erik, kayısı’ (HADT: 121), <i>erük</i> ‘şeftali, kayısı, siyah erik türünün genel adı’ (DLT: 644). Orta Türkçe: <i>erük ~ erik, irik</i> ‘erik’ (CC, TZ, DM, Kİ) (KTS: 75). Orta ve Yeni Türkçe: <i>erik ~ irik ~ örük ~ uruk</i> ‘henüz olmamış zerdali’ (ŞSL, BV, AL) (ÇTS: 342), <i>erik</i> ‘erik’ (BL: 132), ‘malum meyve’ 16.yy (TETTL II: 635).
215.	eski	‘eski’ (5b/08)	Eski Türkçe: <i>eski</i> ‘old’ 8.yy Uyg. (EDPT: 246), <i>äski</i> ‘alt, schäbig / eski, eski püskü’ (HADT: 123), ‘eski ve yıpranmış şey’ (DLT: 645), ‘eski’ (KB: 160). Orta Türkçe: <i>eski ~ iski</i> ‘eski, köhne, viran’ (NF, KE, ME, HŞ, İML) (HAOTS: 178), <i>eski ~ iski</i> ‘eski’ (CC, İM, Kİ, KK, MG, RH, TZ, BV, GT, İM) (KTS: 76). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eski ~ eski ~ iski</i> ‘eski’ (ÇFK, ŞT, Sİ, LM) (ÇTS: 346), <i>eski</i> ‘eski, eskimiş’ (BL: 133), ‘yeninin aksi’ 15.yy (TETTL II: 643).
216.	esrük	‘sarhoş’ (10a/04)	Eski Türkçe: <i>esrük</i> ‘drunk, intoxicated, drunkenness’ 8.yy Kt. (EDPT: 250), <i>äsrök</i> ‘betrunken, trunken, berauscht /sarhoş, mest’ (HADT: 124), <i>esrük</i> ‘sarhoş’ (DLT: 646), ‘sarhoş’ (KB: 160).

			Orta Türkçe: <i>esrük ~ ösrük ~ esrü</i> ‘sarhoş, azgın yabani’ (NF, KE, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 179), <i>esrük ~ esirik ~ esrik ~ isrük</i> ‘sarhoş’ (Gİ, KF, KK, TZ, İM, KFT, Kİ, TA, GT) (KTS: 76). Orta ve Yeni Türkçe: <i>esrük ~ ösrük ~ ësruk ~ üsrük</i> ‘sarhoş’ (ŞSL, SD, GT, LD, ÇFK, YED, CD, ŞT, Sİ, ŞHD) (ÇTS: 347), <i>esrük ~ esrik</i> ‘sarhoş’ 15.yy (TETTL II: 648), <i>esrik ~ esrük ~ esirik</i> ‘sarhoş’ 13-18.yy (TTS III: 1548-1551).
217.	eşek	‘eşek’ (7a/03)	Eski Türkçe: <i>eşgek</i> ‘donkey’ 8.yy Uyg. (EDPT: 260), <i>äşgäk</i> ‘esel / eşek’ (HADT: 125), <i>eşek ~ eşgek ~ eşyek</i> ‘eşek’ (DLT: 646). Orta Türkçe: <i>eşek ~ eşgek ~ işek</i> ‘eşek’ (NF, KE, ME, HKT, İML) (HAOTS: 180), <i>eşek ~ eçek ~ işek ~ yeşek</i> ‘eşek’ (BV, CC, KFT, Kİ, KK, TA, TZ, GT, İM, DM) (KTS: 76). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eşek ~ ëskek ~ işek</i> ‘eşek’ (ŞT, AL, GT, ŞSL, BV, ÇFK, TMA, TEH, Sİ, MK) (ÇTS: 348), <i>eşek</i> ‘eşek’ (BL: 133), ‘merkep’ 15.yy (TETTL II: 652).
218.	et azu	‘köpek dişi’ (8a/06)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
219.	etek	‘etek, giysinin alt kenarı’ (5b/06)	Eski Türkçe: <i>ätäk</i> ‘saum, rand / etek, kenar’ (HADT: 126), <i>etek</i> ‘etek’ (DLT: 648), ‘etek’ KB: (163). Orta Türkçe: <i>etek ~ itek</i> ‘etek, kenar, uç’ (NF, KE, İML, K) (HAOTS: 181), <i>etek ~ itek ~ yetek</i> ‘etek’ (Gİ, GT, KF, Kİ, TA, TZ, DM, İM, MG) (KTS: 77).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>etek</i> ~ <i>eteg</i> ~ <i>iteg</i> ~ <i>itek</i> ‘etek, elbisenin alt uçları’ (AL, GT, NH, LM, ŞSL, BV, BD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK,) (ÇTS: 350), <i>etek</i> ‘etek, kadın giysisi’ (BL: 133), ‘giysinin belden aşağı sarkan kısmı’ 15.yy (TETTL II: 658) ‘kenar’ 17.yy (TTS III: 1562).
220.	etük ~ edük	‘ince deriden yapılmış bir çeşit çorap’ (5a/09)	Eski Türkçe: <i>ätük</i> ‘stiefel, schuh, schuhwerk / çizme, ayak kabı’ (HADT: 128), <i>etük</i> ‘ayakkabı; edik, çizme’ (DLT: 649). Orta Türkçe: <i>etük</i> ~ <i>edük</i> ~ <i>ötük</i> ‘ayakkabı, çizme, pabuç’ (KE, İML) (HAOTS: 181), <i>etük</i> ~ <i>edük</i> ~ <i>etik</i> ~ <i>itük</i> ‘mes, çizme’ (CC, TA, MG, Gİ, KF, Kİ) (KTS: 77). Orta ve Yeni Türkçe: <i>etük</i> ~ <i>edik</i> ~ <i>edük</i> ~ <i>etik</i> ~ <i>itük</i> ~ <i>ötük</i> ‘çizme, pabuç’ (ŞSL, ÇFK, Sİ, AL, BV, NH, LD, LM) (ÇTS: 351), <i>edük</i> ‘kısa konçlu bir ayakkabı, mest’ (BL: 131), ‘köylü çizmesi’ 15.yy (TETTL II: 547).
221.	evlü	‘evli’ (10a/12)	Eski Türkçe: <i>ävlig</i> ‘mit haus, verheiratet / evi olan, evli’ HADT: (130), <i>ewlig</i> ‘ev sahibi, evi olan’ (DLT: 651). Orta Türkçe: <i>evlüg</i> ~ <i>ewlüg</i> ~ <i>evlig</i> ~ <i>övlüg</i> ‘evli olan, evli, zevce’ (KE, NF, İML) (HAOTS: 182), <i>evlü</i> ‘evli, evlenmiş olan’ (KFT, Kİ) (KTS: 77). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ivli</i> ‘evli, evi olan’ (ŞT) (ÇTS: 551), <i>evlü</i> ‘evi olan, ailesi olan; eşi olan, evlenmiş bulunan’ 15.yy (TETTL II: 669).
222.	ey	‘boz at’ (7a/10)	Eski Türkçe: <i>oy at</i> ‘yağız at’ (DLT: 781).

			Orta Türkçe: oy ‘karayla kırmızı arasında bir at tonu’ (İML) (HAOTS: 452). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
223.	eyek	‘kaburga’ (8a/15)	Eski Türkçe: <i>eye:ğü</i> ‘rib , the rib of a tent’ 8.yy Uyg. (EDPT: 272), <i>äyäkü ~ äyägü</i> ‘rippe, brustkorb / kaburga kemiği, göğüs kafesi’ (HADT: 132), <i>eyegü</i> ‘hayvan vb. nin eye kemiği, kaburga’ (DLT: 652). Orta Türkçe: <i>eyegü ~ eye</i> ‘kaburga’ (NF, KE, ME) (HAOTS: 183), <i>eyeg ~ eyegü ~ iyeğü</i> ‘eye kemiği’ (TA, TZ, BV, Kİ) (KTS: 78). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eyegü ~ öyegü</i> ‘kaburga, pehlu kemikleri’ (ŞSL) (ÇTS: 353), <i>eyegü</i> ‘kaburga kemiği’ (BL: 133), <i>eyegü ~ egegi ~ igegi</i> ‘kaburga’ 14-17.yy (TETTL II: 673) <i>eyegü ~ iyeğü</i> ‘kaburga kemiği’ 14-19.yy (TTS III: 1574-1580).
224.	eyer	‘eyer’ (7a/12)	Eski Türkçe: <i>ädär</i> ‘sattel / eyer’ (HADT: 96), <i>eğer</i> ‘eyer’ (DLT: 632). Orta Türkçe: <i>eyer ~ eğer ~ iyer</i> ‘eyer’ (HŞ, NF, KE) (HAOTS: 183), <i>eyer ~ eger ~ eğir ~ iyer ~ izer</i> ‘eyer’ (CC, DM, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, TA, BV, GT, İM, MG, İH) (KTS: 78). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eyer ~ iger ~ eğer</i> ‘binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne’ (ÇFK, Sİ, ŞSL, TMA) (ÇTS: 353), <i>eyer</i> ‘eyer’ (BL: 133), <i>eyer ~ eğer</i> ‘binek hayvanlarının sırtına konulan ve binicinin üstünde oturduğu nesne’ 15.yy (TETTL II: 673).
225.	eyer örtüki	‘eğer örtüsü’	Taranan eserlerde böyle bir tamlama

		(7a/13)	bulunamamıştır. <i>örtük</i> kelimesinin tanıkları şöyledir: Eski Türkçe: <i>örtüg</i> ‘covered’ 8.yy Uyg. (EDPT: 205-206), <i>ürtgök</i> ‘decke / örtü’ (HADT: 828), <i>örtüg</i> ‘örtü’ (DLT: 790), ‘örtü’ (KB: 364). Orta Türkçe: <i>örtüg</i> ‘örtü’ (ME, HKT) (HAOTS : 462), <i>örtük</i> ~ <i>örtü</i> ‘örtü’ (Kİ, TZ) (KTS:212). Orta ve Yeni Türkçe: <i>örtüg</i> ‘örtü’(SD, LD) (ÇTS: 878), <i>örtü döşek</i> ‘yatak yorgan, ev eşyası’ (TTS V: 3119).
226.	eyin	‘omuz’ (8a/09)	Eski Türkçe: <i>egin</i> ‘shoulder’ 8.yy Kt. (EDPT: 109), <i>ägin</i> ‘schulter, schulterblatt / omuz’ (HADT: 109), <i>egin</i> ‘kürek kemiği, omuz’ (DLT: 634), ‘sırt’ (KB: 143). Orta Türkçe: <i>egin</i> ~ <i>igin</i> ~ <i>ikin</i> ‘omuz’ (NF, KE, ME, HKT) (HAOTS: 165), <i>eyin</i> ~ <i>egin</i> ‘kürek kemiğinin bulunduğu yer, insanın arka tarafı, sırt’ (Kİ, TA) (KTS: 78). Orta ve Yeni Türkçe: <i>eg(i)n</i> ~ <i>ég(i)n</i> ~ <i>igin</i> ~ <i>yigin</i> ‘omuz, sırt’ (Sİ, LM ŞSL, BV, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, MK) (ÇTS: 325), <i>eyin</i> ~ <i>egin</i> ‘omuzlar, sırt, arka; bed, boy bos, endam’ 15.yy (TETTL II: 558), ‘sırt, arka’ 13-20.yy (TTS III: 1390-1394).
227.	eyyü	‘iyi, yahşi’ (9b/13)	Eski Türkçe: <i>edgü</i> ‘good’ 8.yy Kt. (EDPT: 51), <i>ädgü</i> ~ <i>(ä)dgü</i> ‘gut, vorzüglich, schön / iyi’ (HADT: 96), <i>edgü</i> ‘iyi’ (DLT: 632), ‘iyi’ (KB: 139). Orta Türkçe: <i>eyü</i> ~ <i>edgü</i> ~ <i>idgü</i> ~ <i>eygü</i> ~ <i>igü</i> ‘iyi’ (K, İML, MN) (HAOTS: 184), <i>eyü</i> ~ <i>edgü</i> ~

			<i>egi ~ egü ~ eygi ~ eygü ~ eyi ~ igi ~ izgü</i> ‘iyi, güzel’ (İH, KFT, Kİ, CC, TA, TZ, İM) (KTS: 79). Orta ve Yeni Türkçe: <i>edgü ~ edgü ~ ezgü ~ eygü ~ ödügü ~ özgü ~ idgü</i> ‘iyi’ (GT, LD) (ÇTS: 321), <i>eyü</i> ‘iyi’ (BL: 134), ‘yavuz ve kötünün aksi’ 15.yy (TETTTL II: 674), <i>eygü</i> ‘iyi’ 14.yy (TTS: 1582), <i>eyü ~ iyü ~ iyi</i> ‘iyi’ 14-18.yy (TTS III: 1595-1596).
228.	gel-	‘gelmek’ (71a/07)	Eski Türkçe: <i>kel-(ğ-)</i> ‘to come’ 8.yy Kt. (EDPT: 715), <i>käl- ~ k(ä)l-</i> ‘kommen, herkommen / gelmek, ileri gelmek’ (HADT: 354), <i>kel-</i> ‘gelmek’ (DLT: 700), ‘gelmek’ (KB: 235). Orta Türkçe: <i>kel- ~ kël- ~ kil-</i> ‘gelmek’ (NF, KE, ME, HKT, İML, K) (HAOTS: 305), <i>kel- ~ kil-</i> ‘gelmek’ (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN KF, KFT, KK, MS, RH, TA, TZ, MG) (KTS: 136). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kel- ~ kël- ~ kil-</i> ‘gelmek’ (SD, GT, LD, ÇFK, ŞT, Sİ, LM) (ÇTS: 606), <i>gel-</i> ‘gelmek’ (BL: 135), ‘konuşana doğru yaklaşmak’ 15.yy (TETTTL III: 179).
229.	gelin	‘gelin’ (10a/11)	Eski Türkçe: <i>kelgin</i> ‘the incoming tide’ 8.yy Uyg. (EDPT: 718), <i>kälin</i> ‘schwiegertochter, schwägerin / gelin, yenge’ (HADT: 354), <i>kelin</i> ‘gelin’ (DLT: 702), ‘gelin’ (KB: 238). Orta Türkçe: <i>kelin</i> ‘gelin’ (NF, KE, ME, HŞ, İML) (HAOTS: 307), ‘gelin’ (CC, GT, Kİ, TA, TZ) (KTS: 137). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kelin ~ kilin</i> ‘gelin’ (ŞT, LM) (ÇTS: 607), <i>gelin</i> ‘ailenin bir erkeği ile evlenmekle aileden olmuş kadın; (düğünde) evlenecek olan kız ya da kadın’ 15.yy (TETTTL

			III: 184).
230.	ger	‘at renklerinden’ (7a/08)	Bu sözcükte yazıcı hatası söz konusu olabilir krş. Eski Türkçe: <i>kır at</i> ‘kır at’(DLT: 713). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>kır</i> ‘kır rengi, gri, beyaza çalan siyah’ (GT, ŞT) (ÇTS: 623).
231.	gey	‘iyi, yahşi’ (9b/13)	< Soğ. <i>k’δy</i> (HADT: 352). Eski Türkçe: <i>kād</i> ‘sehr, extrem, gut / çok, son derece’ (HADT: 352), <i>ked</i> ~ <i>key</i> ‘mübalağa zarfı, çok’ (DLT: 699), <i>ked</i> ‘çok, iyi, iyice’ (KB: 233). Orta Türkçe: <i>yæg</i> ~ <i>yig</i> ‘iyi, daha iyi’ (KE, MM) (HAOTS: 676), <i>yig</i> ~ <i>yik</i> ‘daha fazla, iyice’ (Gİ, GT, KF, RH) (KTS: 322). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yeg</i> ~ <i>yæg</i> ~ <i>yig</i> ‘iyi, daha iyi’ (ÇTS: 1245), <i>gey</i> ‘çok, oldukça, şiddetli, ağır, kuvvetli’ (BL: 135), <i>gey</i> ‘iyi, münasip, uygun’ 15.yy (TETTL III: 210), <i>gey</i> ~ <i>key</i> ‘çok, pek, gayet, pek çok’ 13-16.yy (TTS IV: 2458-2464).
232.	gikiş	‘atın perçemi, kâkülü, perçemli at’ (7a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kikiç</i> ‘atın üzerine sarkan saç’ (İML) (HAOTS: 326). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
233.	ginez	‘kolay’ (10a/15)	Eski Türkçe: <i>keşes</i> ‘kolay’ (DLT: 703). Orta Türkçe: <i>kenez</i> ~ <i>keşez</i> ~ <i>kengez</i> ‘kolay’(İH, Gİ, KF, TZ) (KTS: 138). Orta ve Yeni Türkçe: <i>geşez</i> ~ <i>geşiz</i> ‘kolay’ (TTS III: 1634-1637).

234.	gir-	‘girmek, dışarıdan içeriye girmek’ (38a/01)	Eski Türkçe: <i>kir-</i> (ğ-) ‘to enter’ 8.yy Kt. (EDPT: 735), <i>kir-</i> ‘ein treten, werden / girmek’ (HADT: 382), ‘girmek’(DLT: 721), ‘girmek’(KB: 259). Orta Türkçe: <i>kir-</i> ‘girmek, katılmak, dahil olmak’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, MN, İML, AO) (HAOTS: 328), <i>gir-</i> ~ <i>kir-</i> ‘girmek’ (BV, CC, Gİ,GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) (KTS: 86). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kir-</i> ~ <i>gir-</i> ‘girmek’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 636), <i>gir-</i> ‘girmek’ (BL: 136), ‘içeri dalmak, bir şeyin içine geçmek’ 13-15.yy (TETTL III: 233).
235.	gişen	‘hayvanların ayak bağı’ (7b/02)	Eski Türkçe: <i>kişen</i> ‘a horse’s hobble; fetters, leg-irons’ 8.yy Uyg. (EDPT: 754), <i>kişän</i> ‘fessel, vorderbeinfessel / zincir, bağ, ön bacak zinciri’ (HADT: 385), <i>kişen</i> ‘köstek’ (DLT: 723), ‘köstek’ (KB: 261). Orta Türkçe: <i>kişen</i> ‘köstek’ (KE, HŞ) (HAOTS: 330), ‘köstek, ayakbağı’ (CC, Kİ, TA, TZ) (KTS: 150). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kişen</i> ‘zincir, işkil’ (ŞSL) (ÇTS: 640),
236.	gök	‘mavi’ (10b/03)	Eski Türkçe: <i>kö:k</i> (ğ-) ‘the sky, sky coloured, blue, blue-grey’ 8.yy Kt. (EDPT: 708), <i>kök</i> ‘blau, grau, fahl, grün / mavi, gri, boz, soluk, yeşil’ (HADT: 400), <i>kōk</i> ‘koyu gri, gri, gök rengine olan her şey’ (DLT: 734), <i>kök</i> ‘mavi, yeşil’ (KB:

			275). Orta Türkçe: <i>kök</i> ‘gök mavi, yeşil, ot’ (KE, HŞ) (HAOTS: 340), ‘mavi’ (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, RH) (KTS: 156). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kök</i> ‘gök, gökyüzü’ (BV, GT, MK, BD, SD, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 654), <i>gök</i> ‘yeşil, mavi’ (BL: 136), <i>gök ~ gökce</i> ‘mavi’ 14-19.yy (TTS III: 1730-1732).
237.	gömültürük	‘eyerin kaymaması için atın göğsüne bağlanan şey’ (7b/01)	Eski Türkçe: <i>kömüldürük</i> ‘eğerin göğüslük kısmı, at göğüslüğü’ (DLT: 737). Orta Türkçe: <i>kömüldürük ~ kömüldürük</i> ‘göğüs kemeri, at göğüslüğü’ (CC, Kİ, MG, TA) (KTS: 157). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kömüldürük</i> ‘at ve devenin boynuna asılan mercan halka’ (ŞSL) (ÇTS: 656), <i>gömidürük ~ gömildürük</i> ‘eyeri hayvanın boyun ve göğüs kısmına bağlayan kayış’ (BL: 136), <i>gömüldürük</i> ‘palan ve eyer geri gitmesin diye hayvanların göğüslerine geçirilen göğüslük’ 16.yy (TETTL III: 259), ‘palan ve eyer geri gitmesin diye hayvanların göğüslerine geçirilen göğüslük’ 15-19.yy (TTS III: 1745-1746).
238.	göncük	‘cep, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça’ (5b/06)	Eski Türkçe: <i>könçük</i> ‘yaka’ (DLT: 737). Orta Türkçe: <i>gönçük ~ könçük ~ künçük</i> ‘elbisenin iç cebi’ (İH, İM, Kİ) (KTS: 87). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

239.	gönlek	‘gömlek’ (5a/04)	Eski Türkçe: <i>kölmäk</i> ‘hemd / gömlek’ (HADT: 402), <i>könlek</i> ‘gömlek’ (DLT: 738), ‘gömlek’ (KB: 276). Orta Türkçe: <i>könlek</i> ‘gömlek, elbise köynek’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 343), <i>könlek</i> ~ <i>kömlek</i> ~ <i>könüle</i> ~ <i>kövlek</i> ‘gömlek’ (Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ, KK, DM, CC) (KTS: 158). Orta ve Yeni Türkçe: <i>könlek</i> ~ <i>köynek</i> ‘gömlek, elbise köynek’ ŞSL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, LM) (ÇTS: 656), <i>gönlek</i> ‘gömlek’ (BL: 136), ‘gövdenin üst kısmını örten bezden yapılmış giysi’ 15.yy (TETTL III: 260), ‘gömlek’ 13-17.yy (TTS III: 1757-1760).
240.	göttür-	‘taşımak, kaldırmak’ (32a/14)	Eski Türkçe: <i>kötür-</i> ‘to lift up, raise’ 8.yy Kt. (EDPT: 706), ‘tragen, ertragen, heben / taşımak, dayanmak, kaldırmak’ (HADT: 413), ‘kaldırmak’ (DLT: 742), ‘götürmek, kaldırmak, yükseltmek, yok etmek’ (KB: 286). Orta Türkçe: <i>köt(ü)r-</i> ~ <i>költür-</i> ~ <i>köter-</i> ‘kaldırmak, taşımak, götürmek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN) (HAOTS: 348), <i>kötür-</i> ~ <i>ködir-</i> ~ <i>köter-</i> ‘götürmek’ (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 160). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kötür-</i> ~ <i>köter-</i> ‘götürmek, kaldırmak’ (GT, ŞHD, GN) (ÇTS: 661), <i>götür-</i> ‘kaldırmak, taşımak, ortadan kaldırmak’ (BL: 137), ‘kaldırmak’ 15.yy (TETTL III: 271), ‘ortadan kaldırmak, bertaraf etmek, ayırmak, uzaklaştırmak, kaldırmak, taşımak, yukarı kaldırmak, toplamak’ 13-18.yy (TTS III: 1787-

			1793).
241.	gözü	‘ayna’ (5b/14)	Eski Türkçe: <i>közñü: (ğ-) ~ küzkü:si</i> ‘mirror’ 8.yy Kt. (EDPT: 761), <i>közüngü ~ köz(ü)ngü</i> ‘spiegel / ayna’ (HADT: 415), <i>közñü</i> ‘ayna’ (DLT: 744), <i>küzünü</i> ‘ayna’ (KB: 305). Orta Türkçe: <i>közü ~ közgi</i> ‘ayna’ (KE, MM, İML) (HAOTS: 350), <i>közü ~ közgi ~ köznü ~ közüğü ~ küzüğü</i> ‘ayna’ (DM, GT, İM, KF, DM, KK, Kİ, TA, CC) (KTS: 161). Orta ve Yeni Türkçe: <i>közü ~ gözü</i> ‘ayna’ (AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, CD, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 662), <i>gözgi</i> ‘ayna’ (BL: 137), <i>güzgü</i> ‘ayna’ 15.yy (TETTL III: 333) <i>gözü ~ gözüğü ~ gözüngü ~ gözüğü</i> ‘ayna’ 13-19.yy (TTS III: 1819-1823).
242.	gübür	‘sandık’ (6a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kübür ~ kübrü</i> ‘sandık, çekmece’ (Kİ, DM) (KTS: 167). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kopur</i> ‘oyuk yer, kase, çanak, kap’ (ŞSL) (ÇTS: 648),
243.	gül	‘gül’ (4a/06)	< Fa. <i>gul</i> ‘a rose; a flower; embers; a red colour’ (Steingass, 1998: 1093). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>gül</i> ‘gül’ (HŞ, MN) (HAOTS: 202), <i>gül</i> ‘gül, çiçek’ (GT, KF, Kİ, KK, RH, TZ) (KTS: 88). Orta ve Yeni Türkçe: <i>gül</i> ‘gül’ (BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 410), ‘gül’ (BL: 138), ‘açmış çiçek, gül, rosa’ 15.yy (TETTL III: 304).

244.	g�laf	‘g�l suyu’ (4a/06)	< Fa. <i>gul�b</i> ‘rose-water’ (Steingass, 1998: 1093). Eski T�rk�e: <i>g�lef</i> ‘g�l suyu’ (KB: 170). Orta T�rk�e: <i>gul�b</i> ‘g�l suyu’ (KE, H�) (HAOTS: 202), <i>gul�f</i> ~ <i>�ul�f</i> ~ <i>gul�b</i> ~ <i>g�lef</i> ~ <i>k�l�f</i> ‘g�l, g�l suyu’ (CC, DM, K�, BV, �M KK, MS, TZ, TA) (KTS: 88). Orta ve Yeni T�rk�e: <i>gul-�b</i> ‘g�l suyu’ (BV, SD, NH, LD, �FK, YED, S�, FK, �HD, MK, LM, GN) (�TS: 411), <i>gul�b</i> ~ <i>g�ll�b</i> ‘g�l suyu’ 15.yy (TETTL III: 305).
245.	g�v�g	‘hayvanları s�tten kesmek i�in kullanılan bir alet’ (7a/07)	Bu s�zc�ge taranan kaynaklarda rastlanmaz.
246.	g�z�n	‘sansar, kunduz’ (5b/10)	Eski T�rk�e: � Orta T�rk�e: <i>k�izen</i> ‘kokarca denilen hayvan’ (H�) (HAOTS: 366), ‘sansar, f�ravun s�can� da denilen kokarca’ (CC, K�, TZ) (KTS: 170). Orta ve Yeni T�rk�e: �
247.	�alı	‘hal�’ (5a/12)	Eski T�rk�e: � Orta T�rk�e: <i>kal�</i> ~ <i>gal�</i> ‘hal�’ (NF, H�) (HAOTS: 283), <i>�alı</i> ~ <i>�alı</i> ‘hal�’ (DM, TZ, CC) (KTS: 90). Orta ve Yeni T�rk�e: <i>�alı</i> ‘hal�’ (BL: 138), <i>��li</i> ‘yere serilen kısa ve sık t�yl� kal�n yayg�’ 15.yy (TETTL IV: 77), <i>kal�</i> ~ <i>kal��a</i> ‘hal�’ 14-19.yy (TTS IV: 2184-2185).
248.	�arab ol-	‘mahvolmak,	Eski T�rk�e: �

		bozulmak, helak olmak' (30b/01)	Orta Türkçe: <i>harāb bol-</i> 'viran olmak, ıssız olmak, yıkılmış olmak' (NF, KE, MM, HŞ) (HAOTS: 215). Orta ve Yeni Türkçe: <i>harāb bol-</i> 'yıkılmak, viran olmak' (GT, TMA, FK) (ÇTS: 436).
249.	haram za(de)	'uğursuz, gayrimeşru çocuk, piç' (9a/12)	< Fa. <i>harām-zāda</i> 'illegitimate, spurious; a bastard; a villain, thief, robber' (Steingass, 1998: 415). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>harām-zāde</i> 'piç' (KE) (HAOTS: 216), <i>harām-zāde</i> 'haramzade, piç' (GT) (KTS: 92). Orta ve Yeni Türkçe: <i>haram-zāde</i> 'piç' (GT, ŞT, MK) (ÇTS: 437), <i>harām-zāde</i> 'gayrimeşru çocuk, piç' (BL: 139), 'piç, hırsız' 15.yy (TETTL III: 392).
250.	hatun	'hatun, evin kadını' (9a/06)	< Soğ. <i>x'twn</i> (HADT: 279). Eski Türkçe: <i>xatun</i> 'lady' Kt. 8. yy. (EDPT: 602), <i>hatun</i> 'dame, frau / kadın, hanım' (HADT: 279), <i>kātun</i> 'hatun, Afrasiyab soyundan gelen bütün kadınların ünvanı' (DLT: 693). Orta Türkçe: <i>hatun</i> ~ <i>hātün</i> ~ <i>katun</i> 'hanım, kadın, zevce' (NF, KE, HŞ, ME, HKT, MN) (HAOTS: 221), <i>hatun</i> ~ <i>hatın</i> ~ <i>katun</i> 'kadın, hatun, hanım' (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, MG, TZ, KFT, Kİ, TA) (KTS: 94). Orta ve Yeni Türkçe: <i>hatun</i> ~ <i>hātün</i> 'kadın, kadın, zevce' (ŞSL, GT, ŞHD, ÇFK) (ÇTS: 447), <i>hatün</i> 'kadın' 15.yy (TETTL III: 421), <i>katun</i> ~

			<i>katın ~ hatun</i> ‘kadın, hanım’ 14-17.yy (TTS IV: 2354-2355).
251.	helāk ol-	‘mahvolmak, bozulmak, helak olmak’ (30b/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>helāk bol-</i> ‘helak omak, yok olmak’ (NF, KE, HKT) (HAOTS: 225), ‘mahvolmak, ölmek’ (KEF:207). Orta ve Yeni Türkçe: <i>helāk bol-</i> ‘mahvolmak, harcanmak’ (GT, NH, TMA, TEH, FK) (ÇTS: 457), <i>helāk ol-</i> ‘mahvolmak’ 15.yy (TETTL III: 445).
252.	hoş	‘iyi insan’ (10a/15)	< Far. <i>khwush, khwash</i> ‘good, sweet, excellent, beautiful, fair, charming, pleasant, delightful, agreeable, cheerful, amiable, lovely, delicate, tender, kind, gentle, humane, mild, meek, elegant; healthy, wholesome, temperate; happy’ (Steingass, 1998: 487) Eski Türkçe: <i>hoş</i> ‘güzel’ (KB: 180). Orta Türkçe: <i>hoş</i> ‘hoş, iyi, güzel’ (NF, KE, ME, HKT, K, MN) (HAOTS: 234), <i>hoş</i> ‘güzel, iyi, hoş, tatlı’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KK, MG, RH, TZ) (KTS: 98). Yeni Türkçe:, <i>hōş</i> ‘hoş, iyi, güzel’ (ŞSL, YED, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 478), ‘hoş’ (BL: 140), <i>hōş ~ hoş</i> ‘iyi, güzel, nazik’ 15.yy (TETTL III: 505).
253.	ıprak	‘kumaş’ (5a/02)	Eski Türkçe: <i>oprak</i> ‘etwas schäbiges / yırtık pırtık bir elbise’ (HADT: 512), ‘yıpranmış’ (DLT: 777), <i>oprak</i> ‘eskimiş, yıpranmış, çürümüş’ (KB: 345). Orta Türkçe: <i>oprak</i> ‘elbise, giysi; yıpranmış,

			eskimiş' (MM, NF, KE) (HAOTS: 447), <i>aprağ</i> 'kumaş' (TZ) (KTS: 10). Orta ve Yeni Türkçe: <i>oprağ</i> ~ <i>obrağ</i> 'paçavra, bez parçası' (GT, GN) (ÇTS: 864), <i>yıprağ</i> 'yıpranmış, eskimiş' 15-16.yy (TTS VI: 4585).
254.	ırsalık ⁷	'erkeksi kadın' (10a/06)	Eski Türkçe: <i>arsalık</i> 'Oğuzcada çift cinsiyetli hayvan' (DLT: 557). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
255.	ıyva	'ayva' (4a/01)	< Fa. <i>ābī</i> 'a quince' (Steingass, 1998: 11). Eski Türkçe: <i>avya</i> 'quitte / ayva' (HADT: 84), <i>awya</i> 'ayva' (DLT: 565). Orta Türkçe: <i>ayva</i> 'ayva' (KE, İML)(HAOTS: 67), <i>ayva</i> ~ <i>hayva</i> 'ayva' (GT, TA, BV, DM, İM, KK, MG, TZ) (KTS: 19). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ayva</i> 'ayva' (BL: 118), 'bildiğimiz meyve' 14-15.yy (TETTL I: 519).
256.	ız	'mühendis' (10a/07)	Eski Türkçe: <i>u:z</i> 'a skilled craftsman' Uyg. 8. yy. EDPT: 277, <i>uz</i> 'handwerker / zanaatçı, zanaatkar' (HADT: 810), <i>ūz</i> 'eli sanatlı, mesleğinde mahir insan'(DLT: 928), <i>uz</i> 'usta, mahir, sanatkar' (KB: 500). Orta Türkçe: <i>uz</i> 'uz, usta, mahir' (İML, HŞ) (HAOTS: 632), 'mahir, usta, akıllı' (CC, GT, Kİ, TZ) (KTS: 296). Orta ve Yeni Türkçe: <i>uz</i> 'usta, uyanık, çevik'

⁷ krş. *aršu* 'zwitter, hermaphrodit / çift cinsiyetli, er dişi, erselik' (HADT: 66), *ersi* 'erkek gibi' 16.yy (TTS III: 1511).

			(BL: 170), ‘usta, mahir’ 14.yy (TETTL VIII: 362), <i>uz</i> ‘usta, mahir, tecrübeli, dikkatli, uyanık’ 14-19.yy (TTS VI: 4048-4049).
257.	iç	‘bedenin iç kısmı’ (8b/01)	Eski Türkçe: <i>iç</i> ‘the interior, or inside (of something)’ 8.yy Kt. (EDPT: 17), <i>iç</i> ‘innen, zwischen / iç’ (HADT: 292), <i>iç</i> ‘iç’ (DLT: 660), ‘iç’ (KB: 185). Orta Türkçe: <i>iç</i> ‘iç, içeri, konu, hak, kalp, gönül’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ, K) (HAOTS: 248). Orta ve Yeni Türkçe: <i>iç</i> ‘iç’(ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, FK, LM, GN) (ÇTS: 508), ‘iç, iç kısım’ (BL: 141), ‘iç taraf, içerisi’ 15.yy (TETTL III: 564).
258.	ige	‘eğ, bilemek için kullanılan alet’ (6b/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ige</i> ~ <i>ege</i> ~ <i>egev</i> ~ <i>igegü</i> ~ <i>igü</i> ~ <i>yege</i> ‘eğ, törpü’ (KFT, MG, DM CC, TZ, İM, Kİ, TA) (KTS: 106). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ege</i> ‘demiri perdahlamaya yarayan alet’ 17.yy (TETTL II: 556).
259.	igne	‘iğne’ (6a/12)	Eski Türkçe: <i>igne</i> ~ <i>yigne</i> ~ <i>yinne</i> ‘needle’ 8.yy Uyg. (EDPT: 110), <i>yignä</i> ‘nadel / iğne’ (HADT: 901), <i>yigne</i> ‘iğne’ (DLT: 974). Orta Türkçe: <i>igne</i> ~ <i>yigne</i> ‘iğne’ (KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 251), <i>igne</i> ~ <i>igine</i> ~ <i>ignü</i> ~ <i>ine</i> ~ <i>iyne</i> ~ <i>yigne</i> ~ <i>yine</i> ‘iğne’ (BV, DM, İM, KFT, KK, TZ, TA, CC, Kİ) (KTS: 107). Orta ve Yeni Türkçe: <i>igne</i> ‘iğne’ (ŞSL, BV, NH, HBD, LD, YED, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS:

			513), <i>igne</i> ‘iğne’ (BL: 142), <i>igne</i> ‘dikiş aleti’ 15.yy (TETTL III: 576).
260.	ikki bile	‘çift tarafı keskin olan’ (7b/11)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
261.	ikki yıllı	‘iki yaşındaki at’ (7a/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
262.	il	‘el’ (8a/11)	Eski Türkçe: <i>elig</i> ‘hand, forearm’ 8.yy Kt. (EDPT: 140), <i>elig</i> ‘hand / el’ (HADT: 255), <i>ilig</i> ~ <i>elig</i> ‘el’ (DLT: 664), <i>el</i> ~ <i>elig</i> ‘el’ (KB: 145). Orta Türkçe: <i>il</i> ~ <i>ilig</i> ~ <i>elig</i> ~ <i>él</i> ~ <i>el</i> ‘el’ (HŞ, MN, İML, NF, KE, ME, HKT) (HAOTS: 254), <i>il</i> ~ <i>el</i> ‘el’ (BV, GT, İM, KF, MG, MS, TA, TZ, CC, DM, Gİ, İN, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA) (KTS: 109). Orta ve Yeni Türkçe: <i>il</i> ~ <i>ilig</i> ~ <i>él</i> ~ <i>el</i> ~ <i>èlig</i> ~ <i>elig</i> ~ <i>al</i> ~ <i>éli</i> ‘el’ (ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN)(ÇTS: 519), <i>el</i> ‘el’ (BL: 131), ‘vücut parçası’ 15.yy (TETTL II: 576).
263.	ileri	‘birinci, başta olan’ (9b/10)	Eski Türkçe: <i>ilgerü:</i> ~ <i>*ilkgerü:</i> ‘forwards’ 8.yy Kt. (EDPT: 144), <i>ilgärü</i> ‘osten / doğu’ (HADT: 303). Orta Türkçe: <i>ileri</i> ~ <i>ilerü</i> ~ <i>ilgerü</i> ~ <i>ilgeri</i> ‘ileri, daha önce’ (İM, KE, HŞ, AO) (HAOTS: 255), <i>ileri</i> ~ <i>ilerü</i> ~ <i>ilgeri</i> ~ <i>ilgerü</i> ‘ileri, ön taraf’ (DM, İH, KF, BV, DM, Gİ, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, CC, DM, GT, BM, Gİ, KK, TZ) (KTS: 109).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>ilgeri</i> ~ <i>ilgerü</i> ‘ileri, önce, evvel’ (AL, ŞSL, BV, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, MK, GN) (ÇTS: 521), <i>ilerü</i> ‘ileri, daha büyük’ (BL: 142), <i>ilerü</i> ~ <i>ileri</i> ‘daha öne doğru, öteye doğru’ 15.yy (TETTL III: 596), <i>ilerü</i> ~ <i>ileri</i> ‘öce, evvel, mukaddem’ 13-16.yy (TTS III: 2042-2043).
264.	ilki	‘havan, dibek’ (6b/06)	Eski Türkçe: <i>irklik</i> ‘kessel, kochtopf / kazan, tencere’ (HADT: 310). Orta Türkçe: <i>ilki</i> ‘havan’ (Kİ) (KTS: 110). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
265.	illik	‘yüksük, ellik’ (6a/11)	Eski Türkçe: <i>eliglig</i> ‘eldiven’ (DLT: 637), Orta Türkçe: <i>ellik</i> ‘eldiven’ (Kİ) (KTS: 72). Orta ve Yeni Türkçe: <i>illik</i> ~ <i>ilik</i> ~ <i>ilig</i> ~ <i>ellig</i> ~ <i>elig</i> ‘eldiven’ (ŞSL)(ÇTS: 523), ‘eldiven’ 15-16.yy (TTS III: 1443-1444).
266.	im	‘don, iç çamaşır’ (5a/05)	Eski Türkçe: <i>üm</i> ‘unterkleidung, hose / pantolon’ <i>üm kişäni</i> ‘hosenband / uçkur’ (HADT: 824), <i>üm</i> ~ <i>ũm</i> ‘şalvar, tuman, pantolon’(DLT: 932). Orta Türkçe: <i>im</i> ‘elbise, don’ (İH, TA) (KTS: 110). Orta ve Yeni Türkçe: <i>im</i> ‘iç donu’ 16.yy (TETTL III: 606), ‘iç donu, don’14-15.yy (TTS: 2065).
267.	in	‘ses’ (9a/02)	Eski Türkçe: <i>ün</i> ~ <i>ü:n</i> ‘the sound of the human, voice’ 8.yy Uyg. (EDPT: 167), <i>ün</i> ‘stimme, laut, ton / ses, seda, ton’ (HADT: 824), <i>ün</i> ~ <i>ũn</i> ‘ses’ (DLT: 932), <i>ün</i> ‘ses, ün, şan’ (KB:

			506). Orta Türkçe: <i>ün</i> ‘ses’ (KE, ME, MM, HKT, MN, İML) (HAOTS: 638), ‘ün, ses’ (CC, GT, İM, KFT, Kİ, KK) (KTS: 298). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ün</i> ‘ses, ün, şöhrat’ (BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1197), ‘ses, avaz’ (BL: 171), ‘ses’ 15-16.yy (TETTL VIII: 379), ‘ses, yüksek ses, sada, nida, avaz’ 13-20.yy (TTS VI: 4069-4073).
268.	incir	‘incir’ (4a/02)	< Fa. <i>anjūr</i> ‘a fig’ (Steingass, 1998: 107). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>incir</i> ‘incir’(KE) (HAOTS: 260), <i>incir</i> ‘incir’(BV, CC, DM, İM, KFT, KK, TA, TZ) (KTS: 111). Orta ve Yeni Türkçe: <i>incîr</i> ‘incir’ (TEH, YED) (ÇTS: 529), <i>incir</i> ‘incir ağacı ve yemişi’ (BL: 142), <i>encîr</i> ~ <i>incir</i> ‘malum meyve’ 15.yy (TETTL II: 606).
269.	inçe	‘dar, ince’ (9b/14)	Eski Türkçe: <i>yinçge</i> ‘thin, slim, delicate’ 8.yy Kt. (EDPT: 945), <i>yinçgä</i> ‘zart, fein, subtil, verfeinert, vornehm, edel / yumuşak, ince, narin, gösterişsiz, kibar’ (HADT: 903), <i>yinçge</i> ‘herhangi bir şeyin incesi, ince’ (DLT: 976), <i>yinçge</i> ~ <i>yinçke</i> ‘ince’ (KB: 545). Orta Türkçe: <i>ince</i> ‘ince’ (İNL) (HAOTS: 260), <i>inçe</i> ~ <i>inçke</i> ~ <i>yeniçke</i> ~ <i>yenişke</i> ~ <i>yinçe</i> ~ <i>yinçge</i> ~ <i>yinçke</i> ‘ince’ (İN, MG, RH, BV, CC, MG, DM, BV, İN, TA, İM, İN, RH) (KTS: 111). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ince</i> ~ <i>inçke</i> ~ <i>yiñçe</i> ~

			<i>incge</i> ~ <i>incge</i> ‘ince, nazik, narin’ (ŞSL, GT, LD, ŞHD, MK, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 529), <i>ince</i> ‘ince’ (BL: 142), ‘narin; yufka’ 15.yy (TETTL III: 615), <i>inçge</i> ‘ince’ 14.yy (TTS III: 2081).
270.	inçük	‘baldır, dizle ayak bileği arasındaki bölüm’ (8b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>inçük</i> ~ <i>yinçik</i> ~ <i>yinçük</i> ~ <i>yünçük</i> ‘diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı, incik kemiği’ (İN, RH, İM, TA) (KTS: 111). Orta ve Yeni Türkçe: <i>incik</i> ‘kabza, incik, zevzek, şalkın’ (ŞSL)(ÇTS: 529), <i>incik</i> ‘incik, dizden topuğa kadar uzanan kısım’ (BL: 142), <i>incük</i> ~ <i>incik</i> ‘dizkapağı ile topuk arası, topuğa yakın olan kısım’ 14-19.yy (TTS III: 2079-2080).
271.	inlü	‘geniş’ (9b/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>inli</i> ~ <i>inlig</i> ‘enli, geniş, bol’ (İML, HKT) (HAOTS: 262), <i>inlü</i> ‘enli’ (KFT, KK) (KTS: 112), <i>inlig</i> ‘enli, geniş’ (KEF: 213). Yeni Türkçe:
272.	insiz	‘geniş olmayan, genişliği az olan’ (9b/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>insüz</i> ‘ensiz’ (KFT)(KTS: 112). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
273.	ipçi	‘kadın’ (9a/05)	Eski Türkçe: <i>evçi</i> ‘wife, woman’ 8.yy. Uyg (EDPT: 6), <i>ävči</i> ‘frau, weiblich / kadın, dişi’(HADT: 129), <i>evçi</i> ‘kadın’ (KB: 164), Orta Türkçe: <i>ipçi</i> ~ <i>ebçi</i> ~ <i>ebşi</i> ~ <i>epçi</i> ~ <i>ibçi</i> ~ <i>ibşi</i> ‘eş, zevce, kadın’ (TZ, GT, MG, TA, KF, Kİ, MS, İN, RH, DM, CC, İN) (KTS: 113).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>ipçi</i> ‘zevce, kadın’ (MK) (ÇTS: 533),
274.	ir	‘erkek, er’ (9a/05)	Eski Türkçe: <i>er</i> ‘man’ 8.yy Kt. (EDPT: 192), <i>är ~ (ä)r</i> ‘mann, mensch / adam, erkek’ (HADT: 110), <i>er</i> ‘adam’ DLT: (640), ‘er, erkek, adam’ (KB: 150). Orta Türkçe: <i>ir ~ ér ~ erkek</i> ‘er, erkek’ (HŞ, İML) (HAOTS: 262), <i>ir ~ er</i> ‘er, erkek, adam’ (GT, İM, CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 113). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ir ~ er ~ ér</i> ‘er, erkek, insan’ (ŞSL, BV, SD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 534), <i>er</i> ‘erkek, koca’ (BL: 132), ‘adam, erkek’ 15.yy (TETTL II: 624), <i>er ~ ir</i> ‘koca, zevç, yiğit, erkek, kişi’ 14-19.yy (TTS III: 1483-1488).
275.	ir	‘matkap’ (6b/11)	Eski Türkçe: <i>ir</i> ‘awl, drill’ 8.yy. Uyg. (EDPT: 192), <i>ır</i> ‘feuerbohrer / yay matkabı, ateş matkabı’ (HADT: 289), <i>ir</i> ‘delik açma aleti’ (DLT: 666). Orta Türkçe: <i>irşek</i> ‘matkap’ (TA) (KTS: 114). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
276.	irgen	‘bekâr’ (10a/12)	Eski Türkçe: <i>erğen</i> ‘bekar’ (DLT: 643). Orta Türkçe: <i>irken</i> ‘ergen, bekar’ (İML) (HAOTS: 264), <i>ergen</i> ‘bekâr erkek’ (TA, TZ) (KTS: 74). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ergin</i> ‘ergin, ergenlik çağına gelmiş olan, gençlik, bekar’ (ŞSL) (ÇTS: 341), <i>ergen</i> ‘olgunlaşmış; evlenecek yaşa gelmiş’ 16.yy (TETTL II: 629), ‘bekar, evi olmayan’ 14-19.yy (TTS III: 1497-1498).

277.	irîḡ	‘irin, cerahat’ (8b/10)	Eski Türkçe: <i>irîḡ</i> ‘blood and pus’ 8.yy Kt. (EDPT: 233), <i>yirîḡ</i> ‘eiter / irin’ (HADT: 905), <i>irîḡ</i> ‘cerahat, irin’ (DLT: 667). Orta Türkçe: <i>irîḡ</i> ‘irin, safra, cerehat’ (NF, MM, HKT, İML) (HAOTS: 264), <i>irîḡ</i> ‘irin, cerahat’ (BV, İM) (KTS: 113). Orta ve Yeni Türkçe: <i>iriñ</i> ‘irin, pis kan, cerahatdan çıkan fesad’ (ŞSL, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 536), <i>irîḡ</i> ‘irin’ (BL: 143), ‘irin, cerahat’ 15.yy (TETTL III: 632).
278.	irkek	‘erkek’ (3b/12)	Eski Türkçe: <i>érkek</i> ‘male, masculine’ 8.yy Kt. (EDPT: 223), <i>erkäk</i> ~ <i>erk(ä)k</i> ~ <i>irkäk</i> ‘mann, männer / erkek, erkekler’ (HADT: 261), <i>erkek</i> ‘erkek, hayvanların erkeği’ (DLT: 642), ‘erkek’ (KB: 158). Orta Türkçe: <i>irkek</i> ~ <i>erkek</i> ~ <i>eren</i> ~ <i>ér</i> ‘erkek’ (HKT, HŞ, İML)(HAOTS: 264), <i>irkek</i> ~ <i>erkek</i> ‘erkek’ (BV, Gİ, KF, KFT, RH, TZ, CC, Kİ, TA) (KTS: 114). Orta ve Yeni Türkçe: <i>irkek</i> ~ <i>erkek</i> ‘erkek, merd, yiğit, yürekli’ (ŞSL, ŞT, Sİ, GN) (ÇTS: 536), <i>érkek</i> ‘erkek’ (BL: 132), ‘dişinin aksi’ 15.yy (TETTL II: 632).
279.	irşi	‘kadınsı erkek’ (10a/06)	Eski Türkçe: <i>arşu</i> ‘zwitter, hermaphrodit / çift cinsiyetli, er dişi, erselik’ (HADT: 66). Orta Türkçe: <i>erşi</i> ‘puşt, cinsî sapık’ (Kİ) (KTS: 75). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ersî</i> ‘erkek gibi’ 16.yy (TTS III: 1511).

280.	ispahi	‘asker, sipahi’ (9b/15)	< Fa. <i>sipāhī</i> ‘military, belonging to an army; a horseman, cavalier; a military tenant, lord, feudal chief of a town or village’ (Steingass, 1998: 651). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sipāh</i> ‘asker’(HŞ, MN) (HAOTS: 525), <i>sipahi</i> ‘sipahi, atlı’ (GT) (KTS: 237). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sipāhī</i> ‘tımār sahibi sipahi asker’ (YED, ŞT, MK) (ÇTS: 992), <i>sipahi</i> ~ <i>spahi</i> ~ <i>spai</i> ~ <i>spay</i> ~ <i>spahsalar</i> ‘Osmanlılarda tımār sahibi bir sınıf atlı asker’ 16.yy (TETTL VII: 379).
281.	issin-	‘ısınmak, ılımak, bunalmak’ (39a/04)	Eski Türkçe: <i>isin-</i> ‘to warm oneself, be warm’ 8.yy Uyg. (EDPT: 248), ‘sich erwärmen, wärmen / ilgilenmek, ısınmak’ (HADT: 312), ‘ısınmak, sevmek’(DLT: 668), ‘ısınmak, sevmek, bağlanmak’ (KB: 201). Orta Türkçe: <i>isin-</i> ~ <i>ısın-</i> ‘ısınmak’ (ME, KE, HŞ, İML) (HAOTS: 265), <i>issin-</i> ~ <i>ısın-</i> ~ <i>isin-</i> ‘ısınmak’ (CC, İM, TZ, KFT) (KTS: 115). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ısın-</i> ‘ısınmak’ (MK, GN) (ÇTS: 502), <i>ısın-</i> ‘ısınmak’ (BL: 141), ‘sıcak hale gelmek’ 15.yy (TETTL III: 546).
282.	işdon	‘don, iç çamaşır’ (5a/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>işton</i> ~ <i>içton</i> ‘iç donu, don’ (İML, KE) (HAOTS: 270), <i>iç ton</i> ‘iç donu’(Kİ, TA, TZ) (KTS: 105). Orta ve Yeni Türkçe: <i>işton</i> ~ <i>işten</i> ~ <i>iştan</i> ‘iç don’ (ŞSL, AL) (ÇTS: 546), <i>iç don</i> ‘iç çamaşırı’ (BL: 141), <i>iç donu</i> ‘iç çamaşırı’ 16.yy (TETTL

			III: 564) ⁸ <i>iç ton ~ iç don</i> ‘don, iç pantolonu’ 15-17.yy (TTS III: 1997).
283.	işler	‘zevce, karı’ (9a/06)	Eski Türkçe: <i>işler</i> ‘kadın’ (DLT: 670), <i>işi</i> ‘kadın’ (KB: 206). Orta Türkçe: <i>işler</i> ‘kadın’ (İML) (HAOTS: 269). ⁹ Orta ve Yeni Türkçe: Ø
284.	it burnu	‘itburnu, gül meyvesi’ (4a/09)	Eski Türkçe: <i>it burnu</i> ‘hagebutte / itburnu, kuşburnu’ (HADT: 291). Orta Türkçe: <i>it burnu</i> ‘yabanî gül’ (İH) (KTS: 116). Orta ve Yeni Türkçe: <i>it burnu</i> ‘nesrin tohumu’ (ŞSL) (ÇTS: 547), <i>it burnu</i> ‘kuşburnu’ (BL: 143), <i>itburnu</i> ‘yabani gül’ 14.yy (TTS III: 2126).
285.	ķaba	‘toprak, toz rengi’ (10b/04)	Eski Türkçe: <i>kuba</i> ‘doru ve sarı arasında olan’ (DLT: 744). Orta Türkçe: <i>ķaba</i> ‘toprak rengi’ (Kİ) (KTS : 161) Orta ve Yeni Türkçe: Ø
286.	ķabala	‘bir şeyi sabitlemek veya bağlamak için kullanılan araç gereç, belge’ (6a/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķabal</i> ‘mashara, abluka, ihata’ (ML) (ÇTS: 556), <i>ķabala ~ ķabale</i> ‘hibe senedi, hüccet’ 15.yy (TETTL IV: 28).
287.	ķaçır	‘üst dudağında	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

⁸ Bu sözcük Divan-I Lüğati’t Türk ‘ te yok ama *iştonlan-* ‘don giymek, elbise giymek’(DLT: 670)

⁹ *işi* ‘lady’ 8.yy. Uyg. (EDPT: 256)

		yarık olan kimse' (10a/02)	
288.	kaftan	'kaftan' (5a/04)	Eski Türkçe: <i>kaftan</i> 'kaftan' (DLT: 667). Orta Türkçe: <i>kaftan</i> 'kaftan' (ME, HŞ, İML) (HAOTS: 280), <i>kaftan</i> ~ <i>kabtan</i> ~ <i>kaptan</i> 'kaftan' (DM, TA, Kİ) (KTS: 123). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaptan</i> ~ <i>haftan</i> 'kaftan' (AL, ŞSL, NH) (ÇTS: 578), <i>kavtan</i> 'kaftan' (BL: 146), <i>kaftan</i> 'çoğu ipek bir çeşit uzun, süslü üst giysisi' 15.yy (TETTL IV: 50), <i>kavtan</i> 'kaftan' 15-16.yy (TTS IV: 2361).
289.	kağıt	'kağıt' (6a/08)	< Fa. <i>kāghaz</i> ~ <i>kāghiz</i> 'paper' (Steingass, 1998: 1006). Eski Türkçe: <i>kağıt</i> ~ <i>kağaz</i> 'kağıt' (KB: 215). Orta Türkçe: <i>kāğid</i> ~ <i>kağız</i> 'kağıt' (NF, HKT, HŞ) (HAOTS: 281), <i>kağıt</i> ~ <i>kāğid</i> 'kağıt' (DM, İM, Kİ, KK, TA, TZ, CC, TA) (KTS: 123). Yeni Türkçe: <i>kāğid</i> ~ <i>kāğa</i> ~ <i>kāğız</i> ~ <i>kāğez</i> ~ <i>kāğad</i> ~ <i>kağız</i> 'kağıt' (GT, NH, LD, FK, ŞSL, BV) (ÇTS: 564), <i>kāğid</i> 'kağıt' (BL: 144), <i>kāğed</i> ~ <i>kağız</i> ~ <i>kāğid</i> ~ <i>kağıt</i> 'üstüne yazı yazılan şey' 15.yy (TETTL IV: 51).
290.	kaķık	'dargınlık, öfke, hınç, gayz' bk. (10a/13)	Eski Türkçe: <i>kakıg</i> 'hass, wut / nefret, kin, öfke, kızgınlık' (HADT: 320), <i>kakıg</i> 'öfke, kızma' (DLT: 667). Orta Türkçe: <i>kaķıg</i> ~ <i>kaķı</i> 'azar, korkutma, tehdit' (HKT, HŞ) (HAOTS: 282). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
291.	kal	'kol' (8a/10)	Eski Türkçe: <i>ko:l</i> 'the upper arm' 8.yy Uyg.

			(EDPT: 614), <i>kol</i> ‘arm, hand / kol’ (HADT: 389), <i>kol</i> ~ <i>kōl</i> ‘kol’ (DLT: 726), <i>kol</i> ‘kol, vadi’ (KB: 268) Orta Türkçe: <i>kol</i> ‘el, kol, ön but’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, AO, MN) (HAOTS: 332), ‘El, kol’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK. MG, MS. RH, TA, TZ) (KTS: 152). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kol</i> ‘kol, el’(AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 643), ‘kol’(BL: 149), ‘vücut parçası’ 15.yy (TETTL IV: 342).
292.	kalani	‘kalan, mütebaki’ (9b/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kalgan</i> ‘kalan, geri kalan’ (HKT, HŞ) (HAOTS: 282). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kalani</i> ‘kalan kısmı, geri kalanlar, ötekisi’ 13-14.yy (TETTL IV: 69), ‘öbür, öteki, başka, geri kalan, sonraki’ 13-17.yy (TTS IV: 2179-2181).
293.	kalkan	‘kalkan’ (7b/10)	Eski Türkçe: <i>kalkan</i> ‘schild / kalkan’ (HADT: 323), ‘kalkan’ (DLT: 680), <i>kalkan</i> ‘kalkan’ (KB: 218). Orta Türkçe: <i>kalkan</i> ‘kalkan, koruyucu’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 283), <i>kalkan</i> ‘kalkan’ (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ. KK, MG. TA. TZ) (KTS: 124). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kalkan</i> ~ <i>kılkan</i> ‘kalkan, savaş kıyafeti, koruma, siper’ (ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, MÜN, YED, FK, MK, LM, GN) (ÇTS: 570), <i>kalkan</i> ‘kalkan’(BL: 144), ‘eskiden oktan ve kılıçtan korunmak için kullanılan savaş aleti’

			15.yy (TETTL IV: 79).
294.	kamçı	‘kamçı’ (7b/02)	Eski Türkçe: <i>kamçı</i> ‘a whip’ 8.yy Uyg. (EDPT: 626), <i>kamçı</i> ‘peitsche / kamçı’ (HADT: 326), <i>kamçı</i> ‘kamçı’ (DLT: 680), <i>kamçı</i> ‘kamçı’ KB: (218). Orta Türkçe: <i>kamçı</i> ‘kamçı’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 283), <i>kamçı</i> ~ <i>kanişı</i> ‘kamçı’ (BV, CC, TA) (KTS: 125). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kamçı</i> ‘kamçı, kırbaç’ (ML, ŞSL, LD, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, GN) (ÇTS: 571), <i>kamçı</i> ‘kamçı’ (BL: 144), ‘vurma aleti’ 15.yy (TETTL IV: 87), ‘kısa kılıç’ 18-19.yy (TTS IV: 2193).
295.	kamılar	‘hepsi’ (9b/12),	Eski Türkçe: <i>kamağ</i> ‘all’ 8.yy Kt. (EDPT: 627), <i>kamagu</i> ‘alle insgesamt / hepsi birden, bütün’ (HADT: 326), <i>kamug</i> ‘hepsi, her, bütün’ (DLT: 681), <i>kamug</i> ‘hepsi, her, bütün’ (KB: 218). Orta Türkçe: <i>kamığ</i> ~ <i>kamug</i> ~ <i>kamu</i> ~ <i>kamuk</i> ‘kamu, bütün, herkes’ (HŞ, MN, KE, ME, MM, HKT, CE) (HAOTS: 284), <i>kamu</i> ~ <i>kamug</i> ‘hep, bütün, hepsi’ (GT, KF, BV, İM, Kİ) (KTS: 125). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kamu</i> ~ <i>kamug</i> ~ <i>kamuk</i> ‘bütün, hep’ (ŞSL, LD, YED, ŞT, Sİ) (ÇTS: 573), <i>kamu</i> ‘bütün, hep, genel’ (BL: 144), <i>kamular</i> ‘herkes’ 15-16.yy (TTS IV: 2199), <i>kamu</i> ‘bütün, hep, her’ 13-19.yy (TTS IV: 2193-2199).
	kamışı	‘hepsi’ (9b/13)	
296.	kan	‘kan’ (8b/10)	Eski Türkçe: <i>ka:n</i> ‘blood’ 8.yy Kt. (EDPT: 629), <i>kan</i> ‘blud / kan’ (HADT: 327), <i>kan</i> ~ <i>kān</i> ‘kan’ (DLT: 681), <i>kan</i> ‘kan’ (KB: 220).

			Orta Türkçe: <i>kan</i> ‘kan’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 284), ‘kan, vücuttaki renkli sıvı’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 125). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kan</i> ‘kan’ (AL, ŞSL, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 573), ‘kan’ (BL: 144), ‘damarlarda dolaşan kırmızı renkli madde’ 15.yy (TETTL IV: 91).
297.	kanız şağı	‘pis koku, çürümüş bir şeyin kokusu’ (8b/12)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
298.	kañrağ	‘geniz’ (8a/04)	Eski Türkçe: <i>kañrık</i> ‘damak, gaga’ (DLT: 683). Orta Türkçe: <i>kanrığ</i> ‘geniz’ (Kİ) (KTS: 126). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
299.	kap	‘torba’ (6a/12)	< Çin. (HADT: 331). Eski Türkçe: <i>kap</i> ‘schlauch, aack, beutel / tulum, kese, torba’ (HADT: 331), <i>kāp</i> ‘kap, tulum, çuval, torba’ (DLT: 683). Orta Türkçe: <i>kap</i> ‘kılıf, kap, kapak, çanak’ (KE, HKT, İML) (HAOTS: 285), <i>kap</i> ~ <i>hap</i> ~ <i>kab</i> ‘kap, kapacak, kılıf, mahfaza’ (Gİ, KF, KFT, TA, İM, CC) (KTS: 120, 126). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kap</i> ‘türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba’

			(TEH) (ÇTS: 576), <i>kap</i> ‘kap’ (BL: 144), <i>kab</i> ~ <i>kap</i> ‘sıvı ve katı maddeleri koymaya, taşımaya, saklamaya yarayan mahfaza, testi’ 15.yy (TETTL IV: 25).
300.	kapak	‘göz kapağı’ (8a/03)	Eski Türkçe: <i>kapak</i> ‘augenlid, deckel / göz kapağı, kapak’ (HADT: 311), ‘göz kapağı’ (DLT: 683). Orta Türkçe: <i>kapak</i> ‘göz kapağı’ (MM, İML) (HAOTS: 286), <i>kapak</i> ‘göz kapağı’ (Kİ, TZ) (KTS: 126). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kapak</i> ~ <i>kabak</i> ~ <i>kabağ</i> ‘kapak, göz kapağı’ (ŞSL, SD, LD) (ÇTS: 577), <i>kapak</i> ‘kapak, göz kapağı’ (BL: 144), <i>kapak</i> ‘her türlü kabın üstünü örtmeye yarayan nesne’ 15.yy (TETTL IV: 110) <i>kapag</i> ‘kapak’ 16.yy (TTS IV: 2244).
301.	kapkara	‘kapkara’ (10b/04)	Eski Türkçe: <i>kap kara</i> ‘quite dark’ 8.yy Uyg. (EDPT: 578), <i>kap kara</i> ~ <i>k(a)ra</i> ‘tiefschwarz, pechschwarz / kapkara, simsiyah’ (HADT: 331), <i>kap kara</i> ‘kapkara’ (KB: 221). Orta Türkçe: <i>kap kara</i> ‘kapkara’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 286), <i>kapkara</i> ~ <i>kabkara</i> ‘simsiyah, kapkara’ (Kİ, DM, KK, TA) (KTS: 126). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kap kara</i> ‘kapkara’ (ŞSL, LD) (ÇTS: 577),
302.	kar	‘kol’ (8a/10)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
303.	kara	‘kara, siyah at’	Eski Türkçe: <i>kara</i> ‘black’ 8.yy Kt. (EDPT: 643),

		(7a/08)	<i>kara ~ k(a)ra</i> ‘schwarz, dunkel / kara, siyah, hayvan, davar, mal’ (HADT: 333), <i>kara</i> ‘siyah’ (DLT: 684), <i>ķara</i> ‘kara’ (KB: 222). Orta Türkçe: <i>ķara</i> ‘yılık ile birlikte hayvan sürüsü’ (AO) (HAOTS: 287). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
304.	ķara	‘siyah, kara’ (10b/03)	Eski Türkçe: <i>kara</i> ‘black’ 8.yy Kt. (EDPT: 643), <i>kara ~ k(a)ra</i> ‘schwarz, dunkel / kara, siyah’ (HADT: 333), <i>kara</i> ‘siyah’ (DLT: 684), <i>ķara</i> ‘kara’ (KB: 222). Orta Türkçe: <i>ķara</i> ‘kara, siyah, karartı, gölge, halk, ahali’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 287), <i>ķara</i> ‘kara, siyah’ (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 126). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķara ~ ķarağ</i> ‘siyah, kara, esmer’ (ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 578), ‘kara, siyah rengi’ (BL: 145), ‘siyah; esmer tenli; zenci’ 15.yy (TETTL IV: 119).
305.	ķara ar	‘sarı renkli olup bilekleri siyah olan at’ (7a/10)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
306.	ķara ev	‘kara çadır, çadır’ (5b/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ķara ev</i> ‘oba, keçeden ev’ (İML) (HAOTS: 287), <i>ķara iv</i> ‘çadır’ (İM) (KTS: 126). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķara ev</i> ‘taşınabilir yünden yapılma türkmen barakası veya çadırı’ (BL: 145) <i>ķara ev</i> ‘büyük çadır, karanlık çukur’

			15-19.yy (TTS IV: 2259-2260).
307.	ğara şıgın	‘boynuzdan yapılan temren’ (8a/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
308.	ğarağı	‘kör, âmâ’ (10a/02)	Eski Türkçe: <i>ğaragu</i> ~ <i>k(a)ragu</i> ‘blind, getrübt / kör, karartılmış’ (HADT: 334), <i>ğaragu</i> ‘kör’ (DLT: 685), <i>ğarağı</i> ‘kör’ (KB: 223). Orta Türkçe: <i>ğarağı</i> ‘kör’ (KE) (HAOTS: 288), <i>ğarağı</i> ~ <i>ğarağılık</i> ~ <i>ğarağılık</i> ~ <i>ğarağı</i> ~ <i>ğarağı</i> ~ <i>ğarağılık</i> ~ <i>ğaranı</i> ~ <i>ğaranu</i> ‘karanlık’ (TA, CC, TZ, GT, İM, BM, BV, Gİ, KF) (KTS: 127). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ğarağı</i> ‘kör, âmâ’ (GT) (ÇTS: 580), <i>ğarağı</i> ~ <i>ğarağı</i> ~ <i>ğarağılık</i> ~ <i>ğarağı</i> ~ <i>ğarağılık</i> ~ <i>ğarağılık</i> ~ <i>ğarağılık</i> ‘karanlık’ 13-19.yy (TTS IV: 2270-2276).
309.	ğarağar	‘kılıç adlarından’ (7b/11)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
310.	ğaravaş	‘cariye’ (9a/07)	Eski Türkçe: <i>ğarabaş</i> ~ <i>k(a)rabaş</i> ~ <i>k(a)r(a)baş</i> ‘sklave / esir, köle’ (HADT: 334), <i>ğara baş</i> ‘erkek veya dişi köle’ (DLT: 684), <i>ğara baş</i> ‘hizmetçi’ (KB: 223). Orta Türkçe: <i>ğara baş</i> ~ <i>ğaravaş</i> ‘cariye, kadın köle’ (NF, KE, ME, HKT, İML) (HAOTS: 287), <i>ğaravaş</i> ‘hizmetçi kız’ (CC, İH, Kİ, TA, TZ) (KTS: 127). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ğaravaş</i> ~ <i>ğarabaş</i> ‘kadın köle, cariye’ (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 583), <i>ğaravaş</i> ~

			<i>karabaş</i> ‘cariye, odalık; kadın hizmetçi; hiç evlenmemiş yaşlı kadın halayık’ 15.yy (TETTL IV: 132), ‘cariye, hizmetçi’13-19.yy (TTS IV: 2279-2283).
311.	karayağız	‘esmer’ (10b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>karayağız</i> ‘kızıl ile kara arası bir renk’ (HKT) (HAOTS: 287), <i>karayağız</i> ~ <i>karayağuz</i> ~ <i>karayağuz</i> ‘esmer, kara yağız’ (İH, KFT, Kİ, KK, TA) (KTS: 126). Orta ve Yeni Türkçe: <i>karayağız</i> ‘koyu esmer’ 17.yy (TETTL IV: 133).
312.	karın	‘karın, göbek’ (8b/01)	Eski Türkçe: <i>karın</i> ‘belly, abdomen’ 8.yy Kt. (EDPT: 661), ‘bauch, leib, magen / karın, mide’ (HADT: 337), ‘karın, mide’ (DLT: 687), <i>karın</i> ‘karın’ (KB: 225). Orta Türkçe: <i>karın</i> ‘karın’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 128). Orta ve Yeni Türkçe: <i>karın</i> ~ <i>karun</i> ‘karın, göbek’ (ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, YED, Sİ) (ÇTS: 586), <i>karın</i> ‘karın’ (BL: 145), ‘vücudun bir kısmı’ 15.yy (TETTL IV: 140) ‘mide’15.yy (TTS IV: 2304).
313.	karla-	‘ölçmek, tartmak’(40a/03)	Eski Türkçe: krş. <i>karışla-</i> ‘karışlamak’ (DLT: 687). Orta Türkçe: <i>karışla-</i> ‘karışla ölçmek’ (İML) (HAOTS: 291), <i>karıla-</i> ‘ölçmek, arşınlamak, karışlamak’ (KEF: 220). Orta ve Yeni Türkçe: <i>karışla-</i> ‘karış ile ölçmek’ (ŞSL) (ÇTS: 586).

314.	ķarna ¹⁰	‘dolap, değerli eşyaları saklamak için kullanılan dolap’ (6b/09)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
315.	ķarnı a-	‘acıkmak’ (31a/15)	Eski Türkçe: <i>ķarın a-</i> ‘to be hungry’ 13.yy. (EDPT: 661) ¹¹ Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
316.	ķarpuz	‘karpuz’ (4a/02)	< Fa. <i>ķharbuza</i> ‘a water-melon’ (Steingass, 1998: 452). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ķarpuz ~ ķarbus ~ ķarbuř</i> ‘karpuz’ (KF, Kİ, TZ, KK, DM, MS) (KTS: 129). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķarpuz</i> ‘karpuz’ (BL: 146), ‘bilinen meyve’ 16.yy (TETTL IV: 149).
317.	ķarrı	‘yaşlı, yaşlı adam’ (9a/08, 9a/09)	Eski Türkçe: <i>ķarı</i> ‘old’, normally only of human beings and animals’ 8.yy Kt. (EDPT: 644), <i>ķarı ~ k(a)rı</i> ‘alt, altehrwrdig, betagt / yaşlı, ihtiyaç’ (HADT: 336), <i>ķarı</i> ‘yaşlı, herhangi bir şeyin yaşlısı’ (DLT: 686), <i>ķarı ~ ķarıę</i> ‘yaşlı’ (KB: 224). Orta Türkçe: <i>ķarı</i> ‘yaşlı, ihtiyaç, kocamış’ (NF, KE, ME, MM, HKT, Hş, İML) (HAOTS: 290), <i>ķarı</i> ‘yaşlı’ (CC, GT, İM, Kİ, MG, TZ) (KTS:

¹⁰ krş. *karnak* ‘koca karınlı’ (DLT: 688).

¹¹ Clauson’un Borovkov’un eserine atıfla verdiği bu madde, Borovkov’un çalışmasında müstakil başlık altında olmayıp *a-* (1963: 62) ve *ķarın* (1963: 201) maddelerinin altındadır. Borovkov *ķarın a-* birleşik fiilini bağımsız bir sözlükbirim olarak görmemiştir.

			128). Orta ve Yeni Türkçe: <i>karı</i> ~ <i>karık</i> ‘ihtiyar, yaşlı’(AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, TMA, TEH, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 585), <i>karı</i> ‘yaşlı, ihtiyar’(BL: 145), ‘ihtiyar, yaşlı (kadın hakkında); (pek nadiren) eski, köhne’ 15.yy (TETTL IV: 138), ‘ihtiyar, yaşlı; eski, köhne’ 14-16.yy (TTS IV: 2294-2297).
318.	karıru	‘gizli ve yasal olmayan cinsel ilişki öncesinde aracılık eden kimse’ (10a/07)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
319.	kasaba	‘bir tür kumaş’ (5b/07)	< Ar. <i>kaşaba</i> ‘to brocade, embroider, with gold and silver thread’ (Wehr, 1976: 766). Eski Türkçe: <i>kaşab</i> ‘hint kumaşı’ (KB: 226). Orta Türkçe: <i>kasaba</i> ~ <i>kaşab</i> ‘keten ve ipekten dokunmuş bir tür kumaş’ (GT) (KTS: 129). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaşab</i> ‘saz, kamış, keten kumaş’ (NH)(ÇTS: 588), <i>kaşab</i> ‘çok ince Mısır astarı’/ <i>kaşaba</i> ‘kadın başörtüsü’(BL: 146), <i>kaşab</i> ‘kıymetli bir kumaş cinsi’ 15.yy (TETTL IV: 156).
320.	kasaltılak	‘sedef’ (5b/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kasatlık</i> ~ <i>kastalık</i> ‘sedef’ (TZ, Kİ) (KTS: 130). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
321.	kaş	‘kaş’ (8a/03)	Eski Türkçe: <i>ka:ş</i> ‘eyebrow’ 8.yy Kt. (EDPT: 669), <i>kaš</i> ‘augenbraue / kaş’ (HADT: 341), <i>kāš</i>

			‘kaş’ (DLT: 691), <i>kaş</i> ‘kaş’ (KB: 226). Orta Türkçe: <i>kaş</i> ‘kaş’ (ME, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 294), ‘kaş’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 130). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaş</i> ‘kaş’ (ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 589), ‘kaş’ (BL: 146), ‘göz üstü tüyler’ 15.yy (TETTTL IV: 162).
322.	kaş	‘taş, mücevherlerde kullanılan yüksek değerli cevher’ (5b/14)	Eski Türkçe: <i>kaş</i> ‘jade / yeşim (taşı)’ (HADT: 341), <i>kaş</i> ‘beyaz olanı yıldırım, susuzluk ve şimşek çakmasından korunmak için yüzüğe takılan, beyaz veya siyah saf bir taş’ (DLT: 691). Orta Türkçe: <i>kaş</i> ‘(yüzük için) ön yüz, taş, yeşim taşı’ (NF, HŞ, İML) (HAOTS: 294), <i>kaş</i> ‘yüzük kaşı’ (İM, KFT, TA) (KTS: 130). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaş</i> ‘yüzük taşı’ (BL: 146), ‘yüzüğün taş konan çıkıntısı; eyerin önde ve arkadaki çıkıntıları’ 15.yy (TETTTL IV: 162).
323.	kaşağı	‘kaşağı’ (7b/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kaşağı</i> ‘timar aleti, kaşağı’ (ŞSL) (ÇTS: 590), <i>kaşağı</i> ~ <i>kaşak</i> ~ <i>kaşrav</i> ‘kaşağı’ (TA, Kİ, CC) (KTS: 130). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaşağı</i> ‘kaşağı’ (BL: 146), <i>kaşağı</i> ~ <i>kaşağı</i> ‘hayvanları timar etme aleti; sırt kaşıma aleti’ 17.yy (TETTTL IV: 162).
324.	kaşı-	‘kaşımak’ (32b/11)	Eski Türkçe: <i>kaşı-</i> ‘kratzen / kaşımak’ (HADT: 342), <i>kaşı-</i> ‘kaşımak’ (DLT: 691). Orta Türkçe: <i>kaşı-</i> ‘kaşımak’ (NF, MM, HŞ, İML) (HAOTS: 294), <i>kaşı-</i> ~ <i>kaçı-</i> ~ <i>kası-</i> ~ <i>kaşa-</i> ‘kaşımak’ (BV, CC, İM, KF, TZ Gİ, KK)

			(KTS: 130). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaşı-</i> ‘kaşımak’ (AL, ŞSL, BV, NH, ÇFK, Sİ, FK, LM) (ÇTS: 590), <i>kaşı-</i> ‘tırnakla deriyi ovma’ 15.yy (TETTL IV: 164).
325.	kaşuk	‘kaşık’ (6a/03)	Eski Türkçe: <i>kaşuk</i> ‘spoon’ 8.yy Uyg. (EDPT: 671), <i>kaşuk</i> ‘löffel / kaşık’ (HADT: 342), <i>kaşuk</i> ‘kaşık’ (DLT: 691). Orta Türkçe: <i>kaşık</i> ‘kaşık’ (İML)(HAOTS: 294), <i>kaşuk</i> ‘kaşık’ (BV, CC, DM, GT, Kİ, KK, RH, TA, TZ) (KTS: 131). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kaşuk</i> ‘kaşık’(NH) (ÇTS: 591), ‘kaşık’ (BL: 146), <i>kaşık ~ kaşuk</i> ‘sofra aleti’ (TETTL IV: 164).
326.	katağan	‘hindiba, karakavuk’ (4a/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>katağan</i> ‘hindiba otu’ (Kİ) (KTS: 131). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
327.	katı	‘güçlü, sert’ (9a/13)	Eski Türkçe: <i>katıg</i> ‘hard, firm, tough’ 8.yy Uyg. (EDPT: 597), <i>katıg</i> ‘hart, fest / sert, katı, sağlam’ (HADT: 344), ‘katı, güçlü, sert’ (DLT: 692), <i>katıg</i> ‘katı, sert, çok’ (KB: 227). Orta Türkçe: <i>katı ~ katıg ~ katık ~ kattı</i> ‘çok, sert’ (NF, HŞ, KE, ME, MM, HKT) (HAOTS: 295), <i>katı ~ katıg ~ kattı</i> ‘katı, sert, sağlam’ (CC, DM, İM, İN, KF, Kİ, MS, RH, TA, TZ, MG, GT) (KTS: 131). Orta ve Yeni Türkçe: <i>katı ~ katıg ~ katık ~ kattıg ~ kattık</i> ‘katı, sert, acımasız’ (YED, MK, ŞSL, BV) (ÇTS: 592), <i>katı</i> ‘sert, keskin, yoğun,

			sıkı, ham' (BL: 146), <i>katı</i> 'çok, pek, sıkı, şiddetli' 15.yy (TETTL IV: 169), <i>katı</i> 'çok, pek şiddetli, sıkı, haşın, sert' 13-19.yy (TTS IV: 2338-2342).
328.	katır	'katır' (7a/03, 14a/11)	< Soğ. (HADT: 345). Eski Türkçe: <i>katır</i> 'maultier, maulesel/ katır' (HADT: 345), <i>katır</i> 'katır' (DLT: 693), <i>katır</i> 'katır' (KB: 228). Orta Türkçe: <i>katır</i> 'katır'(BV, BM, CC, DM, İM, KFT, Kİ, KK) (KTS: 131). Orta ve Yeni Türkçe: <i>katır</i> 'katır' (BL: 146), 'bilinen evcil hayvan' 15.yy (TETTL IV: 169).
329.	kattı	'cimri' (9b/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>katı</i> 'hasis, cimri'(İML) (HAOTS: 295). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
330.	kavu	'toprak, toz rengi' (10b/04)	<kuva <kuba Eski Türkçe: <i>kuba</i> 'doru ve sarı arasında olan' (DLT: 744). Orta Türkçe: <i>kuba</i> 'toprak rengi' (Kİ) (KTS: 161) <i>kuv</i> 'soluk, uçuk sarı' (CC) (KTS: 166). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
331.	kavun	'kavun' (4a/01)	Eski Türkçe: <i>kağun</i> 'melon' 8.yy Uyg. (EDPT: 611), <i>kagun</i> 'melone / kavun' (HADT: 319), <i>kāgun</i> 'kavun' (DLT: 677), <i>kağun</i> 'kavun' (KB: 215). Orta Türkçe: <i>kavun</i> ~ <i>kağun</i> 'kavun' (ME, İML) (HAOTS: 298), <i>kavun</i> ~ <i>huvun</i> ~ <i>kovun</i> 'kavun' (DM, İH, İM, Kİ, KK, TA, TZ, CC)

			(KTS: 132). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķavun</i> ‘kavun’ (BD) (ÇTS: 596), <i>ķavun</i> ‘kavun’ (BL: 147), ‘bilinen meyve’ 16.yy (TETTL IV: 180).
332.	ķayak	‘yüksek hedef, nişangâh’ (7b/15)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz. ¹²
333.	ķayır-	‘düşünmek’ (65a/05)	Eski Türkçe: <i>kadgur-</i> ‘to be crieved, sorrowful; to be anxious about something’ 8.yy Uyg. (EDPT: 599), ‘trauern, kummer haben, besorgt sein / üzölmek, üzüntü çekmek, endişe etmek’ (HADT: 318), <i>kadgur-</i> ‘kaygılanmak, üzölmek’ (DLT: 675), <i>ķadgur-</i> ‘kaygılanmak’ (KB: 214). Orta Türkçe: <i>ķayır-</i> ~ <i>ķayur</i> ‘kaygılanmak, endişe etmek’ (MG, KF) (KTS: 133). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķayur-</i> ~ <i>ķayır-</i> ‘(bir şeye) bakmak, onunla meşgul olmak, onu idare etmek, onunla mukayyet olmak; endişe etmek, kaygılanmak’ 15-16.yy (TETTL IV: 191), <i>ķaygur-</i> ‘kaygılanmak, esef etmek, üzölmek’ 13-18.yy (TTS IV: 2376-2381).
334.	ķayış	‘kayış, kuşak’ (7a/14)	Eski Türkçe: <i>kadış</i> ‘riemen, zaum / kayış, dizgin ve gem (HADT: 318), <i>kadış</i> ‘kesilen hayvanların derisinden yapılan kayış’ (DLT: 675). Orta Türkçe: <i>ķayış</i> ‘kayış’ (NF, KE, ME, İML)

¹² Eğer noktayı belirginleştirip ‘b’ olarak okursak ortaya *ķabak* sözcüğü çıkar. Memluk ve Osmanlı Devletinde oynanan kabağa ok atarak yapılan kabak oyunu ile ilişkilendirebiliriz (Kanat 2007: 54-55). Kabağın yüksek bir direğe konması (Kaymaz 1997: 59-60). Eldeki sözcüğün anlamıyla da örtüşmektedir.(Yıldıran 2012: 158-69).

			(HAOTS: 300), <i>ķayıř ~ hayış</i> ‘kayış, deri kayış, kemer, kuşak’ (BV, DM, Kİ, KK, MG, TZ, CC) (KTS: 133). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķayıř</i> ‘kayış’ (BL: 147).
335.	ķaz-	‘kazmak, oymak’ (33b/01)	Eski Türkçe: <i>kaz-</i> ‘to dig, dig out’ 8.yy Uyg. (EDPT: 680), ‘graben, ausheben / kazmak, kazmak’ (HADT: 351), ‘kazmak’ (DLT: 696), <i>ķaz-</i> ‘kazmak’ (KB: 231). Orta Türkçe: <i>ķaz-</i> ‘kazmak’ (NF, KE, ME, HŞ, İML) (HAOTS: 301), ‘kazmak, eşmek’ (Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ) (KTS: 134). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķaz-</i> ‘kazmak’ (ŞSL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, ŞT, Sİ, FK, MK) (ÇTS: 601), ‘kazmak’ (BL: 147), ‘toprağı açmak’ 15.yy (TETTL IV: 192).
336.	ķazan	‘bakır kazan, bakırdan yapılmış büyük tencere’ (6a/01)	Eski Türkçe: <i>kazgan</i> ‘çöküntü çatlak ve yarıklar bulunan arazi, çukur’ (DLT: 696). Orta Türkçe: <i>ķazan ~ ķazgan</i> ‘kazan, büyük tencere’ (NF, KE, HŞ, İML) (HAOTS: 302), <i>ķazan ~ ķazgan</i> ‘kazan, bakır kap’ (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 135). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķazan ~ ķazgan</i> ‘kazan, su kazanı’ (BV, NH, TEH, ŞT, LM, GN) (ÇTS: 601), <i>ķazan</i> ‘kazan’ (BL: 147), <i>ķazgan ~ kazan</i> ‘çok miktarda yemek pişirmeye yarayan büyük, derin ve kulplu kap’ 15-17.yy (TETTL IV: 195), <i>ķazgan</i> ‘kazan’ 18-19.yy (TTS IV: 2392).
337.	ķazan-	‘toplamak, yığmak’ (32a/03)	Eski Türkçe: <i>kazgan-</i> ‘to earn (wapes by labour)’ 8.yy Kt. (EDPT: 683), <i>kazgan-</i> ‘erwerben, ansammeln, sammeln / kazanmak,

			biriktirmek elinde tutmak’ (HADT: 351), ‘kazanmak’ (DLT: 696), <i>kazgan-</i> ‘kazanmak’ (KB: 231). Orta Türkçe: <i>kazan-</i> ~ <i>kazgan-</i> ‘kazanmak’ (İML, MF, KE, ME) (HAOTS: 302), <i>kazan-</i> ~ <i>kazgan</i> ‘kazanmak, elde etmek’ (KFT, TA, TZ, CC) (KTS: 135). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kazgan-</i> ‘kazanmak, edinmek, elde etmek’ (ML, ŞSL, BV, NH, TMA, MÜN, CD, FK, MK) (ÇTS: 602), <i>kazan-</i> ‘kazanmak’ (BL: 147), <i>kazan-</i> ‘çalışarak edinmek’ 15.yy (TETTTL IV: 194).
338.	kazma	‘kazma’ (6a/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kazma</i> ‘kazma, kazma işi’ (CC, DM) (KTS: 135). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kazma</i> ‘kazacak alet, çapa’ (ŞSL) (ÇTS: 602), ‘toprakta bir çukur açmak için lāzım gelen aletler, kazma ve kürek’ 15.yy (TETTTL IV: 196).
339.	kazma	‘tutkal sürmek için kullanılan çubuk’(6b/12)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
340.	kazuk	‘kazık’ (7b/02)	Eski Türkçe: <i>kazguk</i> ‘peg’ 8.yy Uyg. (EDPT: 682), <i>kazgok</i> ‘pfahl, pflock / kazık’ (HADT: 351), <i>kazhuk</i> ‘kazık’ (DLT: 697). Orta Türkçe: <i>kazuk</i> ~ <i>kazık</i> ‘kazık, kalas, değnek’ (NF, KE, HKT) (HAOTS: 302), <i>kazuk</i> ‘kazık’ (BM, BV, KFT) (KTS: 135). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kazuk</i> ~ <i>kazuğ</i> ‘kazık, ucu sivri sopa, çubuk’ (ŞSL, GT) (ÇTS: 602), <i>kazuk</i>

			~ <i>kazık</i> ‘toprağa çakılmak üzere ucu sivriltilmiş çubuk’ 15.yy (TETTL IV: 196) <i>qazuq</i> ‘kazık’ 14.yy (TTS IV: 2394).
341.	kebeş	‘takke, börk’ (5a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kebeş</i> ‘takke’ (TA) (KTS: 135) <i>kebes</i> ‘börk, kalpak’ (Kİ) (KTS: 135), <i>kepes</i> ‘şapka’ (CC) (KTS: 139). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
342.	kebin	‘mihir’ (10a/12)	Eski Türkçe: <i>kabin</i> ‘dowry’ 8.yy Uyg. (EDPT: 585), ‘der steuer, mitgift / bir vergi türü, çeyiz’ (HADT: 316). Orta Türkçe: <i>kebin</i> ‘kadına verilen mehir, nikâh parası’ (İH, KFT, TZ) (KTS: 135). Orta ve Yeni Türkçe: <i>qâbîn</i> ~ <i>kebin</i> ~ <i>kevin</i> ~ <i>kübin</i> ‘nikâh’ 17.yy (TETTL IV: 31).
343.	keçe	‘keçe, yere serilen bir çeşit kilim’ (5a/14)	Eski Türkçe: <i>keçe</i> ‘Oğuzcada keçe’ (DLT: 697). Orta Türkçe: <i>keçe</i> ‘keçe, aba’ (KTS: 136). Orta ve Yeni Türkçe: <i>keçe</i> ‘keçe, eski palas, kilim’ (ŞSL) (ÇTS: 604), ‘keçe’ (BL: 147), <i>keçe</i> ~ <i>keyçe</i> ‘dokunmadan, dövülmekle elde edilen kaba kumaş’ 15.yy (TETTL IV: 199).
344.	keçi	‘ham ipek’ (5a/12)	< Çin. (HADT: 357). Eski Türkçe: <i>käñši</i> ‘ein Stoff (Seide) / bir kumaş (ipek)’ (HADT: 357), <i>kenzi</i> ‘değişik renklerde çin kumaşı’ (DLT: 703). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø

345.	kehel	‘tembel’ (9a/14)	< Fa. <i>kāhil</i> ‘slow, tardy, languid; indolent, idle, lazy, negligent; unwell, sick, indisposed; middle-aged’ (Steingass, 1998: 1011). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kehel</i> ~ <i>kahal</i> ‘tembel, dermansız, kıdılamaz’ (İH, TA, CC) (KTS: 136). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kāhîl</i> ~ <i>kehel</i> ‘tembel’ 15.yy (TETTL IV: 53).
346.	keltür-	‘getirmek’ (31a/10)	Eski Türkçe: <i>kälür-</i> ~ <i>k(ä)lür-</i> ‘herbeibringen, bringen / getirmek, getirtmek’ (HADT: 356), <i>keldür-</i> ‘getirmek’ (DLT: 701), <i>keldür-</i> ~ <i>keltür-</i> ‘getirmek’ (KB: 237). Orta Türkçe: <i>keltür-</i> ~ <i>kêltür-</i> ~ <i>kêtür-</i> ~ <i>kiltür-</i> ~ <i>kitür-</i> ‘getirmek’ (NF, KE, ME, HKT, İML, K) (HAOTS: 307), <i>keltür-</i> ~ <i>keltir-</i> ~ <i>kiltir-</i> ~ <i>kiltür-</i> ‘getirmek’ (CC, DM, KK, TZ, GT, İM, İN, Kİ, RH, TA, BV, MG) (KTS: 137). Orta ve Yeni Türkçe: <i>keltür-</i> ~ <i>kêltür-</i> ~ <i>kêtür-</i> ~ <i>ketür-</i> ~ <i>kiltür-</i> ~ <i>kitür-</i> ‘getirmek’ (ÇFK, ŞT, Sİ, LM AL, ŞSL, BV, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN,) (ÇTS: 607), <i>getür-</i> ‘getirmek’ (BL: 135), ‘geçişli fiil olarak yaklaştırmak’ 15.yy (TETTL III: 206) ‘getirmek, nakletmek, hikâye etmek, tercüme etmek’ 14-16.yy (TTS III: 1673-1674).
347.	kemer	‘kemer’ (5a/07)	< Fa. <i>kamar</i> ‘the middle of anything, the waist, loins; a girdle, zone, belt’ (Steingass, 1998: 1049). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kemer</i> ~ <i>kimer</i> ‘kemer, kuşak’

			(NF, HŞ) (HAOTS: 307), <i>kemer</i> ~ <i>kamar</i> ‘kemer, kayış’ (GT, CC) (KTS: 137). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kemer</i> ‘kemer, kuşak’(BV, NH, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 609), <i>kemer</i> ‘kuşak’ 15.yy (TETTL IV: 221).
348.	kemiş-	‘atmak, fırlatmak, bırakmak’ (40a/15)	Eski Türkçe: <i>kemiş-</i> ‘to throw away, abandon’ 8.yy Kt. (EDPT: 724), <i>kämiş-</i> ~ <i>k(ä)miş-</i> ‘werfen, schleudern / atmak, fırlatmak’ (HADT: 355), <i>kemiş-</i> ‘fırlatıp atmak’ (DLT: 702), ‘saldırmak, sürmek, çıkarıp atmak, bırakmak’ (KB: 238). Orta Türkçe: <i>kemiş-</i> ‘atmak, dökmek, koyma, bırakmak, vermek’ (NF, KE, ME, HKT, MM, İML) (HAOTS: 307), ‘bırakmak, aşağı bırakmak, salmak’(BV, DM, İM, İN, KFT, Kİ, RH, TA, TZ) (KTS: 137). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kemiş-</i> ‘fırlatmak, atmak’ (GT) (ÇTS: 609), <i>kemiş-</i> ~ <i>gemiş-</i> ‘atmak; lüzumu olmayan bir şeyi terketmek’ 13-16.yy (TETTL IV: 222) <i>kemiş-</i> ‘koymak, bırakmak, atmak’ 14-15.yy (TTS IV: 2409-2410).
349.	kendir	‘keten’ (5a/13)	Eski Türkçe: <i>kendir</i> ‘hemp, cannabis’ 8.yy Uyg. (EDPT: 729), <i>käntir</i> ~ <i>k(ä)ntir</i> ‘hanf, flachs / kendir, kenevir, keten’ (HADT: 356). Orta Türkçe: <i>kendir</i> ~ <i>kündür</i> ‘kendir, kınnap’ (CC, DM, Kİ, TZ, BV, RH) (KTS: 138). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kendir</i> ‘keten, keten tohum’ (ŞSL) (ÇTS: 610), <i>kendir</i> ‘kenevirde yapılmış sicim, kınnap, kenevir’ (BL: 147).

350.	kerey	‘ustura’ (5a/08)	Eski Türkçe: <i>kerey</i> ‘ustura’ (DLT: 704). Orta Türkçe: <i>kerey</i> ‘ustura’ (NF) (HAOTS: 310), ‘ustura’ (İM, TZ) (KTS: 139). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
351.	kerki	‘keser, kerki’ (6b/10)	Eski Türkçe: <i>kärki</i> ‘beil / balta’ (HADT: 358), <i>kerki</i> ‘keser’ (DLT: 705). Orta Türkçe: <i>kerki</i> ‘balta’ (İML) (HAOTS: 311), ‘küçük balta, nacak, keser’ (CC, Kİ, TA) (KTS: 139). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kerki</i> ‘büyük balta’ (ŞSL) (ÇTS: 613), ‘keser’ (TETTL IV: 236).
352.	kersen	‘leğen, hamur leğeni’ (6b/05)	< Fa. <i>karsān</i> ‘an earthen or wooden vessel in which sweetmeats and the like are kept’ (Steingass, 1998: 1023). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kersān</i> ‘içinde yiyeceklerin saklandığı kap’ (NF, HKT) (HAOTS: 311), <i>kersen</i> ‘ağaçtan hamur teknesi’ (Kİ) (KTS: 140). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
353.	kerti	‘doğru söz’ (9b/07)	Eski Türkçe: <i>kértü:</i> ~ <i>kértö:</i> ‘true, truthful, loyal, truth’ 8.yy Kt. (EDPT: 738), <i>kertü</i> ‘wahr, wahrhaftig, echt, aufrichtig / gerçek, hakikat, doğru, candan, samimi’ (HADT: 366), <i>kirtü</i> ‘gerçek, gerçeğin yeri’ (DLT: 722), ‘gerçek’ (KB: 260). Orta Türkçe: <i>kirtü</i> ~ <i>kértü</i> ‘gerçek, iyi’ (ME, HŞ) (HAOTS: 329), <i>kértü</i> ~ <i>kirtü</i> ‘gerçek’ (NE, ME, HŞ) (HAOTS: 311), <i>kirtü</i> ~ <i>kerti</i> ~ <i>kirti</i> ‘doğru, hakikî, gerçek, doğru sözlü’ (CC, TA, TZ, Kİ) (KTS: 140, 150).
	kirtü	‘doğru söz’ (9b/07)	

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>kirtü ~ kerti</i> ‘gerçek, hakiki, doğru’ 15.yy (TETTL IV: 322) <i>kirtü</i> ‘gerçek, doğru, hak’ 13-16.yy (TTS IV: 2578-2579).
354.	kesilmiş	‘enenmiş erkek’ (9a/07)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
355.	keşür	‘havuç’ (4a/08)	krş. Fa. <i>gazar</i> ‘a carrot’ (Steingass, 1998: 1088). Eski Türkçe: <i>geşür</i> ‘Oğuzlarda havuç’ (DLT: 653). Orta Türkçe: <i>keşir</i> ‘havuç’ (İML) (HAOTS: 312), <i>keşür ~ keşir</i> ‘havuç’ (Kİ, KK, TA, TZ, GT, İM) (KTS: 141). Orta ve Yeni Türkçe: <i>keşir</i> ‘havuç, sebze’ (ŞSL)(ÇTS: 614), <i>keşür</i> ‘havuç’ (BL: 148), <i>keşür ~ keşir ~ kişür</i> ‘havuç’ 14-16.yy (TTS IV: 2457).
356.	ketik	‘dişleri kırık dökük olan’ (10a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ketik ~ kedük ~ ketük</i> ‘gedik, oyuk’ (Kİ ¹³ , TZ) (KTS: 141), <i>kedük</i> ‘gedik, yarık, açık’ (ME) (HAOTS: 304). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kedük</i> ‘gedik, yarık, yırtık’ (ŞSL) (ÇTS: 605) <i>gedik ~ gedük</i> 15.yy (TETTL III: 177) ‘eksiklik, boşluk; diş arasındaki boşluk, aralık; duvarın yıkık yeri, rahne’ ‘eksik, noksan, ihtiyaç; çatlak, yarık’ 14-15.yy (TTS III: 1622) Bu sözcük çağdaş Kazakçadaki <i>ketik</i> ‘toothless’ (EDPT: 702) ile tamamiyle örtüşür.

¹³ Caferoğlu’nun çalışmasında verilen anlam ‘kedik, dişlerden birinin düşmesiyle hasıl olan aralık’ (1931: 46)

357.	kevüsmek	‘göğüs zırhı’ (7b/10)	Eski Türkçe: <i>köküsmek</i> ‘breastplate’ 8.yy Kt. (EDPT: 714), <i>köküzmäk</i> ‘schürze, jacke / önlük, ceket’ (HADT: 401). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
358.	keymek	‘giysi, giyecek’ (5a/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>keymek</i> ~ <i>kiymek</i> ‘elbise, kadın gömleği’ (DM, KK) (KTS: 142). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
359.	kez-	‘gezmek, dolaşmak’ (38a/13)	Eski Türkçe: <i>kez-</i> ‘to travel, walk about, traverse’ 8.yy Uyg. (EDPT: 757), <i>käz-</i> ‘durchstreifen, durchlaufen, durchziehen / dolaşmak, gezip dolaşmak, gezmek’ (HADT: 360), <i>kez-</i> ‘gezmek’ (DLT: 708), ‘gezmek, dolaşmak’ (KB: 242). Orta Türkçe: <i>kez-</i> ~ <i>kiz-</i> ‘gezmek, dolaşmak, yolculuk etmek’ (NF, KE, ME, MM, CE) (HAOTS: 314), <i>kez-</i> ~ <i>kiz</i> ‘gezmek, yürümek’ (CC, DM, Kİ, KK, TA, GT) (KTS: 142). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kez-</i> ~ <i>kéz-</i> ~ <i>kiz-</i> ‘gezmek’ (LM AL, BV, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, FK, ŞHD, MK, GN,) (ÇTS: 618), <i>gez-</i> ‘(geçişli fiil olarak bir yeri) gezip teferrüçlenmek, görüp incelemek’ 15.yy (TETTL III: 214).
360.	kez	‘ok gezi?’ (7b/08)	Eski Türkçe: <i>kez</i> ‘okun gez kısmı’ (DLT: 708). Orta Türkçe: <i>kez</i> ~ <i>kiz</i> ‘okun gezi’ (İN, Kİ, MG) (KTS: 142). Orta ve Yeni Türkçe: <i>gez</i> ‘okun kirişe girdiği arka kısmı, gez’ (BL: 135), ‘kertik (oklarda, ya

			da nişan almak için tüfekte)’ 15.yy (TETTL III: 213), ‘okun giriş geçecek gediği, çatal’ 14-19.yy (TTS III: 1688-1689).
361.	ķılıç	‘kılıç’ (7b/06, 72b/08)	Eski Türkçe: <i>ķılıç</i> ‘sword’. 8.yy Kt. (EDPT: 618), <i>ķilič</i> ‘schwert / kılıç’ (370), <i>ķılıç</i> ‘kılıç’ (DLT: 711), <i>ķılıç</i> ‘kılıç’ (KB: 248). Orta Türkçe: <i>ķılıç</i> ~ <i>ķılınç</i> ~ <i>ķılış</i> ‘kılıç’ (NF, KE, ME, MM, HŞ, İML) (HAOTS: 315), <i>ķılıç</i> ~ <i>ķılınç</i> ~ <i>ķılıç</i> ‘kılıç’ (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 143). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķılıç</i> ~ <i>ķılıc</i> ~ <i>ķılınç</i> ‘kılıç’ (BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 621), <i>ķılıç</i> ‘kılıç’ (BL: 148), <i>ķılıc</i> ~ <i>ķılıç</i> ‘malum silâh’ 15.yy (TETTL IV: 264).
362.	ķılın ¹⁴	‘sözleşme, akit’ (10a/12)	Bu söcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
363.	ķımız	‘kımız’ (5a/01)	Eski Türkçe: <i>ķımız</i> ‘kımız’ (DLT: 712), <i>ķımız</i> ‘kımız’ (KB: 251). Orta Türkçe: <i>ķımız</i> ‘kısarak sütünü ekşiterek yapılan içki’ (İML) (HAOTS: 317), <i>ķımız</i> ‘kısarak sütü, bir tür içki’ (DM, İH, İM, Kİ, TZ) (KTS: 144). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķımız</i> ‘kımız, at sütü’ (ML, ŞSL, NH, ŞT, FK) (ÇTS: 622), <i>ķımız</i> ‘ekşitilmiş kısarak sütünden yapılan ünlü Türk içkisi’ 14-17.yy (TTS IV: 2488-2489).
364.	ķın	‘kın’ (6b/14, 7b/07)	Eski Türkçe: <i>ķı:n</i> ‘sheath, scabbard’. 8.yy Uyg. (EDPT: 630),

¹⁴ Krş. *ķılın* ‘fiil, iş, hareket’ (LD) (ÇTS: 621).

			<i>kın</i> ‘(schwert) scheide / (kılıç için) kın’ (HADT: 371), <i>kın</i> ~ <i>kīn</i> ‘kılıç ve bıçağın kını’ (DLT: 712), <i>kın</i> ‘kın, bıçak ve kılıç kılıfı’ (KB: 251). Orta Türkçe: <i>kın</i> ‘kılıç kılıfı’ (NF, KE, ME, HŞ) (HAOTS: 317), ‘kın, kılıf, sadak’ (CC, DM, İM, Kİ, MG, TA, TZ) (KTS: 144). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kın</i> ‘kın, kılıç’ ‘ (ŞSL, BV, FK, LD, ŞT) (ÇTS: 622), ‘kın’ (BL: 148).
365.	kına	‘kına’ (5b/15)	< Ar. <i>hinna</i> ‘henna (a reddish-orange cosmetic gained from leaves and stalks of the henna plant)’ (Wehr, 1976: 209). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kına</i> ‘kına’ (HŞ) (HAOTS: 317), ‘kına’ (BV, DM, İM, TZ) (KTS: 144), Orta ve Yeni Türkçe: <i>kına</i> ‘kına, kına çalısı’ (BL: 148), <i>hinna</i> ~ <i>kına</i> ‘lawsonia inermis bitkisi ve onun yapraklarından elde edilen saç ve tırnak boyama maddesi’ 15.yy (TETTL IV: 470).
366.	kırğa-	‘beddua etmek’ (38a/06)	Eski Türkçe: <i>karga-</i> ‘fluchen, verfluchen / küfretmek, beddua etmek, lanet etmek’ (HADT: 336), <i>kırğa-</i> ‘sertleşmek, azarlamak, öfkelenmek, yüz çevirmek’ (DLT: 713). Orta Türkçe: <i>kargışla-</i> ‘beddua, etmek, lanetlemek’ (DM) (KTS: 128). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
367.	kırlık	‘koyun vb. kırkma makası’ (5a/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kırklık</i> ‘ortası raptedilmemiş bir tür makas, koyun tüyü kıran makas’ (İH) (KTS: 145). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kırklık</i> ‘makas, kırkma

			aleti' (ŞSL) (ÇTS: 626), <i>kırhlık</i> ~ <i>kırhalık</i> ~ <i>kırkılık</i> ~ <i>kırkılık</i> 'davar kırma mnakası' 15-16.yy (TTS IV: 2508).
368.	kırnağ	'cariye' (9a/07)	Eski Türkçe: <i>kırnak</i> 'cariye' (DLT: 714). Orta Türkçe: <i>kırnağ</i> ~ <i>kırkın</i> 'cariye' (HŞ, İML) (HAOTS: 319), <i>kırnağ</i> 'cariye, halayık, hizmetçi' (DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ) (KTS: 145). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kırnağ</i> ~ <i>kırgına</i> 'cariye, halayık' (GT, ŞSL) (ÇTS: 626), <i>kırnağ</i> 'cariye; halayık' 15.yy (TETTL IV: 284), <i>kırnağ</i> ~ <i>kırnağ</i> 'cariye, halayık' 13-19.yy (TTS: 2513-2515). krş. <i>kırkın</i> 'mädchen, tochter, jungfrau, dienerin, sklavın / kız, bakire, kadın hizmetçi; cariye' (HADT: 373).
369.	kırpıcı	'fakir, yoksul' (9b/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>karapçı</i> 'fakir' (Kİ) (KTS: 127). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
370.	kıskaçuk	'kısa' (9a/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kıskaçuk</i> 'kısacık, çok kısa' (TA) (KTS: 145). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
371.	kışrak	'kısarak, dişi at' (7a/01)	Eski Türkçe: <i>kısarak</i> 'kısarak' (DLT: 715). Orta Türkçe: <i>kışrak</i> 'kısarak, dişi at' (KE, ME, MM, HŞ, İML) (HAOTS: 320), <i>kışrak</i> ~ <i>kıştrak</i> 'kısarak' (BV, DM, KK, TA, TZ, CC) (KTS: 146). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kısrac</i> 'kısarak, dişi at' (ŞSL) (ÇTS: 627), <i>kışrak</i> 'kısarak' (BL: 148),

372.	kıykıç	‘alçak hedef, nişangâh’ (7b/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kaykıç</i> ‘gaye, maksat’ (Kİ) (KTS: 134). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
373.	kız	‘ergen kız’ (9a/10)	Eski Türkçe: <i>kı:z</i> ‘girl, unmarried woman’, ‘daughter, slave girl’ 8.yy Uyg.(EDPT: 679), <i>kız</i> ‘mädchen, tochter, jungfrau / kız, kız (evlat), bakire’ (HADT: 376), <i>kız</i> ~ <i>kīz</i> ‘kız’ (DLT: 717), <i>kız</i> ‘kız çocuk’ (KB: 254). Orta Türkçe: <i>kız</i> ‘kız çocuk, huri’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 323), <i>kız</i> ‘kız, kız çocuğu’(BM, CC,Gİ, GT, İM, KF, KFT, TA, TZ) (KTS: 146). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kız</i> ‘kız, kız çocuk’ (ŞSL, BV, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 630), <i>kız</i> ‘kız, kız çocuğu’ (BL: 148), <i>kız</i> ‘daha evlenmemiş; bakire; dişi çocuk’ 15.yy (TETTL IV: 300).
374.	kız	‘pahalı’ (9b/13)	Eski Türkçe: <i>kı:z</i> ‘costly, expensive’ 8.yy Uyg. (EDPT: 680), <i>kız</i> ‘teuerung / zam, pahalılık (HADT: 376), <i>kız</i> ‘pahalı’ (DLT: 717), <i>kız</i> ‘pahalı, nadir’ (KB: 254). Orta Türkçe: <i>kız</i> ‘pahalı’ (ME, HŞ, İML) (HAOTS: 323), ‘pahalı, değerli’ (BM, DM, Kİ, TA, TZ) (KTS: 147). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kız</i> ‘kıt, kıymetli, az bulunur’(BL: 148), ‘az bulunur, az, nadir; pahalı, ağır pahalı’ 17.yy (TETTL IV: 301), ‘pahalı, kıt, az bulunur’ 14-16.yy (TTS IV: 2535-2536).

375.	kızarğan-	‘herhangi bir ürünün fiyatının yükseltme’ (23b/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kızırğan-</i> ‘pahalıya almak’ (ME) (Yüce 1993: 145). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
376.	kızıl	‘kırmızı, kızıl’(10b/02)	Eski Türkçe: <i>kızıl</i> ‘red’ 8.yy Kt. (EDPT: 683), ‘rot, rotglühend / kırmızı, kızıl’ HADT: (HADT: 377), ‘her şeyin kırmızısı, kızıl’ (DLT: 718), <i>kızıl</i> ‘kızıl, kırmızı’ (KB: 255). Orta Türkçe: <i>kızıl</i> ‘kızıl, al, kırmızı’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 324), <i>kızıl</i> ‘kızıl, kırmızı’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 147). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kızıl</i> ‘kızıl, kırmızı’ (ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 631), ‘kızıl, kırmızı’(BL: 149), ‘parlak kırmızı’ 15.yy (TETTL IV: 303), <i>kızıl</i> ‘kırmızımtırak’ 15.yy (TTS IV: 2538).
377.	kiçi	‘küçük erkek’ (9a/08)	Eski Türkçe: <i>kiçig</i> ‘small’ 8.yy Kt. (EDPT: 696), <i>kiçig</i> ~ <i>kiç(i)g</i> ‘klein, jung / küçük, genç’ (HADT: 378), <i>kiçig</i> ‘küçük’ (DLT: 719), <i>kiçig</i> ‘küçük, genç’ (KB: 255). Orta Türkçe: <i>kiçi</i> ~ <i>kiçik</i> ~ <i>kiçig</i> ‘küçük’ (HŞ, İML, NF, KE, ME, MM, HKT) (HAOTS: 325), <i>kiççi</i> ~ <i>giçi</i> ~ <i>kiçi</i> ~ <i>kiçig</i> ~ <i>kiçik</i> ‘küçük’ (GT, CC, Gİ, İH, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) (KTS: 147). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kiçig</i> ~ <i>kiçik</i> ~ <i>kicik</i> ~ <i>küçük</i> ~ <i>küçik</i> ‘küçük, oğlancık’ (AL ŞSL, GT, TMA, TEH,

			MÜN, FK) (ÇTS: 631), <i>giçi</i> ‘küçük’(BL: 135), <i>kiçî</i> ‘küçük’ 13-14.yy (TETTL IV: 308), <i>kiçi</i> ~ <i>gici</i> ~ <i>kici</i> ‘küçük’ 13-18.yy (TTS IV: 2550-2555).
378.	kiçkine	‘küçük kız’ (9a/10)	Eski Türkçe: <i>kiçigk(i)yä</i> ‘ein wenig frühe / birazcık, küçücük, ufacık, ilk çocukluk’ (HADT: 379). Orta Türkçe: <i>kiçkine</i> ‘cüce, küçük çocuk’ (İML) (HAOTS: 325) <i>kiçkine</i> ‘küçücük’ (Kİ) (KTS: 148). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kiçkine</i> ~ <i>kiçkinen</i> ‘küçücük’ 13.yy. (TETTL IV: 309).
379.	kiçüçük	‘küçük erkek’ (9a/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kiçiçük</i> ‘küçük, sagır’ (Kİ) (Caferoğlu,1931: 48), <i>küçüçük</i> ‘küçücük’ (TZ) (Atalay,1945: 213), <i>kiçiçük</i> ‘küçücük’ (İM) (Toparlı, 1992: 553), <i>giçicek</i> ‘küçücük’ (BL: 136). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kiçicük</i> ‘küçücük’ 14.yy (TTS IV: 2555).
380.	kilim	‘kilim’ (5b/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kilim</i> ‘kilim’ (ME) (HAOTS: 327), <i>kilim</i> ‘kilim, sergi’ (CC, GT, Kİ. TA) (KTS: 148). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kilim</i> ‘kilim’ (ÇFK) (ÇTS: 633), <i>kilim</i> ‘kilim’(BL: 149), <i>gilim</i> ~ <i>giliym</i> ~ <i>geliym</i> ‘havsız yün dokuma’ 15.yy (TETTL III: 232).
381.	kilit	‘anahtar’	<Fa. <i>kalīd</i> ~ <i>kilīd</i> ‘a key’ (Steingass, 1998: 1045).

		(6a/08)	Eski Türkçe: <i>kirit</i> ‘anahtar’ (DLT: 723). Orta Türkçe: <i>kilīd</i> ‘anahtar’ (KE, HŞ) (HAOTS: 326), <i>kilit</i> ~ <i>kilid</i> ‘kilit, anahtar’ (DM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 148). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kilīd</i> ‘kilit, anahtar’ (GT, NH, TEH, MÜN, MK, LM) (ÇTS: 633), <i>kilīd</i> ‘kilit, anahtar’ (BL: 149), <i>kilid</i> ~ <i>kilit</i> ‘asma kilit’ 16.yy (TETTL IV: 311), <i>kilit</i> ‘anahtar’ 14.yy (TTS IV: 2560).
382.	kin	‘geniş’ (9b/05)	Eski Türkçe: <i>kēŋ(ġ-)</i> ‘wide, broad’. 8.yy Uyg. (EDPT: 724), <i>keŋ</i> ‘reichlich, weit, weit verbreitet / bol, geniş, geniş alana yayılmış’ (HADT: 364), <i>kiŋ</i> ‘geniş’ (DLT: 720), ‘geniş’ (KB: 257). Orta Türkçe: <i>kiŋ</i> ~ <i>kēŋ</i> ‘geniş’ (HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 327), <i>kiŋ</i> ~ <i>keŋ</i> ~ <i>ken</i> ‘geniş’ (BV, GT, İM, İN, MG, TA, RH, Kİ, KK, KF, TZ, CC) (KTS: 149). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kiñ</i> ~ <i>kēñ</i> ~ <i>keñ</i> ~ <i>giñ</i> ~ <i>gēñ</i> ‘geniş, bol’ (ŞSL, BV, LD, MÜN, ŞHD, FK) (ÇTS: 635), <i>gēŋ</i> ‘geniş’ (BL: 135), <i>gēŋ</i> ~ <i>gēn</i> ~ <i>geŋ</i> ‘geniş, enli’ 15.yy (TETTL III: 187), <i>giŋ</i> ~ <i>geŋ</i> ‘geniş’ 14-18.yy (TTS III: 1630-1633).
383.	kirav	‘rehin’ (6a/09)	< Fa. <i>girau</i>, <i>girav</i> ‘a wager, stake, bet; a pledge, pawn’ (Staingass, 1085). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>kirev ~ girev</i> ‘rehin’ (CD ŞSL, BV, GT, NH, LD, YED, FK, ŞHD) (ÇTS: 637), <i>girev</i> ‘rehin’ 15.yy. (TETTL III: 234).
384.	kirçek	‘doğru söz’ (9b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kirçek ~ kerçek ~ kerşek ~ kirşek</i> ‘gerçek, doğru, hakikî’ (İN, Gİ, KF, MS DM, TZ, TA) (KTS: 149). Orta ve Yeni Türkçe: <i>gerçek</i> (sıfat ve zarf) ‘doğru, hakiki’ 15.yy (TETTL III: 196), <i>gerçek ~ girçek</i> ‘doğru, hakiki, dürüst, sahih’ 14-19.yy (TTL3: 1651-1652).
385.	kiri	‘sonuncu, sonda olan, son’ (9b/10)	Eski Türkçe: <i>kêrû</i> ‘backwards, behind’ 8.yy Kt. (EDPT: 736), <i>kerû ~ ker’ü</i> ‘westen, zurück / batı, geri’ (HADT: 367), <i>kerû</i> ‘geri’ (DLT: 705). Orta Türkçe: <i>kiri ~ kirü ~ kerü ~ gerü</i> ‘geri’ (HŞ, İML, MN) (HAOTS: 329), <i>kiri ~ girü ~ keri ~ kirü</i> ‘geri’ (MG, BM, İM, BV, CC, Gİ, TA) (KTS: 149). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kir</i> ‘arka, sonra’ (ŞSL) (ÇTS: 636), <i>gêri ~ gêrü</i> ‘geri’ (BL: 135), <i>gêrü</i> ‘arka, ger’ 15.yy (TETTL III: 205).
386.	kiriş	‘kiriş, ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ’ (7b/08)	Eski Türkçe: <i>kiriş</i> ‘bowstring’ 8.yy Uyg. (EDPT: 747), <i>kiriş</i> ‘bogensehne, saite / ok kirişi, yay teli, tel, kiriş’ (HADT: 383), <i>kiriş</i> ‘yay kirişi’ (DLT: 722). Orta Türkçe: <i>kiriş</i> ‘kiriş, ok atılan yayın iki ucu arasındaki esnek bağ’ (NF, KE, HŞ, İML) (HAOTS: 329), <i>kiriş</i> ‘kiriş’ (BV, DM, Gİ, GT, İN, KF, Kİ, MG, TA, TZ) (KTS: 150). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kiriş</i> ‘(yay) kiriş’ (BV, NH, FK, ŞHD)(ÇTS: 637), ‘yayın genelde

			bağırsaktan veya sinirden yapılan teli, yay teli'(BL: 149).
387.	kirpik	'kirpik' (8a/03)	Eski Türkçe: <i>kirpik</i> 'eyelash' 8.yy Uyg. (EDPT: 738), 'wimper / kirpik' (HADT: 384), 'kirpik' (DLT: 722). Orta Türkçe: <i>kirpük</i> 'kirpik' (KE, MM, HŞ, MN) (HAOTS: 329), <i>kirpik</i> 'kirpik' (TZ) (KTS: 150). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kirpik</i> 'kirpik' (ŞSL, BV, BD, SD, NH, HBD, MÜN, YED, ŞHD, LM, FK) (ÇTS: 638), 'kirpik' (BL: 149), <i>kirpük</i> 'gözü çevreleyen kıllar' 14.yy (TETTL IV: 321).
388.	kitik	'kırık, kör (bıçak vb.)' (6b/13)	bk. <i>ketik</i>
389.	kizle-	'gizlemek, saklamak' (35b/06)	Eski Türkçe: <i>kizle-</i> (ğ-) 'to put something in a box or bag' 8.yy Kt. (EDPT: 760), <i>kizlä-</i> 'verbergen, verheimlichen, verstecken, beerdigen / gizlemek, saklamak, gömmek' (HADT: 387), <i>kizle-</i> 'gizlemek' (DLT: 724), <i>kizle-</i> 'gizlemek' (KB: 265). Orta Türkçe: <i>kizle-</i> 'gizlemek saklamak' (NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 331), 'gizlemek, saklamak' (BV, GT, İM, İN, KK, MG, MS, TZ) (KTS: 151). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kizle-</i> 'gizlemek, saklamak' (ŞSL, GT, LD, ÇFK, YED, Sİ, ŞHD, GN) (ÇTS: 642), <i>gizle-</i> 'saklamak' 15.yy (TETTL IV: 240).
390.	ko bir-	'koymak, bir	Eski Türkçe: <i>koğu bir-</i> 'koymak, bırakmak'

		şeyi bir yere bırakmak’ (34a/12)	(KB: 267). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
391.	koça	‘koca, zevç’ (9a/06)	< Fa. <i>khwāja</i> ‘a man of distinction; a rich merchant; a doctor, professor, teacher, preceptor, school-master’ (Steingass, 1998: 479). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>koça</i> ‘koca, ulu, efendi’ (TA) (KTS: 152). Orta ve Yeni Türkçe: <i>koça</i> ‘koca, eş’ (ÇFK) (ÇTS: 643), <i>koca</i> ‘yaşlı, ihtiyar’ (BL: 149), <i>koça</i> ‘zevç, erkek eş, çok büyük, iri; yaşlı, ihtiyar’ 14.yy (TETTL IV: 330), ‘yaşlı, ihtiyar’ 13-19.yy (TTS IV: 2588-2590).
392.	koḍuḡ	‘sıpa’ (7a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>koḍuḡ</i> ~ <i>kuḍuḡ</i> ~ <i>kuṭuḡ</i> ‘eşek sıpası’ (İH, TZ, DM, KK, TA, BM, Kİ) (KTS: 152). Orta ve Yeni Türkçe: <i>koḍuḡ</i> ‘sıpa’ (BL: 149), <i>koḍuḡ</i> ~ <i>koḍaḡ</i> ‘eşek yavrusu, sıpa’ 13-18.yy (TTS IV: 2599-2600).
393.	kol	‘kol’ (8a/10)	Eski Türkçe: <i>ko:l</i> ‘the upper arm’ 8.yy Uyg. (EDPT: 614), <i>kol</i> ‘arm, hand / kol, el’ (HADT: 389), <i>kol</i> ~ <i>kōl</i> ‘kol’ (DLT: 726), <i>kol</i> ‘kol, vadi’ (KB: 268). Orta Türkçe: <i>kol</i> ‘el, kol, ön but’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, AO, MN) (HAOTS: 332), <i>kol</i> ‘el, kol’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK. MG, MS. RH, TA, TZ) (KTS: 152). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kol</i> ‘kol, el’ (AL, ŞSL,

			BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 643), <i>kol</i> ‘kol’(BL: 149), <i>kol</i> ‘vücut parçası’ 15.yy (TETTL IV: 342), ‘taraf, yan, cihet; el’ 14-17.yy (TTS IV: 2609-2610).
394.	kolan	‘kuşak, kemer’ (7b/03)	Eski Türkçe: <i>kolan</i> ‘eyer kayışı’(DLT: 726). Orta Türkçe: <i>kolān</i> ‘kolan’ (KE, HŞ) (HAOTS: 333), <i>kolān</i> ~ <i>kolān</i> ‘yular, eyer kolanı’ (CC, DM, İH, KK, TA, BM, Kİ, İN) (KTS: 152). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kolān</i> ‘kuşak, kemer’(ŞSL) (ÇTS: 644), <i>kolān</i> ‘hayvanın semerini ya da eyerini bağlamak için kullanılan yassı kemer; ince kuşak, kayış’ 15.yy (TETTL IV: 344).
395.	koltuğ	‘koltukaltı’ (8a/14)	Eski Türkçe: <i>koltuk</i> ‘armpit’ 8.yy Uyg. (EDPT: 619), <i>koltuk</i> ‘achselhöhle, achsel / koltuk altı, koltuk’ (HADT: 390), ‘koltuk altı’ (DLT: 726). Orta Türkçe: <i>koltuğ</i> ‘koltuk, kolun gövdeyle birleştiği yer’ (NF, KE) (HAOTS: 333), <i>koltuğ</i> ‘koltuk, kol altı’ (KEF: 233). Orta ve Yeni Türkçe: <i>koltuğ</i> ~ <i>koltuğ</i> ‘koltuk altı, kolun bedenle birleştiği yer’ (GT, ÇFK, Sİ, MK) (ÇTS: 645), <i>koltuğ</i> ‘koltuk, kolla omuzun birleştiği yerin alt kısmı’ (BL: 149), ‘kolun gövde ile birleştiği yerde altta bulunan çukur’ 15.yy (TETTL IV: 350).
396.	kom	‘hekim, doktor’ (10a/07)	Eski Türkçe: <i>kam</i> ‘sorcerer, soothsayer, magician’ 8.yy Uyg. (EDPT: 625), ‘magier, schamane, religiöser spezialist / büyücü, şaman, dinî mütehassıs’ (HADT: 324), ‘kahin’ (DLT:

			680), <i>ķam</i> ‘kâhin, hâkim’ (KB: 218). Orta Türkçe: <i>ķam</i> ‘kahin’ (HKT, İML) (HAOTS: 283), ‘hekim’ (Kİ) (KTS: 124). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķam</i> ‘tabib, hekim’ (ŞSL) (ÇTS: 571),
397.	ķomuķ	‘büyük kepe’ (6a/02)	Eski Türkçe: <i>kamıķ</i> ‘ladle’ 8.yy Kt. (EDPT: 626), <i>kamıķ ~ k(a)mıķ</i> ‘schöpföffel, schöpfkelle / kepe’ (HADT: 326), <i>kamıķ</i> ‘kepe’ (DLT: 681). Orta Türkçe: <i>ķamıķ</i> ‘kepe’ (İML) (HAOTS: 284), <i>ķamuķ</i> ‘kepe’ (Kİ) (KTS: 125). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
398.	ķon	‘manşet, kolluk’ (5b/09)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
399.	ķonşu	‘komşu’ (10a/15)	Eski Türkçe: <i>ķonşı</i> ‘neighbour’ 8.yy Uyg. (EDPT: 640), <i>ķonşı</i> ‘Nachbar / komşu’ (HADT: 391), <i>ķonşı ~ ķonşu</i> ‘komşu’ (DLT: 728). Orta Türkçe: <i>ķonşu ~ ķonşı ~ ķonşı ~ ķonşu</i> ‘komşu’ (İML, NF, HŞ, KE, HKT) (HAOTS: 334), <i>ķonşu ~ ķonaş ~ ķonş ~ ķonşı ~ ķonuş</i> ‘komşu’ (CC, Kİ, KK, TZ, DM) (KTS: 153). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķonşu ~ ķonşı ~ ķonşı</i> ‘komşu’ (GT, ŞSL) (ÇTS: 650) <i>ķonşı</i> ‘komşu’ (BL: 150), <i>ķonşu ~ ķonşu</i> ‘yakınında oturan’ 15.yy (TETTL IV: 362), <i>ķonşu ~ ķonşı ~ ķonşu</i> ‘komşu’ 13-17.yy (TTS IV: 2635-2638).
400.	ķopuz	‘telli çalgılar’ (8b/15)	Eski Türkçe: <i>kopuz</i> ‘a stringed in Asya çalgısı’ (HADT: 393), ‘ud, kopuz’ (DLT: 729).

			Orta Türkçe: <i>kopuz</i> ~ <i>kobuz</i> ‘kopuz’ (HŞ, İML) (HAOTS: 336), <i>kopuz</i> ~ <i>kobuz</i> ~ <i>kubuz</i> ~ <i>kupuz</i> ‘kopuz denilen çalgı aleti’ (İM, İH, Kİ, TA) (KTS: 154). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kopuz</i> ‘kopuz, eski bir Türk sazı’(AL, ŞSL, NH, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 648), <i>kopuz</i> ‘bir tür bağlama’ (BL: 150), <i>kopuz</i> ~ <i>kobuz</i> ‘eski bir çalgı’ 15.yy (TETTL IV: 369), <i>kopuz</i> ~ <i>kobuz</i> ‘ud biçiminde eski bir Türk sazı’ 13-19.yy (TTS IV: 2653-2661).
401.	korq-	‘korkmak, ürmek’ (35b/12)	Eski Türkçe: <i>kork-</i> ‘to fear, be afraid of (someone or something)’ 8.yy Kt. (EDPT: 651), ‘sich fürchten, erschrecken, furchtsam sein / korkmak, ürmek’ (HADT: 394), ‘korkmak’ (DLT: 730), <i>korq-</i> ‘korkmak’ (KB: 271). Orta Türkçe: <i>korq-</i> ‘korkmak, çekinmek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, K) (HAOTS: 336), <i>korq-</i> ~ <i>korh-</i> ~ <i>korqu-</i> ~ <i>koruq-</i> ‘korkmak’ (BV, CC, DM, GT, İM, İN, KF, KK, MG, MS, TA, TZ) (KTS: 154). Orta ve Yeni Türkçe: <i>korq-</i> ‘korkmak’ (ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN) (ÇTS: 648), <i>korq-</i> ‘korkmak’ (BL: 150), ‘ürmek; endişe etmek’ 15.yy (TETTL IV: 372), <i>korq-</i>~ <i>korh-</i> ‘korkmak’ 14-16.yy (TTS IV: 2663).
402.	koruq	‘yetişmemiş üzüm’ (4a/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>koruq</i> ‘olgunlaşmamış üzüm veya meyve’ (BV, DM, TA, TZ) (KTS: 154). Orta ve Yeni Türkçe: <i>koruq</i> ‘olmamış üzüm, ham üzüm, çiğ üzüm’ (ŞSL) (ÇTS: 649), <i>koruk</i>

			‘koruk, olgunlaşmamış üzüm veya hurma’ (BL: 150).
403.	koş at	‘yanda yürütülen at, itaatli at’ (7a/02)	Eski Türkçe: <i>kōş at</i> ‘hükümdarın yanına koşulan at’ (DLT: 731). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
404.	kova	‘kova’ (6b/01)	Eski Türkçe: <i>kovğa</i> : ‘pail, bucket’ 8.yy Uyg. (EDPT: 583), <i>kova</i> ‘oğuz lehçesinde kova’ (DLT: 732). Orta Türkçe: <i>kova</i> ~ <i>kowa</i> ~ <i>kopka</i> ‘kova’ (NF, ME)(HAOTS: 338), <i>kova</i> ~ <i>kofo</i> ~ <i>koğa</i> ‘kova’ (Kİ, İM, DM, TZ) (KTS: 155). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kova</i> ~ <i>kopa</i> ~ <i>koğa</i> ~ <i>kopğa</i> ‘kova’ (GT, Sİ, ŞSL)(ÇTS: 650), <i>koga</i> ‘kova’ (BL: 149), <i>koğa</i> ~ <i>koffa</i> ~ <i>kofo</i> ~ <i>kufa</i> ~ <i>kova</i> ‘kuyudan su çekmeye yarayan üstünden kulplu kap’ 15-17.yy (TETTL IV: 335), <i>koffa</i> ~ <i>kofo</i> ‘kova’ 15.yy (TTS IV: 2600).
405.	kovu	‘kav’ (6a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kav</i> ‘kav, kuru ağaç tozu’ (HŞ) (HAOTS: 297), <i>kov</i> ~ <i>kav</i> ‘kav’ (TZ, DM, GT, Kİ, TA) (KTS: 155). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kav</i> ‘kuru ağaç tozu’ (ŞSL, SD) (ÇTS: 594), <i>kog</i> ‘kıvılcım’ (BL: 149), <i>kog</i> ~ <i>kıg</i> 14-16.yy ‘kıvılcım’ (TTS IV: 2600-2601).
406.	koy-	‘koymak, bırakmak’ (35b/02)	Eski Türkçe: <i>ko:d-</i> / <i>*ko:-</i> ‘to put down, abandon, give up’, 8.yy Kt. (EDPT: 595), <i>kod-</i> ‘ablegen, lassen / koymak’ (HADT: 389), <i>koy-</i> ~

			<i>koğ-</i> ~ <i>kot-</i> ‘koymak, terk etmek, bırakmak’ (DLT: 733), <i>koğ-</i> ‘koymak, bırakmak’ (KB: 266). Orta Türkçe: <i>koy-</i> ~ <i>koğ-</i> ~ <i>ko-</i> ‘koymak, bırakmak, kurmak, terketmek, vaz geçmek, bırakmak, takmak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, K) (HAOTS: 338), <i>koy-</i> ~ <i>ko-</i> ~ <i>kol-</i> ‘koymak, bırakmak’ (BV, CC, Gİ, GT, İN, KFT, KK, MG, RH, TA, TZ, MS) (KTS: 155). Orta ve Yeni Türkçe: <i>koy-</i> ~ <i>koğ-</i> ‘koymak, bırakmak, terk etmek, salmak’ (AL, ŞSL, BV, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN)(ÇTS: 651), <i>koy-</i> ~ <i>ko-</i> ‘koymak, bırakmak’ (BL: 150), ‘bırakmak’ 14.yy (TETTL IV: 328), ‘koymak, bırakmak’ 13-20.yy (TTS IV: 2619-2623).
407.	koyı-	‘koymak, bir şeyi bir yere bırakmak’ (34a/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>koyı-</i> ~ <i>kuyı-</i> ‘vermek, terk etmek’ (ŞSL) (ÇTS: 652).
408.	koz	‘ceviz’ (4a/04)	< Fa. <i>gauz</i> ‘a nut; a walnut; a kernel’ (Steingass, 1998: 1102). Eski Türkçe: <i>ko:z</i> ~ <i>xo:z</i> ‘nut, walnut’ 8.yy Uyg. (EDPT: 680). Orta Türkçe: <i>koz</i> ‘ceviz’ (ME, İML) (HAOTS: 339), <i>koz</i> ~ <i>hoz</i> ‘ceviz’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, RH, TA, TZ) (KTS: 156). Orta ve Yeni Türkçe: <i>koz</i> ‘ceviz’ (BL: 150), ‘ceviz’ 15.yy (TETTL IV: 387), ‘ceviz’ 14-19.yy (TTS IV: 2686-2689).

409.	köbek	‘göbek, karın ortasında bulunan çukurluk’ (8a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>köbek</i> ~ <i>göbek</i> ‘göbek’ (MM, İML) (HAOTS: 339), <i>köbek</i> ~ <i>göbek</i> ‘göbek’ (DM, Gİ, İM, KF, KFT, MS, TA, Kİ) (KTS: 156). Orta ve Yeni Türkçe: <i>göbek</i> ‘orta, iç, karın’(ŞSL) (ÇTS: 401), <i>göbek</i> ‘göbek’ (BL: 136), ‘karnın ortasındaki çukurluk’ 15.yy (TETTL IV: 248).
410.	kökçek	‘güzel, yakışıklı’ (9a/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kökçek</i> ~ <i>gökçek</i> ‘güzel, pek sevimli, cana yakın’ (BV, İM, İN, MG, RH, İH) (KTS: 156). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kökçek</i> ~ <i>gökcek</i> ‘güzel, hoş’ (ŞSL) (ÇTS: 654), <i>gökcek</i> ‘güzel, hoş, sevimli’ (BL: 136), <i>gökçek</i> ~ <i>gögçek</i> ‘güzel, şirin’ 15.yy (TETTL IV: 255), <i>gökçek</i> ~ <i>gögçek</i> ~ <i>gökçek</i> ‘güzel, sevimli, hoş’14-19.yy (TTS III: 1732-1736).
411.	kökçübür	‘ucu kırık kılıç’ (7b/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kökçüber</i> ‘ucu kırık kılıç’ (Kİ) (KTS: 156). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
412.	köken	‘erik’ (4a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>köken</i> ‘şeftali’ (TA, Kİ) (KTS: 156), <i>kögen</i> ~ <i>kögem</i> ‘gövem eriği’(TZ) (Atalay, 1945: 206). Orta ve Yeni Türkçe: <i>köken</i> ‘kavun, karpuz, kabak gibi yere yatan bitkilerin dalları’ 15-18.yy

			(TTS IV: 2691).
413.	köks	‘göğüs’ (8a/14)	Eski Türkçe: <i>kögüz ~ gögüz</i> ‘chest, breast’ 8.yy Uyg. (EDPT: 714), <i>köküz</i> ‘brust, herz, busen, gemüt, verstand, auffassungsgabe / kalp, gönül, yürek, göğüs’ (HADT: 401), <i>kögüz</i> ‘göğüs’ (DLT: 734), ‘göğüs’ (KB: 274). Orta Türkçe: <i>kök(ü)s ~ kögüs ~ kögüz ~ köküz</i> ‘göğüs’ (NF, HŞ, KE, HKT, ME, İML) (HAOTS: 341), <i>köks ~ kögüs ~ köküs ~ kövüs</i> ‘göğüs’ (İN, RH, BV, CC, DM, İM, KF, KK, TA, TZ, DM, GT, MG) (KTS: 157). Orta ve Yeni Türkçe: <i>köküs ~ kögüs ~ kögüz ~ gögüs</i> ‘göğüs’ (BV, BD, GT, NH, YED, ŞT, FK, MK, LM) (ÇTS: 655), <i>gögüs ~ gögüz</i> ‘göğüs’ (BL: 136), <i>gögüs ~ gögs ~ göks ~ göns</i> ‘erkek ve kadında gövdenin üst kısmı’ 15.yy (TETTL IV: 254), <i>gögüz</i> ‘göğüs’ 14-16.yy (TTS III: 1730).
414.	kölük	‘davar’ (7a/04)	Eski Türkçe: <i>kölük ~ gölök</i> ‘a baggage animal’ 8.yy Kt. (EDPT: 717), <i>kölök</i> ‘reittier, lasttier / binek hayvanı, yük hayvanı’ (HADT: 402), <i>kölük</i> ‘yük hayvanı’ (DLT: 736), ‘yük hayvanı’ (KB: 275). Orta Türkçe: <i>kölük ~ kölik ~ külük</i> ‘binek hayvanı, yük hayvanı’ (NF, KE, ME, HKT, K) (HAOTS: 341), <i>kölük</i> ‘yük ve binek hayvanı’ (İM, TA) (KTS: 157). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kölük ~ kölik</i> ‘binek hayvanı’(ŞT) (ÇTS: 655),
415.	kön	‘post, tüylü deri’ (3b/13)	Eski Türkçe: <i>kö:n (ğ-)</i> ‘raw hide for tanning’ 8.yy Uyg. (EDPT: 725), <i>kön</i> ‘leder, haut / deri,

			cilt' (HADT: 402), 'gön, deri; özellikle atın derisi' (DLT: 737). Orta Türkçe: <i>kön</i> 'deri, gön' (NF, KE, NE, HKT, İML) (HAOTS: 342), 'deri, gön, kösele' (GT, Kİ, TZ)(KTS: 157). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kön</i> 'deri, gön' (GT) (ÇTS: 656), <i>gön</i> 'gön, ham kösele, deri' (BL: 136), 'işlenmemiş deri' 15.yy (TETTL III: 259), 'ham kösele, deri' 15-19.yy (TTS III: 1746-1748).
416.	köñül	'gönül, hatır' (8b/03)	Eski Türkçe: <i>köñül</i> (ğ-) 'the mind, thought, the heart' 8.yy Kt. (EDPT: 731), <i>köñül</i> 'herz / gönül' (HADT: 405), <i>köñül</i> 'kalp, gönül' (DLT: 738), 'gönül, yürek, anlayış' (KB: 276). Orta Türkçe: <i>köñ(ü)l</i> ~ <i>köñkül</i> 'gönül, yürek, hafıza, akıl' (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, AO) (HAOTS: 343), <i>köñül</i> ~ <i>kömül</i> 'gönül' (BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA) (KTS: 158). Orta ve Yeni Türkçe: <i>köñül</i> 'gönül' (BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 656), <i>göñül</i> 'gönül, kalp' (BL: 136), 'insanın zihin, istek ve duygu gibi iç faaliyetlerinin sahası, kalp' 15.yy (TETTL III: 261), 'gönül, yürek' 14.yy (TTS III: 1763).
417.	köpçük	'teğelti, eyerin altına konulan keçe' (7a/13)	Eski Türkçe: <i>köpçük</i> 'eyer yastığı' (DLT: 739). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>köpçik</i> 'eğerin üzerine konulan küçük şilte' (ŞSL) (ÇTS: 657), <i>köpçük</i> 'eyer yastığı' 16.yy (TTS IV: 2693).

418.	kör	‘kör, âmâ’ (10a/02)	< Fa. <i>kūr</i> ‘blind; one-eyed’ (Steingass, 1998: 1060) Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kör</i> ‘kör’ (HŞ) (HAOTS: 345), <i>kör</i> ‘kör’ (Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, TZ) (KTS: 158). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kör</i> ‘kör, gözü görmeyen’ (GT, NH) (ÇTS: 658), <i>kūr</i> ‘kör’ (BL: 151), <i>kör</i> ~ <i>kūr</i> ‘gözleri görmeyen’ 15.yy (TETTL IV: 396).
419.	körüklü	‘güzel, yakışıklı’ (9a/11)	Eski Türkçe: <i>körklüg</i> (ğ-) ‘having a beautiful shape, beautiful’ 8.yy Uyg. (EDPT: 743), <i>körklüg</i> ‘schön / güzel’ (HADT: 410), ‘güzel’ (DLT: 740), ‘güzel’ (KB: 285). Orta Türkçe: <i>körklü</i> ~ <i>körklüg</i> ~ <i>körklig</i> ~ <i>körkli</i> ~ <i>körklük</i> ‘güzel’ (NF, ME, MM, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 346), <i>körüklü</i> ~ <i>körkli</i> ~ <i>körklü</i> ~ <i>körklüg</i> ~ <i>körükli</i> ‘güzel, iyi, gösterişli’ (KFT, CC, GT, MG, RH, TZ) (KTS: 159). Orta ve Yeni Türkçe: <i>körkli</i> ~ <i>körklüg</i> ~ <i>körklük</i> ~ <i>görklük</i> ‘güzel’ (ŞT, ŞHD, GT, BD) (ÇTS: 659), <i>görklü</i> ‘güzel, yakışıklı, göz alıcı’ (BL: 137), <i>görklü</i> ‘güzel, iyi, hoş’ 15-16.yy (TETTL III: 267), <i>görklü</i> ~ <i>görüklü</i> ‘güzel, iyi, temiz, mübarek, gösterişli’ 13-16.yy (TTS III: 1777-1781).
420.	köser	‘yatak örtüsü, kilim’ (5b/11)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

421.	köt	‘anüs, makat’ (8b/05)	Eski Türkçe: <i>kötän</i> ‘steiß, rectum / kış, makat’ (HADT: 413), <i>köt</i> ‘göt, kış’ (DLT: 742). Orta Türkçe: <i>köt ~ kit ~ kötçek</i> ‘göt, oturak yeri, kış’ (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, TA, TZ, MS) (KTS: 160) , <i>köt</i> ‘göt, makat’ (ME) (HAOTS: 348). Orta ve Yeni Türkçe: <i>köt</i> ‘makat, dübür’ (ŞSL, GT) (ÇTS: 660), <i>göt</i> ‘anüs, bir şeyin kış kısmı’ (BL: 137), ‘anüs, büzük; kış’ 15.yy (TETTL III: 270).
422.	kötençi	‘atın üzengisini tutan’ (10a/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
423.	köz	‘göz’ (8a/03)	Eski Türkçe: <i>kö:z</i> (<i>ğ-</i>) ‘eye’ 8.yy Kt. (EDPT: 756), <i>köz</i> ‘auge(n) / göz(ler)’ (HADT: 414), ‘göz’ (DLT: 743), <i>köz</i> ‘göz’ (KB: 287). Orta Türkçe: <i>köz</i> ‘göz, nazar’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 349), ‘göz’ (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 161). Orta ve Yeni Türkçe: <i>köz</i> ‘göz, görme organı, nefesli çalgılarda delik’ (BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 661), <i>göz</i> ‘göz’ (BL: 137), ‘görme organı; görme kabiliyeti’ 15.yy (TETTL III: 273).
424.	kul	‘kul, köle’ (9a/06, 72a/13)	Eski Türkçe: <i>kul</i> ‘a (male) slave’ 8.yy Kt. (EDPT: 615), ‘sklave / esir, köle, kul’ (HADT: 420), ‘kul, köle’ (DLT: 745), <i>kul</i> ‘kul, köle’ (KB: 289).

			Orta Türkçe: <i>kul</i> ‘kul, köle, insan’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML, K) (HAOTS: 351), ‘kul, köle’ (BV, CC, DM, GT, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 162). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kul</i> ‘kul, köle; insan, kişi’ (AL, ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 665), ‘kul, erkek köle’ (BL: 151).
425.	ķulağ	‘kulak’ (8a/08)	Eski Türkçe: <i>kulkak</i> ‘ear’ 8.yy Kt. (EDPT: 621), ‘ohr(en) / kulak(lar)’ (HADT: 421), <i>kulak</i> ~ <i>kulkak</i> ~ <i>kulxak</i> ‘kulak’ (DLT: 745), <i>ķulak</i> ~ <i>ķulğak</i> ‘kulak’ (KB: 290). Orta Türkçe: <i>ķulağ</i> ~ <i>ķulak</i> ‘kulak’ (MN) (HAOTS: 352), <i>ķulağ</i> ~ <i>kulak</i> ‘kulak’ (KK, MS, TA, BV, CC, DM, GT, GT, İM, İN, KF, KFT, KT, MG, MS, RH, TZ) (KTS: 162). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķulağ</i> ~ <i>ğulağ</i> ~ <i>ķulak</i> ‘kulak’ (ŞSL, BV, SD, GT, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 666), <i>ķulak</i> ‘kulak’ (BL: 151), ‘işitme organı’ 16.yy (TETTL IV: 421), <i>ķulah</i> ‘kulak’ 15-16.yy (TTS IV: 2715).
426.	ķulun	‘sütten kesilmiş bir yaşında at’ (7a/02)	Eski Türkçe: <i>kulun</i> ‘a foal’ 8.yy Kt. (EDPT: 622), <i>kulunčak</i> ‘kleines fohlen, füllen / küçük tay, güre’ (HADT: 422), <i>kulun</i> ‘kulun, tay’ (DLT: 746). Orta Türkçe: <i>ķulun</i> ‘tay’ (HŞ, İML) (HAOTS: 353), ‘bir yaşındaki tay’ (Kİ, TA) (KTS: 162). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķulun</i> ‘doğumdan bir yaşa kadar olan tay’ (ML) (ÇTS: 667), ‘bir yaşındaki

			‘(bir yaşımdan küçük olan) tay veya sıra’ 15.yy (TETTL IV: 428), <i>kulun</i> ~ <i>kulun</i> ‘tay’ 14-18.yy (TTS IV: 2727-2729).
427.	kuluk	‘yakmaya yardımcı olan bir madde’ (6a/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
428.	kundus	‘kunduz’ (5b/10)	Eski Türkçe: <i>kunduz</i> ‘beaver’ 8.yy Uyg. (EDPT: 635), <i>kuntuz</i> ‘biber, otter / kunduz, su samuru’ (HADT: 424), <i>kunduz</i> ‘kunduz’ (DLT: 746). Orta Türkçe: <i>kunduz</i> ‘kunduz’ (KE, HŞ, MN) (HAOTS: 353), ‘kunduz’ (İH) (KTS: 163). Yeni Türkçe:, <i>kunduz</i> ‘kunduz, derisi değerli bir hayvan’ (GT, NH, ŞHD) (ÇTS: 669), ‘kunduz’ (BL: 151), ‘su kenarında yaşayan, postundan kürk yapılan memeli hayvan’ 17.yy (TETTL IV: 434).
429.	kur-	‘yayın kirişini germek, takmak’(23b/11)	Eski Türkçe: <i>kur-</i> ‘to put (something) in working order’ 8.yy Uyg. (EDPT: 643), <i>kur-</i> ‘(bogen) spannen / (yay) kurmak, (yayı) germek’ (HADT: 424), ‘kurmak’ (DLT: 747), <i>kur-</i> ‘kurmak, germek’ (KB: 292). Orta Türkçe: <i>kur-</i> ‘ok atmak’(TA) (KTS: 163). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
430.	kuraç	‘Arapların kullanmadığı bir çeşit dizgin’ (7a/12)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

431.	kurı-	‘kurumak’ (32a/08)	Eski Türkçe: <i>kurı-</i> ‘to be, or become dry’ 8.yy Uyg. (EDPT: 646), <i>kurı-</i> ~ <i>kur(ı)-</i> ‘trocken werden, austrocknen, vertrocknen / kurumak, körelmek’ (HADT: 425), <i>kurı-</i> ~ <i>kuru-</i> ‘kurumak’ (DLT: 748), <i>kurı-</i> ‘kurumak’ (KB: 292). Orta Türkçe: <i>kurı-</i> ~ <i>kuru-</i> ‘kurumak’ (NF, KE, ME, HŞ) (HAOTS: 355), ‘kurumak’(BV, İM, KFT, Kİ, RH) (KTS: 164). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kurı-</i> ~ <i>kuru-</i> ‘kurumak’(GT, ÇFK, Sİ, FK) (ÇTS: 672).
	kır-	‘solmak, suyunu çekmek’ (39b/08)	
432.	kuşak	‘kuşak, kolan’ (5a/06)	Eski Türkçe: <i>kuşak</i> ‘kuşak’ (DLT: 749). Orta Türkçe: <i>kuşak</i> ~ <i>kuçak</i> ‘kuşak, bele sarılan sargı’ (DM, Gİ, İH, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 165). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kuşak</i> ‘kuşak, kemer’ (ŞSL) (ÇTS: 672), <i>kuşak</i> ‘kuşak, kemer’ (BL: 152), ‘bele sarılan enli ve uzun bez’ 15.yy (TETTL IV: 453), <i>kuşah</i> ‘kuşak’ 14.yy (TTS IV: 2749).
433.	kurtul-	‘kurtulmak, tehlikeli bir durumu atlatmak’ (37b/04)	Eski Türkçe: <i>kurtul-</i> ‘to be rescued, saved’ 8.yy Uyg. (EDPT: 650), ‘sich befreien, freikommen / kurtulmak, kendini kurtarmak’ (HADT: 432), <i>kurtul-</i> ~ <i>kutul-</i> ‘herhangi bir sıkıntıdan kurtulmak’ (DLT: 749). Orta Türkçe: <i>kurtul-</i> ~ <i>kutul-</i> ‘kurtulmak’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, MN) (HAOTS: 355), <i>kurtul-</i> ~ <i>kutul-</i> ~ <i>kuttul-</i> ~ <i>kutul-</i> ‘kurtulmak’ (Gİ, GT,

			İM, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ, TA, CC, GT, İM,) (KTS: 164). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kurtul-</i> ~ <i>kutkul-</i> ~ <i>kutul</i> ‘kurtulmak’ (ŞSL, ŞT, AL, BV, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN) (ÇTS: 672), <i>kurtıl-</i> ‘kurtulmak’ (BL: 151), <i>kurtıl-</i> ~ <i>kurtul-</i> ‘tehlikeli bir durumu atlatmak, kurtarılmak’ 15.yy (TETTL IV: 446).
434.	ķuru	‘kuru, sert’ (9b/05)	Eski Türkçe: <i>kuruğ</i> (<i>kurı:ğ</i>) ‘dry’ 8.yy Kt. (EDPT: 652), <i>kurug</i> ‘trocken / kuru’ (HADT: 426), <i>kurug</i> ~ <i>kuruk</i> ‘kuru, boş (suçlama)’ (DLT: 749), <i>ķuruğ</i> ‘kuru, boş, asılsız’ (KB: 293). Orta Türkçe: <i>ķuru</i> ~ <i>ķurı</i> ~ <i>ķuruğ</i> ~ <i>ķuruk</i> ‘kuru’ (İML, KE, HKT, HŞ, MN) (HAOTS: 356), <i>ķuru</i> ~ <i>körü</i> ~ <i>ķurı</i> ~ <i>ķuruğ</i> ‘kuru, yaş olmayan’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TA, RH, KFT, BM) (KTS: 164). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķuru</i> ~ <i>ķurı</i> ~ <i>ķuruğ</i> ‘kuru’ (ŞHD AL, ŞSL, TMA, TEH, BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, MK, ÇFK, LM) (ÇTS: 672), <i>ķuru</i> ‘kuru, kurumuş’ (BL: 151).
435.	ķuğun	‘atın kuyruğu altından geçirilip eyere bağlanan kayış’ (7a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ķuğun</i> ~ <i>ķuğun</i> ~ <i>ķuyşķan</i> ‘atın kuyruğu altından geçirilen kayış’ (TA, TA) (KTS: 165). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ķuğun</i> ‘atın kuyruğuna takılan ip’ (ŞSL) (ÇTS: 673), <i>ķuğun</i> ‘atın eyerine bağlı ve kuyruğunun altından geçen kayış’ (BL: 151), ‘hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanankayış; şalvarın arkasında bulunan ve kuşağa bağlanan ip; don

			paçası; bebek bezi; kadınların adet bezi' 16.yy (TETTL IV: 451), <i>kuškun</i> ~ <i>kušgun</i> ~ <i>kuškun</i> 'eğer, semer ve palanın arkasında bulunan ve hayvanın kuyruğu altından geçirilen kuşak' 15-16.yy (TTS IV: 2750).
436.	kušmak	'kismuk' (8b/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kušmak</i> 'kusuntu, kismuk' (TZ) (KTS: 165). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
437.	kušaklık	'alında beyaz çizgi olan at' (7a/05)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz. ¹⁵
438.	kušalıp	'alında beyaz çizgi olan at' (7a/04)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
439.	kutuz	'hayvanların boynuna asılan tüy' (7b/12)	Eski Türkçe: <i>kotuz</i> 'yabani öküz' (DLT: 732), <i>kutuz</i> 'yaban sığırı' (KB: 295). Orta Türkçe: <i>kutuz</i> 'hayvanların boynuna asılan tüy' (Kİ) (KTS: 166). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
440.	kuva	'saman, kuru ot' (6a/04)	Eski Türkçe: <i>kuba</i> 'doru ve sarı arasında olan' (DLT: 744). Orta Türkçe: <i>kovra</i> 'ekin sapı, ot, saman' (CC) (KTS: 155). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

¹⁵ krş. *kaşgaldak* 'alında biraz aklık olan at' (TZ) (Atalay, 1945: 187), *kaşga* ~ *kaşka* 'atın alındaki aklık' (Boeschoten, 2022: 241) tabanı tartışmasız olduğu için, bu sözcüğün **kaşkalık* gibi bir formdan geliştiği ve yazıcı tarafından yanlış kaydedildiği düşünülebilir.

441.	ķuzu ķulađı	‘kuzukulağı’ (4a/07)	Eski Tũrkķe: Ø Orta Tũrkķe: <i>ķuzu ķulađı</i> ~ <i>ķozu ķulaķı</i> ‘ilkbaharda ķıkan ekķice bir ot’ (İH, Kİ) (KTS: 166). Orta ve Yeni Tũrkķe: <i>ķuzu ķulađı</i> ‘bir tũr sebze’ (ŞSL) (ĆTS: 678), <i>ķuzu ķulađı</i> ‘yaprakları salatada ķiđ olarak veya yemekte piķirilerek yenilen ekķi yapraklı bir bitki, turķu otu’ (BL: 152), ‘yaprağı sebze olarak kullanılan mayhoķķa bir cins bitki’ 16.yy (TETTL IV: 466).
442.	ķũķsũz	‘aciz, gũķsũz’ (9a/14),	Eski Tũrkķe: <i>ķũķsũz</i> (ĝ-) ‘weak, feeble’ 8.yy Uyg. (EDPT: 699), <i>ķũķsũz</i> ‘kraftlos, machtlos, schwach / gũķsũz, kuvvetsiz, zayıf’ (HADT: 436). Orta Tũrkķe: <i>ķũķsũz</i> ‘gũķsũz, zayıf’ (HKT, İML) (HAOTS: 361), <i>ķũķsiz</i> ‘gũķsũz, āciz’ (DM, TA) (KTS: 167). Orta ve Yeni Tũrkķe: Ø
	ķũķsũz	‘yumuķak, gũķsũz’ (10a/10)	
443.	ķũlķeķ	‘kadınların kullandığı bir ķeķit sarık’ (5b/13)	Eski Tũrkķe: Ø Orta Tũrkķe: <i>ķũlķũķ</i> ‘kadınların baķlarına bağladıkları bez’ (Kİ) (KTS: 168). Orta ve Yeni Tũrkķe: Ø
444.	ķũn	‘hizmetķi’ (9a/07)	Eski Tũrkķe: <i>ķũn</i> ‘female slave’ 8.yy Uyg. (EDPT: 726), ‘sklavin, dienerin / cariyeye, halayık, hizmetķi kadın’ (HADT: 443), ‘cariye’ (DLT: 756), ‘cariye’ (KB: 302). Orta Tũrkķe: <i>ķũn</i> ~ <i>ķenizeķ</i> ‘cariye, kadın kũle’

			(KE, ME, İML) (HAOTS: 364), <i>küñ</i> ‘esir, köle, kul’ (CC) (KTS: 168). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
445.	küp	‘küp’ (6a/06)	Eski Türkçe: <i>küp ~ kü:p</i> ‘an earthenware jar or jug’ 8.yy Kt. (EDPT: 687), <i>küp</i> ‘fass, krug, lehmgefäß, topf / kap, küp, balçıktan kap, tencere’ (HADT: 443), <i>küp</i> ‘küp’ (DLT: 756). Orta Türkçe: <i>küp ~ küb</i> ‘küp’ (NF, KE, İML) (HAOTS: 364), <i>küp ~ küb</i> ‘küp’ (İM, Kİ, TA, TZ)(KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>küp</i> ‘küp’ (AL, BV, NH, TEH, MÜN, MK, FK)(ÇTS: 685), <i>güp</i> ‘büyük toprak kap, küp’ (BL: 138), <i>küb ~ küp</i> ‘topraktan yapılmış büyük kap’ 15.yy (TETTL IV: 467).
446.	küpe	‘zırh veya miğfer halkası’ (7b/09)	Eski Türkçe: <i>küpe:</i> ‘a small metal ring 8.yy Kt. (EDPT: 687), <i>küpe</i> ‘küpe’ (DLT: 756). Orta Türkçe: <i>küpe</i> ‘küpe’ (ME) (HAOTS: 364), <i>küpe ~ kübe</i> ‘küpe’ (KFT, Kİ, TZ, TA) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>küpe</i> ‘küpe’ (BL: 152), ‘kulak süsü’ 15.yy (TETTL IV: 483).
447.	küpeçük	‘topraktan veya camdan yapılmış bir çeşit kap’ (6a/06)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>küpçük</i> ‘küpecik, çömlek, küçük küp’ (İH) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>güpçük</i> ‘küçük küp’ (BL: 138), <i>küpecik ~ küpecük ~ küpçük</i> ‘kavanoz, ufak küp’ 14-19.yy (TTS IV: 2772).
448.	kürek	‘kürek’ (6b/07)	Eski Türkçe: <i>kürgek</i> ‘geminin küreği ve her

			türlü kürek'(DLT: 757). Orta Türkçe: <i>kürgek</i> 'kürek' (KE) (HAOTS: 364), <i>kürek</i> 'toprak küreği' (CC, DM, KI, TA, TZ) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kürçek</i> 'kürek, gemi küreği, bir ucu yassı alet' (AL, ŞSL) (ÇTS: 685), <i>kürek</i> 'gemi küreği' (BL: 152), 'karı ve toprağı yığmaya yarayan alet; kayığı hareket ettirmeye yarayan uzun ağaç; kazandaki yiyeceği karıştırmaya yarayan büyük tahta kepçe' 15-17.yy (TETTL IV: 486).
449.	küreş	'güreş' (9a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>küreş</i> 'güreş' (GT, KI) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>küreş</i> 'güreş, pehlivanların savaşması' (ŞSL) (ÇTS: 685), <i>güreş</i> 'güreş' (BL: 138), 'malum spor' 14.yy (TETTL III: 327), <i>güleş</i> 'güreş' 17.yy (TTS III: 1855).
450.	kürk	'kürk' (5b/11)	Eski Türkçe: <i>kürk</i> 'pelz / kürk' (HADT: 444), 'kürk' (DLT: 757). Orta Türkçe: <i>kürk</i> 'kürk' (KFT, TA, TZ) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kürk</i> 'kürk' (ŞHD) (ÇTS: 685), 'kürk, kürk elbise' (BL: 152), 'tüyleri güzel ve yumuşak olan hayvanların işlenmiş derisi ve bundan yapılmış giyecek' 15.yy (TETTL IV: 487).

451.	kürtün	‘palan’ (7b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>kürtün</i> ‘eyer keçesi, adî palan’ (İH, Kİ) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>kürtün</i> ‘yük semeri, semer takımı’ (BL: 152), ‘içi otla doldurulmuş palan’ 15-17.yy (TTS IV: 2777).
452.	küs-	‘kızmak, öfkelenmek’ (33b/06)	Eski Türkçe: <i>küs-</i> ‘sitem etmek, sırt çevirmek, küsmek’ (DLT: 757). Orta Türkçe: <i>küs-</i> ‘darılmak’ (İML) (HAOTS: 365), ‘küsmek, darılmak’ (KK, TA, TZ) (KTS: 169). Orta ve Yeni Türkçe: <i>küs-</i> ‘küsmek, gücenmek’ (ŞSL, HBD)(ÇTS: 686), ‘darılmak’ 17.yy (TETTL IV: 489).
453.	kütlük	‘damak’ (8a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ketelük</i> ‘boğaz’ (Kİ) (KTS: 141). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
454.	kütük	‘nefis, öz varlık’ (8b/03)	Eski Türkçe: krş. <i>küdük</i> ‘something waited for, looked after’ 8.yy Kt. (EDPT: 702), <i>küdüg</i>, ‘Tätigkeit, Aktivität, Sache, Geschäft / iş, faaliyet, şey; karma / karma; über natürliche Fähigkeit / doğüstü yetenek’ (HADT: 437). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
455.	küveç	‘çömlek, toprak tencere’ (6a/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>küweç</i> ‘küveç, çömlek, tencere, kazan’ (NF, ME, HKT) (HAOTS: 365), <i>güveç</i> ‘topraktan yapılan bir tür tencere’ (İH) (KTS:

			88). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
456.	küvegü	‘güvey, damat’ (10a/11)	Eski Türkçe: <i>küdegü</i> ‘son-in-law’ 8.yy Uyg. (EDPT: 703), <i>küdagü</i> ‘schwiegersohn, bräutigam / damat, güveyi’ (HADT: 437), <i>küdegü</i> ~ <i>küdegü</i> ‘damat, güveyi’ (DLT: 754), <i>küdegü</i> ‘güveyi’ (KB: 298). Orta Türkçe: <i>küvegü</i> ~ <i>küdegü</i> ~ <i>küyev</i> ~ <i>güyev</i> ‘güvey, damat’ (KE, HKT, NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 365), <i>küvegü</i> ~ <i>güyegü</i> ~ <i>köyöv</i> ~ <i>küyev</i> ~ <i>küyevüv</i> ~ <i>küyöv</i> ‘güvey, damat’ (CC, GT, KFT, TA, TZ) (KTS: 170). Orta ve Yeni Türkçe: <i>küdegü</i> ~ <i>küyev</i> ~ <i>küyav</i> ‘damat’ (GT, BV, AL, ŞSL, TMA, LM) (ÇTS: 679), <i>güyegü</i> ‘damay, güvey’ (BL: 138), <i>güyegü</i> ~ <i>göyegü</i> ~ <i>güyegi</i> ~ <i>küvekü</i> ‘(düğünde) evlenen erkek; (ailede) damat’ 15.yy (TETTTL III: 332), <i>güyegü</i> ~ <i>güyegi</i> ‘güvey, damat’ 14-19.yy (TTS III: 1887-1889).
457.	leken	‘tabak’ (6a/06)	< Fa. <i>lakan</i> ‘any bason or vessel in which the hands, feet, or body are washed’ (Steingass, 1998: 1127). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>leğen</i> ~ <i>lağan</i> ‘büyük çamaşır leğeni’ (İH, İM) (KTS: 172). Orta ve Yeni Türkçe: <i>leken</i> ‘leğen’ (BV, LD, YED) (ÇTS: 696), <i>legen</i> ‘leğen’ (BL: 152), <i>legen</i> ‘içinde bir şey yıkamaya yarayan yayvan kap’ 15.yy (TETTTL IV: 527), krş. <i>lagun</i> ‘içinden süt, ayran vb. şeyler içilen, kile gibi oyulmuş

			kap'(DLT: 760)
458.	maṭara	'su matarası, matara' (6b/04)	< Ar. <i>maṭra</i>, <i>maṭara</i> 'downpour, rain shower' (Wehr, 1976: 914). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>maṭhara</i> 'su kabı, matara' (NF) (HAOTS: 379). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
459.	men ~ min	'yüzdeki ben' (8a/05)	Eski Türkçe: <i>beṇ</i> 'a mole of the face' 8yy Uyg. (EDPT: 346), <i>meṇ</i> 'yüzdeki ben' DLT: (763). Orta Türkçe: <i>meṇ ~ miṇ</i> 'ben, yüzdeki ben' (KE, İML) (HAOTS: 385), <i>meñ</i> 'vücuttaki ben' (TZ) (KTS: 180). Orta ve Yeni Türkçe: <i>mēñ</i> 'ben, leke' (AL) (ÇTS: 735), <i>beṇ</i> 'deride bulunan noktalar, ben' (BL: 120), 'tende bulunan koyu renk leke' 14.yy (TETTL I: 649).
460.	mey ~ miy	'beyin' (8a/02)	Eski Türkçe: <i>beñi</i> 'brain'.8.yy Uyg. (EDPT: 348), <i>meyi ~ m(e)yi</i> 'gehirn / beyin' (HADT: 474), <i>miṇi</i> 'beyin' (DLT: 764), <i>meṇe</i> 'beyin, akıl'(KB: 313) Orta Türkçe: <i>mey(i)n ~ mini</i> 'beyin' (KE) (HAOTS: 391), <i>mey ~ beyin ~ beyni ~ meyin ~ meyni ~ miyin ~ miyni</i> 'beyin'(Kİ, KFT, İM, BV, İN, TA, TZ, DM) (KTS: 183). Orta ve Yeni Türkçe: <i>meyin ~ miye ~ beyin</i> 'beyin' (ŞSL, TEH) (ÇTS: 754), <i>beyin</i> 'beyin' (BL: 120), <i>beyni</i> 'kafatasındaki hassas organ, his, şuur ve irade merkezi' 15.yy (TETTL I: 678), <i>beyni</i> 'beyin'15-19.yy (TTS I: 528).

461.	mısıķ	‘yüzsüz’ (9b/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
462.	monçuk	‘boncuk’ (5b/14)	Eski Türkçe: <i>bonçuk</i> ~ ?<i>bonçok</i> ‘bead, bead necklace’ 8.yy Kt. (EDPT: 349), <i>mončuk</i> ‘perle, kleinod / boncuk, inci, mücevher’ (HADT: 478), <i>monçuk</i> ‘süs eşyasındaki boncuk’ (DLT: 765). Orta Türkçe: <i>monçuk</i> ~ <i>muncuk</i> ‘boncuk’ (NF, KE) (HAOTS: 396), <i>munçuk</i> ~ <i>bonşuk</i> ~ <i>munçaķ</i> ‘boncuk’ (Kİ, TZ, GT) (KTS: 188). Orta ve Yeni Türkçe: <i>mıncaķ</i> ~ <i>minçaķ</i> ~ <i>boncuk</i> ~ <i>mıncağ</i> ‘boncuk’ (AL, MK, ŞSL) (ÇTS: 756), <i>boncuk</i> ‘boncuk’ (BL: 122), boncuk ‘cam’ 16.yy (TETTL I: 760).
463.	murdar	‘necaset, pis, mundar’ (9b/08)	<Fa. <i>murdār</i> ‘a dead carcase, carrion; impure, dirty, polluted; obscene’ (Steingass, 1998: 1212). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>murdar</i> ‘pis, çürük yiyecek ve içecek’ (CC, GT. İH, İM. KFT) (KTS: 188). Orta ve Yeni Türkçe: <i>murdār</i> ‘kirli, pis’ (NH, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 781), <i>murdar</i> ~ <i>murdār</i> ‘kirli, murdar’ (BL: 154), <i>murdar</i> ~ <i>mundār</i> ‘kirli, pis, iğrenç’ 15.yy (TETTL V: 261).
464.	mütü ¹⁶	‘kayış parçacığı’ (7a/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>munu</i> ‘kayış ucu’ (Kİ) (KTS: 188). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

¹⁶ Eser yazıcısının *Kitab’ül İdrak*’ tan faydalandığı görülmekle beraber incelemeye konu olan sözcüğün ikinci ünsüzü farklıdır. Tabi ki burada “nun” harfi çok düzgün noktalanmamıştır. Bu yüzden yazıcının “nun” yazmak istediği düşünülebilir.

465.	müyüz	‘yüz, surat’ (8a/05)	Eski Türkçe: <i>beniz</i> ‘the complexion’ 8.yy Kt. (EDPT: 352) , <i>māñiz</i> ‘gestalt, gesicht, aussehen / yüz, beniz, görünüş’ (HADT: 473), <i>meñiz</i> ‘insanın rengi, beniz’ (DLT: 764), ‘beniz, yüz’(KB: 313). Orta Türkçe: <i>yüz</i> ‘ yüz, sima, çehre’ (BV, DM, Gİ, GT, İH, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 333). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yüz</i> ‘yüz, surat’ (BL: 177).
466.	nar	‘nar’ (4a/01)	< Fa. <i>nār</i> ~ <i>anār</i> ‘a pomegranate’ (Steingass, 1998: 1370). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>nār</i> ‘nar’ (KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 425), <i>nār</i> ~ <i>enār</i> ‘nar’ (DM, KK, TA, RH) (KTS: 198). Orta ve Yeni Türkçe: <i>nār</i> ‘nar, nar ağacı’ (YED, ŞHD) (ÇTS: 824), <i>nār</i> ‘nar’ (BL: 155), <i>nar</i> ~ (eski kaynaklarda) <i>enar</i> ‘ağaç ve meyvesi’ 15.yy (TETTL V: 306).
467.	nekte	‘kesme ve dövme tahtası’ (6b/07)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
468.	nişan	‘nişan, belirti, iz’ (7a/06)	< Fa. <i>nishān</i> ‘a sign, signal, mark, character, seal, stamp’ (Steingass, 1998: 1403) Eski Türkçe: <i>nišan</i> ~ <i>nišān</i> ‘handzeichen / iz, alamet, nişan, el işareti’ (HADT: 492), <i>nîšan</i> ‘nişan, iz’ (KB: 330).

			Orta Türkçe: <i>nişān</i> ‘işaret, nişan, iz’ (NF, ME, MM, HKT) (HAOTS: 435), ‘nişan, işaret, iz’ (BV, CC, GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) (KTS: 201). Orta ve Yeni Türkçe: <i>nişān</i> ‘nişān, iz, belirti, hedef, ferman, tuğra’ (BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 849), ‘nişan, iz, belirti, kalıntı’ (BL: 155).
469.	odluk ~ otluk	‘çakmaklık’ (6a/03)	Eski Türkçe: <i>ootlug</i> ‘mit feuer, feuer-, feurig / ateşle, ateş ateşli’ (HADT: 512). Orta Türkçe: <i>otluk</i> ‘ateşlik, yangın yeri’ (HKT) (HAOTS: 451), <i>otluk</i> ‘çakmak’ (Kİ, TZ) (KTS: 206). Orta ve Yeni Türkçe: <i>otluk</i> ‘ateşli’ (AL, BV, SD, NH, TEH, MÜN, YED) (ÇTS: 867),
470.	oğlan	‘erkek çocuk, oğlan’ (9a/08,10b/08)	Eski Türkçe: <i>oğul ~ oğla:n</i> ‘offspring, child’ 8.yy Kt. (EDPT: 83), <i>oğlan ~ ogl(a)n</i> ‘sohn, kind / oğul, erkek çocuk’ (HADT: 502), <i>oğlan</i> ‘oğlan, çocuk’ (DLT: 770), <i>oğlan</i> ‘oğlan, oğul, genç, çocuk’ (KB: 334). Orta Türkçe: <i>oğlan</i> ‘çocuk, yavru, oğul, erkek evlat’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ) (HAOTS: 439), <i>oğlan ~ oğulan ~ olan ~ oylan</i> ‘oğul, çocuk, erkek çocuk’ (BM, BV, GT, İH, İM, İN, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ, CC, BV) (KTS: 203). Orta ve Yeni Türkçe: <i>oğlan</i> ‘oğlan, erkek evlat’ (ŞSL, GT, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 858), <i>oğlan</i> ‘çocuk’ (BL: 155), ‘evlat; erkek çocuk’ 15.yy (TETTL VI: 114), <i>oğlan</i> ‘(erkek olsun, kız olsun) evlat’ 13-

			16.yy (TTS V: 2923-2926).
471.	oğrı	‘hırsız’ (10a/06)	Eski Türkçe: <i>oğrı</i>: ‘thief’ 8.yy KT (EDPT: 90), <i>oğrı</i> ‘dieb, bandit, räuber / hırsız, eşkıya, haydut, soyguncu’ (HADT: 503), ‘hırsız (DLT: 771), <i>oğrı</i> ‘hırsız’ (KB: 334). Orta Türkçe: <i>oğrı</i> ~ <i>oğru</i> ‘hırsız’ (NF, KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 440), <i>oğrı</i> ~ <i>oğur</i> ~ <i>uğrı</i> ~ <i>uğur</i> ~ <i>uğuri</i> ~ <i>uvrı</i> ‘hırsız’ (CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, TA) (KTS: 203). Orta ve Yeni Türkçe: <i>oğrı</i> ‘hırsız’ (BL: 156), <i>oğrı</i> ~ <i>oğru</i> ‘hırsız’ 15-17.yy (TETTL VI: 116), <i>uğrı</i> ‘hırsız’ 13-19.yy (TTS V: 3909-3913).
472.	ok	‘ok’ (7b/08)	Eski Türkçe: <i>ok</i> ‘arrow’ 8.yy KT (EDPT: 76), ‘pfeil / ok’ (HADT: 505), ‘ok’ (DLT: 772), ‘ok’ (KB: 335). Orta Türkçe: <i>ok</i> ‘ok’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 441), <i>ok</i> ~ <i>oh</i> ‘ok’ (DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ) (KTS: 204). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ok</i> ‘ok’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 860), <i>ok</i> ‘ok’ (BL: 156), <i>oh</i> ~ <i>ok</i> ‘yay ile atılan silah’ 15.yy (TETTL VI: 121), <i>oh</i> ‘ok’ 14-16.yy (TTS V: 2938).
473.	ok temür	‘ok temreni, ok ucu’ (7b/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>oq tämiri</i> ‘arrowhead’ (RS) (Golden, 2000: 177), <i>oh tämüri</i> ‘iron (head) of the arrow’ (İN) (Öztopçu, 2002: 98). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

474.	olturkaç	‘sandalye’ (6a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>olturkaç</i> ~ <i>olturğuç</i> ‘koltuk, sandalye’ (Kİ, CC) (KTS: 204). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
475.	orak ~ orah	‘orak’ (6a/13)	Eski Türkçe: <i>orgak</i> ‘sichel / orak, ekin biçme aracı’ (HADT: 513), <i>orgak</i> ‘orak’ (DLT: 777). Orta Türkçe: <i>orğak</i> ‘orak’ (KE, İML) (HAOTS: 447), <i>orak</i> ‘orak’ (İM, TA, TZ) (KTS: 205). Orta ve Yeni Türkçe: <i>orak</i> ‘orak, keskin ekin biçme makası’ (ŞSL, ŞHD) (ÇTS: 864), ‘orak’ (BL: 157), ‘ekin biçmekte kullanılan yarım çember biçimindeki araç’ 17.yy (TETTL VI: 157).
476.	orta barmaç	‘ortaparmak’ (8a/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>orta barmaç</i> ‘ortaparmak’ (KE, İML) (HAOTS: 448), ‘orta parmak’ (KK, TA) (KTS: 205). Orta ve Yeni Türkçe: <i>orta barmaç</i> ‘orta parmak’ (BL: 157).
477.	ortak	‘ortak’ (10a/09)	Eski Türkçe: <i>ortuk</i> ‘partner’ 8.yy Uyg. (EDPT: 205), <i>ortok</i> ‘partner, geschäftspartner / ortak, iş ortağı’ (HADT: 515), <i>ortak</i> ~ <i>ortuk</i> ‘ortak’ (DLT: 778), <i>ortuğ</i> ‘ortak’ (KB: 346). Orta Türkçe: <i>ortak</i> ‘ortak, eş, şerik’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 448), <i>ortak</i> ~ <i>ortar</i> ‘ortak’ (CC, Gİ, İM, KF, Kİ, KFT, MS, TA, TZ) (KTS: 205). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ortak</i> ‘ortak’ (BV, NH,

			LD) (ÇTS: 865), <i>ortak</i> ‘ortak’ (BL: 157), ‘birlikte iş yapanlardan her biri; ortak olarak kullanılan; aynı erkeğe varan kadın’ 15.yy (TETTL VI: 163).
478.	orğanç	‘orta kilolu’ (9a/15)	Bu anlamda tanıklanmamakla birlikte bk. Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>orğanç</i> ‘ortanca’ (KE) (HAOTS: 448), <i>orğanç</i> ~ <i>ortaça</i> ‘ortanca’ (KFT, TZ) (KTS: 205). Orta ve Yeni Türkçe: <i>orğanç</i> ‘ortanca, yaş bakımından üç kardeşin büyüğü ile küçüğü arasında bulunan’(ŞSL, TMA) (ÇTS: 865), <i>ortan</i> ~ <i>ortancı</i> ~ <i>ortancıl</i> ‘yaş bakımından büyük ile küçük arasında olan (kardeş); ortada olan’ 15.yy (TETTL VI: 164), <i>ortancı</i> ~ <i>ortaca</i> ~ <i>orğanç</i> ‘ortanca’ 15-16.yy (TTS V: 3017).
479.	oşurmak	‘osuruk’ (8b/14)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
480.	oğuran	‘oturan, oturmuş olan’ (10a/05)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
481.	oyna-	‘oyun oynamak, dans etmek’ (41a/04)	Eski Türkçe: <i>oyna-</i> ‘to play’ 8.yy Uyg. (EDPT: 275), <i>oyna-</i> ‘spielen, sich vergnügen, tanzen / oynamak, eğlenmek, dans etmek’ (HADT: 519), ‘oynamak’ (DLT: 781), ‘oynamak’(KB: 348). Orta Türkçe: <i>oyna-</i> ‘oynamak, eylemek, cilveleşmek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 453), <i>oyna-</i> ~ <i>vayna-</i> ‘oynamak, oyun oynamak, şakalaşmak’ (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, TA) (KTS: 207). Orta ve Yeni Türkçe: <i>oyna-</i> ‘oynamak, raks

			etmek, hareket etmek' (ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 869), <i>oyna- ~ oyına-</i> 'eğlenmek, dans etmek; kımıldamak, hareket etmek' 15.yy (TETTL VI: 187), <i>oyna-</i> 'harcamak, güreşmek' 14-15.yy (TTS V: 3037).
482.	oynamak	'oynamak' (9a/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>oynamak</i> 'hareket etmek, oynamak' (GT) (KTS: 207). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
483.	oyu	'oya' (5b/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>oyu ~ oya</i> 'oya, işleme' (TZ, İM) (KTS: 207). Orta ve Yeni Türkçe: <i>oya</i> 'iğne ile yapılan ibrişim örgü, dantel, küçük mendil' 19.yy (TETTL VI: 184).
484.	ölç-	'ölçmek, tartmak' (40a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ölç-</i> 'ölçmek, tartmak, değerlendirmek' (NF, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 458), <i>ölç- ~ ölçi- ~ ölçü-</i> 'ölçmek, tartmak' (BV, CC, İM, MG, TA, TZ) (KTS: 210). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ölçe-</i> 'ölçmek, tahmin etmek, takdir etmek' (ŞSL) (ÇTS: 874), <i>ölç-</i> 'ölçmek' (BL: 158), 'bir şeyin büyüklüğünü objektif şekilde tespit etmek' 16.yy (TETTL VI: 212).
485.	ölçek	'ölçek, tartı' (6b/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ölçek</i> 'ölçü, tartı, terazi' (İML)

			(HAOTS: 459), <i>ölçek</i> ~ <i>ölç</i> ~ <i>ölçe</i> ~ <i>ölçi</i> ~ <i>ölçük</i> ~ <i>ölşek</i> ~ <i>ölşük</i> ~ <i>öliç</i> ‘ölçek, ölçü’ (TZ, DM, CC, İM, Kİ) (KTS: 210). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ölçek</i> ~ <i>ölcek</i> ‘ölçek, ölçü’ (AL, ŞSL) (ÇTS: 874), <i>ölçek</i> ‘şarap ölçüsü, kadeh, peymane’ (BL: 158), ‘ölçme aleti’ 17.yy (TETTL VI: 213).
486.	öt	‘safra, öd’ (8b/03)	Eski Türkçe: <i>ö:t</i> (<i>ö:d</i>) ‘bile, gall; the spleen, the gall bladder’ 8.yy Kt. (EDPT: 35), <i>ud öti</i> ‘rindergalle, ochsengalle / sığır safrası, öküz safrası’ (HADT: 784), <i>ö:t</i> ‘safra kesesi’ (DLT: 792). Orta Türkçe: <i>öt</i> ‘öd, safra’ (HŞ, İML) (HAOTS: 464), <i>öt</i> ~ <i>öd</i> ‘öd, sıvı safra’ (BV, GT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 212). Orta ve Yeni Türkçe: <i>öd</i> ‘öd’ (BL: 157), <i>öd</i> ~ <i>öt</i> ‘safra’ 17.yy (TETTL VI: 197).
487.	ötür-	‘delmek, delik açmak’ (30b/03)	Eski Türkçe: <i>ötgür-</i> ‘to get to the bottom (of a problem)’ 8.yy Uyg. (EDPT: 52), <i>ötür-</i> ‘aushöhlen, ausstechen lassen / çukurlaştırmak, oymak’ (HADT: 519), <i>ötür-</i> ‘delmek’ (DLT: 793). Orta Türkçe: <i>ötür-</i> ‘geçirmek, delmek’ (KE, ME, HŞ) (HAOTS: 465), <i>öttür-</i> ‘nüfuz ettirmek, geçirmek’ (TZ) (KTS: 213) <i>öt-</i> ‘geçmek, delmek’ (BV, GT, İM, KFT, TA, TZ) (KTS: 212). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ötür-</i> ‘geçirmek, atlamak, bertaraf etmek, unutmak’ 14.yy (TETTL VI: 246), <i>ötür-</i> ‘geçirmek, terk etmek, bertaraf etmek, unutmak’ 14.yy (TTS V: 3138-3139).

488.	ötürgü	‘kazmak, delmek için kullanılan bir alet’ (6b/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ötürgü</i> ~ <i>ütürgü</i> ‘delgiç, matkap’ (TZ, Kİ) (KTS: 213). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
489.	öygen	‘akciğer’ (8b/04)	Eski Türkçe: <i>öpkä</i> ‘lunge / akciğer’ (HADT: 539), <i>öpke</i> ‘ciğer, akciğer’ (DLT: 788). Orta Türkçe: <i>öyken</i> ‘ciğer’ (TA, TZ) (KTS: 213), Orta ve Yeni Türkçe: <i>öyken</i> ‘akciğer’ (BL: 158), <i>övken</i> ~ <i>öyken</i> ‘akciğer; nefes darlığı hastalığı’ 17.yy (TETTL VI: 248) <i>öyken</i> ~ <i>öygen</i> ‘akciğer’ 14-19.yy (TTS V: 3141-3144).
490.	özen	‘irin, cerahat’ (8b/10)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
491.	pabuğ	‘pamuk’ (5a/13)	< O.Fa. <i>pambak</i> veya <i>pambuk</i> ‘1. ipek böceği veya pamuk kozası, 2. pamuk’ (https://www.nisanyansozluk.com/kelime/pamuk , erişim tarihi: 25.06.2024). Eski Türkçe: <i>bamuk</i> ~ <i>bāmuk</i> ‘Oğuzcada pamuk’ (DLT: 572). Orta Türkçe: <i>pamuk</i> ‘pamuk’ (İML)(HAOTS: 468), <i>pambuğ</i> ~ <i>bamuk</i> ~ <i>mamuk</i> ~ <i>mamuh</i> ~ <i>mamuk</i> ~ <i>manbuk</i> ~ <i>pamuk</i> ~ <i>panbuk</i> ‘pamuk’ (Gİ, KF, MS, İM, Kİ, TA, BV, GT, CC, TZ) (KTS: 215). Orta ve Yeni Türkçe: <i>mamuk</i> ~ <i>mamuğ</i> ‘pamuk’ (ŞSL, BV, NH, TEH, FK, GN) (ÇTS: 716), <i>pamuk</i> ~ <i>panbık</i> ‘pamuk’ (BL: 158), <i>panbuk</i> ~ <i>pambuğ</i> ~ <i>panbık</i> ~ <i>panbuğ</i> ~ <i>banbuk</i> ~ <i>panmuk</i> ‘pamuk’ 14-17.yy (TTS V: 3175-3178).

492.	padişah	‘padişah, sultan’ (9b/15)	< Fa. <i>pādshah</i> ‘a king’ (Steingass, 1998: 229). Eski Türkçe: <i>padişah</i> ‘padişah’ (KB: 373). Orta Türkçe: <i>pādişāh</i> ~ <i>pādşāh</i> ~ <i>pādşā</i> ‘padişah’ (NF, ME, HŞ, K) (HAOTS: 468), <i>pādişāh</i> ‘padişah, hükümdar’(RH) (KTS: 215). Orta ve Yeni Türkçe: <i>pādişāh</i> ~ <i>pādşāh</i> ~ <i>pādişeh</i> ~ <i>pādşeh</i> ~ <i>pādşā</i> ‘padişah’ (BD, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 884), <i>pāzişāh</i> ‘padişah’ (BL: 158), <i>pādişāh</i> ~ <i>pādeşāh</i> ~ <i>pādeşā</i> ‘hakan, hükümdar’ 15.yy (TETTL VI: 266).
493.	palan	‘palan’ (7b/05)	< Fa. <i>pālān</i> ‘a pack-saddle; a vestibule’ (Steingass, 1998: 232). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>pālān</i> ‘palan, semer, eyer’ (NF) (HAOTS: 468), ‘palan’ (BV, İM) (KTS: 215). Orta ve Yeni Türkçe: <i>pālān</i> ‘semer, eyer’ (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 886), ‘palan, semer’ (BL: 158), <i>palan</i> ‘semer’ 15-17.yy (TETTL VI: 273).
494.	payam	‘kabuklu badem’ (4a/04)	< Fa. <i>bādām</i> ‘an almond; spiceries’ (Steingass, 1998: 137). Eski Türkçe: <i>badam</i> ‘mandel / badem’ (HADT: 135). Orta Türkçe: <i>pāyām</i> ~ <i>bādām</i> ~ <i>beyam</i> ‘badem’ (Gİ, KFT, TZ, CC, GT, TA, KF) (KTS: 215). Orta ve Yeni Türkçe: <i>payam</i> ‘badem’ 17.yy (TTS V: 3182).

495.	payam içi	‘badem içi’ (4a/04)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
496.	pilte	‘fitil’ (6a/05)	< Ar. <i>fatīla</i> ‘wick; filament of a light bulb’ (Wehr, 1976: 695) Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz. ¹⁷
497.	piyale	‘cam bardak’ (6a/06)	< Fa. <i>piyāla</i> ‘a cup, goblet, or drinking-glass’ (Steingass, 1998: 262). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>piyāle</i> ‘kadeh’ (KE) (HAOTS: 473), <i>piyāla</i> ‘bardak, tas, kupa, kadeh’ (CC, GT, İM) (KTS: 216). Orta ve Yeni Türkçe: <i>piyāle</i> ‘kadeh, şarap kadehi’ (BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD, LM, GN) (ÇTS: 901), <i>piyāle</i> ‘kadeh, kupa’ (BL: 159), <i>piyāle</i> ~ <i>peyāle</i> ‘şarap bardağı; içki kadehi’ 15-16.yy (TETTL VI: 402).
498.	polat	‘çelik’ (6b/10)	< Fa. <i>pūlād</i> ‘the finest Damascus steel, which, with that of Qūm, is esteemed the best in the East; steel generally, a sword’ (Steingass, 1998: 261). Eski Türkçe: <i>pulat</i> ‘stahl / çelik’ (HADT: 563). Orta Türkçe: <i>pūlat</i> ~ <i>fūlad</i> ‘polat, çelik’ (HŞ) (HAOTS: 473). Orta ve Yeni Türkçe: <i>pūlād</i> ~ <i>fūlād</i> ~ <i>fūlād</i> ‘çelik, paslanmaz demir’ (BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 902), <i>pulad</i> ~ <i>pulat</i> ‘çelik’ 17.yy (TETTL VI: 437).

¹⁷ Tarihî metinlerde tanıklanmaz. Anadolu ağzlarında *filte* ‘lif, fitil’ biçimi görülür.

499.	sāat	‘usta, işçi aleti’ (6b/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>savut</i> ‘gemilere kaplanan çelik levha’ (KE) (HAOTS: 506), <i>sağıt</i> ‘alet, edevat’ (CC) ‘zırh’ (MG) (KTS: 222). Orta ve Yeni Türkçe: <i>savut</i> ‘zırh’ (ŞSL) (ÇTS: 955)
500.	şabu yüzli	‘yanakları pürüzsüz, yumuşak olan’ (10a/10)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
501.	şaç	‘sac’ Türkçe (6a/10)	Eski Türkçe: <i>sač</i> ‘platte, plattform / tepsi, platform’ (HADT: 571), <i>sāč</i> ‘kızartma kabı, sac’ (DLT: 797). Orta Türkçe: <i>saç</i> ~ <i>şaç</i> ‘üzerinde yufka ekmek pişirilen sac’ (Kİ, TA) (KTS: 221). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sac</i> ‘ince demir tahası, tava, tabla, teneke’(ŞSL) (ÇTS: 933), <i>saç</i> ~ <i>sac</i> ‘metal levha; üzerinde yufka, ekmek vb, pişirilmeye yarayan metal levha’ 15.yy (TETTL VII: 117).
502.	saç	‘saç’ (8a/02)	Eski Türkçe: <i>saç</i> ‘hair’ 8.yy Kt. (EDPT: 794), <i>sač</i> ‘haar, kopfhaar / saç’ (HADT: 571), <i>saç</i> ‘saç’(DLT: 797), ‘saç’ (KB: 376). Orta Türkçe: <i>saç</i> ‘saç’ (NF, KE, ME, MM, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 490), <i>saç</i> ~ <i>saş</i> ~ <i>şaç</i> ‘saç, insanın başındaki kıllar’ (TA, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF. KFT, MS, RH) (KTS: 221). Orta ve Yeni Türkçe: <i>saç</i> ‘saç; kıl’ (ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 933), <i>saç</i>

			‘saç, insanın başında bulunan kıllar’ (BL: 160), ‘saç’ 15.yy (TETTL VII: 118).
503.	saç ayağı	‘sacayağı’ (6a/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>saç adakı</i> ‘saç ayak’ (İML) (HAOTS: 491), <i>şaç ayağı</i> ~ <i>saç ayak</i> ‘ateş üstündeki tencerenin altına konulan demir’(TA, İH) (KTS: 221). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sac ayağ</i> ‘üç ayaklı mangal, ocak’ (ŞSL) (ÇTS: 933), <i>sacayak</i> ‘sacayağı’ (BL: 160), <i>sac ayak</i> ‘sacayak’ 15-17.yy (TETTL VII: 117).
504.	saç bağ	‘saça takılan bir çeşit süs eşyası, saç bağı’ (5b/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>saç bağ</i> ‘saç bağı’ (ŞSL) (ÇTS: 933), <i>saç bağı</i> ‘saç bağı’ (BL: 160).
505.	şagın-	‘sanmak, zannetmek’ (34b/10)	Eski Türkçe: <i>sakin-</i> ~ <i>sa:kın-</i> ‘to think ,to thing logingly about something’ 8.yy Uyg. (EDPT: 813), <i>sakin-</i> ~ <i>s(a)kın-</i> ~ <i>sak(i)n-</i> ‘denken, nachdenken / düşünmek, düşünceye dalmak’ (HADT: 574), <i>sagın-</i> ‘(birisi hakkında)içinden veya sözle zanda bulunmak’(DLT: 799), <i>sakın-</i> ‘sakınmak; sanmak, düşünmek’(KB: 378). Orta Türkçe: <i>sagın</i> ~ <i>sakın-</i> ‘sanmak, zannetmek’ (KE, MN, İML) (HAOTS: 494), <i>sağan-</i> ~ <i>saan-</i> ~ <i>şan-</i> ‘Sanmak, zannetmek’ (Kİ, KK, TZ, Gİ, Kİ, KF, MG) (KTS: 222). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sagın-</i> ‘sanmak, zannetmek, düşünmek, yād etmek, hatıra getirmek’ (ML, AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, CD, FK,

			ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 937), <i>san-</i> ‘düşünmek, planlamak’ 15.yy (TETTL VII: 176), <i>sağın-</i> ~ <i>şağın-</i> ‘iyi düşünmek, mülahaza etmek; sanmak, zannetmek’ 14-16.yy (TTS V: 3232-3233).
506.	şağır	‘sağır’ (10a/03)	Eski Türkçe: <i>şağır</i> ‘deaf’ 8.yy Kt. (EDPT: 814). Orta Türkçe: <i>şağır</i> ‘sağır, kulağı işitmeyen’ (NF, KE, ME, HKT, İML) (HAOTS: 494), <i>şağır</i> ~ <i>sanğır</i> ~ <i>sanğrav</i> ‘sağır, işitmeyen’ (Kİ, RH, TZ) (KTS: 222). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şağır</i> ‘sağır, kulağı duymayan’ (ŞSL, GT) (ÇTS: 937), <i>sagır</i> ‘sağır’ (BL: 160), <i>şağır</i> ~ <i>sığır</i> ‘sağır, duymayan’ 15.yy (TETTL VII: 137).
507.	şağış et-	‘saymak, hesap etmek’ (35a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>şağış et-</i> ‘düşünmek’ 13.yy (TETTL VII: 138).
508.	şağmal	‘şağmal koyun’ (3b/14)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şağmal</i> ~ <i>şağmalı</i> ‘sağmak için ayrılan koyun’ (Kİ, TA) (KTS: 223). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şağmal</i> ‘sağılmaya elverişli, sağılan’ (TETTL VII: 142).
509.	şağrı	‘şağrı, memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm’ (7a/05)	Eski Türkçe: <i>sagrı</i> ‘pferdeleder, Leder / at derisi, deri’ (HADT: 573), ‘deri, şağrı’ (DLT: 799). Orta Türkçe: <i>sagrı</i> ‘hayvanların beli ile kuyruğu arasındaki kısım’ (MN, İML)(HAOTS: 494), <i>şağrı</i> ~ <i>sagrı</i> ‘şağrı, at ve diğer tırnaklıların gerisi’(BV, İH, Kİ, MG, TZ) (KTS: 223).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>sağrı</i> ‘sırt ve arka’ (ŞSL, GN) (ÇTS: 938), <i>sağrı</i> ‘sağrı’ (BL: 160), ‘atların yan tarafı (bazen insan için de kullanılabilir)’ 15.yy (TETTL VII: 143).
510.	şakal	‘sakal’ (8a/08)	Eski Türkçe: <i>saka:l</i> ‘something hanging down, beard’ 8.yy Uyg. (EDPT: 808), <i>sakal</i> ‘bart, wurzelfasern / sakal’ (HADT: 574), <i>sakal</i> ‘sakal’ (DLT: 800), <i>şakal</i> ‘sakal’ (KB: 378). Orta Türkçe: <i>şakal</i> ‘sakal’ (KE, ME, MM, HKT, MN, İML) (HAOTS: 496), <i>şakal</i> ~ <i>şakal</i> ‘sakal’ (KK, TA, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) (KTS: 223). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şakal</i> ‘sakal’ (ŞSL, GT, NH, ÇFK, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 941), <i>şakal</i> ‘sakal’ (BL: 160), <i>şakal</i> ‘sakal’ 15.yy (TETTL VII: 150).
511.	şakalduruk	‘boyunluk, şal, atkı, fular’ (5b/09)	Eski Türkçe: <i>sakalduruk</i> ‘başlık düşmesin diye çene altından bağlanan ipek ip’ (DLT: 800). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>şakal durluk</i> ‘bir tür gerdanlık ismi’ (ŞSL) (ÇTS: 941), <i>şakandırık</i> ~ <i>şakandırık</i> ~ <i>şakanduruk</i> ‘gerdanlık’ 15-16.yy (TTS V: 3252-3253).
512.	şakalsız	‘bıyığı sakalı çıkmayan erkek, köse’ (9a/08)	Eski Türkçe: <i>şakalsız</i> ‘sakalsız’ (KB: 378). Orta Türkçe: ‘sakalsız, sakalı olmayan’ (KE, İML) (HAOTS: 497), <i>şakalsız</i> ~ <i>şakalsız</i> ‘sakalsız’ (KK, TA, DM) (KTS: 223). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şakalsuz</i> ‘sakalsız’ (BL: 161).

513.	şakbar barmağ	‘şehadet parmağı’ (8a/12)	Eski Türkçe: <i>suk ernek</i> ‘işaret parmağı’ (DLT: 835). Orta Türkçe: <i>soğ barmağ</i> ‘şahadet parmağı’ (İML) (HAOTS: 527). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
514.	şakla-	‘korumak, saklamak’ (34a/08)	Eski Türkçe: <i>şakla-</i> ‘hesaplamak, tanzim etmek, dikkat etmek, korumak, tedbir almak’ (KB: 380). Orta Türkçe: <i>şakla-</i> ‘saklamak, gizlemek, korumak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 498), <i>şakla-</i> ~ <i>sakla-</i> ‘saklamak, korumak’ (KK, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, İN, RH, TZ) (KTS: 224). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şakla-</i> ‘korumak, gizlemek’ (SD, GT, LD, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 943), <i>şakla-</i> ‘korumak, emniyete almak’ (BL: 161), <i>şakla-</i> ~ <i>sakla-</i> ~ <i>şahla-</i> ~ <i>sağla-</i> ‘muhafaza etmek, sakınmak, korumak, esirgemek’ 13-16.yy (TTS V: 3256-3259).
515.	şalça	‘tahtirevan’ (5b/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>salaça</i> ‘devenin üzerine koyup seyahata çıkanların bindiği beşik’ (Kİ) (KTS: 224). Orta ve Yeni Türkçe: <i>salaca</i> ‘salacak, ölü yıkama tahtası, teneşir tahtası’ (ŞSL) (ÇTS: 944), <i>salaca</i> ‘ceset, ölü; sedye, tabut’ 17.yy (TETTL VII: 158), <i>şalaca</i> ~ <i>şalaça</i> ‘sedye, tabut’ 13-19.yy (TTS V: 3261-3262).

516.	şançak	‘kova’ (6b/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şançık ~ şançuk</i> ‘kova’ (DM) (KTS: 226). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
517.	sançak	‘ökçe, topuğun arka bölümü’ (8b/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>soñaçak</i> ‘ayak ökçesi’ (İM) (KTS: 239) <i>sovunçak</i> ‘ökçe’ (CC) (KTS: 240). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
518.	sap	‘hayvanları çekmek için kullanılan ip’ (7b/02)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>sap</i> ‘iplik, tel, tire, lif, halat’ (ŞSL) (ÇTS: 949).
519.	sap	‘kabza, sap’ (6b/14)	Eski Türkçe: <i>sap</i> ‘stängel, stiel, halm, stamm, heft, griff / sap, gövde, bitki sapı, tutacak’ (HADT: 584), ‘kılıç ve bıçağın sapı’ (DLT: 803). Orta Türkçe: <i>sap</i> ‘sap, bir şeyin tutulacak yeri’ (KE, HŞ) (HAOTS: 502), ‘sap’ (GT, Kİ, MG, TA, TZ) (KTS: 226). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sap</i> ‘sap, kulp’ (ŞSL) (ÇTS: 949), <i>sap ~ şap</i> ‘otsu bitkilerin gövde kısmı, araç-gereçlerin tutulduğu kısım, tutacak’ (BL: 161).
520.	şapşaru	‘sapsarı’ (10b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şabşaru ~ sapsarı ~ şabşarı</i> ‘sapsarı’ (BV, Kİ, TA, DM) (KTS: 227). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
521.	sarban	‘sarık’ (5a/03)	< Fa. <i>sar-band</i> ‘a wreath or fillet for fastening a lady's head-dress; a turban’ (Steingass, 1998:

			670). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sārbān</i> ‘sarık’ (Kİ) (KTS: 227). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
522.	şarıyışın	‘sarışın’ (10b/06)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şarışın</i> ~ <i>şaruşın</i> ‘sarışın’(Kİ, KFT) (KTS: 227). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sarışın</i> ‘sarışın’ 17.yy (TETTL VII: 199).
523.	şaru	‘sarı’ (10b/03)	Eski Türkçe: <i>sarığ</i> ‘yellow’ 8.yy Kt. (EDPT: 848), <i>sarığ</i> ~ <i>sar(ı)g</i> ~ <i>s(a)r(ı)g</i> ‘gelb, blass / sarı, solgun, soluk’ (HADT: 586), <i>sarığ</i> ~ <i>sāriğ</i> ‘sarı’ (DLT: 805), <i>sarığ</i> ‘sarı’(KB: 382). Orta Türkçe: <i>saru</i> ~ <i>sarı</i> ~ <i>sarığ</i> ‘sarı’ (İML, MM, HŞ) (HAOTS: 504) , <i>şaru</i> ~ <i>sarı</i> ~ <i>şarı</i> ~ <i>sarığ</i> ~ <i>saru</i> ‘sarı’ (KFT, MS, RH, TA, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, RH, TZ) (KTS: 228). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sarığ</i> ~ <i>sarığ</i> ‘sarı’(AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 951), <i>şaru</i> ‘sarı’ (BL: 161), <i>şarı</i> ~ <i>şaru</i> ‘sarı’ 14-17.yy (TETTL VII: 195).
524.	şaşı	‘sası, idrar kokusu’ (8b/13)	Eski Türkçe: <i>sasığ</i> ‘stinking, malodorous’ 8.yy Uyg. (EDPT: 856), <i>sasığ</i> ‘stinkend, verpestet / kokuşmuş, kötü kokulu’ (HADT: 589), <i>sasığ barıg</i> ‘kokmuş şey’ (DLT: 808). Orta Türkçe: <i>sası</i> ~ <i>sasığ</i> ‘kokuşmuş, pis kokan’ (NF, KE) (HAOTS: 504), <i>sası</i> ‘sası,

			kokmuş' (CC, Kİ) (KTS: 228). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sasığ</i> 'kötü koku, kokmuş' (ŞSL) (ÇTS: 953), <i>şası ~ sası</i> 'fena, murdar; pis kokulu' 14-19.yy (TTS V: 3324).
525.	şayram	'beyaz kayış' (7a/15)	Eski Türkçe: <i>sayram (saryam)</i> 'isbicab' (DLT: 812). Orta Türkçe: <i>sıyırım</i> 'beyaz kayış' (Kİ) (KTS: 236). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
526.	selkünçük	'salıncak' (6b/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>selkinçek ~ salınçak ~ selgençek</i> 'salıncak' (Kİ, İH, Kİ, TZ) (KTS: 231). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
527.	semüz	'şişman, kilolu' (9a/14)	Eski Türkçe: <i>semiz</i> 'fat'8.yy Kt. (EDPT: 830), <i>sämiz ~ s(ä)miz</i> 'fett, dick, wohlgenährt / şişman, semiz, iyi beslenmiş' (HADT: 597), <i>semiz ~ semüz</i> 'hayvanların semiz olanı' (DLT: 813). Orta Türkçe: <i>semiz ~ semüz</i> 'semiz, sağlam' (KE, K) (HAOTS: 512), 'semiz, şişman, besili' (Kİ, CC, DM, GT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 231). Orta ve Yeni Türkçe: <i>semüz ~ semiz ~ simiz</i> 'semiz, şişman, besili, etli' (GT, ÇFK, Sİ, ŞSL, TEH)(ÇTS: 968), <i>semiz</i> 'şişman, semiz' (BL: 162), 'şişman' 15.yy (TETTL VII: 250).
528.	seneg	'testi' (6b/01)	Eski Türkçe: <i>señek</i> 'su içilen testi ve küp' (DLT: 814). Orta Türkçe: <i>sēnek</i> 'ağaçtan oyulmuş su kabı'

			(NF) (HAOTS: 513), <i>senek</i> ‘küp, damacana’ (DM) (KTS: 232). Orta ve Yeni Türkçe: <i>seḡek</i> ‘topraktan veya ağaçtan tepsi’ (BL: 162), ‘ağaçtan ya da topraktan yapılmış su kabı, testi’ 14-17.yy (TTS V: 3384-3385).
529.	sev-	‘sevmek, aşık olmak’ (33b/12)	Eski Türkçe: <i>sev-</i> ‘to love; to like’ 8.yy Kt. (EDPT: 784), <i>säv-</i> ~ <i>s(ä)v-</i> ‘lieben / sevmek’ (HADT: 599), <i>sew-</i> ‘sevmek’ (DLT: 815), ‘sevmek’ (KB: 392). Orta Türkçe: <i>sev-</i> ~ <i>sew-</i> ~ <i>sêw-</i> ~ <i>söw-</i> ~ <i>siv-</i> ‘sevmek’ (NF, KE, İML, K) (HAOTS: 514), <i>sev-</i> ~ <i>siv</i> ~ <i>söv-</i> ‘sevmek’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, TA) (KTS: 233). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sev-</i> ~ <i>sêv-</i> ~ <i>siv-</i> ~ <i>söv-</i> ~ <i>sew-</i> ‘sevmek’ (GT, LM, AL, NH, ŞSL, BV, BD, SD, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, GN,) (ÇTS: 977), <i>sev-</i> ‘sevmek’ 15.yy (TETTL VII: 280).
530.	seyrek	‘hafif’ (9a/15)	Eski Türkçe: <i>sedrek</i> ‘rare, scarce’ 8.yy Uyg. (EDPT: 802), <i>sädräk</i> ‘selten, rar, fein / kıt, az bulunur, seyrek, ince’ (HADT: 593), <i>sedrek</i> ‘seyrek’ (DLT: 812). Orta Türkçe: <i>seyrek</i> ‘seyrek’ (NF, ME) (HAOTS: 517), ‘seyrek, büyük aralıklarla’ (CC, İH) (KTS: 233), Orta ve Yeni Türkçe: <i>seyrek</i> ‘seyrek, sık olmayan’ (BL: 162).
531.	şıbizğı	‘zurna’ (8b/15)	Eski Türkçe: <i>sıbizgu</i> ‘uzun kaval’ (DLT: 816). Orta Türkçe: <i>sıbizğı</i> ‘düdük’ (İML) (HAOTS:

			518), <i>sıbizgi</i> ‘uzun düdük’ (Kİ, TZ) (KTS: 233). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sıbizgu</i> ~ <i>sıpurğa</i> ~ <i>şıdurğu</i> ~ <i>şudurğu</i> ‘müzik aleti, düdük’ (ŞHD, ŞSL, AL)(ÇTS: 980),
532.	sındu	‘makas’ (5a/08)	Eski Türkçe: <i>sındu</i> ‘Oğuzcada makas’ (DLT: 820). Orta Türkçe: <i>sındu</i> ‘makas’ (NF, KE) (HAOTS: 521), <i>sındu</i> ~ <i>sındı</i> ‘makas’ (DM, TA, İH, TZ) (KTS: 235). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sındı</i> ‘makas’(ŞSL) (ÇTS: 983), <i>sındu</i> ‘makas’ (BL: 163), <i>sındı</i> ~ <i>sındu</i> ‘makas, terzi makası’ 16.yy (TETTL VII: 320), <i>şındı</i> ~ <i>şındu</i> ~ <i>sındı</i> ~ <i>sındu</i> ‘makas’ (TTS V: 3434-3437).
533.	şınuk	‘kırık’ (9b/06)	Eski Türkçe: <i>sinuk</i> ~ <i>si:nuk</i> ‘broken’ 8.yy Kt. (EDPT: 837), <i>sinok</i> ‘zerbrochen / kırık, kırılmış’ (HADT: 610), <i>sinuk</i> ~ <i>şınuk</i> ‘Oguzcada kırık’ (DLT: 820), <i>sinuk</i> ‘kırılmış, kırık’ (KB: 397). Orta Türkçe: <i>sinuk</i> ~ <i>sinık</i> ‘kırık’ (NF, KE, MM, HŞ) (HAOTS: 521), <i>şınuk</i> ~ <i>sinık</i> ‘kırık, kırılmış’ (CC, GT, İM, MG, TA, TZ) (KTS: 235). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sinuk</i> ~ <i>sinık</i> ~ <i>sinig</i> ‘kırık, kırılmış’ (ŞSL, BV, NH, MÜN, YED, Sİ, MK, LM) (ÇTS: 984), <i>sinuk</i> ‘kırık, bozulmuş, değeri düşürülmüş’ (BL: 162), <i>sinık</i> ~ <i>sinuk</i> ‘kırık; utangaç, kırgın; içi boş’ 15.yy (TETTL VII: 321) <i>şınık</i> ~ <i>şınuk</i> ~ <i>sinık</i> ~ <i>sinuk</i> ‘kırık’ 14-19.yy (TTS V: 3434-3437).
534.	şıra	‘içki, şarap’	< Fa. <i>shīra</i> ‘an intoxicating kind of drink; the

		(4b/15)	expressed juice of any fruit except olives, syrup' (Steingass, 1998: 670). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>şıra</i> 'henüz mayalanmamış üzüm suyu' (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1043), <i>şıra</i> ~ <i>şire</i> 'mayalanmamış üzüm suyu' 16.yy (TETTL VII: 605).
535.	şıra	'bir çeşit küçük kap' (6a/09)	Eski Türkçe: <i>sırıçga</i> 'glas / cam' (HADT: 610), <i>sırıçga</i> 'cam, sırça' (DLT: 821), <i>sırıçga</i> 'sırça'(KB: 398). Orta Türkçe: <i>sırça</i> 'cam, kase, cam bardak' (KE, ME, HKT, HŞ, İML) (HAOTS: 522), <i>sırça</i> ~ <i>sarça</i> ~ <i>sırşa</i> ~ <i>şırşa</i> 'cam, sırça' (BM, BV, Gİ, KFT, Kİ, TA, TZ, DM) (KTS: 235). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sırça</i> 'şişe, çam şişe' (ŞSL) (ÇTS: 985), <i>sırça</i> 'cam, kristal' (BL: 163), 'cam, billur, içi sırlı çömlek' 15.yy (TETTL VII: 332), <i>sırça</i> ~ <i>sırça</i> 'cam, billur' 14-18.yy (TTS V: 3457-3458).
536.	şırğa	'küpe' (5b/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ısrğa</i> ~ <i>ısrka</i> 'küpe' (KE, ME, MM, İML, MN) (HAOTS: 244), <i>şırğa</i> ~ <i>ısrğak</i> ~ <i>ısrka</i> ~ <i>ısrğa</i> ~ <i>sızğa</i> 'küpe' (DM, Kİ, TZ, TA, KFT) (KTS: 235). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
537.	sız-	'erimek (kurşun vb.)' (39b/03)	Eski Türkçe: <i>sız-</i> 'einsickern, schmelzen / sızmak, erimek' (HADT: 611), 'erimek' (DLT: 822), <i>sız-</i> 'sızmak, erimek'(KB: 398). Orta Türkçe: <i>sız-</i> 'sızmak, erimek' (NF, KE,

			MM, HŞ, İML) (HAOTS: 522), ‘sızmak, akmak’ (CC, GT, Kİ) (KTS: 236). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sız-</i> ‘sızmak’ (AL, BV, YED, FK, LM)(ÇTS: 986), ‘erimek, sızmak, akmak’ (BL: 163).
538.	sızgı	‘sağır’ (10a/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
539.	sidük	‘idrar, sidik’ (8b/13)	Eski Türkçe: <i>sidük</i> ‘urine’ 8.yy Uyg. (EDPT: 801), <i>südük</i> ‘harn / idrar, sidik’ (HADT: 636), <i>sidük</i> ~ <i>sidük</i> ‘her türlü idrar, sidik’ (DLT: 823). Orta Türkçe: <i>sidük</i> ~ <i>sitik</i> ~ <i>sidik</i> ‘sidik’ (KE, ME) (HAOTS: 522), <i>sidük</i> ~ <i>sidik</i> ~ <i>sitük</i> ~ <i>siytük</i> ~ <i>südük</i> ‘sidik, idrar’ (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MG, RH) (KTS: 236). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sidük</i> ‘sidik’ (ÇFK, Sİ) (ÇTS: 987), <i>sidük</i> ‘sidik, idrar’ (BL: 162), <i>sidik</i> ~ <i>sidük</i> ‘sidik’ 17.yy (TETTL VII: 349), <i>südük</i> ~ <i>sidük</i> ‘sidik’ 14.yy (TTS V: 3468).
540.	sik	‘erkeklik organı’ (8b/05)	Eski Türkçe: <i>sik</i> ‘erkeklik organı’ (DLT: 823). Orta Türkçe: <i>sik</i> ‘erkeklik organı’ (İML) (HAOTS: 523), <i>sik</i> ~ <i>siz</i> ‘erkeklik organı, penis’ (CC, DM, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 236). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sik</i> ‘penis, erkeklik organı’ 18.yy (TETTL VII: 354).
541.	sirke	‘sirke, ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu’ (5a/01)	Eski Türkçe: <i>sirkä</i> ‘essig / sirke’ (HADT: 616), <i>sirke</i> ‘sirke’ (DLT: 825). Orta Türkçe: <i>sirke</i> ‘sirke, ekşi’ (KE, ME, HŞ) (HAOTS: 525), ‘sirke’ (BV, CC, DM, İM, İN, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 238). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sirke</i> ‘sirke’(ÇFK, Sİ,

			MK) (ÇTS: 994), ‘sirke’ (BL: 162), ‘ekşimiş üzüm suyu’ 15.yy (TETTL VII: 381).
542.	sitgük	‘zeki’ (10a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>setkik</i> ‘zeki’ (Kİ) (KTS: 232). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
543.	soğmar	‘cimri’ (9b/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>çoğmar</i> ‘cimri, hasis’ (TA) (KTS: 52). Orta ve Yeni Türkçe: <i>çağmar</i> ‘hasis, cimri’ (ŞSL) (ÇTS: 221).
544.	soğran-	‘kızmak, sinirlenmek’ (39a/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>soğran-</i> ‘homurdanmak’ (ME) (HAOTS: 527), ‘ağız içinden anlaşılmas söz söylemek’ (İH) (KTS: 239). Orta ve Yeni Türkçe: <i>soğran-</i> ‘mırıldanmak, fısıllamak, yavaş yavaş söylenmek’(ŞSL) (ÇTS: 999), <i>soğran-</i> ~ <i>sohran-</i> ‘sokurdanmak, homurdanmak, söylenmek’ 16.yy (TETTL VII: 404), <i>soğran-</i> ~ <i>soğran-</i> ‘homurdanmak, söylenmek’ 13-19.yy (TTS V: 3502).
545.	soğra	‘sonuncu, sonda olan, son’ (9b/10)	Eski Türkçe: <i>soğra</i> ‘später, nach / son, sonra’ (HADT: 621). Orta Türkçe: <i>soğra</i> ‘sonra,son’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ, İML, AO) (HAOTS: 528), <i>soğra</i> ~ <i>soğra</i> ~ <i>soğra</i> ~ <i>sonıra</i> ~ <i>sonra</i> ~ <i>sunğıra</i> ‘sonra’(BV, CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) (KTS: 239). Orta ve Yeni Türkçe: <i>soñra</i> ‘sonra’ (ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN,

			YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1000), <i>sonra</i> ‘sonra’ 15.yy (TETTL VII: 420).
546.	sökülme ¹⁸	‘ateşte pişirme’ (4a/12)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
547.	su	‘su’ (4b/15)	Eski Türkçe: <i>su:v</i> ‘water’ 8.yy Kt. (EDPT: 783), <i>suv</i> ‘wasser / su’ (HADT: 633), <i>suw</i> ~ <i>sūw</i> ‘su’ (DLT: 836), <i>suw</i> ‘su’ (KB: 410). Orta Türkçe: <i>su</i> ~ <i>suw</i> ~ <i>suv</i> ‘su’ (KE, MM, HŞ, MN, İML, AO) (HAOTS: 532), <i>su</i> ~ <i>şu</i> ~ <i>suf</i> ~ <i>suv</i> ‘su’ (CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KFT, Kİ. MG, MS, RH, TZ) (KTS: 242). Orta ve Yeni Türkçe: <i>su</i> ‘su’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1004), <i>su</i> ‘su’ (BL: 164), <i>şu</i> ‘su’ 15.yy (TETTL VII: 466), <i>suv</i> ~ <i>şuv</i> ‘su’ 14.yy (TTS V: 3593).
548.	şuv taşı	‘su taşı’ (6b/15)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
549.	şuvluk	‘su taşımak için kullanılan kap’ (6a/15)	Eski Türkçe: <i>suvluk</i> ‘wassergefäß / su kabı’ (HADT: 635). Orta Türkçe: <i>suvluk</i> ‘su tulumu’ (İML) (HAOTS: 537). Orta ve Yeni Türkçe: <i>suluk</i> ~ <i>suluğ</i> ~ <i>sulu</i> ‘sulu, su yüklü, su kabı’ (AL, YED, ŞHD, MK) (ÇTS: 1009), <i>şuluk</i> ~ <i>suluk</i> ‘su kabı, su birikmiş yer’ 14-19.yy (TTS V: 3574-3575).
550.	sü eri	‘asker, sipahi’	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø

¹⁸ krş. *sögülme* ~ *söglüme* ‘kebab’ 14-16.yy (TTS V: 3533).

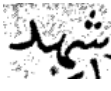
		(10a/01)	Orta ve Yeni Türkçe: <i>su eri</i> ‘subaşı, asker’ 15.yy (TETTL VII: 480) ¹⁹ .
551.	süçü	‘içki, şarap’ (4b/15)	Eski Türkçe: <i>sü:çig</i> ‘wine’ 8.yy Uyg. (EDPT: 796), <i>süčüg</i> ‘süßer wein, traubensaft, most / tatlı şarap, üzüm suyu’ (HADT: 636), <i>süçig</i> ~ <i>süçig</i> ‘şarap’ (DLT: 839), <i>süçig</i> ‘tatlı, içilecek şey, şurup’(KB: 411). Orta Türkçe: <i>süçi</i> ~ <i>süçü</i> ~ <i>süçüg</i> ~ <i>süçük</i> ‘tatlı, hoş’ (ME, NF, KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 537), <i>süçi</i> ~ <i>süçü</i> ‘üzümden yapılan şarap, içki’ (DM, İH, TA) (KTS: 244). Orta ve Yeni Türkçe: <i>süçi</i> ‘içki, şarap’ (NH)(ÇTS: 1014), <i>süci</i> ‘şarap’ (BL: 165), <i>süci</i> ~ <i>sücü</i> ~ <i>süçi</i> ~ <i>süçü</i> ‘tatlı; şarap’ 14.yy (TETTL VII: 501) <i>sücü</i> ~ <i>süci</i> ~ <i>süçi</i> ‘şarap, içki içme’ 13-19.yy (TTS V: 3605-3611).
552.	sümgür	‘sümük’ (8b/12)	Doğrudan bu biçimde bulunmaz ama bk. Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sümkürük</i> ~ <i>simkirik</i> ~ <i>simkürük</i> ~ <i>sümrük</i> ~ <i>sümük</i> ‘sümük’ (KF, TZ, İM, TA) (KTS: 245). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sümkürük</i> ‘sümük, balgam, tükürük’(ŞSL) (ÇTS: 1015), <i>sümük</i> ‘sümük’ (BL: 165), ‘burun kırı’ 15.yy (TETTL VII: 509).
553.	sümrüki	‘sümük’ (8b/12)	Doğrudan bu biçimde bulunmaz ama bk. Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sümkürük</i> ~ <i>simkirik</i> ~ <i>simkürük</i>

¹⁹ Bu sözcük tarama sözlüğünde *sü erleri* olmakla birlikte madde başı *sü* ~ *su* ‘çeri, asker, leşker’ şeklindedir. (TTS 5: 3605)

			~ <i>sümruk</i> ~ <i>sümük</i> ‘sümük’ (KF, TZ, İM, TA) (KTS: 245). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sümkürük</i> ‘sümük, balgam, tükürük’(ŞSL) (ÇTS: 1015), <i>sümük</i> ‘sümük’ (BL: 165), ‘burun kiri’ 15.yy (TETTL VII: 509).
554.	süngi	‘mızrak’ (7b/09)	Eski Türkçe: <i>sünü:</i> ~ <i>sünü:ğ</i> ‘a lance, spear’ 8.yy Kt. (EDPT: 834), <i>sünü</i> ‘lanze, spear, bajonett / süngü, mızrak’ (HADT: 637), ‘mızrak, kargı’ (DLT: 840), ‘süngü’ (KB: 411). Orta Türkçe: <i>süngi</i> ~ <i>süngü</i> ~ <i>sünü</i> ‘süngü’ (HŞ, NF, KE, ME, HKT, İML) (HAOTS: 539), <i>süngü</i> ~ <i>siği</i> ~ <i>sünü</i> ‘süngü, kargı’ (KK, TA, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TZ) (KTS: 245). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sünü</i> ~ <i>sünü</i> ‘süngü’ (BL: 165), <i>sünü</i> ~ <i>süngü</i> ~ <i>süngi</i> ~ <i>söngü</i> ~ <i>sünge</i> ‘süngü, tüfek namlusunun ucuna takılan küçük kılıç biçiminde delici silah; ateş karıştırmaya yarayan alet, fırın süpürmeye yarayan sıruk’ 14.yy (TETTL VII: 512), <i>süngü</i> ~ <i>sünü</i> ‘süngü, kargı, mızrak’ 14-19.yy (TTS V: 3612-3616).
555.	süpürge	‘süpürge’ (6b/09)	Eski Türkçe: <i>süpürgü</i> ‘süpürge’ (DLT: 840). Orta Türkçe: <i>süpürgü</i> ~ <i>sipürtke</i> ‘süpürge’ (İML, HŞ) (HAOTS: 540), <i>süpürge</i> ~ <i>sibürtki</i> ~ <i>sipirge</i> ~ <i>sipirgi</i> ~ <i>sübürge</i> ~ <i>süpürge</i> ‘süpürge’ (DM, KFT, Kİ, KK, DM, TZ, CC) (KTS: 245). Orta ve Yeni Türkçe: <i>süpürgü</i> ‘süpürge’ (ŞSL, BV, TEH, MÜN)(ÇTS: 1016), <i>süpürge</i> ‘süpürge’ (BL: 165).

556.	sür-	‘pulluk veya sabanla toprağı işlemek, sürmek’ (34b/04)	Eski Türkçe: <i>sür-</i> ‘to drive away, to drive on’ 8.yy Kt. (EDPT: 844), ‘treiben, vorantreiben, (flut) heranrauschen / sürmek, sürüklemek, hızlandırma’ (HADT: 638), ‘at ve binek hayvan sürmek’ (DLT: 840), ‘sürmek, kovmak, sürgün etmek, devam etmek’(KB: 412). Orta Türkçe: <i>sür-</i> ‘sürmek, götürmek, kovmak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, İML, K) (HAOTS: 540), ‘sürmek’ (BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 245). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sür-</i> ‘sürmek, sevk etmek’ (AL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN (ÇTS: 1016), ‘sürmek, takip etmek’ (BL: 165).
557.	sürme	‘kirpik diplerine sürülen siyah boya’ (5b/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sürme</i> ‘sürme’ (NF, KE, HŞ) (HAOTS: 540), ‘göze çekilen sürme’(BV, Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ) (KTS: 246). Orta ve Yeni Türkçe: <i>sürme</i> ‘sürme’ (BV, SD, GT, NH, HBD, LD, MÜN, YED, FK, ŞHD, LM) (ÇTS: 1017), ‘göz kapağına ve kirpik diplerine süs ve göz tedavisi amacıyla sürülen siyahımsı bir tür boya’ (BL: 165), <i>sürme</i> ‘kirpik diplerine sürülen siyah boya’ 17.yy (TETTL VII: 520).
558.	sürsü	‘irin, cerahat’ (8b/11)	< *sirsü < Moğ. <i>silüsü(n)</i> ‘saliva, spittle, slaver, slobber’ (Lessing, 1960 708). Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
559.	sürtmek	‘silmek için kullanılan bez’ (5b/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

560.	sürük	‘kilim’ (5a/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sürük</i> ‘deriden yapılmış yaygı’ (DM) (KTS: 246). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
561.	süst	‘yumuşak, güçsüz’ (9a/13)	< Fa. <i>sust</i> ‘soft, tender; weak, feeble, impotent, relaxed, slow, dilatory, languid, lazy, idle, dronish, indolent, vain, addle; negligent; paralytic; profane’ (Steingass, 1998: 681). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>süst</i> ~ <i>sust</i> ‘gevşek’ (HŞ, NF, HKT) (HAOTS: 541), <i>süst</i> ‘gevşek, tembel’ (BV, GT, İM, KFT) (KTS: 246). Orta ve Yeni Türkçe: <i>süst</i> ‘gevşek’ (BV, BD, SD, Sİ, FK, LM) (ÇTS: 1019), ‘gevşek zayıf, güçsüz’ (BL: 165).
562.	sütmek	‘sporda kullanılan top’ (9a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>sütmek</i> ‘yuvarlak şey, top’ (Kİ) (KTS: 246). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
563.	şeş-	‘çözmek, açmak’ (33a/07)	Eski Türkçe: <i>şeş-</i> ‘to loosen, untie’ 8.yy Uyg. (EDPT: 857), <i>šäš-</i> ‘durcheinander sein / karmakarışık olmak; lösen, entwirren / çözmek, çözümlemek’ (HADT: 647), <i>şeş-</i> ‘düğüm çözmek’ (DLT: 845). Orta Türkçe: <i>şeş-</i> ~ <i>şêş-</i> ~ <i>şiş-</i> ~ <i>çeş-</i> ‘çözmek, açmak’ (ME, İML) (HAOTS: 550), <i>şeş-</i> ~ <i>seş-</i> ~ <i>şiş-</i> ‘çözmek, bağını açmak’ (BV, GT, KF, Kİ,

			KK, RH, TA, TZ, CC, İM) (KTS: 252). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şeş-</i> ~ <i>yeş-</i> ~ <i>yiş-</i> ~ <i>yêş-</i> ~ <i>çiç-</i> ~ <i>çeş-</i> ‘ayrılmak, çözülmek’ (GT, NH, LM, YED, FK, ŞSL, GN)(ÇTS: 1040), <i>şeş-</i> ‘düğümü çözmek, çözmek’ 15.yy (TETTL VII: 589) <i>şeş-</i> ~ <i>şiş-</i> ‘çözmek’ 13-16.yy (TTS V: 3659-3662).
564.	şimid	‘güzel, yakışıklı’ (9a/11)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz. şeklinde yazılan sözcük eğer <i>şihid</i> olarak okunursa Fa. <i>shāhid</i> ‘a beautiful woman; a handsome man’ (Steingass, 1998: 727) ile ilişkilendirilebilir.
565.	şirin	‘tatlı’ (9b/01)	< Fa. <i>shîrîn</i> ‘milky, sweet; pleasant, gentle, gracious, affable; delicate’ (Steingass, 1998: 774). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şîrîn</i> ‘tatlı’ (HŞ, MN) (HAOTS: 551), <i>şîrîn</i> ‘tatlı, güzel, hoş’ (GT, İH, TZ) (KTS: 253). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şîrîn</i> ‘tatlı, sevimli’ (BV, GT, BD, NH, HBD, LD, YED, ŞT, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 1048), <i>şîrîn</i> ‘güzel, tatlı, hoş’ 15.yy (TETTL VII: 618).
566.	şiş	‘şiş’ (6b/14)	Eski Türkçe: <i>şış</i> ~ <i>şış</i> ‘kendisiyle tutmaç yenilen şiş’(DLT: 845), <i>şış</i> ‘şiş’(KB: 416). Orta Türkçe: <i>şış</i> ~ <i>şış</i> ‘şiş, şişlik, yumru, pişecek etin geçirildiği kazık’ (KE, MF) (HAOTS: 552), <i>şış</i> ~ <i>şış</i> ‘şiş, şişkinlik’ (BM, BV, DM, GT, İM, Kİ, TA, RH, TZ, İH) (KTS: 253). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şış</i> ‘şiş, büyük demirden

			iğne'(\$SL, LD) (ÇTS: 1049), <i>şiş</i> 'şişlik, şiş' (BL: 166), 'kabarmış, kabarık' 16.yy (TETTL VII: 621).
567.	şorba	'sulu yemek, çorba' (5a/01)	< Fa. <i>shorbā</i> 'broth, soup, gruel' (Steingass, 1998: 765). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>şorba</i> ~ <i>şūrba</i> 'çorba' (ME, NF) (HAOTS: 552), <i>şorba</i> ~ <i>şorpa</i> ~ <i>şorva</i> ~ <i>şurba</i> 'çorba'(DM, GT, İM, KFT, KK, TA, İH) (KTS: 254). Orta ve Yeni Türkçe: <i>şorva</i> ~ <i>şorba</i> 'çorba' 14-19.yy (TTS V: 3681).
568.	taban	'ayak' (8b/08)	Eski Türkçe: <i>taban</i> 'sohle / taban' (HADT: 658), 'devenin tabanı' (DLT: 847). Orta Türkçe: <i>taban</i> 'taban, ayak altı' (KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 555), <i>taban</i> 'taban, ayak tabanı' (CC, DM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 257). Orta ve Yeni Türkçe: <i>taban</i> 'taban, ayak altı' (AL, BV, NH, FK, MK, LM) (ÇTS: 1058), <i>taban</i> 'taban' (BL: 166), <i>daban</i> 'ayağın veya ayakkabının alt yüzü' 15.yy (TETTL II: 277).
569.	tağan	'tava' (6b/04)	< Moğ. <i>totuga(n)</i> ~ <i>toğu(n)</i> 'saucepan, cooking pot' (Lessing, 1960: 817). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>tığan</i> ~ <i>tağan</i> ~ <i>tahan</i> ~ <i>tıkan</i> ~ <i>duvan</i> 'yağ tavaşı, saplı tava; mısır kavurmaya yarayan tava' 17.yy (TETTL VIII:

			190), <i>tağan</i> ‘tava, yağ tavası’ 16-18.yy (TTS V: 3697).
570.	ṭalak	‘klitoris, bızır’ (8b/06)	Eski Türkçe: <i>ṭalak</i> ‘Çiğil lehçesinde kadının organı’ (DLT: 87). Orta Türkçe: <i>ṭalak</i> ‘çillik’ (Kİ, TZ) (KTS: 273). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ṭalak</i> ~ <i>dılaḳ</i> ‘bızır, dılcık’ 16-19.yy (TTS: 1130)
571.	ṭamaḳ	‘damak’ (8a/07)	Eski Türkçe: <i>ṭamḡa:k</i> ‘the throat’ 8.yy Uyg. (EDPT: 505), <i>ṭamgak</i> ‘gaumen, kehle / damak, gırtlak’ (HADT: 668), <i>ṭamak</i> ~ <i>ṭamgak</i> ‘boğaz’ (DLT: 850). Orta Türkçe: <i>ṭamaḳ</i> ‘damak, küçük dil’ (ME, MM, HŞ, İML) (HAOTS: 562), <i>ṭamaḳ</i> ~ <i>damak</i> ~ <i>ṭamaḡ</i> ~ <i>ṭamav</i> ‘damak’ (BV, TZ, CC, Kİ, DM, İH) (KTS: 260). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ṭamaḳ</i> ~ <i>ṭamaḡ</i> ‘damak’ (ŞSL, SD) (ÇTS: 1073), <i>damak</i> ‘ağız boşluğunun tavanı’ 15.yy (TETTL II: 297), <i>ṭamaḳ</i> ‘damak’ 16-19.yy (TTS V: 3709).
572.	ṭamaḳ üyen	‘Arap dizgini’ (7a/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>ṭamaḳ uyan</i> ‘damaklı gem’ 15-16.yy (TTS: 3709-3710).
573.	ṭanaḡ	‘burun deliği’ (8a/04)	< Moğ. *tanaga ? > Kalm. tanā ‘die vertiefungen bei den nasenflügeln, die gegend um die nase’ (Ramstedt, 1935: 378). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ṭanaḡ</i> ‘burun kemiğinin sert yeri’

			(İML) (HAOTS: 565), <i>tenüj</i> ‘burun deliği’ (BV) (KTS: 270). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
574.	tanuk	‘tanık, şahit’ (10a/08)	Eski Türkçe: <i>tanuk</i> ‘a witness’ 8.yy Kt. (EDPT: 518), <i>tanuk</i> ~ <i>t(a)nuk</i> ‘zeuge / tanık, şahit’ (HADT: 671), <i>tanuk</i> ~ <i>tanūk</i> ‘şahit’ (DLT: 852), <i>tanuk</i> ‘tanık, şahit’ (KB: 422). Orta Türkçe: <i>tanuk</i> ~ <i>tanug</i> ~ <i>tanık</i> ‘tanık, şahit’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ) (HAOTS: 566), <i>tanuk</i> ~ <i>danuk</i> ~ <i>tanık</i> ‘tanık, şahit’ (CC, DM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, DM, İH) (KTS: 262). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tanuk</i> ~ <i>tanuğ</i> ~ <i>tanık</i> ‘tanık, şahit’ (AL, ŞSL, BV, NH, LD, YED, FK, ŞHD)(ÇTS: 1078), <i>danuk</i> ‘şahit’ 15.yy (TETTL II: 305), <i>tanuk</i> ~ <i>danuk</i> ~ <i>tanık</i> ~ <i>tanuğ</i> ‘şahit, kanıt, delil, hüccet’ 13-19.yy (TTS V: 3720-3725).
575.	tapçan	‘yatak, kanepe’ (6b/08)	Eski Türkçe: <i>tapçan</i> ‘salkımlara ulaşmak için üzerine çıkılan, üç ayaklı, sofrası şeklinde bir eşya’, <i>tapçan</i> ‘Kençek lehçesinde salkımlara ulaşmak için üzerine çıkılan, üç ayaklı, hamur tahtası şeklinde bir eşya’ (DLT: 854). Orta Türkçe: krş. <i>tapçak</i> ‘hükümdar tahtı’ (TZ) (KTS: 262). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
576.	tapıcı	‘hizmetçi, kiralanmış kul’ (10a/08)	Eski Türkçe: <i>tapıgçı</i> ‘servant’ 8.yy Uyg. (EDPT: 438), <i>tapıgçı</i> ~ <i>tap(ı)gçı</i> ‘diener, bediensteter, dienerin, zofe / hizmetçi, uşak, kadın hizmetçi, nedime’ (HADT: 674), <i>tapugçı</i>

			‘kul, hizmetçi’ (DLT: 855), <i>tapuğcı</i> ‘hizmetçi’ (KB: 425). Orta Türkçe: <i>tapuğcı</i> ‘hizmetçi, kapıcı’ (KE) (HAOTS: 567), <i>tapuçı</i> ~ <i>tapuğcı</i> ‘hizmetçi’ (DM, GT, İM)(KTS: 263). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tapuğcı</i> ~ <i>tapukcı</i> ~ <i>tabukçı</i> ‘hizmetçi, emir eri’ (GT, AL, GN)(ÇTS: 1079), <i>tapıcı</i> ‘inanan, ibadet eden, tabi olan’ (BL: 167), <i>tapuçı</i> ‘memur, hizmetçi’ 14-16.yy (TTS V: 3755-3756).
577.	tar	‘dar’ (9b/05)	Eski Türkçe: <i>ta:r(d-)</i> ‘narrow, constricted, confined’ 8.yy Uyg. (EDPT: 528), <i>tar</i> ‘eng, beschränkt / dar, sınırlı’ (HADT: 676), <i>tār</i> ‘dar’ (DLT: 855). Orta Türkçe: <i>tar</i> ~ <i>dar</i> ‘dar, geniş olmayan’ (KE, MM, HKT, HŞ, İML, MN) (HAOTS: 567), <i>tar</i> ~ <i>dar</i> ~ <i>tar</i> ‘dar’ (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TZ) (KTS: 263). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tar</i> ‘dar, ince, sıkışık, sık’ (AL, ŞSL, BD, SD, GT, NH, LD, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM) (ÇTS: 1080), <i>dar</i> ‘dar’ (BL: 126), ‘geniş’in aksi’ 15.yy (TETTL II: 309).
578.	tarak ~ darak	‘tarak’ (6a/01)	Eski Türkçe: <i>targak</i> ‘tarak’ (DLT: 856). Orta Türkçe: <i>tarak</i> ~ <i>targak</i> ‘tarak’ (KE, İML) (HAOTS: 568), <i>tarak</i> ~ <i>tarak</i> ‘tarak’ (DM, BV, Kİ, TZ) (KTS: 263). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tarak</i> ~ <i>tarag</i> ‘tarak’ (ÇFK, YED, Sİ, ŞHD)(ÇTS: 1081), <i>tarak</i> ~ <i>darak</i> ‘tarak’ (BL: 167), <i>darak</i> ~ <i>tarak</i> ‘taranma aleti’ 15.yy (TETTL II: 311).

579.	taşma	‘beyaz kayış’ (7a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>taşma</i> ‘tasma, halka’(MG, MS) (KTS: 264). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tāasma</i> ‘tasma, kulan kayışı’ (ŞSL, LD) (ÇTS: 1086), <i>taşma</i> ‘dilinmiş kayış’ 16.yy (TTS V: 3767).
580.	taştar ~ dastar	‘sarık’ (5a/03)	< Fa. <i>dastār</i> ‘the sash or fine muslin cloth wrapped round the turban’ (Steingass, 1998: 521). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>destār</i> ‘sarık, havlu’ (NF, KE, ME, MM, HŞ) (HAOTS: 146), <i>taştar</i> ‘masa örtüsü’ (CC) (KTS: 264). Orta ve Yeni Türkçe: <i>destār</i> ‘sarık, tülbent’(ML, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TEH, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 288), <i>destār</i> ‘sarık, tülbent’ (BL: 127), ‘baş örtüsü’ 14.yy (TETTL II: 319).
581.	taşak	‘er bezi, haya’ (8b/06)	Eski Türkçe: <i>taşak</i> ‘taşak’ (DLT: 860). Orta Türkçe: <i>taşak</i> ‘husye, yumurta’ (İML) (HAOTS: 571), <i>taşak ~ daşak</i> ‘taşak, husye, testis’ (CC, DM, İM, Kİ, KK, TA, RH, TZ, RH) (KTS: 264). Orta ve Yeni Türkçe: <i>taşak</i> ‘er bezi, taşak, testis, haya’ (BL: 167).
582.	taşkara	‘dışarı’ (9b/09)	Eski Türkçe: <i>taşğaru</i>: ‘outwards’ 8.yy Kt. (EDPT: 563), <i>taşgaru</i> ‘heraus, hinaus, nach außen / dışarıya, dışarı’ (HADT: 681). Orta Türkçe: <i>taşkarı ~ taşkaru ~ taşgaru ~ taşra ~ tışkaru</i> ‘dışarı’ (KE, K, NF) (HAOTS: 571),

			<i>taşkara ~ daşğarı ~ daşra ~ dışra ~ taşarı ~ taşğarı ~ taşgaru ~ taşkari ~ taşkaru ~ taşra ~ taştin ~ tışkaru</i> ‘dış, dışarı’ (Kİ, KFT, Gİ, KF, İM, BV, MG, CC, GT, TZ) (KTS: 265). Orta ve Yeni Türkçe: <i>taşkari ~ taşkaru ~ taşğı ~ tışkari</i> ‘dışarı’ (AL, ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM) (ÇTS: 1087), <i>taşra ~ daşra</i> ‘dışarı’ (BL: 167), <i>daşgaru</i> ‘dışarı’ 14.yy (TTS V: 1021).
583.	taşra	‘dışarı’ (9b/09)	Eski Türkçe: <i>taşra: (d-)</i> ‘outside’ 8.yy Kt. (EDPT: 565), <i>tašra</i> ‘außen gelegen, außerhalb von, außen / taşra, dışında bulunan’ (HADT: 682), <i>taşra</i> ‘dışarı’ (DLT: 861). Orta Türkçe: <i>taşra ~ taşkari ~ taşkaru ~ taşğaru ~ tışkaru</i> ‘dışarı, başka’ (NF, KE) (HAOTS: 571), <i>taşra ~ daşğarı ~ daşra ~ dışra ~ taşarı ~ taşğarı ~ taşgaru ~ taşkara ~ taşkari ~ taşkaru ~ taştin ~ tışkaru</i> ‘dış, dışarı’ (Kİ, KFT, Gİ, KF, İM, BV, MG, CC, GT, TZ) (KTS: 265). Orta ve Yeni Türkçe: <i>taşkari ~ taşkaru ~ taşğı ~ tışkari</i> ‘dışarı’ (AL, ŞSL, BV, NH, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, ŞT, Sİ, FK, MK, LM) (ÇTS: 1087), <i>taşra(daşra)</i> ‘dışarı’ (BL: 167), <i>daşra</i> ‘(evin ya da şehrin) dışarısı’ 15.yy (TETTL II: 320), <i>daşra ~ daşıra ~ dışra ~ taşra</i> ‘dışarı’ 13-19.yy (TTS II: 1021-1023).
584.	tat	‘tat’ (4a/10)	Eski Türkçe: <i>tatig</i> ‘geschmack, geschmacksempfindung / tat’ (HADT: 683), <i>tatig ~ tātig</i> ‘lezzet’ (DLT: 861), <i>tatig</i> ‘tat, lezzet, zevk’ (KB: 428).

			Orta Türkçe: <i>tat ~ dat ~ tatıg</i> ‘tat, lezzet’ (İML, KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 571), <i>taṭ ~ dad ~ tat ~ tatıg ~ tatov</i> ‘tat, lezzet’ (TA, Kİ, Gİ, KFT) (KTS: 265). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tatıg</i> ‘tat, lezzet’(GN) (ÇTS: 1088), <i>dat ~ dad</i> ‘tat’ (BL: 126), ‘tat, lezzet’ 15.yy (TETTL II: 321), <i>dad</i> ‘tat, lezzet’ 15.yy (TTS II: 963).
585.	taṭ-	‘tattmak, bir şeyin tadına bakmak’ (39b/03)	Eski Türkçe: <i>tat-</i> ‘kosten, schmecken, einen geschmack verspüren / tadına bakmak, denemek, tattmak’ (HADT: 682), <i>tati-</i> ‘tadı gelmek, lezzetli olmak’ (DLT: 861), <i>tat-</i> ‘tattmak’ (KB: 428). Orta Türkçe: <i>tat- ~ dat-</i> ‘tattmak, tadına bakmak’ (KE, NF, MM, HKT, İML, HŞ, MN) (HAOTS: 571), <i>taṭ- ~ dad- ~ dat- ~ tat-</i> ‘tattmak, tadına bakmak’ (KK, TA, KF, Gİ) (KTS: 265). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tat- ~ dat-</i> ‘tattmak, lezzetini anlamak, zevk almak’ (AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, TEH, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 1088), <i>dat- ~ dad-</i> ‘tattmak’ (BL: 126), <i>dad- ~ dat-</i> ‘tattmak’ 15-16.yy (TTS II: 964).
586.	taṭluṽ	‘tatlı’ (9b/01)	Eski Türkçe: <i>tatıgılg</i> ‘having a pleasant taste’ 8.yy Kt. (EDPT: 454), <i>tatıgılg ~ tat(i)gl(i)g</i> ‘lecker, lieblich, köstlich, mit geschmack / lezzetli, şirin, tatlı, zarif, zevkli’ (HADT: 683), <i>tatılg</i> ‘lezzetli, tatlı, hoş’ (DLT: 862), <i>tatıgılg</i> ‘tatlı’ (KB: 428). Orta Türkçe: <i>tatlı ~ tatlıg</i> ‘tatlı, lezzetli, hoş’ (HŞ, MN) (HAOTS: 572), <i>tatlu ~ datlu ~ tatıglı ~ tatlı ~ tatlı</i> ‘tatlı’ (Kİ, KFT, CC, BV, CC, DM, GT, İM, RH, TZ)(KTS: 265).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>tatlıg</i> ~ <i>tatlık</i> 'tatlı' (AL, ÇFK)(ÇTS: 1088), <i>datlu</i> 'tatlı, lezzetli' (BL: 126), 'güzel tadı olan' 15.yy (TETTL II: 321).
587.	tay	'tay, at yavrusu' (7a/01)	Eski Türkçe: <i>tay</i> '(löwen) junges / (aslan) yavrusu' (HADT: 686), 'tay' (DLT: 864), 'tay' (KB: 429). Orta Türkçe: <i>tay</i> 'biraz büyümüş at, at yavrusu' (İML) (HAOTS: 573), <i>tay</i> ~ <i>tay</i> 'at yavrusu' (DM, KK, TA) (KTS: 266). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tay</i> 'at yavrusu, bir veya iki yaşındaki at yavrusu' (ML, ŞSL) (ÇTS: 1091), <i>day</i> 'tay' 15-16.yy (TTS II: 1029).
588.	taş ~ daz	'midilli at' (7a/09)	< Fa. <i>tāzī</i> 'an Arabian horse; a greyhound' (Steingass, 1998: 275). Eski Türkçe: <i>taz</i> '(pferd) unbeschlagen / (at) nalsız' (HADT: 687), <i>taz at</i> 'alacalı at' (DLT: 865). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
589.	taşı	'at, erkek at, aygır' (7a/01)	< Fa. <i>tāzī</i> 'an Arabian horse; a greyhound' (Steingass, 1998: 275). Eski Türkçe: <i>taşı</i> 'taşı, Arap atı' (KB: 430). Orta Türkçe: <i>tāzī</i> 'Arap atı' (Kİ) (KTS: 266). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
590.	tebin	'samur' (5b/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: krş. <i>tekiñ</i> 'samur' (KE) (HAOTS: 580).

			Orta ve Yeni Türkçe: Ø
591.	ten	‘vücut, beden’ (8b/09)	< İr. <i>tan</i> (EDPT: 510). Eski Türkçe: <i>tan</i> ‘body’ 8.yy Kt. (EDPT: 510), ‘körper, glieder / beden, uzuvlar’ (HADT: 669), <i>ten</i> ‘vücut’ (DLT: 868), ‘ten, vücut’ (KB: 435). Orta Türkçe: <i>ten</i> ~ <i>tin</i> ‘ten, vücut, gövde’ (NF, KE, ME, MM, HKT, İML, MN) (HAOTS: 582), <i>ten</i> ~ <i>tin</i> ‘ten, et, beden, vücut’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) (KTS: 269). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ten</i> ~ <i>tiñ</i> ~ <i>tañ</i> ~ <i>tēñ</i> ‘ten, vücut, beden’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1108), <i>ten</i> ‘vücut, beden, ten’ (BL: 168), ‘insan, vücut’ 15.yy (TETTL VIII: 147).
592.	tep-	‘tepmek, ayak ile vurmak (hayvan)’ (41a/09)	Eski Türkçe: <i>tep-</i> (<i>d-</i>) ‘to kick (someone Acc.) ,to stamp, clap’ 8.yy Uyg. (EDPT: 435), <i>tāp-</i> ~ <i>t(ä)p-</i> ‘treten, stampfen, zertreten, zertrampeln / tepmek, vurmak, tekme atmak’ (HADT: 699), <i>tep-</i> ‘tekme atmak, tekmelemek, tepmek’ (DLT: 869), ‘tepmek, vurmak, döğmek’ (KB: 437). Orta Türkçe: <i>tep-</i> ~ <i>tip-</i> ‘tepmek, ayak ile vurmak’ (KE, HKT, İML) (HAOTS: 583), <i>tep-</i> ~ <i>dep-</i> ~ <i>teb-</i> ~ <i>tip-</i> ‘ayak tepmek, ayakla vurmak’ (İM, Kİ, RH, TZ, BV, MG, KK, TA, KF) (KTS: 270). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tep-</i> ~ <i>tép-</i> ~ <i>tib-</i> ~ <i>tip-</i> ‘tepmek, tekmelemek’ (LM, AL, NH, BV, TMA, ŞSL, GN) (ÇTS: 1111), <i>dep-</i> ‘tepmek, tekme atmak’ (BL: 127), ‘tekmelemek; (hayvan) çifte

			atmak' 15.yy (TETTL II: 362), 'hücum etmek, saldırmak (atı) ileri sürmek' 14-16.yy (TTS II: 1093-1094).
593.	teпкиç	'nalın arka kısmında demir' (5a/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tebkiç ~ depküç ~ tepkeç</i> 'mahmuz' (Kİ, TZ) (KTS: 267). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
594.	tepret-	'hareket ettirmek, kıpırdatmak' (34a/02)	Eski Türkçe: <i>täprät-</i> 'zum zittern bringen, bewegen, losmarschieren lassen / titretmek, hareket ettirmek' (HADT: 701), <i>tepret-</i> 'hareket ettirmek, oynatmak'(DLT: 870), 'tepretmek, kımıldatmak' (KB: 437). Orta Türkçe: <i>tepret- ~ tebret- ~ tipret-</i> 'kımıldatmak, hareket ettirmek' (NF, KE, ME, HKT) (HAOTS: 584), <i>tepret- ~ depret- ~ tebret- ~ tepred- ~ tipret-</i> 'hareket ettirmek, kımıldatmak' (CC, GT, İM, RH, TZ, BM, MG) (KTS: 270). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tepret- ~ tépret- ~ tibret- ~ tipret-</i> 'tepretmek' (GT, ÇFK, YED, Sİ, LD, FK, ŞHD, MK) (ÇTS: 1111), <i>depret- ~ debret- ~ tepret-</i> 'harekete getirmek, silkmek, sallamak; titretmek (bir çalgının telini)'15-17.yy (TETTL II: 366), <i>depret-</i> 'kımıldatmak, sarsmak, harekete geçirmek' 13-19.yy (TTS II: 1097-1098).
595.	terbeş	'çadır, gölgelik' (5b/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>terbes</i> 'padişahların başı üzerinde açılan büyük gölgelik'(Kİ) (KTS: 270). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

596.	tere	‘bakliyat’ (3b/15)	< Fa. <i>tara</i> ~ <i>tarra</i> ‘garden herbs in general, especially beets, spinach, cresses, leek, or parsley’ (Steingass, 1998: 298). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tere</i> ~ <i>teri</i> ‘tere denilen bitki’ (GT, TZ, İH) (KTS: 271). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tere</i> ~ <i>terre</i> ‘yaprakları yenilebilir sebzeler’ (BL: 168) <i>tere</i> ‘sebze, sebzevat’ 14.yy (TTS V: 3792).
597.	teri	‘deri, cilt’ (8b/09)	Eski Türkçe: <i>teri</i>:(d-) ‘the skin, hide’ 8.yy Kt. (EDPT: 531), <i>täri</i> ~ <i>t(ä)ri</i> ‘haut, fell, leder / deri, meşin’ (HADT: 701), <i>teri</i> ‘deri’ (DLT: 871). Orta Türkçe: <i>teri</i> ~ <i>tëri</i> ~ <i>tiri</i> ‘deri, cilt, gön’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 585), <i>teri</i> ~ <i>deri</i> ~ <i>tiri</i> ‘deri’ (CC, DM, GT, Kİ, KK, İN, RH, TZ, İM, Gİ, İH, KF, KFT) (KTS: 271). Orta ve Yeni Türkçe: <i>teri</i> ~ <i>tëri</i> ~ <i>tiri</i> ‘deri’ (GT, ÇFK, Sİ, LM, AL, BV, ŞSL, LD, ÇFK, TMA, TEH, ŞT, Sİ) (ÇTS: 1113), <i>deri</i> ‘deri, kürk’ (BL: 127), ‘cilt, gön’ 14-15.yy (TETTL II: 371).
	teri	‘yünlü deri’ (3b/13)	
598.	teşne	‘leğen, tekne’ (6b/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: krş. <i>teşt</i> ‘leğen’ (İM) (KTS: 272). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
599.	teyin	‘sincap’ (5b/10)	Eski Türkçe: <i>teyiŋ</i> ~ <i>tëyiŋ</i> ‘squirrel’ 8.yy Kt. (EDPT: 569). Orta Türkçe: <i>teyin</i> ‘sincap’ (CC, İH, İM, TA) (KTS: 273).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>teyin ~ tiyin</i> ‘sincap’ (TMA, ŞHD) (ÇTS: 1120), <i>teyin ~ teyyün ~ taym ~ tehin ~ teğin ~ tein ~ tuiyun ~ tiyin ~ tin ~ tin ~ tink ~ tınk ~ deyin ~ deyin</i> ‘sincap’ 16-17.yy (TETTL VIII: 185), <i>teyin ~ tiyin ~ teyün</i> ‘sincap’ 14-19.yy (TTS V: 3797).
600.	teyirme yüzli	‘yuvarlak suratlı’ (10a/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>teyirmi yüzli</i> ‘yuvarlak yüzöl, top yüzöl’ (Kİ) (KTS: 273). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
601.	tığrak	‘canlı, hareketli, zinde’ (10a/08)	Eski Türkçe: <i>tığra:k</i> ‘firm, tough’ 8.yy Uyg. (EDPT: 471), <i>tıgrak</i> ‘fest, hart, stark, widerstandsfähig / sert, katı, sıkı, sağlam, şiddetli, güçlü, karşı’ (HADT: 712), <i>tıgrak</i> ‘sert (adam)’ (DLT: 875). Orta Türkçe: <i>tığrak</i> ‘bahadır, yiğit’ (İML) (HAOTS: 589), <i>tığrak ~ tıgrak</i> ‘çevik, eli çabuk, derli toplu’ (İH, TA) (KTS: 273). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
602.	tırnak ~ dırnak	‘tırnak’ (8a/14)	Eski Türkçe: <i>tırnak (d-)</i> ‘a (human or animal) nail, or claw’ 8.yy KT (EDPT: 551), <i>tırnak ~ tırn(a)k</i> ‘nagel (finger, zehen) / tırnak’ (HADT: 716), <i>tırnak</i> ‘tırnak’ (DLT: 878), <i>tırnak</i> ‘tırnak’ (KB: 443). Orta Türkçe: <i>tırnak ~ tıngak ~ dırnak</i> ‘tırnak’ (NF, KE, ME, HŞ) (HAOTS: 590), <i>tırnak ~ dırnak ~ dırnak</i> ‘tırnak’ (BV, DM, İM, Kİ, MG, İN, RH, TA, TZ, Gİ, KF) (KTS: 274). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tırnak ~ tırnağ ~ tırnak ~ tunak</i> ‘tırnak’ (ŞSL, BV, GT, NH, ÇFK, YED,

			Sİ, FK, ŞHD, LM) (ÇTS: 1123), <i>dırnağ</i> ‘tırnak’ (BL: 128), <i>dırnağ</i> ~ <i>tırnağ</i> ‘insanın ve birçok hayvanın parmak uçlarındaki sert or ganlar’ 15.yy (TETTL II: 400), <i>dırnağ</i> ~ <i>dıynağ</i> ~ <i>duynağ</i> ~ <i>tıynağ</i> ~ <i>tuynağ</i> ‘tırnak’ 14-17.yy (TTS II: 1136-1138).
603.	tigirmen ~ digirmen	‘değirmen’ (6b/07)	Eski Türkçe: <i>teğirme:n</i> (d-) ‘a rotary mill’ 8.yy Uyg. (EDPT: 486), <i>tägirmän</i> ‘mühle / değirmen’ (HADT: 689), <i>tegirmen</i> ‘değirmen’ (DLT: 866). Orta Türkçe: <i>tigirmen</i> ~ <i>tegirmen</i> ‘değirmen’ (HŞ, MN) (HAOTS: 591), <i>tegirmen</i> ~ <i>değirmen</i> ~ <i>teyirmen</i> ‘değirmen’ (CC, DM, GT, KFT, Kİ, TA) (KTS: 268). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tigirmen</i> ~ <i>tëgirmen</i> ~ <i>tigirmin</i> ‘değirmen’ (AL, TMA, FK, MK) (ÇTS: 1125), <i>degirmen</i> ‘değirmen’ (BL: 127), ‘taneleri (vs.) öğüten cihaz ve ona mahsus yapı’ 15.yy (TETTL II: 240).
604.	tikmeg	‘çadır kazığı’ (5a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: krş. <i>tikme</i> ‘ağaç kazık, direk’ (CC) (Argunşah ve Güner,2015: 842). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tikmek</i> ‘dikme’ (LM) (ÇTS: 1127),
605.	til ~ dil	‘dil’ (8a/08)	Eski Türkçe: <i>tl</i> (d-) ‘the tongue’ 8.yy Kt. (EDPT: 489), <i>til</i> ‘zunge , sprache / konuşma organı , dil, lisan’ (HADT: 718), <i>tl</i> ‘dil’ (DLT: 876), <i>til</i> ‘dil, söz, lügat’ (KB: 446). Orta Türkçe: <i>til</i> ~ <i>dil</i> ‘dil’ (NF, KE, ME, MM, HKT, İML, MN) (HAOTS: 592), <i>til</i> ‘dil, ağızdaki dil’ (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, KK, İN, RH,

			TZ) (KTS: 275). Orta ve Yeni Türkçe: <i>til ~ dil</i> ‘dil’ (ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, GN) (ÇTS: 1127), <i>dil</i> ‘tatma organı’ (BL: 128), ‘ağzın içindeki organ’ 15.yy (TETTL II: 413).
606.	tilkü	‘tilki’ (5b/10)	Eski Türkçe: <i>tilkü</i>: ‘fox’ 8.yy Kt. (EDPT: 498), <i>tilkü</i> ‘fuchs / tilki’ (HADT: 719), ‘tilki’ (DLT: 882), ‘tilki’ (KB: 450). Orta Türkçe: <i>tilkü ~ tülki ~ tülkü</i> ‘tilki’ (KE, HŞ) (HAOTS: 593), <i>tilkü ~ dilkü ~ tülki ~ tülkü</i> ‘tilki’ (BM, DM, İM, Kİ, TA, BV, CC, Kİ, GT, TZ) (KTS: 276). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tülki ~ tülkü ~ dilkü</i> ‘tilki’ (ŞHD, GT AL, ŞSL, BV, SD, NH, LD, TMA, ŞHD, MK) (ÇTS: 1170), <i>dilkü</i> ‘tilki’ (BL: 128), <i>dilkü ~ dilki</i> ‘küçük yırtıcı hayvan’ 14.yy (TETTL II: 417), <i>dilkü ~ dilgü ~ dilki</i> ‘tilki’ 14-18.yy (TTS II: 1153-1154).
607.	tilsiz ~ dilsiz	‘dilsiz, ahraz, lâl’ (10a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tilsiz ~ dilsiz</i> ‘dilsiz, konuşamayan, peltek’ (KE, İML) (HAOTS: 593), <i>tilsiz ~ dilsüz ~ tilsüz</i> ‘dilsiz, lâl’ (Kİ, TZ, KFT, MS, RH) (KTS: 276). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tilsiz</i> ‘dilsiz, sözsüz, konuşmadan’ (ÇFK, TEH, Sİ, LM, GN) (ÇTS: 1129), <i>dilsüz</i> ‘dilsiz’ (BL: 128), ‘dili dönmeyen, konuşma kabiliyeti olmayan’ 15.yy (TETTL II: 419).
608.	tiş ~ diş	‘diş’ (8a/06)	Eski Türkçe: <i>tiş</i> ‘tooth’ 6.yy Kt. (EDPT: 557), <i>tiş</i> ‘zahn / diş’ (HADT: 716), <i>tīş ~ tiş</i> ‘diş’ (DLT:

			878), <i>tiş</i> ‘diş’ (KB: 458). Orta Türkçe: <i>tiş ~ diş</i> ‘diş’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN, İML) (HAOTS: 596), <i>tiş ~ diş</i> ‘diş’ (BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, RH, TZ, Gİ, KF, KFT) (KTS: 277). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tiş</i> ‘diş, çark, testere’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, MÜN, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1136), <i>diş</i> ‘diş’ (BL: 128), ‘ağızdaki dişler’ 15.yy (TETTL II: 436).
609.	tişi ~ dişi	‘dişi’ (3b/13)	Eski Türkçe: <i>tişi</i>: ~ <i>dişi</i>: ‘female’ 8.yy Uyg. (EDPT: 560), <i>tişi</i> ‘weibliches wesen, frau / dişi varlık, kadın’ (HADT: 722), <i>tişl</i> ‘dişi, her şeyin dişisi’ (DLT: 878), <i>tişi</i> ‘dişi, kadın’ (KB: 458). Orta Türkçe: <i>tişi ~ dişi</i> ‘dişi, kadın’ (NF, KE, ME, MM, HŞ, HKT) (HAOTS: 596), <i>tişi ~ dişi</i> ‘dişi, her canlının dişisi’ (BV, CC, İM, Kİ, KK, TA, Dİ, KF, KFT) (KTS: 277). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tişi</i> ‘dişi, kadın’ (AL, ŞSL, GT, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1136), <i>dişi</i> ‘dişi’ (BL: 128), ‘erkeğin mukabili olan cinsten’ 15.yy (TETTL II: 437), ‘kadın’ 15-17.yy (TTS II: 1184).
610.	tiyek	‘başlık parası’ (10a/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tiyek</i> (Kİ, D nüshası) (Caferoğlu, 1931: 41) (Arap harfli bölüm) → <i>tiyek</i> ‘geline düğünden önce verilen para, mihir’ (Kaymaz, 2016: 326). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
611.	tizdar	‘kale valisi’	< Fa. <i>diz-dār</i> ‘Governor of a castle or fort’

		(9b/15)	(Steingass, 1998: 518). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>dizdar</i> ‘kale kumandanı’ 15-16.yy. (TETTTL II: 443-444).
612.	tizgah	‘dizgin’ (7a/14)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
613.	toğa	‘toka, kemer, kayış’ (5a/06)	Eski Türkçe: <i>toga</i> ‘schnalle / toka’ (HADT: 725), <i>toku</i> ‘kemerin tokası’ (DLT: 889). Orta Türkçe: <i>toğa</i> ‘toka’ (KE) (HAOTS: 598), <i>toğa ~ toğa</i> ‘toka’ (TZ, CC, Kİ) (KTS: 278). Orta ve Yeni Türkçe: <i>toğa</i> ‘eşya, esbab, makara, toka, at kolanı halkaları, bağlamak için sıkı bağ’ (ML, ŞSL) (ÇTS: 1142), <i>toğa</i> ‘kemer tokası, kayış tokası, toka’ (BL: 168), <i>toğa ~ doğa</i> ‘toka’ 17.yy (TETTTL VIII: 229).
614.	toğra- ~ doğra-	‘doğramak, parçalamak’ (30b/08)	Eski Türkçe: <i>toğra:- (d-)</i> ‘to cut, or split into slices or small pieces’ 8.yy Uyg. (EDPT: 472), <i>togra-</i> ‘zerschneiden, in scheiben schneiden / doğramak, kesip parçalamak, dilimlemek’ (HADT: 725), ‘doğramak, kesmek’ (DLT: 886). Orta Türkçe: <i>toğra</i> ‘doğramak’ (NF, KE) (HAOTS: 597), ‘doğramak’ (Kİ) (KTS: 278). Orta ve Yeni Türkçe: <i>toğra</i> ‘doğramak, parçalamak, dilimlemek’ (AL, ŞSL, NH, HBD, TMA, ŞT, FK, GN) (ÇTS: 1141), ‘doğramak’ 15.yy (TETTTL VIII: 226).
615.	tokma	‘kıyafet dövmekte	Eski Türkçe: <i>tokmak</i> ‘baumstumpf / ağaç kütüğü’ (HADT: 727), <i>tokmak</i> ‘çamaşırcının

		kullanılan bir aletin kabzası' (6b/06)	tokmağı' (DLT: 888). Orta Türkçe: <i>toḡmaḡ</i> 'tokmak, tokaç' (KE, İML) (HAOTS: 598), <i>tokmaḡ ~ toḡmaç ~ doḡmaḡ</i> 'tokmak' (BV, CC, Kİ, TZ) (KTS: 279). Orta ve Yeni Türkçe: <i>toḡmaḡ ~ toḡlamaḡ</i> 'tokmak, sopa, kütük' (ŞSL, TEH) (ÇTS: 1143), <i>tokmaḡ</i> 'tokmak' (BL: 168).
616.	toḡma	'tokmak' (5b/02)	Eski Türkçe: <i>tokımak</i> 'club, mallet' 8.yy Uyg. (EDPT: 470), 'schlagen, klopfen / dövme, vurma, çarpma; hammer, schlägel / çekiç, tokmak, değnek' (HADT: 727), <i>tokımak</i> 'çamaşırcının tokmağı' (DLT: 888). Orta Türkçe: <i>toḡmaḡ</i> 'tokmak, tokaç' (KE, İML) (HAOTS: 598), <i>tokmaḡ ~ toḡmaç ~ doḡmaḡ</i> 'tokmak' (BV, CC, Kİ, TZ) (KTS: 279). Orta ve Yeni Türkçe: <i>toḡmaḡ ~ toḡlamaḡ</i> 'tokmak, sopa, kütük' (ŞSL, TEH) (ÇTS: 1143), <i>tokmaḡ</i> 'tokmak' (BL: 168).
617.	toḡmar	'zarar vermeyen yuvarlak temren' (7b/14)	Eski Türkçe: Orta Türkçe: <i>tomar</i> 'arrow with a round head for kids to practice with' (MG) (Boeschoten, 2022: 343). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
618.	ton	'kürk' (5a/05)	Eski Türkçe: <i>to:n (d-)</i> 'garment, clothing' 8.yy Kt. (EDPT: 512), <i>ton</i> 'kleid, gewand, kleidung / elbise, giysi, giyim' (HADT: 730), <i>tōn ~ ton</i> 'elbise' (DLT: 891), <i>ton</i> 'elbise' (KB: 459). Orta Türkçe: <i>ton ~ don</i> 'elbise, giyecek' (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, İML, HŞ) (HAOTS:

			600), <i>ton ~ don ~ ton</i> ‘kıyafet, elbise’ (KK, TA, DM, Kİ) (KTS: 280). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ton ~ ton</i> ‘elbise’ (ÇFK, AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1146), <i>don</i> ‘elbise, giysi’ (BL: 129), <i>don</i> ‘elbise, üst baş, kılık kıyafet’ 15.yy (TETTL II: 464), <i>ton ~ don</i> ‘elbise kıyafet’ 13-19.yy (TTS II: 1211-1213).
619.	tonak ~ donak	‘toynak’ (7a/05)	Eski Türkçe: *<i>tuṇağ</i> ‘hoof’ 8.yy Kt. (EDPT: 519), <i>yuyag</i> ‘toynak’ (DLT: 906). Orta Türkçe: <i>toynağ ~ tuyak ~ tuynak</i> ‘toynak’ (MN, KE, NF, İML, HŞ) (HAOTS: 602), <i>toynak ~ doynak ~ toynak ~ tuyak ~ tuynak</i> ‘hayvan tırnağı, hayvan ayağı’ (TA, KFT, BV, İM, İH) (KTS: 281). Orta ve Yeni Türkçe: <i>toynak ~ toynağ ~ tunağ ~ tuvağ ~ tuynak ~ toyak</i> ‘hayvan tırnağı’ (BV, LM, HBD, GN, FK, AL, ŞSL) (ÇTS: 1152), <i>doynak</i> ‘toynak’ (BL: 129).
620.	top	‘sporda kullanılan top’ (9a/04)	Eski Türkçe: <i>top</i> ‘top’ (DLT: 892), <i>topık</i> ‘top’ (KB: 460). Orta Türkçe: <i>top</i> ‘top’ (KE, HŞ) (HAOTS: 601), ‘toparлак, yuvarlak, top’ (CC, TZ) (KTS: 280). Orta ve Yeni Türkçe: <i>top</i> ‘top, oyun topu’ (BL: 169).
621.	toptolu ~ doptolu	‘dolu’ (9b/11)	Eski Türkçe: <i>top tolu</i> ‘völlig / büsbütün’ (HADT: 732), <i>top tolu</i> ‘dopdolu’ (KB: 460). Orta Türkçe:

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>top-tola</i> ‘dolu, ağzına kadar dolu’ (ŞHD) (ÇTS: 1148), <i>dopdolu</i> ‘tamamen dolu, ağzına kadar dolu’ 14.yy (TETTL II: 468).
622.	topuk	‘taban, topuk’ (8b/09)	Eski Türkçe: <i>tobık</i> ‘ankle-bone’ 8.yy Uyg. (EDPT: 437), <i>topık</i> ‘ball, knäuel / top, yumak; knöchel / ayak bileği’ (HADT: 733), <i>topık</i> ‘top’ (KB: 460). Orta Türkçe: <i>topuk</i> ~ <i>topuğ</i> ‘topuk’ (KE, MM, HKT) (HAOTS: 601), <i>topuk</i> ~ <i>dobuk</i> ~ <i>dopuk</i> ~ <i>tapuk</i> ~ <i>tobuk</i> ‘topuk, ayak topuğu’ (BV, DM, GT, İM, Kİ, MG, TZ, KK, TA, Gİ, KFT) (KTS: 281). Orta ve Yeni Türkçe: <i>topuk</i> ~ <i>tofuğ</i> ‘topuk, ayak topuğu, kemik’ (ŞSL, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1148), <i>dopuk</i> ‘topuk’ (BL: 129), <i>topuk</i> ‘topuk’ (TETTL VIII: 245), <i>dopuk</i> ‘topuk’ 14.yy (TTS II: 1219).
623.	torba	‘torba’ (6a/12, 7b/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>torba</i> ~ <i>tobra</i> ~ <i>tobra</i> ~ <i>topra</i> ~ <i>torva</i> ‘torba’ (TZ, CC, Gİ, Kİ, RH, DM) (KTS: 281). Orta ve Yeni Türkçe: <i>torba</i> ~ <i>torva</i> ~ <i>tura</i> ~ <i>tübre</i> ~ <i>töbre</i> ‘torba’ 15.yy (TETTL VIII: 248).
624.	torlamak ~ dorlamak	Cenevre kalkanı’ (7b/11)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>torlamak</i> ‘bir kalkan türü’ (Kİ) (KTS: 281). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
625.	toru ~ doru	‘doru, kızıl at’	Eski Türkçe: <i>toruğ</i> (of a horse) ‘bay’ 8.yy Kt.

		(7a/08)	(EDPT: 538), <i>torug</i> ~ <i>torig</i> ‘doru at vb.’(DLT: 893). Orta Türkçe: <i>toruğ</i> ‘doru’ (HKT) (HAOTS: 601), <i>toru</i> ~ <i>doru</i> ~ <i>toğru</i> ~ <i>torı</i> ~ <i>toru</i> ‘koyu kahverengi, hurma rengi’ (TA, İH, DM, Kİ, TZ) (KTS: 281). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tori</i> ‘saf renkli olan, mor ve kırmızı renkli, bürce don’ (ŞSL) (ÇTS: 1149).
626.	tov	‘aşık kemiğinin bir yüzünün adı’ (9a/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
627.	tökçek	‘kadeh’ (6b/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tekçek</i> ‘kadeh’ (Kİ) (Caferoğlu 101) (KTS: 269).²⁰ Orta ve Yeni Türkçe: Ø
628.	töş ~ döş	‘göğüs’ (8a/14)	Eski Türkçe: <i>tö:ş</i> (<i>d-</i>) ‘the chest’ 8.yy Uyg. (EDPT: 558), <i>töš</i> ‘brust / göğüs, döş’ (HADT: 746), <i>töš</i> ‘döş, göğsün başı, göğüs’ (DLT: 897). Orta Türkçe: <i>töş</i> ‘döş’ (İML, HŞ) (HAOTS: 604), <i>töš</i> ~ <i>dös</i> ~ <i>döş</i> ‘döş, göğüs, kaburga altı’ (BV, CC, Kİ, TZ, TA, RH) (KTS: 282). Orta ve Yeni Türkçe: <i>töş</i> ‘döş, göğüs’ (CD, ŞT) (ÇTS: 1155).
629.	töşek	‘döşek’ (5a/11)	Eski Türkçe: <i>töše:k</i> ‘mattress, bedding’, 8.yy Uyg. (EDPT: 562), <i>töšäk</i> ‘matratze, sitzkissen, bettzeug, decke / döşek, minder, yatak takımı, örtü, yorgan’ (HADT: 746), <i>töšek</i> ‘döşek, yatak’ (DLT: 897), ‘döşek, yatak’ (KB: 464).

²⁰ Bu sözcük teksük şeklinde yanlış yazılmıştır.

			Orta Türkçe: <i>töşek ~ döşek</i> ‘yatak, döşek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, İML HŞ) (HAOTS: 604), <i>töşek ~ döşek</i> ‘döşek, yatak’ (CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ Gİ, KF, KFT) (KTS: 282). Orta ve Yeni Türkçe: <i>töşek</i> ‘döşek, yatak’ (ŞSL, BV, GT, NH, ÇFK, TMA, Sİ, ŞHD, GN) (ÇTS: 1155), <i>döşek</i> ‘döşek’ (BL: 130), ‘yere ya da bir şeyin üzerine serilen yatak’ 15.yy (TETTL II: 484), <i>töşek</i> ‘döşek, yatak’ 18-19.yy (TTS V: 3844).
630.	tövmek	‘kıyafet dövmekte kullanılan bir alet’ (6b/06)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
631.	töz ~ tüz	‘yay kaplamasında kullanılan zarımsı ağaç kabuğu’ (7b/08)	Eski Türkçe: <i>to:z</i> ‘bırch-bark’ 8.yy Uyg. (EDPT: 571), <i>toz</i> ‘birkenrinde / kayın ağacı kabuğu’ (HADT: 736), <i>töz</i> ‘yaya sarılan kiriş’ (DLT: 894). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>tüz</i> ‘ince kabuk, yay veya eyerin üzerine konulan kayın ağacı kabuğu’ (BL: 169), <i>toz</i> ‘yayın kabzası üzerine kaplanan kayın ağacı kabuğu ve kirişi’ 14-18.yy (TTS V: 3840).
632.	tumguyuk	‘nilüfer’ (4a/07)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tumguyun</i> ‘nilüfer’ (İML) (HAOTS: 606), <i>tumguluk</i> ‘nilüfer çiçeği’ (TA) (KTS: 284). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
633.	țuran	‘ayakta olan’	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

		(10a/05)	
634.	turp	‘turp’ (4a/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>turp</i> ~ <i>turb</i> ‘turp’ (Kİ, TZ) (KTS: 284). Orta ve Yeni Türkçe: <i>turp</i> ‘turp’ (BL: 169), ‘turp’(Evliya Çelebi 2009 I, 335) (TETTL VIII: 278). krş. <i>turma</i> ‘rettich, rübe / turp, Japon turpu, beyaz turp, şalgam’ (HADT: 760), <i>turma</i> ‘turp’ (DLT: 902).
635.	turş	‘ekşi’ (9b/02)	< Fa. <i>turshī</i> ‘sourness; pickles’ (Steingass, 1998: 294). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>turş</i> ‘ekşi’ (HŞ) (HAOTS: 607), <i>turş</i> ‘ekşi’ (GT) (KTS: 284). Orta ve Yeni Türkçe: <i>turş</i> ~ <i>turuş</i> ‘turşu ‘ (GT, AL) (ÇTS: 1163), <i>turş</i> ‘ekşi, sert, çirkin’ (BL: 169), <i>turuş</i> ~ <i>turş</i> ~ <i>tiriş</i> ‘ekşi’ 14.yy (TETTL VIII: 279).
636.	tutğa	‘kılıcın sapı’ (7b/06), ‘kılıç veya yay kabzası’ (7b/07)	Eski Türkçe: <i>tutka</i> ‘griff, gegenstand / sap, nesne’ (HADT: 764). Orta Türkçe: <i>tutka</i> ‘tutulacak yer, sap’ (KE) (HAOTS: 608), <i>tutğa</i> ~ <i>tutka</i> ‘kılıcın sapı’ (Kİ, MG) (KTS: 285). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tutka</i> ‘avuç, deste, kabza’ (ŞSL) (ÇTS: 1166),
637.	tuvağ	‘peçe, nikap’ (5b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tuvağ</i> ‘yaşmak’ (ME) (HAOTS: 609), <i>duvağ</i> ‘kadınların yüz peçesi’ (İH)(KTS:

			66). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tuvağ</i> ‘duvak, örtü, perde’ (ŞSL, MÜN)(ÇTS: 1167), <i>duvağ</i> ‘gelin alayında gelini bürüyen örtü’ 16.yy (TETTL II: 505), <i>tuvağ</i> ‘duvak, peçe’ 15-17.yy (TTS V: 3864).
638.	tuşlu	‘tuşlu’ (9b/01)	Eski Türkçe: <i>tu:zlug</i> ‘tuşlu, tuzu olan’ (DLT: 907). Orta Türkçe: <i>tuzluğ</i> ‘tuşlu’ (İML) (HAOTS: 610), <i>tuşlu</i> ~ <i>duşlu</i> ~ <i>tuşlı</i> ~ <i>tuzlı</i> ~ <i>tuzlu</i> ‘tuşlu’ (DM, BV, İM, Kİ, KFT) (KTS: 286). Orta ve Yeni Türkçe: <i>tuzluğ</i> ‘tuşlu, tuzluk’ (ŞSL) (ÇTS: 1168), <i>duşla</i> ‘tuşlu’ (BL: 130).
639.	tügürmeg ²¹	‘tükürük’ (8b/11)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
640.	türküç	‘büyük fener’ (5b/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
641.	türleg	‘kör, âmâ’ (10a/02)	Eski Türkçe: <i>teglük</i> (<i>d-</i>) ‘blind’ 8.yy Kt. (EDPT: 480), <i>täglök</i> ~ <i>t(ä)glök</i> ‘blind / kör, gözleri görmeyen’ (HADT: 690). Orta Türkçe: <i>tövlük</i> ‘kör’ (CC) (KTS: 283), <i>tevlük</i> ‘kör’ (TA) (KTS: 272). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
642.	tüvün	‘kısır, döl vermeyen’	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>tüvün</i> ‘kısır, doğurmaz’ (CC, Kİ)

²¹ Sözcük *tügürmek* biçimde tanıklanmaz bk. *tükürük* ~ *tükrük* ~ *tüvrük* ‘tükürük’ (Gİ, KF, KK, MS, İM) (KTS: 287), *tükrük* ‘tükürük’ (BL: 169), *tükürük* ~ *tükrük* ~ *tükmük* ‘tükürük’ 16.yy (TETTL VIII: 291).

		(10a/06)	(KTS: 288). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
643.	uca	‘bel, insan bedeninde göğüsle karın sırtla kalçalar arasındaki bölüm’ (8a/15)	Eski Türkçe: <i>uçā</i> : ~ <i>uca</i> : ‘the loins, haunches, rump’ 8.yy Uyg. (EDPT: 20), <i>učā</i> ‘rücken, kreuz / sırt, arka’ (HADT: 782), <i>uçā</i> ‘sırt’ (DLT: 915), ‘sırt’(KB: 487). Orta Türkçe: <i>uçā</i> ‘arka, kuyruk sokumu, sırt’ (KE, HŞ) (HAOTS: 617), ‘sırt, arka’ (BV, CC) (KTS: 291). Orta ve Yeni Türkçe: <i>uçā</i> ‘sırt, arka’ (AL, ŞSL, NH, TEH, ŞT, FK, MK) (ÇTS: 1179), <i>uca</i> ‘kalça, bacakların vücutla birleştiği ve üzerine oturulan vücut kısmı, kaba kış’ (BL: 169), ‘uyluk, baldır, but; sırt, arka’ 15.yy (TETTL VIII: 307), ‘oturak yeri, kış, sağrı’ 15-19.yy (TTS VI: 3879-3881).
644.	ucuz	‘ucuz’ (9b/13)	Eski Türkçe: <i>uçuz</i> ~ <i>ucuz</i> ‘not requiring effort’ 8.yy Kt. (EDPT: 32), <i>učuz</i> ‘wertlos, gemeinheit / değersiz, adilik’ (HADT: 784), <i>uçuz</i> ‘ucuz’ (DLT: 915), ‘değersiz’ (KB: 487). Orta Türkçe: <i>uçuz</i> ‘ucuz’ (NF, İML) (HAOTS: 618), <i>uçuz</i> ‘ucuz, bol’ (DM, KFT) (KTS: 291). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ucuz</i> ~ <i>uçuz</i> ‘ucuz, fiyatı eksik’ (ŞSL, ŞHD) (ÇTS: 1179), <i>ucuz</i> ‘ucuz, uygun fiyat veya değerinde olan şey’ (BL: 169), <i>ucuz</i> ~ <i>uçuz</i> ~ <i>uçsuz</i> ‘ucuz’ 15.yy (TETTL VIII: 308).
645.	uç	‘uç, bir şeyin kenarı, ucu’ (5a/07)	Eski Türkçe: <i>u:ç</i> ~ <i>u:c</i> ‘extremity, end, tip’ 8.yy Kt. (EDPT: 17), <i>uč</i> ‘ende, spitze / uç, son, hudut, doruk’ (HADT: 782), <i>ūç</i> ‘uc, bir şeyin ucu’ (DLT: 915), <i>uç</i> ‘uç, tepe’(KB: 486).

			Orta Türkçe: <i>uç</i> ‘uç, etek’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ, MN) (HAOTS: 617), <i>uç ~ üç</i> ‘uç, uç taraf, yan taraf’ (BV, CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG, TZ) (KTS: 291). Orta ve Yeni Türkçe: <i>uç ~ uc</i> ‘uç, sınır, kıyı’ (AL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1179), <i>uc</i> ‘uç’ (BL: 169), <i>uc ~ uç ~ uca</i> ‘uç, son; sınır’ 15.yy (TETTL VIII: 305), <i>uç</i> ‘son, nihayet, netice, kenar, sınır, hudut, serhat’ 13-16.yy (TTS VI: 3887-3889).
646.	uğurçuk	‘zar, satranç vb.’ (9a/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ağurçuk</i> ‘satranç’ (Kİ) (KTS: 4).²² Orta ve Yeni Türkçe: Ø
647.	ulu	‘büyük’ (9a/10)	Eski Türkçe: <i>uluğ</i> ‘big, great’ 8.yy Kt. (EDPT: 136), <i>ulug</i> ‘groß, erhaben / büyük, ulu’ (HADT: 791), ‘yüce, ulu, büyük’ (DLT: 921), <i>uluğ</i> ‘ulu, büyük’ (KB: 493). Orta Türkçe: <i>ulu ~ uluğ ~ uluk ~ ulı</i> ‘büyük’ (ME, K, HŞ) (HAOTS: 622), <i>ulu ~ ulla ~ uluğ</i> ‘büyük, ulu, yüce’ (CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, TA, RH, TZ, BV, KFT, MG) (KTS: 292). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ulu ~ ullı ~ ulı ~ uluk ~ uluğ</i> ‘yüce, yüksek, büyük’ (GN AL, ŞSL, BV, SD, GT, NH, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1183), <i>ulu</i> ‘büyük, iri; yüce, soylu’ (BL: 169), <i>ulu ~ uluğ</i> ‘yaşça büyük; hatırı sayılır, ileri gelen

²² Kİ'nin D nüshasında *uğurçuk* (Caferoğlu, 1931: 2)

			15.yy (TETTL VIII: 328), <i>uluğ</i> ‘ulu, büyük’ 16-19.yy (TTS VI: 3950).
648.	ulu azu	‘azı dişi’ (8a/06)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ulu azu</i> ‘büyük dişler’ (Kİ) (KTS: 292). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
649.	urğan	‘kova ipi’ (6b/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>urkan</i> ‘urğan, ip’ (HKT) (HAOTS: 626). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ürgen</i> ‘urğan, ip, halat’ (ŞSL)(ÇTS: 1198), <i>urğan</i> ‘urğan, halat’ (BL: 170), <i>urğan</i> ~ <i>urқан</i> ‘ip, urğan’ 15-16.yy (TETTL VIII: 339).
650.	uslu	‘akıllı’ (10b/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>uslu</i> ~ <i>usluğ</i> ‘akıllı, anlayışlı’ (ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 627), <i>uşlu</i> ~ <i>uslu</i> ~ <i>ustlu</i> ‘akıllı, zeki’ (TA, CC, İM) (KTS: 294). Orta ve Yeni Türkçe: <i>uslu</i> ‘akıllı, bilinçli, akil’ (BL: 170), <i>uşlu</i> ‘akıllı, bilgili’ 14.yy (TETTL VIII: 345).
651.	ussuz	‘akılsız’ (10b/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ussuz</i> ‘akılsız, anlayışsız, idraksız’ (HŞ) (HAOTS: 628), <i>ussuz</i> ~ <i>uşsız</i> ‘akılsız’ (İM, TA) (KTS: 294). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ussuz</i> ‘akılsız’ 14.yy (TETTL VIII: 345).
652.	uṭlu	‘hayalı, terbiyeli’	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>uvutluğ</i> ‘hayâlî, edepli’ (HŞ)

		(9b/11)	(HAOTS: 630). Orta ve Yeni Türkçe: <i>udlu ~ utlu ~ udli</i> ‘utangaç, mahçup’ 14-17.yy (TTS VI: 4004-4005).
653.	uışuz	‘utanmaz, terbiyesiz’ (9b/11)	Eski Türkçe: <i>utlısız</i> ‘undankbar / nankör’ (HADT: 807) ; <i>utun</i> ‘schamlos, verkommen, unedel, abstoßend, widerlich / utanmaz, edepsiz’ (HADT: 808). Orta Türkçe: <i>uvutsuz</i> ‘utanmaz, katı yüzlü’ (İML) (HAOTS: 630), <i>utsuz</i> ‘utanmayan, hayasız’ (KEF: 298). Orta ve Yeni Türkçe: <i>udsuz ~ utsuz</i> ‘hayâsız, saygısız, kaba davranışlı’ 14-16.yy (TTS VI: 4008).
654.	uva	‘kurut, kurutulmuş süt ürünü’ (4b/01)	Eski Türkçe: <i>uva</i> ‘bir çeşit yemek’ (DLT: 926). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
655.	uzun	‘uzun’ (9a/11)	Eski Türkçe: <i>uzun</i> ‘long’ 8.yy Kt. (EDPT: 288), ‘lang, weit, ausgedehnt, weit laufend /uzun, uzak, geniş, yaygın’ (HADT: 812), ‘uzun olan her şey, uzun’ (DLT: 928), <i>uzr</i> ‘uzun’ (KB: 501). Orta Türkçe: <i>uzun ~ uzın</i> ‘uzun’ (NF, KE, ME, MM, HKT, İML) (HAOTS: 632), <i>uzun</i> ‘uzun’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 296). Orta ve Yeni Türkçe: <i>uzun</i> ‘uzun’(ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1193), ‘uzun’ (BL: 171), ‘uzun; uzunluk’ 15.yy (TETTL VIII: 366).

656.	üç yaşar ²³	‘üç yaşında at’ (7a/03)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
657.	üküş	‘çok’ (9b/05)	Eski Türkçe: <i>üküş</i> ‘many’ 8.yy Kt. (EDPT: 118), <i>üküş</i> ‘viel(e), zahlreich(e), reichlich, üppig / çok, bir sürü, pek çok, bol’ (HADT: 821), <i>üküş</i> ‘çok’ (DLT: 932). Orta Türkçe: <i>üküş</i> ~ <i>öküş</i> ‘çok, pek çok’ (NF, KE, ME, MM, HKT) (HAOTS: 635), <i>üküş</i> ~ <i>öküş</i> ‘çok, fazla’ (MG, İM, İN, Kİ, RH, TA, BV) (KTS: 297). Orta ve Yeni Türkçe: <i>üküş</i> ~ <i>yüküş</i> ~ <i>öküş</i> ‘çok, fazla, aşırı’ (AL, ŞSL, GT, NH, TMA, MÜN, FK, MK, LM)(ÇTS: 1196).
658.	ülkü	‘uzak hedef, nişangāh’ (7b/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ülkü</i> ~ <i>ilgü</i> ~ <i>ilkü</i> ‘hedef, nişangāh, ülkü’ (GT, İM, İN, Kİ) (KTS: 297). Yeni Türkçe:
659.	ürken	‘büyük fener’ (5b/01)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
660.	üyen	‘dizgin’ (7a/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>üyen</i> ~ <i>öygen</i> ‘oyan, gem’ (ME, İML) (HAOTS: 641), <i>yügen</i> ~ <i>yüken</i> ‘gem, dizgin, yular kayışı’ (BV, CC, İM, MG, DM, TZ)(KTS: 331). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
661.	üzengü	‘üzengi’ (7a/15)	Eski Türkçe: <i>üzengü</i> ‘üzengi’(KB: 508).

²³ Sözcük aynı anlamda mevcut değildir krş. *üç yaşar* ‘üç yaşında’ (BL: 171).

			Orta Türkçe: <i>üzengü</i> ‘üzengi’ (KE, ME, MN, İML) (HAOTS: 642), <i>üzengü ~ üzegü ~ üzengi</i> ‘üzengi’ (KF, MG, CC, DM, KK, RH, TZ , TA) (KTS: 299). Orta ve Yeni Türkçe: <i>üzengü</i> ‘üzengi’ (NH, YED, FK) (ÇTS: 1200), <i>üzeñü</i> ‘üzengi’ (BL: 171), <i>üzegü</i> ‘üzengi’ 14-15.yy (TTS VI: 4131).
662.	üzüm	‘üzüm’ (4a/02)	Eski Türkçe: <i>üzüm</i> ‘grapes’ 8.yy Uyg. (EDPT: 288), ‘weintruben / üzüm’ (HADT: 834), ‘üzüm’ (DLT: 937). Orta Türkçe: <i>üzüm ~ yüzüm</i> ‘üzüm’ (NF, KE, ME, HKT, İML) (HAOTS: 642), <i>üzüm ~ yüzüm</i> ‘üzüm’ (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, BV, CC, DM, GT, KK, TA, TZ) (KTS: 299). Orta ve Yeni Türkçe: <i>üzüm</i> ‘üzüm’ (BV, BD, GT, ÇFK, TEH, MÜN, Sİ, MK) (ÇTS: 1201), <i>üzüm</i> ‘üzüm’ (BL: 171).
663.	ya-	‘yayın girişini germek, takmak’ (23b/10)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
664.	yad	‘yabancı’ (10a/06)	Eski Türkçe: <i>yat</i> ‘stranger, foreigner; strange, foreign’ 8.yy Kt. (EDPT: 882), <i>yat ~ y(a)t</i> ‘fremd, seltsam / yabancı, yaban’ (HADT: 876), <i>yāt</i> ‘yabancı, ecnebi’ (DLT: 958), <i>yat</i> ‘yabancı’ (KB: 530). Orta Türkçe: <i>yad ~ yat</i> ‘yabancı’ (HŞ, KE, MM, HŞ) (HAOTS: 650), <i>yad ~ yat ~ yaṭ</i> ‘yad, yabancı’ (BV, DM, KFT, Gİ, İM, Kİ, TA, TZ) (KTS: 305).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>yad</i> ~ <i>yād</i> ~ <i>yāt</i> ~ <i>yat</i> ‘yaban, yabancı’ (LD, ŞSL AL, BV, GT, NH, HBD, ÇFK, TMA, TEH, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM) (ÇTS: 1217), <i>yat</i> ‘yabancı, yad, garip’ (BL: 173), <i>yad</i> ~ <i>yat</i> ‘yabancı, el, ecnebi, garip’ 15.yy (TETTL IX: 110), <i>yad</i> ‘yabancı, ecnebi, garib’ 13-19.yy (TTS VI: 4184-4188).
665.	yağırılık	‘hayvanın arkasına takılan bir çeşit çul’ (7b/01)	Eski Türkçe: <i>yağırılığ</i> ‘saddle, gall’ 11.yy Hak. (EDPT: 907), <i>yagırlık</i> ‘yağırlı, yağırılı olan’(DLT: 941). Orta Türkçe: <i>yağırılık</i> ‘eğerin altına konulan keçe’ (BV, Kİ, MG) (KTS: 306). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yagırlık</i> ‘eğerin altına konulan keçe’ 15.yy (TTS VI: 4199).
666.	yağla-	‘yağlamak, yağ sürmek’ (38b/02)	Eski Türkçe: <i>yagla-</i> ~ <i>yāgla-</i> ‘yağlamak’ (DLT: 941). Orta Türkçe: <i>yagla-</i> ‘yağlamak, yağ sürmek’ (ME, İML) (HAOTS: 652), <i>yagla-</i> ~ <i>yavla</i> ‘yağlamak, yağ sürmek’ (BV, İM, İN, Kİ, KK, TZ) (KTS: 306). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yagla-</i> ‘yağlamak, yağlanmak’ (ŞSL, ŞHD, MK) (ÇTS: 1219),
667.	yağma	‘yemek masası, sofrası’ (4a/10)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yağmā</i> ‘sofra’ (Kİ) (KTS: 306). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
668.	yah	‘yay’ (7b/07)	Eski Türkçe: <i>ya</i> ‘bogen / yay’ (HADT: 851), <i>yā</i> ‘yay’ (DLT: 939), <i>ya</i> ‘yay’ (KB: 511). Orta Türkçe: <i>yā</i> ~ <i>ya</i>, ~ <i>yay</i> ‘yay’ (KE, HKT, NF, İML, HŞ, MN) (HAOTS: 650), <i>yay</i> ~ <i>ya</i> ~ <i>yaa</i> ~ <i>ye</i> ‘yay’ (DM, Gİ, İN, KK, MG, TZ, CC,

			Gİ, İN, Kİ, MG, TA) (KTS: 316). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yay</i> ~ <i>ya</i> ‘yay’ (ŞSL, BV, LD, MÜN, YED, ŞT, FK, ŞHD, LM) (ÇTS: 1243), <i>ya</i> ~ <i>yay</i> ‘yay’ (BL: 172), ‘ok atma aracı, yay gibi olan’ 14.yy (TETTL IX: 103), <i>ya</i> ‘yay, ok atılan yay’ 14-16.yy (TTS VI: 4175).
669.	yahşu	‘iyi, yahşi’ (9b/13)	Eski Türkçe: <i>yakşı</i> ‘gut / iyi, güzel’ (HADT: 856), <i>yakşı</i> ‘güzel, iyi’ (KB: 516). Orta Türkçe: <i>yahşı</i> ‘iyi, güzel, çok’ (NF, KE, ME, MN, İML, HŞ, AO) (HAOTS: 652), <i>yahşı</i> ~ <i>yakşı</i> ‘güzel, iyi’ (BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, MG, İN, RH, Kİ, TA, TZ) (KTS: 306). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yahşı</i> ~ <i>yakşı</i> ‘güzel, iyi’ (ŞSL, BV, GT, NH, HBD, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1220), <i>yahşı</i> ‘iyi; iyice’ 15.yy (TETTL IX: 129), <i>yahşı</i> ~ <i>yakşı</i> ~ <i>yahşi</i> ‘iyi, güzel’ 13-20.yy (TTS VI: 4209-4213).
670.	yağa	‘giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü’ (5b/06)	Eski Türkçe: <i>yaka</i>: ‘the edge, or border’ 8.yy Uyg. (EDPT: 898), <i>yaka</i> ‘kragen / yaka’ (HADT: 855), ‘elbise yakası’ (DLT: 943), <i>yağa</i> ‘yaka, elbise yakası’ (KB: 515). Orta Türkçe: <i>yağa</i> ‘yaka, kıyı, kenar, göğüsle giyecek arasındaki kısım’ (KE, ME, HKT, İML, MN, NF, HŞ) (HAOTS: 653), <i>yağa</i> ~ <i>yağa</i> ‘yaka, elbise yakası’ (DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TA, TZ, BM)(KTS: 307). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yağa</i> ~ <i>yak</i> ~ <i>yāğa</i> ‘yaka, elbise yakası’ (BV, ÇFK, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, LM, GN) (ÇTS: 1221), <i>yağa</i> ‘yaka, elbise yakası’ (BL: 172), ‘boyun, gerdan, giysilerin

			boyunu çeviren veya boyna gelen bölümü' 15.yy (TETTL IX: 133), <i>yaḥa</i> 'yaka' 14-16.yy (TTS VI: 4207).
671.	yakın	'yakın' (9b/04)	Eski Türkçe: <i>yakın</i> 'near' 8.yy Uyg. (EDPT: 904), 'nah, nah bei, nahestehend, vertraut / yakın, pek yakınlarda' (HADT: 855), 'yakın' (DLT: 943), <i>yakın</i> 'yakın' (KB: 515). Orta Türkçe: <i>yakın</i> 'yakın, uzak olmayan' (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ) (HAOTS: 654), <i>yakın</i> 'yakın' (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, RH, TZ) (KTS: 307). Yeni Türkçe:, <i>yakın</i> ~ <i>yākın</i> 'yakın, uzak olmayan, yaklaşık, civar, akraba' (ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1222), <i>yakın</i> 'yakın, civarında, yaklaşık' (BL: 172), 'uzak olmayan; az kala, yaklaştığı sırada; akraba' 15.yy (TETTL IX: 139), <i>yaḥın</i> 'yakın' 14-16.yy (TTS VI: 4208).
672.	yal	'yele' (7a/05)	Eski Türkçe: <i>yel</i> 'mähne / yele' (HADT: 886), <i>ya:l</i> 'yele' (DLT: 944), <i>yal</i> 'at yelesi, ense' (KB: 516). Orta Türkçe: <i>yal</i> 'kıl, tüy, at yelesi' (KE) (HAOTS: 655), <i>yal</i> 'yele, atın yelesi' (Kİ, MG, RH) (KTS: 307). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yeli</i> 'yele' (BL: 174), <i>yal</i> ~ <i>yalı</i> ~ <i>yeli</i> ~ <i>yili</i> 'yele, hayvanlarda boyun üzerindeki saç' 14-18.yy (TTS VI: 4222-4223).
673.	yalağmış	'enenmiş at' (7a/02)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

674.	yalınçağ	‘çıplak’ (10a/04)	Eski Türkçe: <i>yalındak</i> ‘çıplak adam vs’ (DLT: 946). Orta Türkçe: <i>yalanğaç ~ yalıñ ~ yalanğ</i> ‘çıplak’ (KE, HKT, HŞ) (HAOTS: 655), <i>yalınçağ ~ yalanğaç ~ yalıñaç</i> ‘çıplak, yalın’ (KFT, TZ, CC, İM) (KTS: 308). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yalıñaç ~ yalangaç ~ yalañ ~ yılangac ~ yalañaç</i> ‘çıplak’ (ŞSL, GT, Sİ ÇFK, TEH, Sİ, FK, ŞHD, GN) (ÇTS: 1225), <i>yalıncağ</i> ‘çıplak, üryan, cascavlak’ 15.yy (TETTL IX: 160), <i>yalıncağ ~ yalıncag</i> ‘çıplak, üryan, cascavlak’ 13-19.yy (TTS VI: 4244-4248).
675.	yalkı	‘yılkı, at sürüsü’ (7a/02)	Eski Türkçe: <i>yılkı</i>: ‘livestock, quadrupeds’ 8.yy Kt. (EDPT: 925), <i>yılkı</i> ‘tier, vıeh / yılkı, hayvan’ (HADT: 899), ‘büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar’ (DLT: 972), <i>yılkı</i> ‘hayvan, hayvan sürüsü’ (KB: 539). Orta Türkçe: <i>yılkı ~ ılkı</i> ‘hayvan, hayvan sürüsü’ (KE, ME, HŞ) (HAOTS: 684), <i>yılkı</i> ‘sürü, (at) sürüsü’ (CC, İM, Kİ, TZ) (KTS: 321). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yılkı ~ ılkı</i> ‘hayvan, hayvan sürüsü’ (ŞSL, ŞT, GN) (ÇTS: 1251), <i>yılkı ~ ılkı ~ ılku</i> ‘hayvan, at sürüsü’ 14-19.yy (TTS VI: 1945-1946), bk. <i>yılı</i> ‘davar, yılkı’ 17.yy (TTS VI: 4583).
676.	yan	‘insan bedeninin sağ ve sol tarafları’ (8b/01)	Eski Türkçe: <i>ya:n</i> ‘the hip’y ‘the side, flank’ 8.yy Kt. (EDPT: 940), <i>yan</i> ‘seite, flanke / taraf, yan’ (HADT: 860), <i>yān</i> ‘kalça kemiğının başları, kalça kemiği’ (DLT: 948), <i>yan</i> ‘yan, taraf’ (KB:

			519). Orta Türkçe: <i>yan ~ yanā</i> ‘yan taraf’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ, K) (HAOTS: 658), <i>yan ~ yan</i> ‘yan, yan taraf’ (BM, GT, İM, KF, KF, KFT, KK, MG, MS, TA, TZ, Kİ) (KTS: 309). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yan ~ yañ ~ yangı</i> ‘yan, taraf, yakın, cihet, yön’ (AL, ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1227), <i>yan ~ yan</i> ‘yan, taraf, kısım’ (BL: 172), <i>yan</i> ‘taraf, cihet; bitişik; çevre, yakın, sağ ve sol taraf’ 16.yy (TETTL IX: 171).
677.	yanak	‘çene’ (8a/05)	Eski Türkçe: <i>yanak</i> ‘ağzın iki tarafında dişlerin oturduğu kemik’ (DLT: 949). Orta Türkçe: <i>yanak ~ yanak</i> ‘yanak’ (ME, MM, HŞ, MN) (HAOTS: 659), <i>yanak ~ yaah ~ yanak ~ yaak ~ yangak</i> ‘yanak, çene kemiği’ (KK, TZ, BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KF, MG, TA, RH) (KTS: 309). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yañak ~ yañağ</i> ‘yanak’ (AL, LD, YED, FK, ŞHD) (ÇTS: 1227), <i>yanak</i> ‘yanak’ (BL: 172).
678.	yançuk	‘deriden yapılmış bir çeşit torba, yancık, azık torbası’ (5a/08)	Eski Türkçe: <i>yančuk</i> ‘geldbeutel, geldbörse / cüzdan’ (HADT: 860), <i>yančuk</i> ‘kese, küçük torba’ (DLT: 948). Orta Türkçe: <i>yançuk ~ yançık</i> ‘kese, para kesesi, torba’ (Kİ, CC, DM, İM) (KTS: 310). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yançuk</i> ‘çanta, kese, çep, çuntay’ (ŞSL) (ÇTS: 1228), <i>yancuk ~ yancık</i> ‘çanta; sırt çantası, kese, azık torbası’ 15.yy (TETTL IX: 185), <i>yancuk ~ yancık</i> ‘kese, torba,

			boyundan geçirilerek yana asılan çanta' 14-19.yy (TTS VI: 4274-4276).
679.	yaṇağ	'yanak' (8a/04)	Eski Türkçe: <i>yaṇak</i> 'ağzın iki tarafında dişlerin oturduğu kemik' (DLT: 949). Orta Türkçe: <i>yanak</i> ~ <i>yaṇak</i> 'yanak' (ME, MM, HŞ, MN) (HAOTS: 659), <i>yaṇak</i> ~ <i>yaah</i> ~ <i>yaak</i> ~ <i>yanak</i> ~ <i>yangak</i> 'yanak, çene kemiği' (KK, TZ, BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KF, MG, TA, RH) (KTS: 309). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yañağ</i> ~ <i>yañağ</i> 'yanak' (AL, ŞSL) (ÇTS: 1227), <i>yaṇak</i> 'yanak' (BL: 172), 'yüzün yan tarafları; havudun arkasındaki çıkıntı' 16.yy (TETTL IX: 179).
680.	yaṇı	'sersem' (10a/04)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>angı</i> 'aklı az, salak kimse' (İH) (KTS: 9). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
681.	yapışgan	'alıç' (4a/03)	Eski Türkçe: <i>yapuşgan</i> 'yapışma adeti olan' / <i>yapuşgak</i> 'fındığa benzer dikenli bir bitki' (DLT: 952). Orta Türkçe: <i>yapuşgan</i> 'yapışkan' (HKT) (HAOTS: 662). Yeni Türkçe:, <i>yapuşgan</i> ~ <i>yapışkan</i> 'yapışma, yapışkan, zamk' (ŞSL, AL) (ÇTS: 1231), <i>yapışkan</i> 'yapışkan, yapışıcı, yapışma özelliği çok olan' (BL: 172), <i>yapışkan otu</i> ~ <i>yapışkan ot</i> ~ <i>yapışgan</i> 'kökü kırmızı boya otu, duvar çatlaklarında yetişen bir ot türü, ökse otu; bir çeşit ısırğan otu; 2 metreye kadar çıkabilen, kırmızı renkli küçük yuvarlak meyveleri olan bir

			ağaç' 17.yy (TETTL IX: 209) <i>yapışak</i> 'yapışkan' 17-18.yy (TTS VI: 4299).
682.	yapkın	'çam, çam fıstığı' (4a/06)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
683.	yar	'tükürük' (8b/11)	Eski Türkçe: <i>yar</i> 'spittle, saliva' 8.yy Uyg. (EDPT: 953), 'speichel / tükürük, salya' (HADT: 866), 'tükrük' (DLT: 952). Orta Türkçe: <i>yar</i> 'tükrük, salya' (NF, KE, ME) (HAOTS: 662), <i>yar</i> ~ <i>yer</i> 'tükürük' (TA) (KTS: 311). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yar</i> 'tükrük, salya' (BL: 173), 'salya' 15.yy (TETTL IX: 214).
684.	yarat-	'yaratmak, yapmak' (37b/09)	Eski Türkçe: <i>yarat-</i> 'to create' 8.yy Kt. (EDPT: 959), <i>yarat-</i> ~ <i>y(a)rat-</i> ~ <i>y(a)r(a)t-</i> 'erschaffen / yaratmak' (HADT: 867), <i>yarat-</i> 'yaratmak' (DLT: 953), 'yaratmak, vücuda getirmek' (KB: 525). Orta Türkçe: <i>yarat-</i> 'yaratmak' (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, HŞ) (HAOTS: 664), <i>yarat-</i> ~ <i>yarad-</i> 'yaratmak' (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ, RH) (KTS: 312). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yarat-</i> 'yaratmak' (ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TEH, YED, Sİ, FK, MK, LM, GN) (ÇTS: 1233), <i>yarad-</i> 'yaratmak' (BL: 173).
685.	yas	'üzüntü' (10a/14)	Eski Türkçe: <i>ya:s</i> 'damage, harm, destruction, loss' 8.yy Uyg. (EDPT: 973), <i>yas</i> 'schaden / zarar, hasar' (873); <i>yaš</i> 'träne / gözyaşı, yaş'

			(HADT: 874), <i>yās</i> ‘Oğuzcada ölüm, helak’ (DLT: 956). Orta Türkçe: <i>yas</i> ‘yas, matem’ (HŞ) (HAOTS: 668), <i>yas</i> ~ <i>yaş</i> ~ <i>yaş</i> ‘yas, üzüntü’ (Kİ, DM) (KTS: 313). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yas</i> ‘matem, yas, keder, gam’ (ŞSL, SD, GT, MÜN, LM, GN) (ÇTS: 1236), <i>yas</i> ‘matem’ 15.yy (TETTL IX: 242).
686.	yaslu	‘üzgün’ (10a/13)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yaslıg</i> ‘yaslı, matem içinde olan’ (ME) (HAOTS: 668), <i>yaslu</i> ‘yaslı, yas tutan’ (Kİ) (KTS: 313). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
687.	yaslu ol-	‘üzülmek’ (35a/09)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
688.	yastuğ	‘yastık’ (5a/11)	Eski Türkçe: <i>yastuk</i> ‘pillow’ 8.yy Uyg. (EDPT: 974), <i>yastok</i> ‘kopfkissen / yastık’ (HADT: 874), <i>yastuk</i> ‘yastık’ (DLT: 957). Orta Türkçe: <i>yastuğ</i> ~ <i>yastıg</i> ‘yastık’ (NF, KE, ME, HKT) (HAOTS: 668), <i>yastuğ</i> ~ <i>yastıg</i>, <i>yastıg</i> ‘yastık’ (CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) (KTS: 314). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yastuğ</i> ‘yastık’ (ŞSL, ÇFK, Sİ, ŞHD) (ÇTS: 1238), <i>yastuğ</i> ~ <i>yasduğ</i> ‘yastık, minder’ (BL: 173), <i>yastuğ</i> ‘yastık’ 16.yy (TTS VI: 4376).
689.	yaş	‘göz yaşı’ (8b/11)	Eski Türkçe: <i>ya:ş</i> ‘running with moisture; tears’ 8.yy Kt. (EDPT: 975), <i>yaš</i> ‘träne / gözyaşı, yaş’ (HADT: 874), <i>yāš</i> ‘gözyaşı’ (DLT: 957), <i>yaş</i> ‘göz yaşı’ (KB: 529).

			Orta Türkçe: <i>yaş</i> ‘göz yaşı’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, İML, HŞ) (HAOTS: 668), ‘gözyaşı’ (BV, CC, İM, TA, TZ) (KTS: 314). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yaş</i> ‘yaş, göz yaşı’ (ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1235),
690.	yaşıç	‘çömlek, toprak tencere’ (6a/01)	Eski Türkçe: <i>éşiç</i> ‘an (earthenware) cooking pot’ 8.yy. Uyg. (EDTP: 257), <i>eşič</i> ‘kessel, topf / kazan, tencere’ (HADT: 264) <i>eşiç</i> ‘tencere’ (DLT: 646). Orta Türkçe: <i>aşaç</i> ‘tencere, kazan’ (KE) (HAOTS: 57). Yeni Türkçe:
691.	yaşıķ	‘miğfer, başlık’ (7b/09)	Eski Türkçe: <i>yoşuk</i> ‘a helmet’ 8.yy Kt. (EDPT: 977), <i>ışuk</i> ‘helm / miğfer, kask’ (HADT: 291), <i>aşuk</i> ‘demir tolga’ (DLT: 561). Orta Türkçe: <i>yaşıķ</i> ~ <i>yışıķ</i> ‘miğfer’ (NF, KE, İML) (HAOTS: 669). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ışık</i> ‘miğfer’ (BL: 141), <i>ışık</i> ‘(miğfer yahut zırhta) yüz siperi’ 15-17.yy (TETTL III: 553), <i>ışık</i> ‘demir başlık, miğfer’ 14-19.yy (TTS III: 1986-1988).
692.	yaşıl	‘yeşil’ (10b/03)	Eski Türkçe: <i>yaşıl</i> ~ <i>ya:şıl</i> ‘green’ 8.yy Kt. (EDPT: 978), <i>yaşıl</i> ~ <i>y(a)ş(ı)l</i> ‘grün / yeşil’ (HADT: 874), <i>yaşıl</i> ~ <i>yāşıl</i> ‘yeşil’ (DLT: 958), <i>yaşıl</i> ‘yeşil’ (KB: 530). Orta Türkçe: <i>yaşıl</i> ~ <i>yeşil</i> ‘yeşil, mavi’ (NF, KE, HKT, MN, HŞ) (HAOTS: 669), <i>yaşıl</i> ~ <i>yeşil</i> ‘yeşil’ (CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ, DM, KFT, RH) (KTS: 314).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>yaşıl</i> ~ <i>yağşıl</i> 'yeşil, taze' (ŞSL, BV, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, MÜN, YED, CD, Sİ, FK, ŞHD, LM) (ÇTS: 1239), <i>yaşıl</i> 'yeşil' (BL: 173), 'yeşil' 14-16.yy (TTS VI: 4379-4381).
693.	yaşmak	'peçe, nikap' (5b/05)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yaşmak</i> 'başörtüsü, yaşmak' (KE) (HAOTS: 670), 'bir tür yüz örtüsü' (Kİ, TA, TZ) (KTS: 314). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yaşmak</i> 'örtü, yaşmak, kadın örtüsü' (ŞSL) (ÇTS: 1239), 'yaşmak, yüz örtüsü' (BL: 173).
694.	yağan ²⁴	'uyumuş olan' (10a/05)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
695.	yavuk	'yakın' (9b/04)	Eski Türkçe: <i>yağuk</i> 'near' 8.yy Kt. (EDPT: 901), <i>yaguk</i> 'nah / yakın' (HADT: 854), 'yakın' (DLT: 942), <i>yağuk</i> ~ <i>yak</i> 'hısım, akraba, yakın' (KB: 514). Orta Türkçe: <i>yawuk</i> ~ <i>yavuk</i> ~ <i>yağuk</i> 'yakın, eş dost' (NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 672), <i>yavuk</i> ~ <i>yauk</i> ~ <i>yavuh</i> ~ <i>yovuk</i> 'yakın, hısım, akraba' (İM, KFT, TA, CC, Kİ, TZ) (KTS: 315). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yavuk</i> ~ <i>yavik</i> ~ <i>yawuk</i> 'yakın' (AL, BV, BD, SD, GT, NH, LD, ÇFK, CD, ŞT, Sİ, FK, LM, GN) (ÇTS: 1242), <i>yavuk</i> 'yakın' 15.yy (TETTL IX: 260), <i>yavuh</i> 'yakın, akraba' 14.yy (TTS VI: 4480).
696.	yavuz	'çirkin, kötü'	Eski Türkçe: <i>yavız</i> 'bad' 8.yy Kt. (EDPT: 881),

²⁴ krş. *yatağan* 'devamlı yatan' (BV) (KTS: 314).

		(9a/12, 72b/05)	‘scheußlich, hässlich, übel, schlimm, elend / berbat, iğrenç, çirkin, fena, kötü’ (HADT: 877), <i>yawuz</i> ‘kötü, bozuk, zavallı, zayıf’ (DLT: 961), ‘kötü’ (KB: 533). Orta Türkçe: <i>yavuz</i> ~ <i>yawuz</i> ‘kötü, fena’ (MN, İML) (HAOTS: 672), <i>yavuz</i> ‘kötü, fena’ (BV, GT, İM, TA, TZ) (KTS: 316). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yavuz</i> ~ <i>yawuz</i> ‘kötü, fena’ (LM) (ÇTS: 1242), <i>yavuz</i> ‘kötü, sert, haşin, gaddar’ (BL: 173), ‘kötü, vahşi’ 14.yy (TETTL IX: 260), <i>yavuz</i> ~ <i>yavız</i> ‘kötü, fena’ 13-19.yy (TTS VI: 4418-4423).
697.	yayağ	‘yaya, yayan’ (9a/08)	Eski Türkçe: <i>yadağ</i> ‘on foot’ 8.yy Kt. (EDPT: 887), <i>yadag</i> ‘zu fuß / yayan, yürüyerek’ (HADT: 851), <i>yadag</i> ‘yaya’ (DLT: 939), <i>yadağ</i> ‘yaya’ (KB: 512). Orta Türkçe: <i>yayağ</i> ~ <i>yadağ</i> ~ <i>yadağ</i> ~ <i>yayağ</i> ‘yayan’ (KE, İML, NF, KE, ME, MM, HKT) (HAOTS: 673), <i>yayağ</i> ~ <i>yadağ</i> ~ <i>yaya</i> ‘yaya, yürüyerek, binitli olmadan’ (GT, İM. MG, TA, İH) (KTS: 316). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yayağ</i> ~ <i>yayağ</i> ~ <i>yaya</i> ~ <i>yayañ</i> ‘yaya’ (ÇFK, TMA, TEH, Sİ, ŞHD, LM) (ÇTS: 1243), <i>yaya</i> ‘yaya, piyade’ (BL: 174), <i>yaya</i> ~ <i>yayağ</i> ~ <i>yayağ</i> ~ <i>yayan</i> ‘yaya, piyade asker, yaya olarak’ 15.yy (TETTL IX: 263), <i>yaya</i> ~ <i>yayağ</i> ~ <i>yayağ</i> ~ <i>yayan</i> ‘yürüyerek giden, yaya, piyade’ 14-18.yy (TTS VI: 4436-4440).
698.	yemçek	‘meme’ (8a/15)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>emçek</i> ~ <i>emcek</i> ~ <i>imcek</i> ‘meme’ (İML, MN, KE, ME) (HAOTS: 170), <i>emçek</i> ~

			<i>imçek</i> ‘meme’ (BV, DM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 72). Orta ve Yeni Türkçe: <i>émçek</i> ~ <i>emcek</i> ~ <i>imçek</i> ~ <i>imçeg</i> ‘meme, göğüs’ (AL, ŞSL, TMA, ÇFK, ŞT) (ÇTS: 334), <i>emcek</i> ‘meme, kadın göğsü veya dişi hayvanların memesi’ (BL: 132), <i>emçek</i> ~ <i>emcek</i> ~ <i>emcik</i> ‘kadın memesi, meme başı’ 15.yy (TETTL II: 594), <i>emcek</i> ~ <i>emcik</i> ~ <i>emçek</i> ~ <i>emecek</i> ‘meme’ 14-19.yy (TTS: 1458-1460). Krş. <i>emig</i> ‘nipple, teat’ 8.yy Kt. (EDPT: 158), <i>ämig</i> ~ <i>(ä)mig</i> ‘brust, brüste / göğüs, meme’ (HADT: 106), <i>emig</i> ‘meme’ (DLT: 638).
699.	yemiz	‘idrar boruları, üreterler’ (8b/06)	Eski Türkçe: <i>yamız</i> ‘the groin’ [“kasık; genital organlar”] Uyg. (EDTP: 940), <i>yamız</i> ~ <i>yomuz</i> ‘Weiche boş böğür’ (HADT: 913) <i>yamız</i> ‘kasığın iki yanı, kalça kemiğinin iç uçları’ (DLT: 947). Orta Türkçe: <i>yamız</i> ‘kasık’ BV(2) (Ağar 1986: 340) Orta ve Yeni Türkçe: Ø
700.	yeñi	‘yeni’ (5b/08)	Eski Türkçe: <i>yañı</i> ‘new’ 8.yy Uyg. (EDPT: 943), ‘neu / yeni’ (HADT: 863), ‘yeni’ (DLT: 949), ‘yeni’ (KB: 521). Orta Türkçe: <i>yeñi</i> ~ <i>yañı</i> ~ <i>yanı</i> ‘yeni’ (İML, NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 678), <i>yeñi</i> ~ <i>yañı</i> ~ <i>yengi</i> ~ <i>yiñi</i> ‘yeni’ (BV, Gİ, KF, KK, MG, MS, TZ, CC, GT, İM, KF, TZ) (KTS: 318). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yeñi</i> ~ <i>yañı</i> ~ <i>yanı</i> ~ <i>yiñi</i> ~ <i>yañğı</i> ~ <i>yeñ</i> ‘yeni, taze’ (ŞSL, ÇFK, Sİ, NH, LD ŞSL, BV, GT, NH, HBD, TMA, MÜN,

			YED, FK, ŞHD, LM, GN,) (ÇTS: 1247), <i>yeñi</i> ‘yeni, taze’ (BL: 175), ‘yeni’ 16.yy (TETTL IX: 321).
701.	yığ-	‘toplamak, yığmak’ (32a/02)	Eski Türkçe: <i>yığ-</i> ~ <i>yı:ğ-</i> ‘to collect, assemble’ 8.yy Kt. (EDPT: 897), <i>yıg-</i> ‘sammeln, anhäufen / toplamak, biriktirmek, yığmak’ (HADT: 896), ‘yığmak, toplamak, biriktirmek’ (DLT: 969), <i>yığ</i> ‘yığmak, toplamak’ (KB: 537). Orta Türkçe: <i>yığ-</i> ‘yığmak, toplamak’ (NF, KE, ME, MM, HKT, HŞ) (HAOTS: 681), <i>yığ-</i> ~ <i>cıy-</i> ~ <i>cıy-</i> ~ <i>yıy-</i> ‘yığmak, biriktirmek, toplamak’ (GT, Kİ, TZ, CC) (KTS: 320). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yığ-</i> ‘yığmak, toplamak, bir araya getirmek’ (AL, ŞSL, BV, BD, GT, NH, LD, TMA, TEH, MÜN, YED, MK, GN) (ÇTS: 1249), <i>yığ-</i> ‘toplamak, bir araya getirmek, üst üste koymak’ 15.yy (TETTL IX: 361).
702.	yıklık	‘rebap, bir çeşit telli çalgı’ (9a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>ıklığ</i> ‘bir tür saz, gajek, kemançe’ (ŞSL) (ÇTS: 497) <i>yıklık</i> ~ <i>oğluk</i> ~ <i>oluk</i> ‘üç telli, yayla calınır bir saz’ (İH, TA, TZ) (KTS: 101). Yeni Türkçe:
703.	yılğı	‘bir yaşında at’ (7a/03)	Eski Türkçe: <i>yılkı:</i> ‘livestock, quadrupeds’ 8.yy Kt. (EDPT: 925), <i>yılkı</i> ‘tier, vieh / yılkı, hayvan’ (HADT: 899), <i>yılkı</i> ‘hayvan, hayvan sürüsü’ (KB: 539). Orta Türkçe: <i>yılkı</i> ~ <i>ılkı</i> ‘hayvan, hayvan sürüsü’ (KE, ME, HŞ) (HAOTS: 684), <i>yılkı</i> ‘sürü, (at) sürüsü’ (CC, İM, Kİ, TZ) (KTS: 321).

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>yılkı</i> ~ <i>ılkı</i> ‘hayvan, hayvan sürüsü’ (ŞSL, ŞT, GN) (ÇTS: 1251), <i>yılkı</i> ~ <i>ılkı</i> ~ <i>ılku</i> ‘hayvan, at sürüsü’ 14-19.yy (TTS III: 1945-1946), bkz. <i>yılı</i> ‘davar, yılkı’ 17.yy (TTS VI: 4583).
704.	yırlamak	‘şarkı söylemek’ (9a/01)	Eski Türkçe: <i>ırla</i>: - ‘to sing’ 8.yy Uyg. (EDPT: 230), <i>ırla</i>- ‘singen / şarkı söylemek’ (HADT: 291), <i>yırlamak</i> ‘şarkı söylemek’ (DLT: 973). Orta Türkçe: <i>yırla</i>- ‘şarkı söylemek’ (ME, İML) (HAOTS: 244), ‘şarkı söylemek’ (BM, GT, İM, TZ) (KTS: 321). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yırla</i>- ‘şarkı söylemek’ (AL, ŞSL) (ÇTS: 1252), <i>ırla</i>- ‘şarkı söylemek’ (BL: 141), ‘şarkı, türkü söylemek; taganni etmek’ 15.yy (TETTL IX: 544) <i>ırla</i>- ~ <i>yırla</i>- ‘şarkı söylemek’ 13-19.yy (TTS III: 1965-1968).
705.	yırlayıcı	‘şarkıcı’ (9a/01)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yırlayıcı</i> ‘hanende, şarkıcı’ (İML) (HAOTS: 685), <i>ırlayıcı</i> ‘şarkıcı, şarkı söyleyen’ (TA) (KTS: 102). Orta ve Yeni Türkçe: <i>ırlayıcı</i> ‘şarkıcı’ (BL: 141), <i>ırlayıcı</i> ~ <i>ırlagan</i> ~ <i>yırlayıcı</i> ‘şarkı söyleyen, okuyan, hanende’ 14-19.yy (TTS III: 1968-1969).
706.	yışım	‘baldırlık’ (5a/09)	Eski Türkçe: <i>yışım</i> ‘tozluk, soğukta iki bacağa giyilen bir tür tozluk (DLT: 978). Orta Türkçe: <i>ışım</i> ‘kılıf, mahfaza’ (CC) (KTS: 103). Orta ve Yeni Türkçe: Ø

707.	yi-	‘imek, olmak’ (69b/03)	Eski Türkçe: <i>er-</i> ‘to be’ 8.yy Kt. (EDPT: 193), <i>är-</i> ‘sein, liegen, existieren, vorhanden sein / olmak, var olmak, bulunmak, mevcut olmak’ (HADT: 111), <i>er-</i> ‘olmak, imek’ (DLT: 641), ‘olmak, imek’ (KB: 152). Orta Türkçe: <i>i-</i> ~ <i>ir-</i> ~ <i>er-</i> ~ <i>ër-</i> ‘imek, olmak’ (KE, MN, HŞ, K) (HAOTS: 246), <i>i-</i> ~ <i>er-</i> ~ <i>ir-</i> ‘cevheri fil’ (GT, İM, İN, KFT, MG, RH, BV) (KTS: 104). Orta ve Yeni Türkçe: <i>i-</i> ~ <i>é-</i> ~ <i>er-</i> ~ <i>ër-</i> ~ <i>ir-</i> ~ <i>e-</i> ‘imek, olmak, imek fiili’ (BV, BD, SD, HBD, LD, FK, TMA, TEH, MÜN YED, ŞHD, MK, GN) (ÇTS: 506),
708.	yiçkeri	‘içeri’ (9b/09)	Eski Türkçe: <i>içgerü:</i> ‘inwards’ 8.yy Kt. (EDPT: 25), <i>içgärü</i> ‘hinein, innere / içine; içeri, saray’ (HADT: 293). Orta Türkçe: <i>içkeri</i> ~ <i>içkerü</i> ~ <i>içgerü</i> ‘iç, içeri’ (KE, KI) (HAOTS: 249), <i>içkeri</i> ~ <i>içerü</i> ~ <i>içkerü</i> ~ <i>içre</i> ~ <i>işeri</i> ~ <i>işkeri</i> ~ <i>işkerü</i> ‘içeri, iç’ (BV, CC, Gİ, İN, İM, KFT, KF) (KTS: 106). Orta ve Yeni Türkçe: <i>içkeri</i> ~ <i>içkerü</i> ‘içeri, içe doğru’ (AL, BV, NH, TMA, FK) (ÇTS: 509), <i>içre</i> ‘içeri, içe’ (BL: 142), <i>içerü</i> ‘içe doğru (bilhassa insanın hareket ettiği mekanda)’ 15.yy (TETTL III: 565).
709.	yiçmek	‘kürk’ (5a/05)	Eski Türkçe: <i>içmek</i> ‘kuzu derisinden kürk’ (DLT: 661). Orta Türkçe: <i>içmek</i> ‘kürk’ (İML) (HAOTS: 249). Orta ve Yeni Türkçe: <i>içmek</i> ‘kürk, post’ (ŞSL) (ÇTS: 509).

710.	yigen	‘hasır’ (5a/12)	Eski Türkçe: <i>yigen</i> ‘a rush-mat’ 8.yy Uyg. (EDPT: 913), <i>yigen</i> ‘hasır otu’ (DLT: 974). Orta Türkçe: <i>yigin</i> ~ <i>yegen</i> ‘hasır’(Kİ, BM, TA, CC) (KTS: 322). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
711.	yigit	‘genç’ (9a/08)	Eski Türkçe: <i>yiğit</i> ‘a young man, strong and vigorous’ 8.yy Uyg. (EDPT: 911), <i>yigit</i> ‘jung, in der blüte der jugend befindlich, jugendlich / genç, ilk gençlik çağında’ (HADT: 901), ‘delikanlı, her şeyin genci’ (DLT: 974), ‘yiğit, genç’ (KB: 543). Orta Türkçe: <i>yigit</i> ~ <i>yikit</i> ‘yiğit, genç, delikanlı’ (NF, KE, MM, HKT, HŞ, MN) (HAOTS: 686), <i>yiğit</i> ~ <i>igit</i> ~ <i>yegit</i> ~ <i>yeit</i> ~ <i>yeyit</i> ‘yiğit, genç’ (BV, GT, İH, İM, Kİ, MG, TA, RH, TZ, CC) (KTS: 322). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yigit</i> ‘yiğit, genç, delikanlı’ (ŞSL, BV, BD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1253), <i>yigit</i> ‘genç’ (BL: 175), <i>yigit</i> ~ <i>yigid</i> ‘genç; cesur, korkusuz’ 16.yy (TETTL IX: 380) <i>yiğit</i> ~ <i>igit</i> ‘genç, delikanlı’ 13-17.yy (TTS VI: 4590-4593).
712.	yigür-	‘koşmak’ (31b/12),	Eski Türkçe: <i>yügür-</i> ‘to run fast’ Kt. 8.yy (EDPT: 914), <i>yügür-</i> ‘laufen, schnell laufen, rennen / komak’ (HADT: 923), <i>yügür-</i> ‘koşmak’ (DLT: 992), ‘koşmak, seyirtmek, yürümek’ (KB: 560). Orta Türkçe: <i>yüg(ü)r</i> ~ <i>yükür</i> ‘koşmak, koşturmak’ (NF, KE, ME, HKT, HŞ)
	igür-	‘koşmak’ (31b/15)	

			(HAOTS: 700) , <i>yügür-</i> ~ <i>yüger-</i> ~ <i>yügir</i> ‘hızlı yürümek, koşmak’ (CC, GT, Kİ, KK, MG, TZ, TA, BV) (KTS: 331). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yügür-</i> ~ <i>yükür-</i> ‘koşmak, seğirtmek, hareket etmek’ (AL, ŞSL, NH, LD, ÇFK, TEH, MÜN, YED, FK, Sİ, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1264),
713.	yiker ²⁵	‘kıyafetlerin imal edildiği yer’ (5b/12)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
714.	yilim	‘tutkal’ (6b/12)	Eski Türkçe: <i>yelim</i> ~ <i>?yelim</i> ‘glue, paste’ 8.yy Uyg. (EDPT: 929) , <i>yilim</i> ~ <i>yelim</i> ‘leim / tutkal’ (HADT: 886), <i>yelim</i> ~ <i>yilim</i> ‘kendisiyle tüy ve benzeri şeyler yapıştırılan tutkal’ (DLT: 964). Orta Türkçe: <i>yilim</i> ‘tutkal’ (İML) (HAOTS: 687), <i>yilim</i> ~ <i>yelim</i> ‘tutkal, yapıştırıcı’ (İN, Kİ, TA, CC) (KTS: 323). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yilim</i> ‘yapışkanlık, tutkal, zamk’ (ŞSL) (ÇTS: 1254), <i>yelim</i> ‘tutkal, yapıştırıcı zamk’ (BL: 174), <i>yelim</i> ‘tutkal, yapışkan nesne, çiriş’ 14-16.yy (TTS VI: 4500).
715.	yimdi	‘kasık kılı’ (8b/06)	Eski Türkçe: <i>yemdü</i> ‘kasık kılı’ (DLT: 965). Orta Türkçe: <i>yemdü</i> ~ <i>yamdu</i> ‘kasık kılı’(ME, İML) (HAOTS: 677), <i>yamdı</i> ‘kasık bölgesindeki kıllar’ (Kİ, KK) (KTS: 309). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
716.	yimeş	‘topraktan yapılmış iki	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

²⁵Krş. *biker* ‘elbisenin üzerine yapılan süs’ (Kİ) (KTS: 30).

		kısımdan oluşan su kabı' (6b/03)	
717.	yin	'manşet, kolluk' (5b/06)	Eski Türkçe: <i>yin ~ yen</i> 'haut, glied, körperteil, körper / cilt, deri, organ' (HADT: 902), <i>yin ~ yèn</i> 'beden, insan vücudu, deri' (DLT: 976), <i>yiη</i> 'elbise yeni' (KB: 545). Orta Türkçe: <i>yiη ~ yèη ~ yeη</i> 'kol, yen' (HŞ, ME, NF, KE, İML) (HAOTS: 687), <i>yin ~ yeη ~ yiη</i> 'elbisenin kol kısmı, yen' (Gİ, İN, Kİ CC, DM, GT, İM, TA, TZ) (KTS: 323). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yiñ ~ yeñ ~ yèñ</i> 'yen, elbise kolu' (AL, ŞSL, BV, LD, FK) (ÇTS: 1255), <i>yeη</i> 'yen, elbise kolu' (BL: 174), <i>yèη ~ yiη</i> 'giysi kolu' 14.yy (TETTL IX: 318), <i>yin ~ yen</i> 'elbise kolunun el üzerine gelen kısmı' 13-19.yy (TTS VI: 4523-4526).
718.	yip	'ip' (5a/09), yip 'ip, halat' (6a/11)	Eski Türkçe: <i>yip</i> 'cord, thread, string' 8.yy Uyg. (EDPT: 870), <i>yip ~ yip</i> 'faden, garn / ip, iplik' (HADT: 905), <i>yip</i> 'ip, iplik' (DLT: 972), <i>yip</i> 'ip' (KB: 546). Orta Türkçe: <i>yip ~ yif</i> 'ip, pamuk' (NF, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 688), <i>yip ~ ib ~ ip ~ yib</i> 'ip, iplik' (BV, GT, İM, Kİ, MG, TZ, KK, DM, CC, KFT) (KTS: 324). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yip ~ yib ~ ip</i> 'ip, halat, urgan' (AL, ŞSL, GT, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1255), <i>ip</i> 'ip' (BL: 143), <i>ip</i> 'urgan' 15.yy (TETTL III: 625).
719.	yişemek	'idrar, sidik' (8b/13)	Eski Türkçe: <i>yişänmək</i> 'urinieren / işeme, idrarını yapma' (HADT: 906).

			Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
720.	yiti	‘kılıcın keskin tarafı’ (7b/06)yiti ‘kılıcın keskin tarafı’ (7b/06)	Eski Türkçe: <i>yitiġ</i> ‘a sharp sword’ 8.yy Uyg. (EDPT: 889), <i>y(i)ti</i> ~ <i>yiti</i> ‘scharf / keskin’ (HADT: 906), <i>yitiġ</i> ‘keskin (bıçak, kılıç vb.)’ (DLT: 978), <i>yiti</i> ~ <i>yitiġ</i> ‘keskin’ (KB: 548). Orta Türkçe: <i>yiti</i> ~ <i>yetiġ</i> ~ <i>yitiġ</i> ~ <i>yetük</i> ‘keskin’ (İML, NF, KE, HKT) (HAOTS: 689), <i>yiti</i> ~ <i>ıti</i> ~ <i>iti</i> ~ <i>itti</i> ~ <i>yıti</i> ~ <i>yeti</i> ~ <i>yitiġ</i> ~ <i>yitik</i> ‘keskin, sivri’ (BV, İM, İN, Kİ, RH, TA, TZ, CC, DM, KFT, TA)(KTS: 325). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yiti</i> ~ <i>yetiġ</i> ~ <i>yitiġ</i> ‘keskin’ (ŞHD, ÇFK, Sİ, GT) (ÇTS: 1256), <i>yiti</i> ‘keskin, sert’ 14.yy (TETTL IX: 386), <i>iti</i> ~ <i>yiti</i> ‘sert, keskin, şddetli’ 13-17.yy (TTS VI: 2127-2129).
721.	yiyyi	‘sahip, malik, iye’ (10a/01)	Eski Türkçe: <i>ıdı</i> ‘master, owner’ 8.yy Kt. (EDPT: 41), <i>edi</i> ‘herr / sahip’ (HADT: 251), <i>ıdı</i> ‘sahip, efendi’ (DLT: 661), ‘sahip, rab, tanrı’ (KB: 187). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: <i>eye</i> ~ <i>ie</i> ‘sahib(i)’ 15.yy (TETTL II: 673), ‘malik, sahip, efendi’ 14-19.yy (TTS VI: 1578-1580).
722.	yoğun	‘kalın, kaba, yoğun’ (9a/15)	Eski Türkçe: <i>yogu:n</i> ‘thick’ 8.yy KT (EDPT: 904), <i>yogun</i> ‘dick, schwer / kalın, kaba, ağır’ (HADT: 909), ‘her şeyin irisi’ (DLT: 979), <i>yogun</i> ‘kalın, yoğun’ (KB: 549). Orta Türkçe: <i>yogun</i> ‘yoğun, kalın, şişman, ağır’ (NF, KE, İML) (HAOTS: 691), <i>yogun</i> ~ <i>yogan</i> ~ <i>yogın</i> ~ <i>yovun</i> ~ <i>yügün</i> ‘yoğun, kalın, iri, kaba’

			(DM, İH, TZ, BV, CC, İH, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) (KTS: 326). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yoğun</i> ~ <i>yoğan</i> ‘kalın, fazla kalın, yoğun’ (ŞSL, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1257), <i>yoğun</i> ‘kalın, sert, haşın’ (BL: 175), <i>yoğın</i> ~ <i>yoğun</i> ‘kalın, büyük; kaba, yontulmamış, şişman, koyu’ 14.yy (TETTL IX: 389), <i>yoğun</i> ~ <i>yovun</i> ‘çapça kalın, sesçe kalın, büyük, iri, kaba, sert, kuvvetli’ 13-19.yy (TTS VI: 4630-4633).
723.	yokşul	‘fakir, yoksul’ (9b/12)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yokşul</i> ~ <i>yoksız</i> ~ <i>yoksuz</i> ‘yoksul’ (HŞ, MN, KE) (HAOTS: 692), <i>yokşul</i> ~ <i>yoğşul</i> ‘yoksul, fakir, çaresiz’ (CC, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 326). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yokşul</i> ~ <i>yoğşul</i> ~ <i>yoksuz</i> ‘yoksul, fakir’ (ŞSL, ŞHD, ÇFK, Sİ) (ÇTS: 1258), <i>yokşul</i> ‘yoksul’ (BL: 175), <i>yokşul</i> ~ <i>yoğşul</i> ‘fakir’ 13-15.yy (TETTL IX: 397), <i>yoğşul</i> ~ <i>yokşul</i> ‘fakir, yoksul’ 13-19.yy (TTS VI: 4640-4643).
724.	yomğı	‘düğün’ (10a/13)	Eski Türkçe: <i>yomğı</i> ‘her şeyleriyle beraber toplanmış insanlar’ (DLT: 980). Orta Türkçe: Ø Orta ve Yeni Türkçe: Ø
725.	yonğa	‘keser, kerki’ (6b/10)	Bu biçimde ve bu anlamda rastlanmamıştır.
726.	yorga	‘yorga’ (7a/11)	Eski Türkçe: <i>yoriga at</i> ‘yorga at’ (DLT: 981), <i>yoriga</i> ‘yürüyen’ (KB: 554). Orta Türkçe: <i>yorga</i> ‘yorga, yorga yürüyen’ (KE

			ME, HKT, İML) (HAOTS: 694), <i>yorga</i> ‘rahvan, (hayvan) biniciyi yormadan koşma’ (KEF: 314). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yorga</i> ‘rahvan, çifte koşma, yürüme’ (ŞSL, MK) (ÇTS: 1259), ‘rahvan’ (BL: 176), ‘ilk çıkışta hızlı giden at, rahvan yürüyüşlü at’ 16.yy (TETTL IX: 422), <i>yorga</i> ~ <i>yorka</i> ‘rahvan’ 14-19.yy (TTS VI: 4668-4670).
727.	yorğan	‘yorgan’ (5a/11)	Eski Türkçe: <i>yogurkan</i> ‘yorgan, örtü’ (DLT: 979). Orta Türkçe: <i>yorğan</i> ‘yorgan, pamuklu örtü’ (İML) (HAOTS: 694), <i>yorğan</i> ~ <i>yoğurğan</i> , <i>yovurğan</i> ‘yorgan’ (BV, DM, Kİ, KK, TA, TZ, CC) (KTS: 327). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yorğan</i> ‘yorgan’ (BL: 176), ‘yorgan’ 16.yy (TETTL IX: 423), <i>yorkan</i> ‘yorgan’ 17.yy (TTS VI: 4671).
728.	yorun	‘herhangi bir şeyden kesilmiş parça, parçacık’ (5b/08)	Eski Türkçe: <i>yurun</i> ‘ipekli parçası’ (DLT: 990), ‘parça’ (KB: 559). Orta Türkçe: <i>yorun</i> ‘bir şeyin sonu, ucu’ (Kİ) (KTS: 327). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yorun</i> ‘yama, ek’ (BV, NH) (ÇTS: 1260),
729.	yöne	‘hayvanın arkasına takılan bir çeşit çul’ (7b/01)	Eski Türkçe: Orta Türkçe: <i>yöne</i> ‘hayvan eğrinin keçesi’ (İH) (KTS: 328). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
730.	yufka	‘ince’ (9a/15)	Eski Türkçe: <i>yuvğa</i> : ~ <i>yuvka</i> : ~ <i>yuyka</i> : ‘slender, insubstantial’, 8.yy Kt. (EDPT: 874) , <i>yuka</i>

			‘gering, wenig, dünn, fein, / az, narin, yufka, ince, zayıf’ (HADT: 918), <i>yuwka</i> ‘her şeyin incesi, ince’ (DLT: 990), <i>yuwğa ~ yuwka</i> ‘zayıf, ince, yufka, aciz’ (KB: 559). Orta Türkçe: <i>yufka ~ yuwka</i> ‘ince’ (HKT, KE) (HAOTS: 696), <i>yufka ~ yupka</i> ‘ince, yassı’ (İH, İM, TA) (KTS: 328). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yufka ~ yufha ~ yubka ~ yuğa</i> ‘ince, yufka gibi’ (ŞSL, ÇFK, LD) (ÇTS: 1261), <i>yufka ~ yuvka</i> ‘ince, zayıf’ (BL: 176), <i>yufka</i> ‘ince; boş, sığ’ 16.yy (TETTL IX: 434).
731.	yular	‘yular’ (7b/02)	Eski Türkçe: <i>yular</i> ‘halfter / yular’ (HADT: 919), ‘yular’ (DLT: 986). Orta Türkçe: <i>yular</i> ‘dizgin’ (İML) (HAOTS: 697), <i>yular ~ yulav</i> ‘yular’ (CC, İH, Kİ, TA, TZ, DM) (KTS: 329). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yular</i> ‘yular, hayvan yuları’ (ŞSL) (ÇTS: 1261), <i>yular</i> ‘yular’ (BL: 176), ‘hayvanın başlığına veya tasmaına bağlanan ip’ 14.yy (TETTL IX: 436).
732.	yumşak	‘yumuşak, güçsüz’ (10a/10)	Eski Türkçe: <i>yumşa:k ~ ?yumşa:k</i> ‘soft’ 8.yy Kt. (EDPT: 938), <i>yumşak</i> ‘weich ,sanft, gefühlvoll / yumuşak’ (HADT: 920), <i>yumşak</i> ‘her şeyin yumuşağı, yumuşak’ (DLT: 988), <i>yumşak</i> ‘yumuşak’ (KB: 558). Orta Türkçe: <i>yumşak ~ yumşag ~ yumuşak</i> ‘yumuşak, hafif mülayim, ılımlı’ (İML, KE, ME, HKT, HŞ) (HAOTS: 699), <i>yumşak ~ yumçak ~ yumşak ~ yumuşak</i> ‘yumuşak’ (CC, İN, TZ, BV, DM, Gİ, İM, KF, Kİ, MG, MS, TA, TZ) (KTS: 320).
	ımşak	‘yumuşak’ (9b/05)	

			Orta ve Yeni Türkçe: <i>yumşak ~ yumşag</i> ‘yumuşak, uysal, mülayim, mizacı sert olmayan’ (GT, ÇFK, Sİ, FK, MK) (ÇTS: 1262), <i>yumşak</i> ‘hafif, az etkili, yumuşak’ (BL: 176), <i>yumşak ~ yumşag</i> ‘yumuşak, kireci az (su), hafif, şiddeti az’ 14-15.yy (TTS VI: 4717).
733.	yuzak	‘kilit’ (6a/08)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yuzak</i> ‘kilit’ (İML) (HAOTS: 700), <i>yuzak ~ yozak</i> ‘kilit’ (CC, DM, Kİ) (KTS: 331). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
734.	yügrük	‘yügrük, iyi yürüyen, iyi koşan at’ (7a/11)	Eski Türkçe: <i>yügrök</i> ‘schnell, rasch, flink / hızlı, çabuk, çevik, atik’ (HADT: 923), <i>yügrük</i> ‘hızlı koşan’ (DLT: 992). Orta Türkçe: <i>yügrük</i> ‘yürük at, sürekli koşan’ (İML, HŞ) (HAOTS: 700), <i>yügrük ~ yügürük ~ yürük</i> ‘hızlı koşan (at)’ (BV, İM, Kİ, MG, TZ, RH) (KTS: 331). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yügürük ~ yörük</i> ‘seri, ayağına çabuk’ (ŞSL, FK) (ÇTS: 1264), <i>yügrük</i> ‘yürük, hızlı koşan, çok giden, işlek’ 14-19.yy (TTS VI: 4743-4746).
735.	yüklü	‘hamile’ (10a/14)	Eski Türkçe: <i>yüklüg</i> ‘mit last / yüklü’ (HADT: 924). Orta Türkçe: <i>yüklü</i> ‘hamile’ (ME) (HAOTS: 701), <i>yüklü ~ yükli</i> ‘hamile’ (BV, İM, KK Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA) (KTS: 332). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yüklüg ~ yüklük</i> ‘yüklü’ (GT, BV) (ÇTS: 1264), <i>yüklü</i> ‘üzerine yüklenmiş olan, yüklü, hamile’ (BL: 176), <i>yüklü</i>

			~ <i>yükli</i> ‘gebe, hamile’ 14-17.yy (TTS VI: 4754-4757).
736.	yüklü ol-	‘hamile kalmak, gebe kalmak’ (35a/09)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yüklüg bol-</i> ‘hamile olmak’ (KE) (HAOTS: 701), <i>yüglüg bol-</i> ‘gebe kalmak’ (KEF: 315). Orta ve Yeni Türkçe: Ø
737.	yül-	‘tırış etmek’ (33b/01)	Eski Türkçe: <i>yüli-</i> ‘rasieren, scheren / tırış etmek’ (HADT: 924), ‘tırış etmek’ (DLT: 993). Orta Türkçe: <i>yülü-</i> ~ <i>yüli-</i> ‘tırış etmek’ (NF, ME, HKT) (HAOTS: 701), <i>yülü-</i> ~ <i>yülü-</i> ‘tırış etmek’ (CC, KFT, TZ, Kİ) (KTS: 332). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yülü-</i> ‘tırış etmek, saç ve sakal kazımak’ 14-19.yy (TTS VI: 4761-4763).
738.	yülek	‘usta, işçi sandığı’ (6b/09)	Eski Türkçe: <i>yöläk</i> ‘stütze / destek, dayanak’ (HADT: 915), <i>yülek</i> ~ <i>yölek</i> ‘destek’ (KB: 561). Orta Türkçe: <i>yülek</i> ‘ok kayışı’ (Kİ) (KTS: 332). Orta ve Yeni Türkçe: Tanıklarla eldeki veri anlam bakımından çok ilintili olmamakla birlikte “destek” → “alet edevat” → “işçi sandığı” şeklinde bir anlam geçişi olasıdır.
739.	yün ~ yun	‘yün’ (3b/14)	Eski Türkçe: <i>yü:g</i> ~ <i>yuḡ</i> ‘wool’ 8.yy Uyg. (EDPT: 941), <i>yuḡ</i> ‘gefieder, wolle / tüyler, yün’ (HADT: 921), <i>yu:ḡ</i> ~ <i>yuḡ</i> ‘deve tüyü, yün’ (DLT: 989), <i>yüḡ</i> ‘yün’ (KB: 562). Orta Türkçe: <i>yün</i> ~ <i>yüḡ</i> ‘yün, pamuk, tüy, hayvan tüyü’ (İML, NF, KE, MM, HKT, HŞ) (HAOTS: 702), <i>yün</i> ~ <i>yun</i> ~ <i>yuḡ</i> ~ <i>yüg</i> ~ <i>yüḡ</i> ~

			<i>yüvün</i> ‘keçi kılı, yün’(TA, TZ, CC, GT) (KTS: 332). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yün</i> ‘yün’ (ŞSL, BV, GT, ÇFK, Sİ, FK, ŞHD, LM) (ÇTS: 1265), <i>yün</i> ‘yün, kuş tüyü’ (BL: 176), ‘tüy, kuş tüyü’ 14-16.yy (TTS VI: 4765-4766).
740.	yüğül	‘hafif’ (9b/03)	Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>yüğül</i> ~ <i>yünül</i> ‘hafif’ (KE, HKT) (HAOTS: 702), <i>yüğül</i> ~ <i>yegin</i> ~ <i>yeñil</i> ~ <i>yeñül</i> ~ <i>yeyni</i> ~ <i>yiñil</i> ~ <i>yini</i> ~ <i>yugul</i> ‘hafif’ (CC, GT, KFT, RH, TZ, BV, CC, İM, TA, MG) (KTS: 332). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yüñül</i> ~ <i>yeñil</i> ~ <i>yiñil</i> ‘hafif’ (CD, FK, BV, AL, ŞSL)(ÇTS: 1265), <i>yeñül</i> ~ <i>yüğül</i> ‘yeyni, hafif’ 14.yy (TTS VI: 4532).
741.	yürük	‘ahır’ (7a/06)	Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.
742.	yüz	‘yüz, surat’ (8a/05)	Eski Türkçe: <i>yü:z</i> ‘the face’ 8.yy Kt. (EDPT: 982), <i>yüz</i> ‘gesicht / yüz, surat, sima’(HADT: 927), <i>yüz</i> ~ <i>yüz</i> ‘yüz, çehre, yüzey, ön’ (DLT: 994), <i>yüz</i> ‘yüz, çehre’(KB: 562). Orta Türkçe: <i>yüz</i> ‘surat, yüz, çehre’ (NF, KE, ME, MM, HKT, MN, İML, K) (HAOTS: 703), ‘yüz, sima, çehre’ (BV, DM, Gİ, GT, İH, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) (KTS: 333). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yüz</i> ‘yüz, surat, çehre, sima’ (ŞSL, BV, BD, SD, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, TMA, TEH, MÜN, YED, ŞT, Sİ, FK, ŞHD, MK, LM, GN) (ÇTS: 1266), ‘yüz, surat’ (BL: 177), ‘çehre’ 14-17.yy (TETTL IX: 450).

743.	yüzük	‘yüzük’ (5b/04)	Eski Türkçe: <i>üzük</i> ‘fingerring / yüzük’ (HADT: 834), <i>yüzük</i> ‘yüzük’ (DLT: 995). Orta Türkçe: <i>yüzük</i> ‘yüzük’ (NF, KE, MM, İML) (HAOTS: 705), <i>yüzük</i> ‘yüzük’ (CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) (KTS: 333). Orta ve Yeni Türkçe: <i>yüzük</i> ~ <i>üzük</i> ~ <i>yüksük</i> ‘yüzük’ (ÇFK, Sİ, ŞSL AL, ŞSL, BV, CD, GN) (ÇTS: 1267), ‘yüzük’ (BL: 177), ‘yüzük’ (TETTL IX: 466).
744.	zincir	‘zincir’ (7b/04)	< Fa. <i>zinjīr</i>, <i>zanjīr</i> 'a chain' (Steingass, 624). Eski Türkçe: Ø Orta Türkçe: <i>zincīr</i> ~ <i>zencīr</i> ‘zincir, pranga’ (NF, HŞ, MN) (HAOTS: 713), <i>zincir</i> ~ <i>sincir</i> ~ <i>zencir</i> ~ <i>zincil</i> ‘zincir’ (Gİ, KF, MS, TZ, İH, GT, İM, CC) (KTS: 338). Orta ve Yeni Türkçe: <i>zincīr</i> ~ <i>zencīr</i> ‘zincir’ (SD BV, GT, NH, HBD, LD, ÇFK, YED, TMA, TEH, ŞHD, MK, Sİ, LM,) (ÇTS: 1281), <i>zencīr</i> ‘zincir’ (BL: 177), <i>zencir</i> ‘zincir’ 15.yy (TETTL IX: 494).
745.	zun/zün	‘bıçak, kılıç demirinin kabzaya giren kısmı’ (6b/12)	Krş. < Fa. <i>zūn</i> ‘a part, portion, share’ (Steingass, 629) Bu sözcüğe taranan kaynaklarda rastlanmaz.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada 745 sözcüğü tarihsel karşılaştırmaya tabi tuttuk. Ele alınan 745 sözcükten;

a) 78'i (*aķ kayan, ar, aruçı, aşğa, aşlamak, aymak, barma şuvluk, batılçak, belük, bıskaç, bilendek, bili, bol-, bolak, börlükün, burşak, büzmen, cibenim, çamçak, çufan, demür boz, derke, et azu, eyer örtüki, güvüg, ikki bile, ikki yıllı, kaçır, kanız şağı, kar, kara ar, kara sığın, karatar, karna, karrut, kayak, kazma, kesilmiş, kılın, kon, köser, kötençi, kuluk, kuraç, kuşaklık, kuşalıp, mısıık, nekte, osurmak, oturan, özen, payam içi, pilte, sabu yüzli, sızgı, suv taşı, sökölme, sürsü, sürtümek, şimid, tizgah, tov, tövmek, turan, tügürmeg, türküc, üç yaşar, ürken ~ ürger, ya-, yalağmış, yapkın, yaslu ol-, yatan, yiker, yimeş, yonka, yürük, zun/zün*) bu anlam ve biçimde taranan kaynaklarda tanıklanmamıştır. Bazıları tamamıyla bazıları ise anlamca tarihî Türkçe için *hapax legomenon* örnekleridir.

b) 56 sözcük (*aç ol-, aķ ar, āl, arğa, ayman, bıtır, bizövü, boğag, çamağa, çavu, çaya, çıralık, çitlevük, çolmak, emen, erbek, insiz, kasaltılak, katağan, kebeş, keymek, kırpıcı, kıskaçuk, kıykıç, kökçübür, kusmak, külkeç, kütlük, mütü, ok temür, olturkaç, oynamak, ötürgü, şançak, sançak, şapşaru, sarban, selkünçük, sitgük, sürük, sütme, tepkiç, terbeş, teşne, teyirme yüzli, tiyek, tomar, torlamak, tökçek, tüvün, uğurcuk, ulu azu, ülkü, yağma, yanı, yöne*) bu biçimiyle sadece Kıpçak Türkçesi sahasında tanıklanmıştır.

c) 7 sözcük (*ırsalık, koş at, uva, yomgı*) DLT'de, (*yişemek*) HADT'de, (*karnı aç-*) EDTP'de ve (*ko bir-*) KB'de olmak üzere yazınızca Eski Türkçe sahasındaki tek eserde, 5 sözcük (*gikiş, kattı, kızargan, matara, tebin*) yalnızca Harezmi Altın Ordu Türkçesi sahasında, 5 sözcük (*sagış et, sü eri, tizdar*) TETTL' de, (*dahra, tamak üyen*) TTS'de yalnızca Osmanlı Türkçesi sahasında tek eserde, 2 sözcük (*koyı-, sap*) yalnızca Çağatay Türkçesi sahasında tanıklanmıştır.

d) Yalnız Kıpçak Türkçesi ve Eski Türkçe sahasında 10 sözcük (*kaba, enük, gönçük, ilki, kanrak, kuva, sayram, tapçan, tazi, yışım*), yalnız Kıpçak ve Harezmi Altın Ordu Türkçesi sahasında 16 sözcük (*amçuk, bil bağı, çimak, güzün, inlü, kerey, kersen, küveç sırğa, tanağ, tumguyuk, üyen, yaslu, yuzak, yüklü ol-*), yalnız Kıpçak ve Çağatay Türkçesi sahasında 9 sözcük (*artımak, ayrıç, çagnağ, çeten, çüprek, gübür, tikmeg, soğmar, yıkılık*), yalnız Kıpçak ve Osmanlı Türkçesi sahasında 15 sözcük (*ata*

anası, begen, bilik, boz, cömerd, çagaldalak, çuvalduz, desterçe, duşhar, ige, kehel, oyu, sağmal, sarıyışın, torba) tanıklanmıştır.

e) Farsça 61 (*āhur, armuṭ ~ armud, bezirgan, can, cömerd, çeftalu, çırak, çirk, çirkin, çuval, çuvalduz, çükiindür, dahra, dermende, desterçe, dezek, dulbend ~ tulbend, duşhar, dürüst, ebrişüm, gül, gülaḡ, haram za(de), hoş, ıyva, incir, ispahi, kâğıt, karpus, kehel, kersen, keşür, kilit, kirav, koca, koz, kör, leken, murdar, nar, nişan, pabuk, padişah, palan, payam, piyale, polat, sarban, sıra, süst, şimid, şirin, şorba, tastar ~ dastar, tazı, ten, tere, tizdar, turş, zincir, zun/zün*), Arapça 6 (*‘alem, avrat, kasaba, kına, maṭara, pilte*), Moğolca 4 (*aḡta, çamçaḡ, taḡan, tanaḡ*), Soğdakça 4 (*çıhrık ~ çıhrıḡ, gey, hatun, katır*), Çince 2 (*kap, keçi*) alıntı sözcük bulunmaktadır.

f) *kusmak, sökölme, tikmeg* ve *yatan* sözcüklerinin dışında yalnızca *Bulgatu’l-muşṭāk li luḡāti’t-Turk we’l-Kifçaḡ* ta bulunan *aşlamak, oturan, sürtümeḡ, tövmek, tügürmeḡ, üç yaşar, yalaḡmış, yırlamaḡ, yişemek* ile birlikte 15 sözcük mastar ekli halleriyle yer almaktadır.

Bu çalışma ile *Bulgatu’l-muşṭāk li luḡāti’t-Turk we’l-Kifçaḡ* adlı eserin Kastamonu nüshasında olup Paris nüshasında olmayan sözcüklerden 749’unu ele alıp dilbilimsel ve tarihî analizini yaparak aydınlatmaya çalıştık. Bu sözcüklerin büyük bir kısmının, Türk dilinin eski kullanımlarına ışık tutmasını, Memluk dönemi Türkçesi’nin daha iyi anlaşılmasını ve tarihî Türkçe çalışmalarına bilgiler sunarak fayda sağlamasını umuyoruz.

KAYNAKLAR

- Ağar, M. E. (1986). *Baytaratü'l-Vazih: İnceleme Metin-İndeks*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Al-Türk, G. (2012). *Kitābu Bulgatü'l-Müştak fî Lugati't-Türk ve'l-Kıfçak Üzerine Dil İncelemesi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Arat, R. R. (1947). *Kutadgu Bilig*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit.
- Atalay, B. (1945). *Et-tuhfet-üz-Zekiyye Fil-Lûgat-it-Türkiyye*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Bloch, E. (1932). *Catalogue des manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale, Tome I*. Paris.
- Boeschoten, H. (2022). *A dictionary of early middle Turkic*. Leiden-Boston: Brill.
- Borovkov, A. K. (1963). *Leksika sredneaziatskogo tefsira*. Moskva: İzdatelstvo Vostočnoy Literaturı.
- Caferoğlu, A. (1931). *Abu Hayyan, Kitab al-Idrak li-lisan al Atrak*. İstanbul: Evkaf Matbaası.
- Clauson, G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2020). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk giriş-metin-çeviri-notlar-dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Golden, P. B. (2000). *The King's Dictionary (The Rasulid Hexaglot: Fourteenth Century Vocabularies in Arabic, Persian, Turkic, Greek, Armenian and Mongol)*. Leiden: Brill.
- Kanat, C. (2007). Memlûk Devleti'nde Eğlence Kültürü. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 22 (1): 53-62.
- Karagözlü, S. (2021). Kitabu Bulgatu'l-Müştak Fi Lugati't-Türk Ve'l-Kıfçak'ın Bilinmeyen Bir Nüshası Üzerine. 9. *Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı*, 681-690.
- Karagözlü, S. ve Salan, M. (2022). *Bulgatu'l-Müştak fî Luğâti't-Türk ve'l-Kıfçak Kastamonu nüshası (giriş, inceleme, tıpkıbasım ve transkripsiyon, dizin)*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Kaymaz, Z. (2007). "Gelibolulu Mustafa Âlî, Câmi'ul-Buhûr". *Bilge Dergisi*, 13: 58-64.

- Kaymaz, Z. (2016). *Kitâbu'l İdrâk li-Lisani'l Etrâk Hakkında Bazı Notlar*. Prof. Dr. Tofiq Hacıyev Türklük Biliminde Bir Ömür, Akçağ, 323-28.
- Lessing, F. D. (1960). *Mongolian-English Dictionary*. University of California Press.
- Öztopçu, K. (2002). *A 14th-century Archery Treatise in Mamluk-Kipchak, Kitab fi 'ilm an-nuşşab*. İstanbul.
- Ramstedt, G. J. (1935). *Kalmükisches Wörterbuch*. Helsinki: Finno-Ugric Society.
- Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut: Librairie du Liban Publishers
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 1 (A-B)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 2 (C-E)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 3 (F-J)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 4 (K-L)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2018). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 5 (M-N)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2018). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 6 (O-R)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2019). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 7 (S-Ş)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2019). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 8 (T-V)*. Ankara: TÜBA
- Tietze, A. (2019). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt 9 (Y-Z)*. Ankara: TÜBA
- Toparlı, R., Çögenli, S., Yanık, N. H. (2000). *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Toparlı, R., Vural, H., Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Turan, F. (2001). *Eski Oğuzca Sözlük Bahşayış Lügati*. İstanbul: Bay.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim.
- Ünlü, S. (2012). *Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim.
- XIII. *Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü A-B: C. I.* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- XIII. *Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü C-D: C. II.* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- XIII. *Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla*

- Tarama Sözlüğü E-İ: C. III.* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- XIII. *Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü K-N: C. IV.* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- XIII. *Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü O-T: C. V.* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- XIII. *Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü U-Z: C. VI.* (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Wehr, H. (1976). *A dictionary of modern written Arabic*. New York: Spoken Language Services.
- Wilkins, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen: Altuigurisch–Deutsch–Türkisch Eski Uygurcanın El Sözlüğü: Eski Uygurca – Almanca – Türkçe*. Universitätsverlag Göttingen.
- Yıldıran, İ. (2012). “Osmanlılarda Atlı Hedef Okçuluğu: Kabak Oyunu”. *Anadolu Uygarlıklarında Spor*, Spor Yayınevi ve Kitabevi, ss. 158-69.
- Yüce, N. (1993). *Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmud bin 'Omar bin Muhmmmed bin Ahmed ez-Zamahşari, el-Hvârizmi Mukaddimetü'l-Edeb. Hvârizm Türkçesi ile tercümeli Şuŝter nüshası. Giriş, dil özellikleri, metin, indeks*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zajaczkowski, A. (1958). *Vocabulaire arabe-kiptchak de l'époque de l'état mamelouk: Bulgat al-muštāq fī luġat at-Turk wa-l-Qifẓāq I-ere partie, Le nom*. Państwowe Wydawn.

EKLER

Dizin

- aç ol-, 23
açı, 23
açuk, 23
ağaç, 24
ağır, 24
ağırşak, 24
ağla, 25
āhur, 25
ak, 26
ak ar, 26
ak kayan, 26
akşak, 26
akta, 27
āl, 27
ala, 27
alaçuk, 27
alçı, 28
algış et-, 28
alma, 28
alun, 29
ām, 29
amaç, 29
amçuk, 29
ana anas(ı), 29
ana atas(ı), 29
and iç-, 30
andam, 30
ang-, 30
apağ, 30
ar, 30
araba, 31
arga, 31
arka, 31
armut ~ armud,
31
arrı, 31
arruk, 32
artımak, 32
artuk, 32
aruç, 33
aş-, 33
aşga, 33
aşığ, 33, 34
aşlamak, 34
aşuk, 34
at, 34
at-, 34
ata, 35
ata anas(ı), 35
ata atas(ı), 35
atlu, 35
atşuz barmak, 36
avragut, 36
avrat, 36
aya, 36
ayağ, 37
aygır, 37
aymak, 37
ayman, 37
ayrıç, 37
ayuk, 38
az, 38
bağarsuk, 38
bağla-, 39
bağlu, 39
bakır, 40
balta, 40
baltu ~, 40
baltur ~ baldur,
40
bar, 40
bar- ~ var-, 41
barçak, 41
barçın, 41
bardak, 41
barma şuvluk, 42
barmak, 42
baş-, 42
baş, 43
başmak, 43
baılçak, 43
bay, 44
begen-, 44
bek, 44
belük, 45
besle-, 45
beyin, 45
beyük, 45
bezirgan, 46
bıçkı, 46
bırak-, 46
bışkaç, 46
bıtır-, 47
bıyığ ~ bıyık, 47
bil, 47
bil bağı, 47
bilegü, 47
bilendek, 47
bilezük, 48
bili, 48
bilik, 48
birisi, 48
bişik, 49
biti, 49
biz, 49
bizövü, 50
boğ-, 50
boğag, 50
boğaz, 50
boğazla-, 51
boğurdağ, 51
bok, 51
bol-, 51
bolak, 51
boş, 52
bovun, 52
boynuz, 52
boyun, 52
boz, 53
boza, 53
bökre, 53
börk, 53
börlükün, 54
buğağ, 54
burşak, 54
burun, 54
buş-, 55
buğ, 55
bükrü, 55
bürünçük, 56
büzmen, 56
°alem, 28
can, 56
cibenim, 57
cömerd, 57
çağaldalak, 57
çağnağ, 57
çağmak, 57
çal, 57
çalma, 58
çamağa, 58
çamçak, 58
çanak, 58
çatır, 59
çatır ~ çadır, 58
çavu, 59
çaya, 59
çeftalu, 59
çek-, 59
çeten, 59
çeyen, 60
çılığ ~ çılığ,
60
çılçak, 60
çımağ, 60
çırak, 60
çıralık, 61
çiçek, 61
çigin, 61
çirk, 61
çirkin, 61
çitlevük, 62
çoğal, 62
çolmak, 62
çök-, 62
çöker-, 63
çömçe, 63
çömlek, 63
çufan, 64
çuval, 64
çuvalduz, 64
çük, 64
çükündür, 64
çüprek, 64
dağarçuk, 65
dahra, 65
dalak, 65
degrin-, 65
del-, 65
delü, 66
demür boz, 66
der, 66
derinçek, 66
derke, 67

dermende, 67	gikiş, 80	işdon, 92	kayır-, 104
desterçe, 67	ginez, 80	işler, 93	kayış, 105
dezek, 67	gir-, 80	it burunu, 93	kaz-, 105
digen, 68	gişen, 80	ķaba, 93	kazan, 105
dir-, 68	gök, 80	ķabala, 93	kazan-, 105
dirsek, 68	gömültürük, 81	ķaçır, 93	kazma, 106
diz, 69	göncük, 81	ķaftan, 93	kazuk, 106
doğru, 69	gönlek, 82	ķağıt, 94	kebeş, 107
dolķuk ~ tolķuk,	göttür-, 82	ķakık, 94	kebin, 107
69	gözü, 82	ķal, 94	keçe, 107
don, 69	gübür, 83	ķalanı, 94	keçi, 107
dög-, 70	göl, 83	ķalkan, 95	kehel, 107
dudağ, 70	gülağ, 83	ķamçı, 95	keltür-, 107
dulbend ~	güvüg, 84	ķamılar, 95	kemer, 108
ķulbend, 70	güzün, 84	ķamış, 95	kemiş-, 108
duşhar, 70	ķalı, 84	ķan, 96	kendir, 109
düdü, 71	ķarab ol-, 84	ķanız sağı, 96	kerey, 109
düğme, 71	ķaram za(de), 84	ķanrak, 96	kerki, 109
düğün, 71	ķatun, 85	ķap, 96	kersen, 109
dümri, 71	ķelak ol-, 85	ķapak, 97	kerti, 110
dürüst, 72	ķoş, 85	ķapķara, 97	kesilmiş, 110
ebrişüm, 72	ımşak, 202	ķar, 97	keşür, 110
eksük, 72	ıprak, 85	ķara, 97, 98	ketik, 110
ekşi, 73	ırsalık, 86	ķara ar, 98	kevüsmek, 111
elek, 73	ıyva, 86	ķara ev, 98	keymek, 111
emen, 73	ız, 86	ķara şıgın, 98	kez, 111
enlik, 73	iç, 86	ķarağı, 98	kez-, 111
ense, 73	ige, 87	ķaraķar, 99	ķılıç, 112
enük, 74	igne, 87	ķaravaş, 99	ķılın, 112
erbek, 74	igür-, 197	ķarayagız, 99	ķımız, 112
eri-, 74	ikki bile, 87	ķarın, 99	ķın, 112
erin, 74	ikki yıllı, 87	ķarla-, 100	ķına, 113
errük, 74	il, 87	ķarna, 100	ķır-, 130
eski, 75	ileri, 88	ķarnı aç-, 100	ķırğa-, 113
esrük, 75	ilki, 88	ķarpus, 100	ķırlık, 113
eşek, 75	im, 88	ķarrı, 100	ķırnak, 113
et azu, 76	in, 89	ķarrut, 101	ķırpıcı, 114
etek, 76	incir, 89	ķasaba, 101	ķısķaķuk, 114
etük ~ edük, 76	inçe, 89	ķasaltılak, 101	ķışrak, 114
evlü, 76	inçük, 90	ķaş, 101, 102	ķıyķıç, 114
ey, 77	inlü, 90	ķaşağı, 102	ķız, 114
eyek, 77	insiz, 90	ķaşı-, 102	ķızargan-, 115
eyer, 77	ipçi, 90	ķaşuk, 103	ķızıl, 115
eyer örtüki, 77	ir, 90, 91	ķatağan, 103	ķiçi, 115
eyin, 78	irgen, 91	ķatı, 103	ķiçkine, 116
eyyü, 78	irin, 91	ķatır, 103	ķiççük, 116
gel-, 78	irkek, 91	ķattı, 104	ķilim, 116
gelin, 79	irşi, 92	ķavu, 104	ķilit, 116
ger, 79	ispahi, 92	ķavun, 104	ķin, 117
gey, 79	issin-, 92	ķayak, 104	ķirav, 117

kirçek, 117	kurtul-, 130	oynamak, 141	şınık, 153
kiri, 117	kurru, 130	oyu, 142	şıra, 153
kiriş, 118	kusgun, 131	ölç-, 142	şırça, 153
kirpik, 118	kusmak, 131	ölçek, 142	şırğa, 154
kirtü, 110	kuşaklık, 131	öt, 142	şız-, 154
kitik, 118	kuşalıp, 132	ötür-, 142	sızgı, 154
kizle-, 118	kutuz, 132	ötürgü, 143	sidük, 154
ko bir-, 119	kuva, 132	öygen, 143	sik, 155
koça, 119	kuzı kulağı, 132	özen, 143	sirke, 155
koğuk, 119	küçsüz, 132	pabuğ, 143	sitgük, 155
kol, 119	külkeç, 132	padişah, 144	soğmar, 155
kolan, 120	kün, 132	palan, 144	soğran-, 155
koltuğ, 120	küp, 133	payam, 144	soğra, 155
kom, 120	küpe, 133	payam içi, 145	sökölme, 156
komuğ, 120	küpeçük, 133	pilte, 145	su, 156
kon, 121	kürek, 133	piyale, 145	şuv taşı, 156
konşu, 121	küreş, 134	polat, 145	şuvluğ, 156
kopuz, 121	kürk, 134	sāat, 145	sü eri, 157
korđ-, 121	kürtün, 134	şabu yüzli, 146	süçü, 157
koruğ, 122	küs-, 134	saç, 146	sümgür, 157
koş at, 122	kütlük, 134	saç, 146	sümrüki, 157
koşa, 122	kütük, 135	saç ayağı, 146	süngi, 158
kovu, 122	küveç, 135	saç bağ, 147	süpürge, 158
koy-, 123	küyegü, 135	şağın-, 147	sür-, 158
koyı-, 123	leken, 135	şağır, 147	sürme, 159
koz, 123	mağara, 136	şağış et-, 148	sürsü, 159
köbek, 124	men ~ min, 136	şağmal, 148	sürtümek, 159
kökçek, 124	mey ~ miy, 136	şağrı, 148	sürük, 159
kökçübür, 124	mısığ, 136	şakal, 148	süst, 159
köken, 124	monçuk, 136	şakalduruğ, 148	sütmek, 160
köks, 124	murdar, 137	şakalsız, 149	şeş-, 160
kölük, 125	mütü, 137	şakbar barmağ, 149	şimid, 160
kön, 125	müyüz, 137	şakla-, 149	şirin, 160
könül, 125	nar, 137	şalça, 149	şiş, 161
köpçük, 126	nekte, 138	sançak, 150	şorba, 161
kör, 126	nişan, 138	sançak, 150	şaban, 161
körüklü, 126	odluğ ~ otluğ, 138	sap, 150	şagan, 161
köser, 127	oğlan, 138	şapşaru, 150	şalak, 162
köt, 127	oğrı, 139	şarıyışın, 150	şamağ, 162
kötençi, 127	ođ, 139	şaru, 150	şamağ üyen, 162
köz, 127	ođ temür, 139	şaşı, 151	şanağ, 162
kul, 128	olturkaç, 140	şayram, 151	şanuğ, 162
kulağ, 128	orağ ~ orağ, 140	selkünçük, 151	şapçan, 163
kulin, 128	orta barmağ, 140	semüz, 151	şapıcı, 163
kuluğ, 129	ortak, 140	seneg, 152	şar, 163
kundus, 129	ortaңçı, 140	sev-, 152	şarağ ~ darağ, 164
kur-, 129	oşurmağ, 141	seyrek, 152	şasma, 164
kuraç, 129	oturan, 141	şıbizgı, 152	şastar ~ dastar, 164
kurrı-, 129	oyna-, 141	sındu, 153	
kurşak, 130			

taşak, 164	tonak ~ donak,	üzengü, 183	yırlamak, 194
taşkara, 165	175	üzüm, 183	yırlayıcı, 195
taşra, 165	top, 175	ya-, 183	yışım, 195
taş, 165	toptolu ~	yağ, 183	yi-, 195
taş-, 166	doptolu, 175	yağırlık, 184	yiçkeri, 195
taşlıuv, 166	topuk, 175	yağla-, 184	yiçmek, 196
tay, 166	torba, 176	yağma, 184	yigen, 196
taş ~ daz, 167	toru ~ doru, 176	yah, 184	yigit, 196
taşı, 167	tov, 176	yahşu, 185	yigür-, 197
tebin, 167	tökçek, 176	yağa, 185	yiker, 197
ten, 167	töş ~ döş, 176	yakın, 185	yilim, 197
tep-, 168	töşek, 176	yal, 186	yimdi, 197
tepkic, 168	tövmek, 177	yalağmış, 186	yimeş, 197
tepret-, 168	töz ~ tüz, 177	yalıncak, 186	yin, 198
terbeş, 169	ıumguyuk, 177	yalkı, 187	yip, 198
tere, 169	ıuran, 177	yan, 187	yişemek, 198
teri, 169	ıurp, 177	yanak, 187	yiti, 198
teşne, 169	turş, 178	yançuk, 188	yiyyi, 199
teyin, 169	ıutğa, 178	yanıağ, 188	yokşul, 199
teyirme yüzli,	ıuvak, 178	yanı, 188	yomđı, 200
170	ıuzlu, 178	yapıřđan, 188	yonka, 200
ıığrak, 170	tügürmeg, 178	yapkın, 189	yorga, 200
ıırnak ~ dırnak,	türküc, 179	yar, 189	yorđan, 200
170	türleg, 179	yarat-, 189	yorun, 200
tigirmen ~	tüvün, 179	yas, 189	yöne, 201
digirmen, 170	uca, 179	yaslu, 190	yufka, 201
tikmeg, 171	ucuz, 179	yaslu ol-, 190	yular, 201
til ~ dil, 171	uç, 180	yastuk, 190	yumşak, 201
tilkü, 171	uğurçuk, 180	yaş, 190	yuzak, 202
tilsiz ~ dilsiz,	ulu, 180	yaşıç, 191	yügrük, 202
172	ulu azu, 181	yaşık, 191	yüklü, 202
tiş ~ diş, 172	urđan, 181	yaşıl, 191	yüklü ol-, 202
tişi ~ dişi, 172	usluv, 181	yaşmak, 191	yül-, 203
tiyek, 173	ussuz, 181	yaşan, 191	yülek, 203
tizdar, 173	uılu, 181	yavuk, 192	yün ~ yun, 203
tizgah, 173	uıtsuz, 181	yavuz, 192	yüñül, 203
toğa, 173	uva, 182	yayağ, 192	yürük, 204
toğra- ~ doğra-,	uzun, 182	yemçek, 193	yüz, 204
173	üç yaşar, 182	yemiz, 193	yüzük, 204
toğma, 174	üküş, 182	yeñi, 193	zincir, 204
toğma, 173	ülkü, 183	yığ-, 194	zun/zün, 205
ıomar, 174	ürken, 183	yıklık, 194	
ıon, 174	üyen, 183	yılđı, 194	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :
Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller :
Bilimsel Faaliyet/Yayınlar :
Aldığı Ödüller : -

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler ve Kurs Belgeleri : -
Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih :

